NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. január 17., szerda | 152. évfolyam, 14. szám | Ára: 520 forint

16 OLDALAS
MŰSORMAGAZIN A MAI SZÁMBAN

AJÁNLÓ

A teljesítménytől függ a szakképzők bére

A szakképzésben dolgozó oktatóknál a tavalyi teljesítményüktől is függ, milyen arányban részesülhetnek a januártól ígért, átlagosan 32,2 százalékos béremelésből – tudtuk meg a szaktárcától. **3. oldal**

Befolyásolt OBT-választás

Nemcsak az Országos Bírói Tanács tagjainak múlt hétfői megválasztása előtt, hanem magán a január 8-i tagválasztó küldöttértekezleten is történtek a küldöttek titkos szavazatát befolyásoló kísérletek – értesült lapunk. **3. oldal**

Érik az újabb Volán-sztrájk

Három év alatt emelné csak 25 százalékkal a MÁV–Volán-csoport dolgozóinak bérét Lázár János közlekedési miniszter. **6. oldal**

Alakul a dacszövetség

EU Miközben már perrel fenyegetik EP-képviselők az Európai Bizottságot a magyar kifizetések miatt, Orbán Viktor most Robert Ficóval fogna össze.

HALMAI KATALIN
BRÜSSZEL,
GÁL MÁRIA

Holnap szavaz az Európai Parlament (EP) a magyarországi helyzetről szóló állásfoglalásról. A Népszava birtokába került ötpárti tervezet szerint a képviselők felkérik az EP jogi bizottságát, hogy állapítsa meg: az Európai Bizottság tavaly decemberben jogszerűen szabadított-e fel 10,2 milliárd eurót a Magyarországnak megítélt felzárkóztatási támogatásokból. Egyúttal világossá teszik, hogy a jogi elemzést követően várhatóan az Európai Unió Bírósága elé citálják az Ursula von der Leyen vezette testületet a felfüggesztett pénzügyi források részleges feloldása miatt.

A várható újabb uniós fellépést az teszi különösen érdekessé, hogy az új szlovák kormányfő, Robert Fico épp tegnapi budapesti látogatásán tette egyértelművé: soha nem fog megszavazni olyan európai uniós határozatot, amellyel „Brüsszel a szuverén nemzetállamok ügyeibe avatkozik". Azaz vétózna, ha Magyarország szavazati jogát próbálnák megvonni az EU-ban. Az elfogadás előtt álló közös állásfoglalásban az EP-frakciók arra szólítják fel az állam- és kormányfőkből álló Európai Tanácsot és a tagállamokat, léptessék a következő szakaszba a hetes cikkelyes eljárást, és állapítsák meg, hogy Magyarország súlyosan és tartósan megsértette-e az uniós értékeket.

FOTÓ: MTI/MINISZTERELNÖKI SAJTÓIRODA/BENKO VIVIEN CHER

Harcostársak. Orbán Viktor a Kossuth téren fogadta Robert Ficót

Orbán Viktor és Robert Fico sok tekintetben egymásra van utalva. Maga a szlovák kormányfő mondta el Budapesten: az Európai Parlament határozatot készül elfogadni a szlovák kormánnyal szemben a rendvédelmi szervek és az igazságszolgáltatás átalakítása miatt.

CIKKEINK A 4. ÉS A 8. OLDALON

Kiugróan drágulhat a telefonálás, a bankolás

ÁREMELÉS Tizenöt százalékkal emeli szolgáltatási díjait a Magyar Telekom Nyrt. márciustól, de hasonló mértékben nőnek a Vodafone tarifái is. A piac legkisebb szereplője, a Yettel még nem hozta nyilvánosságra a díjemelés mértékét. A mobiltelefont használók körében joggal keltenek megütközést az idénre várható áremelkedések háromszorosára rúgó díjemelések, ám a szűk piacon a szabályozók ezt megengedik a telekomcégek kimagasló nyereségessége ellenére is. A mobilszolgáltatók az előző évi átlagos infláció mértékével növelhetik a díjaikat, és hasonlóképpen cselekedhetnek a tavaly rekordnyereséget elérő bankok is. Idén 4-5,5 százalék lehet az éves infláció a kiugró áremelések ellenére is, a visszatekintő árazást előrejelzéseikben már figyelembe vették az elemzők.

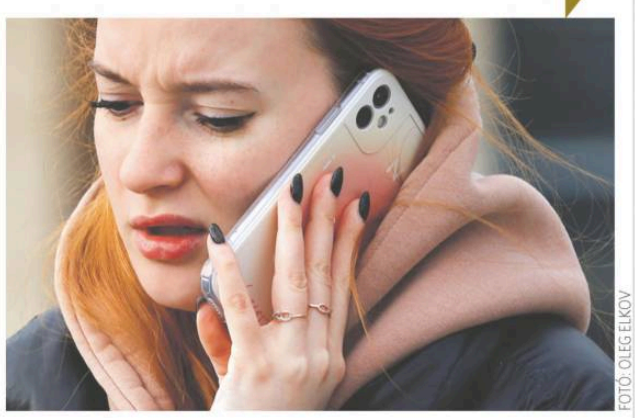

FOTÓ: OLEG ELKOV

Az idén várható infláció háromszorosával nőhetnek a szolgáltatások díjai

A szabályozók megengedik, hogy az előző évi inflációval emeljék egyes szolgáltatók a díjaikat.

RÉSZLETEK A 6. OLDALON

Nem kérnek politikai szobrot a zsinagógához

HELYSZÍNVITA Minden lehetséges módon tiltakozni fog a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz), ha a civil kezdeményezés hivatalossá válik, és a 2006-os eseményeket jelképező emlékművet a tervezett területen akarják felállítani – közölte a Mazsihisz a Népszavával. Ellenzik, hogy a magyar zsidóság szimbolikus és tényleges történelmének, jelenkori hitéletének helyszínén politikai akciók történjenek, aktuális politikai üzenetek jelenjenek meg. Orbán Viktor kormányfő egyik rajongója emelne szobrot a 2006-os „szemkilövetésnek" a Dohány utcai zsinagógához közeli területen.

BŐVEBBEN A 4. OLDALON

Donald Trump tarolt Iowában

VILLÁMRAJT A szavazatok 51 százalékának elnyerésével magabiztos győzelmet aratott hétfőn Donald Trump volt amerikai elnök, aki a négy évvel ezelőtti elnökválasztási kudarca ellenére továbbra is a konzervatív elnökjelöltség toronymagas esélyese. Mögötte Ron DeSantis floridai kormányzó a szavazatok 21,2 százalékával a második, míg Nikki Haley volt ENSZ-nagykövet 19,1 százalékkal harmadik helyen végzett a kukoricaföldjeiről ismert államban. A következő előválasztás január 23-án New Hampshire-ben esedékes, egy újabb Trump-győzelem végleg eldöntené a versenyfutást. Az iowai győzelem és az elnökjelöltség elnyerése a Republikánus Párt további jobbratolódását idézheti elő, ami világszerte lendületet adhat a jobboldali populista pártok térnyerésének.

FOTÓ: AFP/JIM WATSON

Az exelnök fölényes sikerével megszilárdította hatalmát a konzervatív oldalon

ÍRÁSUNK A 8. OLDALON

Rendszerhibák az államkincstárnál

ELÉRÉS Noha nemrég zárult le egy hatalmas – csaknem 15 milliárd forintnyi uniós forrásból megvalósított – informatikai fejlesztés a Magyar Államkincstárnál (MÁK), információink szerint mégis sűrűsödnek az informatikai problémák a családtámogatásokat, nyugdíjfolyósítást, önkormányzati pénzügyeket, állampapír-forgalmat is bonyolító rendszerekben. A MÁK az új évet is azzal kezdte, hogy egy időre elérhetetlenné vált több weboldala, ám lapunk információi szerint a kívülről is érzékelhetőnél gyakoribbak a belső rendszerhibák. Több, a Népszava birtokába került belső üzenetváltásból látszik, hogy december elején több mint egy tucat központi hiba lépett fel. Kiderült az is: két rendszer üzemeltetésére zárt tenderen kerestek céget, és épp egy államtitkár rokonát hívták meg.

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Karbantartással magyarázzák az egyre sűrűsödő leállásokat

RÉSZLETEK AZ 5. OLDALON

Sötét felhők Berlin felett

VESZÉLY Kaotikus jelenetek játszódtak le az elmúlt héten Németországban, Olaf Scholz kormányának lépnie kell, hogy megakadályozza a szélsőjobb további térnyerését.

RÓNAY TAMÁS

Aggasztó hírek érkeznek Németországból. A keletnémet tartományokban ijesztően megerősödött az Alternatíva Németországért (AfD) szélsőjobb párt, a gazdák több mint egy hete tartanak tiltakozó megmozdulásokat, szintén sztrájkoltak múlt héten a mozdonyvezetők. Olaf Scholz kancellárnak idén is számos kihívással kell megküzdenie, nehéz lesz egybetartani a szociáldemokraták, a Zöldek és a liberális FDP alkotta kormánykoalíciót és megakadályozni a nyilvánosság előtt folytatott vitákat. Bár az FDP tagsága egy belső, internetes felmérésen kis többséggel úgy döntött, a párt ne lépjen ki a koalícióból, nyugalom nem várható a kabinetben.

A La Repubblica olasz napilap a minap azt írta, a szociáldemokraták a sikertelenség miatt Scholz lecserélésére készülnek, s a népszerű védelmi minisztert, Boris Pistoriust neveznék ki új kancellárnak. Ez esetben ugyan inkább hírlapi kacsáról van szó, de félő, hogy káoszba süllyed Németország, amelyből elsősorban az Alternatíva profitálhat.

A világ több gazdasági szervezete borús előrejelzéseket tett Németország 2024-es gazdasági kilátására vonatkozóan. A Nemzetközi Valutaalap (IMF) legfrissebb jelentése szerint Németország a világ egyedüli olyan erős gazdasággal rendelkező állama, amelynek a GDP-je idén zsugorodik. Európa legnagyobb gazdaságának idén is folyamatos küzdelmet kell folytatnia a gazdasági válság következményeivel. Az autóipar, a német ipari korona egyik ékköve, szintén nehézségekkel küzd, miközben a költségvetési megszorítások várhatóan további problémákat okoznak a háztartások és a fogyasztók számára.

Ráadásul az OECD előrejelzése szerint Németországot hatalmas csapás érheti a „világgazdaság lassulása” miatt, a gyengülő kereskedelem és a világszerte magasabb kamatlábak miatt, amelyek átgyűrtek az új évre.

A gazdasági stagfláció – a tartósan magas infláció magas munkanélküliséggel és stagnáló kereslettel párosulva – miatt Németország hasonló visszaesésen ment keresztül 2022 végén és 2023 elején, s a legtöbb gazdasági előrejelzés szerint gazdasága idén 0,6 százalékkal csökken.

FOTÓ: AFP/SEBASTIAN CHRISTOPH GOLLNOW

A Scholz-kormány megszorító csomagja gazdák tízezreit vitte utcára Németországban

Ezek a híreket elégedettséggel vették tudomásul Oroszországban, különösen annak fényében, hogy – amint december közepén több német médium megírta – Vlagyimir Putyin nem sokkal az Ukrajna elleni 2022 februári agresszió után káoszba akarta süllyeszteni Németországot és energiaválságot akart előidézni.

A berlini kormány további sorsát illetően kérdéses, sikerül-e kiegyezni a gazdákkal. A lakosság több mint kétharmada támogatta a mezőgazdasági dolgozók tiltakozó akcióit, útlezárásait. De hogyan is megy valójában a német gazdáknak? Az alapvető konfliktus abból adódik, hogy a szövetségi kormány el akarja törölni a gazdák által a gépeikhez vásárolt gázolajra vonatkozó adókedvezményeket. A támogatást végül csak fokozatosan, három év alatt építenék le.

> A nagy kérdés az, sikerül-e elfojtani a tiltakozásokat, s megbékíteni a társadalom egy részét.

Az élelmiszerárak elmúlt években (itthon különösen jól) tapasztalható drámai emelkedésének haszonélvezői a gazdák voltak, akik elégedettebben is nyilatkoztak gazdasági helyzetükről, mint néhány évvel ezelőtt – derült ki a Német Gazdaszövetség által közzétett éves helyzetjelentésből. Ez a felmérés azonban még azelőtt készült, hogy a kormány bemutatta megszorító terveit. Ennek ellenére a számok lenyűgözőek: a 2022–2023-as gazdasági évben a mezőgazdasági üzemek éves nyeresége csaknem felével, jó 115 000 euróra emelkedett. Ez rekordszám, bár a gazdaszövetség helyzetjelentésében megjegyzi, hogy gyakran a családtagoknak nincs más jövedelmük, ők is a gazdaságokban dolgoznak. A nyereséget tehát több ember között kell megosztani. A pluszbevétel azonban még ennek a figyelembevételével is jelentős.

A megszüntetendő dízeltámogatás – a német kormány agrárpolitikai jelentése szerint – évente 2900 eurót takarít meg egy átlagos gazdaságnak. Ez a 115 000 eurós nyereség mintegy 2,5 százalékának felel meg. Ez ráadásul csak egy kis, már-már elenyésző részét teszi ki az ágazatnak nyújtott összes támogatásnak. Átlagosan egy gazdaság a közelmúltban mintegy 48 ezer eurót kapott, amelynek nagy részét az uniós támogatások teszik ki.

115 ezer
euróra emelkedett az élelmiszer inflációja után a mezőgazdasági vállalkozások nyeresége

Ez azonban az igazságnak csak az egyik része. A nyereség nagymértékben régiótól, a megtermelt élelmiszer jellegétől vagy a gazdaság méretétől is függ. Akadnak tehát olyan gazdák is, akiknek nem mellékes, megkapják-e a majdnem 3000 eurónyi támogatást. Az élelmiszerárak és a terméshozamok évről évre ingadoznak. Miközben a 100 hektárnál kisebb földterületű gazdaságok száma csökken, a nagyobb gazdaságoké nő. (100 hektár 140 futballpályának felel meg). Összességében a gazdaságok száma Németországban 2010 óta minden évben jó egy százalékkal, 259 ezerre esett vissza.

A német mezőgazdaságot érintő problémák közé sorolják a más uniós országok gazdaságaival folytatott kemény versenyt, Brüsszel agrárpolitikáját, valamint a magas áramés bérleti díjakat. A gazdaszövetség szóvivője ezért azt mondta, hogy a tiltakozások nem kizárólag a dízeltámogatások eltörlése ellen irányultak, ez csak az „utolsó csepp volt a pohárban”.

Miközben a gazdák tiltakozását még több tartományi kormánypárti politikus is támogatta, a mozdonyvezetők szerdától hétvégéig tartó munkabeszüntetése kapcsán sok kritikus vélemény is elhangzott a németek részéről.

Németországban a mozdonyvezetők havi jövedelme 90 euróval magasabb az átlagbérnél. A Szövetségi Munkaügyi Hivatal szerint a mediánfizetés 2022-ben havi bruttó 3735 euró volt. Mindazonáltal az elmúlt években apadt a különbség más foglalkozási csoportok fizetéséhez képest.

A mozdonyvezetők szakszervezete, a GDL összesen 555 eurós béremelést követel. Ez azt jelentené, hogy a legtöbb mozdonyvezető havonta több mint 4000 eurót keresne. Ez még az inflációt is figyelembe véve is jelentős növekedés lenne. A GDL azonban azzal érvel, hogy a mozdonyvezetőket övező követelmények jobban hasonlítanak a pilótákéhoz, akik lényegesen többet keresnek náluk. Ráadásul egyes mozdonyvezetőknek a folyamatos „trauma miatt fel kell adniuk szakmájukat”, állítják.

A nagy kérdés az, sikerül-e elfojtani a tiltakozásokat, s megbékíteni a társadalom egy részét. Mielőbb szükség lenne erre, hiszen közeleg az európai parlamenti választás, majd szeptemberben a voksolás három keletnémet tartományban.

Érvek az Alternatíva betiltására

AGGODALOM Németországban újra és újra felmerül: be kellene-e tiltani az Alternatíva Németország (AfD) pártot veszélyes nézetei és az ultraszélsőségesekhez fűződő viszonya miatt. A napokban az ezt célzó kezdeményezéssel kapcsolatban kétségeit fejezte ki Frank-Walter Steinmeier államfő, a legnagyobb ellenzéki pártot, a kereszténydemokratákat irányító Friedrich Merz, valamint több más politikus.

A betiltást követelők számára komoly érvet jelenthet egy a napokban napvilágot látott jelentés. Eszerint Roland Hartwig, az AfD elnöke, Alice Weidel tanácsadója novemberben részt vett szélsőjobboldali aktivisták találkozóján, amelyen arról a tervről tárgyaltak, hogyan utasíthatnának ki több millió bevándorlót az országból, köztük olyanokat, akik már német állampolgársággal rendelkeznek. Hírek szerint a találkozón még a CDU-hoz közel álló személyek is megjelentek.

A találkozó nagyon emlékeztetett azokra a tervekre, amelyek a nemzetiszocializmus idején zsidók millióinak Németországból való kiutasítására irányultak.

Az ügyet megszellőztető Correctiv nevű portál szerint az említett Roland Hartwigon kívül megjelent Ulrich Siegmund, az AfD szász-anhalti frakcióvezetője és Tim Krause, az AfD potsdami politikusa is. Ám még ijesztőbb volt az a tény, hogy mint kiderült, az úgynevezett Értékek Uniójának két tagja, Michaela Schneider és Simone Baum is részt vett a találkozón. Egy konzervatív egyesületről van szó, amelyet hat évvel ezelőtt alapítottak a kereszténydemokrata CDU azon tagjai, akik nem értettek egyet az akkor még Angela Merkel pártjának politikai centrum felé való elmozdulásával. Bár az egyesület hivatalosan nem része a CDU-nak, a kereszténydemokraták számára komoly támadási felületet jelent.

A találkozó előkészítése egy egykori fogorvos, a szélsőjobboldali Gernot Mörig nevéhez fűződik. A legfontosabb javaslatot, az úgynevezett „visszavándorlást” Martin Sellner, az Identitás mozgalom osztrák képviselője ismertette. A javaslat szerint a migrációs gyökerekkel rendelkező német lakosok és állampolgárok millióit deportálnák valamelyik afrikai országba.

A szélsőségesek csúcstalálkozója kapcsán megdöbbenését fejezte ki több német politikus, köztük Olaf Scholz kancellár, aki egyúttal a bűnüldöző hatóságok válaszlépését jelentette be. Mint az X közösségi oldalán megjegyezte, nem fogják megengedni, hogy bárki is származás szerint szegregálja a lakosságot, mert nem szabad elfelejteni a nemzetiszocializmus történelmi tapasztalatát.

FOTÓ: AFP/STEFAN FRANK

Berlinben és Potsdamban is tüntettek a hétvégén a szélsőjobb térhódítására figyelmeztetve

A hétvégén Németországban Berlinben és Potsdamban is megmozdulást tartottak, figyelmeztetve a szélsőjobboldali veszélyre.

Párhuzamot vont a náci múlttal más német politikus is, köztük Christian Dürr, a liberális FDP európai parlamenti frakciójának vezetője. Nancy Faeser (SPD) szövetségi belügyminiszter felszólította a bűnüldöző hatóságokat, vizsgálják ki az AfD szélsőjobboldali kapcsolatait. A pártot antidemokratikus tendenciái miatt több tartományban is belügyi megfigyelés alatt tartják.

RÓNAY TAMÁS

Befolyásolt OBT-választás

ÖNIGAZGATÁS Többféle módon is próbáltak nyomást gyakorolni az új Országos Bírói Tanácsot megválasztó küldöttekre, amit azonban a törvény nem tilt, mivel nem is szól róla.

SIMON ZOLTÁN

Nemcsak az Országos Bírói Tanács (OBT) tagjainak múlt hétfői megválasztása előtt, hanem magán a január 8-i tagválasztó küldöttértekezleten is történtek a küldöttek titkos szavazatát befolyásoló kísérletek – értesült lapunk. Információnk szerint több küldött egy 14 fős tagjelölti névsorral érkezett a küldöttértekezletre, amelyet állítólag a bírósági vezetők adtak saját elektoraiknak, „segítendő” az új OBT-tagok kiválasztását. Az aznap OBT-taggá választott Bagdi Árpád, a Gyulai Törvényszék elnöke után Bagdi-listaként aposztrofált névsor érdekessége, hogy a rajta szereplő 14 bíró közül végül 12-t ténylegesen is a tanács tagjává választottak.

A múlt hétfőn megválasztott 14 OBT-tag névsora így néz ki: Szabó Péter, Bagdi Árpád, Félegyházy Megyesy Fatime, Gergye Tamás, Pecsenye Csaba, Surányi József, Varga Rita, Csík Attila, Hegedűs János, Hild Ágnes, Kovács Gergely, Kovács Ildikó, Kozlovszky Ágnes és Nagy István András. Közülük mindössze ketten, Csík Attila és Kozlovszky Ágnes nem szerepeltek a lapunk által látott „Bagdi-listán”, helyettük Boda Gábor János (Pesti Központi Kerületi Bíróság) és Varga Andrea (Budaörsi Járásbíróság) nevét tüntették fel.

Nem szokatlan, hogy a küldöttek „együtt mozognak”, hiszen enélkül parttalanná válhat a választás, ám az, hogy a „Bagdi-lista” és a végül OBT-taggá választottak névsora kísértetiesen hasonlít egymásra, talán nem a véletlen műve. Az OBT-választást is szabályozó, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvény (Bszi) nem tiltja a „lobbizást”, a küldöttek közötti kampányt, igaz, nem is szabályozza – nem szól róla. Az pedig már a küldöttértekezlet előtt kiderült, nagy a nyomás az elektorokon, hogy a most lejáró mandátumú, a jogállam mellett elkötelezett OBT helyett a bírósági vezetéshez és a kormányhoz lojálisabb tagokat válasszanak.

Varga Zs. András Kúria-elnök, aki maga is az OBT (delegált) tagja, decemberben levelet írt a Magyar Bírói Egyesületnek (Mabie), amelyben jelezte: szerencsésnek tartaná, ha az új OBT-tagok közé bekerülnének az OBH-elnök kinevezési jogkörébe tartozó bírósági vezetők. A Mabie elnöke azonban válaszában ezt elutasította, arra hivatkozva, hogy az egyesület korábban ezzel ellentétesen foglalt állást. (Az OBT feladata az Országos Bírósági Hivatal elnökének felügyelete, s ugyan a törvény szerint nem összeférhetetlen, ha egy OBT-tag a saját munkáltatóját ellenőrzi, sokan ezt nem tartják elfogadhatónak.) Úgy tudjuk, a múlt hétfői választás után a Mabie egyik választmányi tagja levelet írt az egyesület elnökének, Boros Katalinnak, amelyben jelezte, olyan információk jutottak el hozzá, hogy a Mabie egyes vezetői a küldöttértekezleten arra buzdították az elektorokat, hogy egy törvényszéki elnökre szavazzanak. Mivel ez ellentétes a Mabie korábbi álláspontjával, a választmányi tag arra kérte az elnököt, tisztázza: valóban történt-e ilyen.

Bár a levél nem nevesíti, információnk szerint egyértelműen Bagdi Árpád támogatásáról volt szó, akit az OBH-elnök kinevezési jogkörébe tartozó bírósági vezetők közül – törvényszéki elnökként – egyedüliként választottak OBT-taggá. Megírtuk, Bagdit még Handó Tünde, az OBH előző elnöke nevezte ki 2015-ben elnökké, alig három évvel azután, hogy megkapta határozott idejű bírói kinevezését. Mindezt meg is hálálta: amikor 2019 végén a kormánytöbbség mandátumát megszakítva alkotmánybíróvá választotta Handót, Bagdi is aláírta azt a levelet, amelyben 24 bírósági vezető fejezte ki háláját az OBT munkáját ellehetetlenítő Handónak. A törvényszéki elnök Bagdi megválasztásáról a leköszönő OBT elnöke, Matusik Tamás a Szabad Európának azt mondta: „(...) annak én hivatalból nem tudok örülni, hiszen magát a konstrukciót továbbra sem tartom egészségesnek, elvi szinten sem tartottam annak. De a tanács nagy része nem ilyen emberekből fog állni.”

Ismert, az új OBT tagjainak megválasztására azért került sor, mert a mostani tanács hatéves mandátuma január 30-án lejár. A 14 tagról a mintegy 3000 magyar bíró által szeptember-október folyamán megválasztott küldöttek (elektorok) döntöttek. A bírák saját maguk közül titkos szavazással választják ki az új tagokat – 1 ítélőtáblai, 6 törvényszéki és 7 járásbírósági bírót (a 15. tag a Kúria mindenkori elnöke). A 14 tag mellett 14 póttagot is választanak; múlt hétfőn, január 8-án erre már nem jutott idő, ezért január 15-én folytatták a küldöttértekezletet, s döntöttek is a póttagok személyéről. Szemben a múlt heti választással, amikor mindössze egyetlen fővárosi bíró került az OBT-tagok közé, a póttagok között többen is a központi régiót képviselik. Köztük van Kovaliczky Ágota, a Fővárosi Ítélőtábla bírája, aki 2022 nyarán pályázott az ítélőtábla polgári kollégiumának tanácselnöki tisztségére, ám annak ellenére nem ő kapta meg a posztot, hogy a bírák által tartott szavazáson 36:14 arányú támogatást kapott. Helyette a másik pályázót, Kovács Helga Mariannt nevezték ki tanácselnöknek, aki a Kúria elnökének, Varga Zs. Andrásnak a felesége.

Az új OBT a választástól számított 15 napon belül megtartja első ülését. Már első döntéseikből következtetni lehet majd a tanács munkájának jövőbeli irányára. Ha például megszüntetik vagy korlátozzák az OBT-ülések jegyzőkönyveinek teljes nyilvánosságát, aminek a gyakorlatát a lejáró mandátumú OBT alakította ki, s amit Varga Zs. András korábban kifogásolt, az nem sok jót ígér a bírói autonómia híveinek.

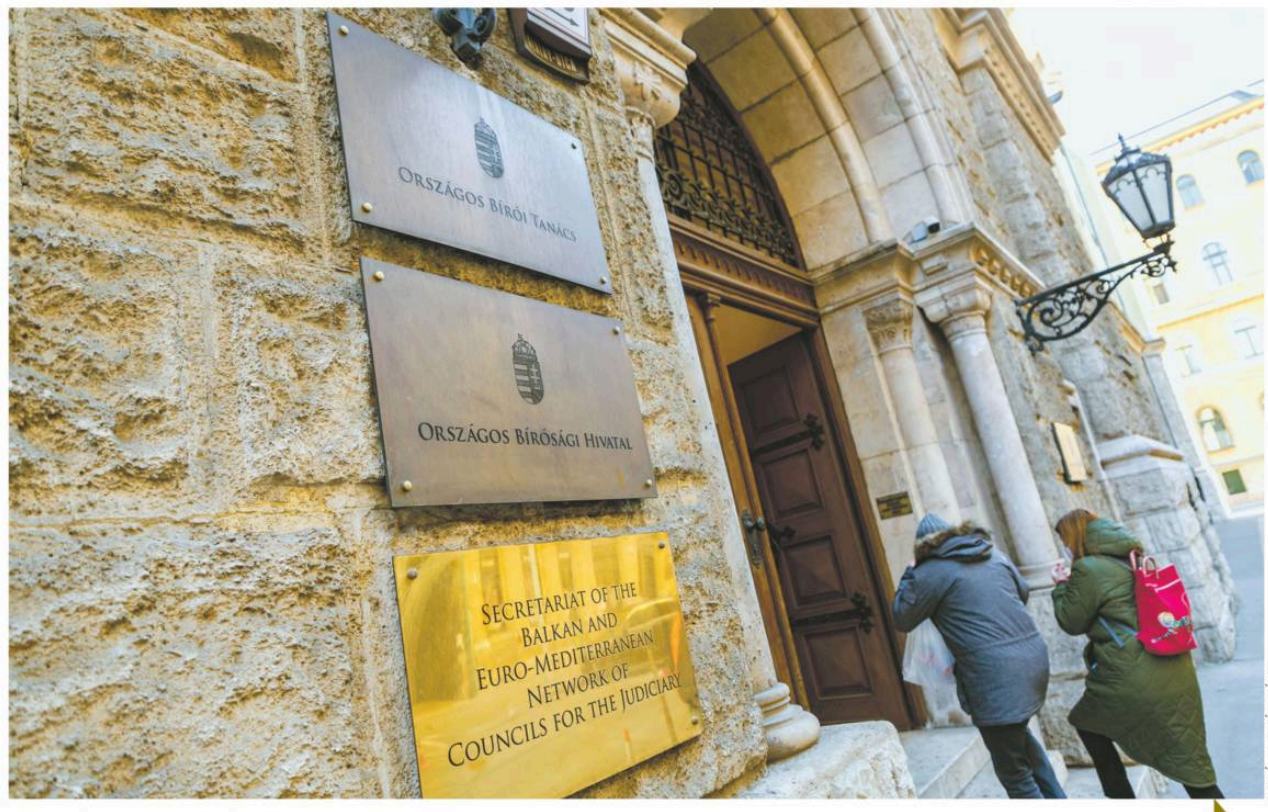

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Nem szokatlan, hogy a küldöttek együtt mozognak, ám aligha a véletlen műve, hogy a korábbi névsor és a végleges névlista majdnem teljesen összeér

Az OBT-taggá választott Bagdi Árpád után Bagdi-listaként aposztrofált névsor érdekessége, hogy a rajta szereplő 14 bíró közül végül 12-t ténylegesen is a tanács tagjává választottak.

A póttagok névsora

Kovaliczky Ágota (Fővárosi Ítélőtábla), Kardos Dóra (Egri Törvényszék), Berkes Tamás (Szegedi Törvényszék), Madarasi Anna (Fővárosi Törvényszék), Nyáregyházine Sánta Emese (Budapest Környéki Törvényszék), Móri Katalin (Miskolci Törvényszék), Szigeti Krisztina (Budapest Környéki Törvényszék), Demeter Andrea (Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság), Bán Zsuzsanna (Szentendrei Járásbíróság), Bittera Ádám (Makói Járásbíróság), Kaáli Éva (Miskolci Járásbíróság), Miju Anita (Mátészalkai Járásbíróság), Boda Gábor János (Pesti Központi Kerületi Bíróság) és Fellai-Markovics Róbert (Kaposvári Járásbíróság).

Teljesítménytől függ a szakképzési oktatók béremelése

OKTATÁS A köznevelésben tanító pedagógusokkal ellentétben a szakképzésben dolgozó oktatóknál már az elmúlt évi teljesítményüktől is függ, hogy milyen arányban részesülhetnek a januártól megígért, átlagosan 32,2 százalékos béremelésből – derült ki a szakképzésért is felelős Kulturális és Innovációs Minisztérium (KIM) Népszava kérdéseire küldött válaszából.

Lapunk két hete számolt be arról, hogy a szakképzési oktatók kimaradtak az uniós források felhasználásával megvalósuló pedagógus-béremelés koncepciójából, a kormány ezt követően jelentette be, hogy az oktatók bérét is azonos arányban emelik, de ezt már teljes egészében hazai költségvetésből.

Ám míg a köznevelésben dolgozó pedagógusok esetében már egy kormányrendelet is rögzíti az átlag 32,2 százalékos bértömegemelés tényét, valamint egy koncepcióban meghatározták azokat a minimumösszegeket, amelyeket a különböző besorolású pedagógusoknak mindenképp meg kell kapniuk, a szakképzésben oktatóknál ilyen nem történt. A KIM megkeresésünkre küldött válaszából kiderült, hogy nem is lesz ilyen, ugyanis szerintük – miután a köznevelléstől eltérően a szakképzés oktatóit A munka törvénykönyve szerint foglalkoztatják – a béremelés végrehajtásához nincs szükség kormányrendeletre. Közölték azt is, a béremelés végrehajtásának egyik kiindulópontja a szakképzésben tavaly lezajlott oktatói teljesítményértékelés lesz. Hozzátették: nemcsak az állami, hanem az egyetemi, egyházi szakképző intézmények oktatói is számíthatnak béremelésre.

A szakképzésben 2020. július 1-jétől vezettek be egy, a köznevelésben egyelőre csak tervezett teljesítményértékelési rendszert, amire háromévente kell sort keríteni. A Pedagógusok Szakszervezetének szakképzésért felelős alelnöke, Gosztonyi Gábor lapunknak azt mondta, a tavalyi értékelésnek vannak aggasztó tapasztalatai, tudomása szerint előfordult, hogy a szakképzési centrum visszadobta az eredményeket, amikor egy-egy oktató szerintük túl magas pontszámokat ért el. Állítása szerint volt olyan is, hogy valaki több, más kevesebb pontot szerzett, mégis ugyanakkora (5 százalék körüli) béremelést kaptak.

A Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének ügyvivője, Nagy Erzsébet is arról számolt be a Népszavának, hogy a teljesítményértékelés módszertana eltér az egyes szakképző intézményekben, mindez nem átlátható, és nincs korreláció az értékelés és a valós teljesítmény között. Mindkét szakszervezeti vezető egyetértett abban, hogy a béremelésnek a szakképzés esetében is meg kellene jelennie jogszabályi szinten, ha mást nem, legalább a költségvetési törvényt kellene módosítani, abban ugyanis továbbra sem szerepel olyan összeg, amiből az átlag 32,2 százalékos emelést meg lehetne valósítani.

JUHÁSZ DÁNIEL

FOTÓ: MTI/VARGA GYÖRGY

A szakképzési béreknél nem adnak ki külön kormányrendeletet

Gosztonyi Gábor: A tavalyi teljesítményértékelésnek vannak aggasztó tapasztalatai

Per lehet abból, hogy fizetnek az Orbán-kormánynak

VITA Az Európai Parlament (EP) csütörtökön szavaz a magyarországi helyzetről és a befagyasztott támogatásokról szóló állásfoglalásról, amelyet öt frakció – a kereszténydemokrata, a szocialista, a liberális, a zöldpárti és a szélsőbaloldali – támogat, így a jóváhagyása biztosra vehető. A törvényhozó testület szerda reggel plenáris vitát is rendez ugyanerről, előreláthatólag Ursula von der Leyen európai bizottsági elnök részvételével. A Népszava birtokába került tervezetben a képviselők felkérik az EP jogi bizottságát, hogy állapítsa meg: az Európai Bizottság (EB) tavaly decemberben jogszerűen szabadított-e fel 10,2 milliárd eurót a Magyarországnak megítélt felzárkóztatási támogatásokból. Egyúttal világossá teszik, hogy a jogi elemzést követően várhatóan az Európai Unió Bírósága elé citálják az Ursula von der Leyen vezette testületet a felfüggesztett pénzügyi források részleges feloldása miatt.

Az Európai Bizottság 2023 végén azért döntött a kifizetések megkezdéséről, mert értékelése alapján a kormány teljesítette az igazságszolgáltatás függetlenségét megerősítő reformokat. A parlament ezzel ellentétes álláspontot van: megítélése szerint Magyarországon még a reformok sem tették függetlenné az igazságszolgáltatást, mivel az elfogadott intézkedések nem nyújtanak elegendő biztosítékot a politikai befolyással szemben, és vagy megkerülhetők, vagy nem megfelelően alkalmazhatók. Emellett azért is aggályosnak tartja a bizottsági határozatot, mert úgy látja, hogy Magyarországon továbbra sincsenek

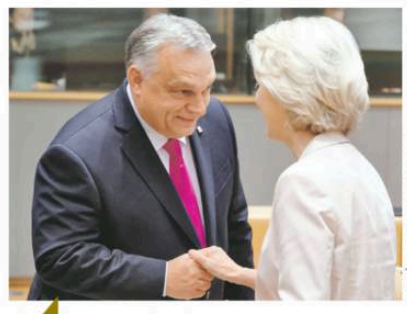

FOTÓ: AFP/LUDOVIC MARIN

Orbán és Von der Leyen. Lefagyhat a mosoly az arcukról

érvényben megfelelő ellenőrzési mechanizmusok és közbeszerzési eljárások az uniós költségvetés védelmében.

A határozattervezetben a képviselők figyelmeztetik a biztosi testületet, hogy minden rendelkezésére álló jogi és politikai eszközt be fognak vetni, ha az EB a továbbiakban feltételek teljesítése nélkül kezdi meg a kifizetéseket az Orbán-kormánynak. A liberálisok és a zöldpártiak akár a bizalmatlansági indítványig is elmennének, amit forrásaink szerint a néppártiak elleneznek, ezért nem került be a szövegbe.

Az elfogadásra váró közös állásfoglalásban a frakciók felszólítják az állam- és kormányfőkből álló Európai Tanácsot és a tagállamokat, hogy léptessék a következő szakaszba a hetes cikkelyes eljárást, és állapítsák meg, hogy Magyarország súlyosan és tartósan megsértette-e az uniós értékeket. A szövegben ugyanakkor nincs utalás rá, hogy a folyamat keretében a kormánytól meg kell vonni a szavazati jogot a döntéshozó tagállami testületben. A napokban 120 aláírással ellátott petíció született erről a finn kereszténydemokrata Petri Sarvamaa kezdeményezésére. A képviselő irodájának tájékoztatása szerint az indítványt kedden eljuttatták az EP elnökének, Roberta Metsolának.

Az EP „határozottan elítéli Magyarország miniszterelnökének cselekedeteit, aki az EU stratégiai érdekeit teljes mértékben semmibe véve és megsértve úgy döntött, hogy blokkolja a többéves költségvetés felülvizsgálatáról szóló határozatot és az ukrajnai segélycsomagot is”, olvasható az állásfoglalás tervezetében, amely leszögezi, az EU semmiképpen sem engedhet a zsarolásnak. Az EP szerint szükség van a döntéshozatal reformjára, hogy megszűnjön a vétójoggal való visszaélés.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

LAPSZÉL

Schadl bizalmi embere és a memória

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Még most is megvan a kulcsom Schadl György lakásához – többek között ezt vallotta a bíróságon Sz. Kálmán, a végrehajtói kar korrupcióval vádolt volt elnökének egykori bizalmi embere. A férfi nemcsak Schadl budaörsi irodájában dolgozott, be volt jelentve abban a fonyódi végrehajtói irodában is, ahonnan a vád szerint N. Gábor végrehajtó fizetett a kinevezéséért Schadl Györgynek. Ezt az ügy előkészítő ülésén egyébként N. Gábor is beismerte. Sz. Kálmán tudott a pénzmozgásokról, sőt ő is fuvarozott összegeket. Biztosra állította, hogy N. Gábor, a bűnösségét korábban szintén elismerő M. Eszter és O. Ákos, valamint a szigetszentmiklósi F. Miklós, sőt a monori Sz. Balázs végrehajtók is kaptak kölcsönöket. Elmondása szerint Schadl több embernek is adott kölcsönöket, de több nevet nem tudott felsorolni, mert „közismert vagyok arról, hogy rossz a névmemóriám”. Sz. Kálmán azt állította, Völner Pálnak, az ügy harmadrendű vádlottjának, egykori fideszes miniszterhelyettesnek soha nem vitt pénzt. NÉPSZAVA

Corvinusból Ferencvárosba

Havi bruttó 850 ezer forint tiszteletdíjat kap Ádám Zoltán Baranyi Krisztina főtanácsadójaként – közölte a IX. kerületi polgármester sajtófőnöke a Telex szerint. A Corvinus Egyetemről kirúgott egyetemi docens Gegesy Ferencet, a kerületet a rendszerváltástól 2010-ig vezető polgármestert váltja ezen a poszton. Ádám Zoltánt azt követően távolították el a Corvinus Egyetemről, hogy etikai vizsgálatot indított, mert kurzusának egyik hallgatója letehetett egy olyan vizsgát, amelyhez – Ádám szerint – nem teljesítette a követelményeket. NÉPSZAVA

Nem akarnak szemkilövetős szobrot a zsinagógánál

HELYSZÍN A Mazsihisz minden lehetséges módon tiltakozni fog, ha a civil kezdeményezés hivatalossá válik, és a 2006-os eseményeket jelképező emlékművet a tervezett területen akarják felállítani – közölték lapunkkal.

CZENE GÁBOR

A Gulyáságyú Média számolt be arról, hogy a „nemzetünk ellen elkövetett gyalázatot” szimbolizáló szobrot emelnének a 2006-os „szemkilövetésnek”: az emlékművet a VII. kerületben, a Dohány utcai zsinagógához közeli területen állítanák fel. Az ötletgazda a miniszterelnök Orbán-pólós rajongójaként ismert Szilágyi Ákos fogtechnikus, aki aláírásgyűjtésbe kezdett a terv megvalósítása érdekében. A szobor a 2006 őszén lezajlott események közül azt örökítené meg, amikor az egyik áldozat, a 2022 végén elhunyt Nagy László szemét a rendőrök október 23-án gumilövedékkel kilőtték. A portál arra is felhívta a figyelmet, hogy több korabeli beszámoló és felvétel szerint a tragikus eset (eltérően a szemtanúként megszólaló Szilágyi állításától) valójában nem a Dohány, hanem a Dob utca–Károly körút sarkán történt. Lapunk megkeresésére a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) hangsúlyozta, hogy méltányolhatónak tart minden olyan kezdeményezést, amely az ártatlanul meghurcolt, megsebesített, emberi jogaiban sértett áldozatoknak kíván emlékművet állítani. Hozzátette: annak megítélése, hogy egy konkrét esemény kapcsán, egy konkrét személyhez kapcsolódóan szükséges-e és milyen méretű kivitelezésű emlékmű felállítása, és hogy hol, nem tartozik a Mazsihisz véleményezési körébe.

A Mazsihisz azonban ellenzi, hogy a magyar zsidóság legkiemelkedőbb, szimbolikus és tényleges történelmének, valamint jelenkori hitéletének helyszínén politikai akciók történjenek, aktuális politikai üzenetek jelenjenek meg akár ideiglenesen, akár tartósan. A Mazsihisz egyébként sem tudja támogatni, hogy a Herzl Tivadar tér (a Dohány utcai zsinagóga előtti tér – a szerk.) közvetlen közelében bármiféle, a holokauszttal és a zsidósággal össze nem függő szobor vagy egyéb emlékmű kapjon helyet.

Abban az esetben, ha ez a civil kezdeményezés hivatalossá válik, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége minden lehetséges módon tiltakozni fog a szobor jelenleg tervezett helyszínen történő felállítása ellen.

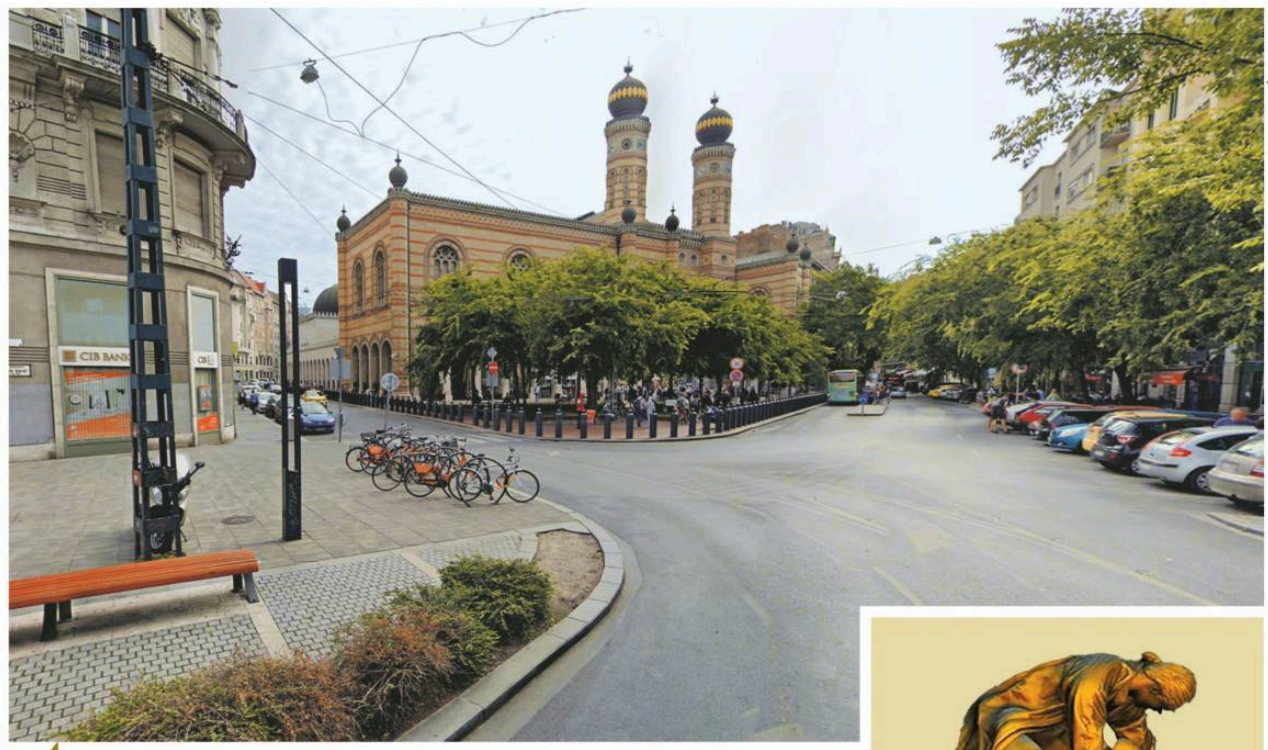

FORRÁS: GOOGLE

Itt állítanák fel az alkotást. A tragikus eset a korabeli beszámolók és felvételek szerint valójában nem ezen a helyen történt

A Gulyáságyú Média arról is hírt adott, hogy a szobor megvalósításának védnöke Papp Lajos nyugdíjazott szívsebészprofesszor. Az ötletgazda Szilágyi Ákos – az emlékmű látványtervét is ő készítette – nem titkolja, hogy elképzelése nem mentes az aktuálpolitikai céloktól. Felhívása szerint a „közelgő választásokig mindenkihez el kell jutnia a valós tényeknek 2006-ról, hogy tájékozott fiatalok tudjanak megfontolt döntést hozni, amikor közös jövőnkről szavaznak 2024 júniusában”.

Niedermüller Péter VII. kerületi DK-s polgármester a portálnak nyilatkozva emlékeztetett arra, hogy bármilyen szobor kihelyezéséhez szükség van az önkormányzat hozzájárulására. A konkrét ötletet a polgármester elutasítja. Niedermüller Péter a Szabadság téren lévő, a Fidesz által megrendelt német megszállási emlékműre utalva kijelentette: láthattunk már példát arra, hogy az ilyen „öncélú, politikai indíttatásból született” alkotások milyen feszültséget tudnak okozni, így „az aktuálpolitikai célokat szolgáló szobrok, emlékművek felállítását nem tartjuk támogatandónak”.

> Elméletileg megtörténhet, hogy a kormány átnyúl az önkormányzat feje fölött.

A szobor ötletgazdája a miniszterelnök egyik rajongója

Elméletileg megtörténhet, hogy a kormány átnyúl az önkormányzat feje fölött. A Szabadság téri német megszállási emlékművet (amelynek jelképrendszere elutasítja, hogy a magyar államot is felelősség terheli a holokausztért) a hazai és nemzetközi tiltakozás ellenére a kormány egy rendelettel nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségűnek nyilvánította.

Szerettük volna megtudni, hogy a kormány támogatja-e a Dohány utcai zsinagóga közelébe tervezett emlékművet. Kérdést küldtünk a Kormányzati Tájékoztatási Központnak, lapzártánkig nem kaptunk választ.

Rendszerhibák a kincstárnál

ELÉRÉS Akadozik az államkincstár milliárdokért fejlesztett, sokelemes informatikai háttere is. Két rendszer üzemeltetésére zárt tenderen kerestek céget, és egy államtitkár rokonát hívták meg.

SZALAI ANNA

Sűrűsödnek a leállások a családtámogatásokat, nyugdíjfolyósítást, önkormányzati pénzügyeket, állampapír-forgalmat bonyolító Magyar Államkincstár (MÁK) informatikai rendszereiben. Tegnap arról adtunk hírt, hogy a napelempályázat hétfői indulása után lefagyott a Központi Azonosítási Ügynök (KAÜ), majd a rendszerhiba szétterült az állami informatikai rendszerben.

Akárcsak a fenti rendszer esetén, az államkincstárnál is nemrég zárult le egy hatalmas informatikai projekt. A 14,7 milliárd forint uniós támogatásból megvalósított fejlesztés részeként az államkincstár új informatikai rendszereket épített ki, illetve egyszerűsítette ügyvitelét. Bugár Csaba, a MÁK elnöke a tavalyi projektzáró ünnepségen külön kiemelte, hogy az új rendszer nagyon biztonságos, amire szükség is van, hiszen rengeteg állami szolgáltatáshoz, többek között a nyugdíj-megállapításhoz, a családtámogatásokhoz, illetve az állampapír-forgalmazás területén értékpapír-nyilvántartási számlákhoz, valamint a Kincstári Start-számla-szolgáltatások (például TeleKincstár, WebKincstár, MobilKincstár) biztosításához szükséges informatikai rendszerekről van szó.

Az elnöki büszkélkedéshez képest elég sokszor megakad az újjászületett rendszer. A MÁK az új évet is azzal kezdte, hogy egy időre elérhetetlenné vált több weboldala. Így az ügyfélkapus számlanyitási szolgáltatások – értékpapír-nyilvántartási számla, Kincstári Start-értékpapírszámla, az állampapírokhoz és babakötvényekhez kapcsolódó tranzakciók – is szüneteltek január 4-én. A MÁK karbantartással magyarázta a hibát az ügyfeleknek, ahogy december közepén is ez volt az oka a honlap elérhetetlenségének. S ezek csupán az ügyfelek által kívülről is érzékelhető problémák. A Népszava információi szerint ennél gyakoribbak a belső rendszerhibák, köztük például a nyugdíjügyeket érintő informatikai rendszereknél. Ez húzódhat meg például annak hátterében, hogy hónapokat kell várni az előzetes, ügyfelek által kért nyugdíjszámításokra, illetve az első nyugdíj folyósítására.

„A kincstár informatikai rendszere megbízhatóan működik, a tervezett karbantartásokon túl esetlegesen felmerülő problémákat a szakemberek soron kívül elhárítják” – válaszolta a Népszavának a MÁK, majd hozzátették: „a szolgáltatásokat több informatikai szakrendszer biztosítja. Ezek működtetését a mindenkor hatályos jogszabályok szerint, az informatikai ágazatban bevett gyakorlatok betartásával végzi.” Végezetül leszögezték, hogy mindent megtesznek annak érdekében, hogy „az egyes szolgáltatások mögött működő szakrendszerek üzembiztonsága hiánytalanul megfeleljen az ügyfelek érdekeinek”. Az ügyfelek minél hatékonyabb kiszolgálása érdekében folyamatosan fejlesztik a rendszert. A MÁK válaszában határozottan visszautasította, hogy adatvesztés, sérülékenység, nagyobb összeomlás történjen, az erre vonatkozó felvetést spekulációnak tartotta.

Ennek ellentmondani látszik számos, lapunk birtokába került belső üzenetváltás, amelyek szerint a rendszerhibák korántsem annyira ritkák. November elején például többször is központi hiba lépett fel a GovSys1 és GovSys2 rendszerekben, ami a többi szakrendszerre is kihatással lehetett. De probléma volt a nyugdíj- és társadalombiztosítási – a NYUGDMEG, KELEN, EETÜR – rendszerekkel is. A kincstár Hold utcai központjában, ahol szeptemberben avatták fel az új ügyfélszolgálatot, az eredeti formájában helyreállított, több mint százéves Pénztárteremben, illetve a Váci út 71. és 188. alatti államkincstári épületekben is akadoztak a hálózati kapcsolatok. Más üzenetekből az olvasható ki, hogy december elején több mint egy tucat – a többi között a nyugdíj- és társadalombiztosítási – rendszerre kiterjedő központi hiba lépett fel. A két ünnep között újra központi hiba lépett fel, amikor is az eAdat rendszer nem volt elérhető, amit ugyan javítottak, de lassulásra figyelmeztették a rendszerhasználókat.

A MÁK meghatározott informatikai rendszereinek külsős üzemeltetésére júliusban harmadszor írtak ki tendert 3,7 milliárdos keretösszeggel, ami kicsit soknak tűnhet, lévén nem sokkal előtte zárták le a fent említett sokmilliárdos informatikai fejlesztést. Az eljárás során két igen érdekes dokumentum is íródott. Az egyikben a MÁK elnöke maga adott ki referenciaigazolást a fentebb említett tenderen induló egyik cégnek, a kincstár bejáratott szerződéses partnerének, a New Age Software (NAS) Kft.-nek. Ebben 2020 januárja és 2022 decembere közötti időszakra összesen 1,39 milliárd forint értékű munkát igazolt. Mint írja: „a 2004-es szerződés teljesítése az előírásoknak és a szerződéseknek megfelelően történt”. A gond csak az, hogy a Népszavához került ellenőrző táblázat szerint az igazolásban igazolt feladatok közül többről azt állították a MÁK főosztályai, hogy azokat nem látta el a cég, vagy nem nyilatkoztak róla, a táblázatban üresen maradt az adott tevékenységre vonatkozó sor. A NAS Kft.-vel a nyugdíjrendszerek zömének üzemeltetésére és fejlesztésére kötött határozatlan idejű vállalkozási keretszerződést többször is módosították. A cég díjazását 2021-ben nettó 484,3 millióban, 2022-ben 603,7 millióban, míg 2023-ban 620 millióban határozták meg.

A másik dokumentum a MÁK válasza a NAS eljárás során benyújtott vitarendezési kérelmére. Ebben a kincstár leszögezi, hogy a GovSys rendszereket még az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság (ONYF) rendelte meg, és közpénzből kifizetett ellenszolgáltatás fejében megszerezte ezek tulajdonjogát. A MÁK hangsúlyozza: „az ONYF jogutódjaként jogszerűen használja ezeket, és ha harmadik személy akadályozza ezek további használatát, (...) akkor fellép a jogsértővel szemben”. Ezzel párhuzamosan a NAS és a céggel egyazon tulajdonosi körbe tartozó Profesz-szionál Zrt. levelet írt Bugár Csaba MÁK-elnöknek, amelyben kijelentik, hogy a NAS rendelkezik a GovSys rendszerek továbbfejlesztésének, felhasználói támogatásának kizárólagos jogával.

A MÁK szeptemberben visszavonta a szóban forgó KM4 – A Magyar Államkincstár Társadalombiztosítási és Nyugdíjügyi területek szakrendszereinek működéséhez szükséges üzemeltetés-támogatás és fejlesztés megnevezésű nyílt tender felhívását. Majd néhány nappal később zárt, meghívásos tendert hirdettek a GovSys rendszerek támogatására és fejlesztésére, amelyre egyedüliként a NAS Kft.-t hívták meg, amely – minő meglepetés – a „legalacsonyabb árat tartalmazó érvényes ajánlattevőként” megnyerte a tendert. Bár az eredetileg 285 milliósra taksált beszerzésért 348 milliót kértek a közbeszerzési dokumentumok szerint. A visszavont tenderben szereplő többi informatikai rendszer üzemeltetésére szintén zárt eljárást indítana a MÁK. Ehhez azonban nemzetbiztonsági felmentésre van szüksége. Ha megkapják, akkor a kincstár a nyílt verseny helyett újabb tárgyalásos eljárás keretében választhatja ki szerződéses partnerét, amelynek nyertese ugyanazon tulajdonosi kör lehet, amely már évtizedek óta dolgozik az ONYF-nek, majd a kincstárnak.

A fentieket erősen pikánssá teszi, hogy a NAS Kft. egyik ügyvezetője és tulajdonosa Lévai Tibor, aki a céginformációs adatokból következtethetően Vágujhelyi Ferenc mostohatestvére. Vágujhelyi a MÁK informatikai fejlesztéseit „fokozott figyelemmel kísérő” Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanácsnak (NHIT) az elnöke, mellesleg a NAV elnöke, államtitkár és kormánybiztos is. Vágujhelyi korábban a MÁK-jogelőd ONYF főigazgató-helyettese volt. De más úton is összeérnek a szálak. Vágujhelyi 2003-tól 2010-ig a Professzionál Informatikai Zrt. elnök-vezérigazgatója volt. A céget a 2004-es szerződésben a NAS Kft. alvállalkozójaként jelölték meg. A vállalkozást jelenleg Lévai Tibor vezeti és a Trabzon Holding Kft. birtokolja, amelynek tulajdonosai szintén Vágujhelyi mostohatestvérei, Lévai Tibor és Lévai Tamás.

A Professzionál Zrt.-ben egyébként megfordult Tiborcz Péter, Orbán Viktor vejének, Tiborcz Istvánnak a testvére is. S nem csak akkor dolgoztak ugyanazon cégnek. Vágujhelyi éppen akkor volt a NAV informatikai elnökhelyettese, amikor Tiborcz Pétert kinevezték a NAV informatikai fejlesztési főosztályvezetőjének. Mindketten 2015-ig maradtak az adóhatóságnál (Vágujhelyit 2021-ben nevezték ki elnöknek). Ennek a „közös” korszaknak felettébb kínos ügye volt a korrupciós váddal illetett Microsoft-beszerzés.

Vágujhelyinek így a kincstár és az adóhatóság adatvagyonának optimalizálásáért felelős kormánybiztosként olyan állami informatikai területre van rálátása, ahol mostohatestvére és üzlettársa kirobbanthatatlan szereplő. A NAV lapunknak korábban küldött levele szerint „ez nem teremt összeférhetetlenségi helyzetet. Vágujhelyi Ferencnek sem a Pénzügyminisztérium államtitkáraként, sem kormánybiztosként semmilyen hatásköre vagy informális befolyása nincs a Magyar Államkincstár gazdálkodására, a szállítók kiválasztására”.

A MÁK-tortából természetesen jut a Mészáros Lőrinc köreiből induló, kurzusbarát 4iG-nek is, amely 2019-ben nettó 3,47 milliárdért vállalta a „21. század családtámogatása és nyugdíja” című projekt keretében a számlavezető rendszerfejlesztését, de a MÁK adatai szerint jelenleg is tucatnyi élő informatikai szerződésük van az államkincstárral mintegy 8,5 milliárd forint értékben. Sokan jól járnak tehát az informatikai fejlesztésekkel, bár korántsem biztos, hogy az adófizetők, akiknek a pénzéből finanszírozzák mindezt, a valódi nyertesek.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

A Magyar Államkincstár az új évet is azzal kezdte, hogy egy időre elérhetetlenné vált több weboldala. Így az ügyfélkapus számlanyitási szolgáltatások is szüneteltek január 4-én

POZÍCIÓ

VÁGUJHELYI FERENCNEK

– aki államtitkár és NAV-elnök is – kormánybiztosként olyan állami informatikai területre van rálátása, ahol mostohatestvére és üzlettársa kirobbanthatatlan szereplő

> A rendszerhibák korántsem annyira ritkák. November elején például többször is központi hiba lépett fel a GovSys1 és GovSys2 rendszerekben, ami a többi szakrendszerre is kihatással lehetett.

€/HUF 379,50 ↑ +0,20% | $/HUF 348,88 ↑ +0,84% | CHF/HUF 405,34 ↑ +0,31%

Túligényelhetik a napelemes kiírást

KÖRNYEZETVÉDELEM A Napenergia Plusz Program újabb szakaszának megnyitását követő első 24 órában több mint 17 ezer előregisztrációs kérelem érkezett be – tájékoztatott tegnap kora délután az Energiaügyi Minisztérium (EM). Tudvalévő: a leendő nyertesek esetében, ezúttal, ötmillió forintig, az új háztáji napelemek és hozzá kapcsolódó akkumulátorok költségeinek kétharmadát állják. A program keretösszegét a közlemény 75 milliárd, a kiírás 75,8 milliárdban jelöli meg. Utóbbi összegből és a támogatási plafonból kiindulva a tárca korábbi közlései és a hivatalos felhívás szerint támogatásra legfeljebb 15 160 sikeres jelentkező számíthat. Annak tükrében, hogy az előregisztrálók száma ezt az értéket már tegnap délelőtt meghaladta, a szaktárcától tegnap a jelentkezési ablak bezárásának várható időpontja iránt érdeklődtünk. Bár válasz lapzártánkig nem érkezett, a lehetőség még akkor is nyitva állt. Ez nem csökkenti a kiírással kapcsolatos zavart. Miután ugyanis az EM előzetesen nyomatékosította, hogy az elbírálás a beadás sorrendjétől

FOTÓ: NÉPSZAVA

Már ötszáznál több vállalkozó regisztrált a kivitelezői listán, közülük három ajánlatából választhatnak az előregisztráción túljutó háztartások

függ, az internetes előregisztráció országosan egységes, hétfő délelőtt 10 órás kezdőidőpontja után néhány perccel a teljes állami online ügyintézési rendszer összeomlott. Így a helyzet késő délutáni rendeződéséig a központi belépést igénylő napelemes előregisztráció is szünetelt. Bár a tárca akkori közleménye a fennakadás okait nem taglalta, felhívták a figyelmet, hogy az előregisztrációkat nem a beadás idejét követve dolgozzák fel. Megfogalmazásuk szerint ugyanis az elbírálás sorrendjét a támogatási kérelmek sikeres előregisztrációt követő „benyújtása befolyásolja". (A felhívás viszont egyértelműsíti: a támogatási kérelmeket azok benyújtási sorrendjében, a keret kimerültéig bírálják el. Tehát a sikeres előregisztráció után ennek beadásával már tényleg jó lesz sietni.) Szakértők a túlterhelésgyanús szerverösszeomlást a korábbiaknál kedvezőtlenebb mostani napelem-támogatási és -működtetési feltételek tükrében is furcsállják.

M. I.

RÉSZVÉNYEK

BUX		
63 292,90	↓	-0,77%
Mol		
2806 Ft	↓	-0,92%
MTelekom		
769 Ft	↑	+2,40%
OTP		
16 825 Ft	↓	-0,91%
Richter		
9080 Ft	↓	-1,78%

Infláció feletti áremelés

TÁVKÖZLÉS A várható árindex háromszorosával emelik díjaikat a telekomcégek, mert a piac beszűkült, a szabályozás pedig megengedi.

PAPP ZSOLT

A Magyar Telekom (Mtelekom) Nyrt. 15 százalékkal emeli szolgáltatási díjait 2024 márciusától – jelentette be a részvényeseinek a vezető hazai távközlési szolgáltató. A közleményben csak díjkorrekciónak nevezett, jelentős áremelés mintegy háromszorosa az idénre várható 4-5,5 százalékos inflációnak. A jelenlegi szabályozás szerint a telekommunikációs cégek – és a pénzintézetek is – alkalmazhatják a visszatekintő áremelést, vagyis az éves díjemelésük maximális mértéke nem lehet nagyobb az előző évi tényleges inflációnál. A KSH a napokban publikálta a 2023-as, éves inflációs adatát, eszerint a fogyasztói árak átlagosan 17,6 százalékkal nőttek. Ezen belül már tavaly is 13,9 százalékkal drágultak a távközlési és az internetszolgáltatások, hiszen 2022-ben az átlagos fogyasztói infláció 14,5 százalék volt, és valamivel e szint alá lőtték be az áremeléseket a szolgáltatók. Idén az elemzők 5 százalék közelében várják az inflációt, vagyis a tekelomcégek áremelései ennek a háromszorosára rúgnak, és ezzel is felfele húzzák az árindexeket. A most bejelentett 15 százalékos Mtelekom-díjemelés így is kissé váratlan és túlzó mértékű, ugyanis a céggel foglalkozó elemzők ennél kisebb drágulásra számítottak.

Tavaly a Magyar Telekom az első háromnegyed évben 60 milliárd forintnyi adózás utáni profitot termelt, ami 21 százalékot meghaladó emelkedés az előző évhez képest. A tegnapi bejelentés hatására a cég részvényei a Budapesti Értéktőzsdén napon belül volt, hogy 4 százalék feletti emelkedést mutattak. Az elemzőket nem lepték meg a fejlemények, több részvényelemző számítva az áremelésekre, már korábban a Mtelekom részvényeinek vásárlására buzdította a befektetőket, de igazán azok jártak jól, akik tavaly januárban vettek belőle, ők ezzel megduplázhatták a befektetésüket egy év alatt.

Az Mtelekom mostani áremelési bejelentése abból a szempontból nem volt váratlan, hogy a kisebbrészt állami, nagyobbrészt NER-érdekeltségben lévő Vodafone, a telekompiac második legnagyobb szereplőjeként korábban 15,4 százalékos emelést jelentett be, szintén márciusi hatállyal. Ráadásul

FOTÓ: OLEG ELKOV

Márciustól drágulnak a percdíjak, és más telekomszolgáltatások is

ÁRAZÁS

PALÓCZ ÉVA: A visszatekintő árazás most fékezi az infláció csökkenését, de fordított volt a helyzet, amikor az infláció felfele tartott

a Vodafone a tulajdonváltás miatt jelentősen eladósodott, emiatt piaci elemzők már tavaly év elején jelezték, hogy a háromszereplős mobiltávközlési piacon a következő években csökkenhet az árverseny. A Yettel még nem közölte áremelési szándékát, a kérdés az, hogy a harmadik és egyben legkisebb szereplő milyen stratégiát követ: ügyfélszerzés érdekében árversenybe kezd egy kisebb emeléssel, vagy beáll a sorba, és a tavalyi inflációs értékhez közel drágítva díjait, növeli a profitját.

Nem ördögtől való a szolgáltatások visszatekintő áremelése, legyen az ingatlanpiac vagy távközlés, ez elfogadott gyakorlat – nyilatkozta a Népszavának Palócz Éva. A helyzetet bonyolítja, hogy a távközlési piac nem egy sokszereplős versenypiac, egyszerűbb az árakat emelni – tette hozzá a Kopint-Tárki Zrt. vezérigazgatója. Az áremelkedés tavaly jelentősen eltérő volt az egyes termékcsoportoknál, az inflációt legnagyobb mértékben az élelmiszer- és energiaárak emelkedése húzta felfelé. Az a megszokott gyakorlat, hogy az árakat az infláció mértékéhez igazítják, függetlenül attól, hogy azt milyen termékek áremelkedése dobta meg, azaz nem vizsgálják az összetevők súlyát – válaszolta Palócz Éva arra a felvetésünkre reagálva, hogy indokolt-e a távközlési cégek ilyen magas áremelése, csak azért, mert az előző évben az élelmiszerek kiemelkedően drágultak. A kutató felhívta a figyelmet arra is, hogy a visszatekintő árazás most fékezi az infláció csökkenését, de fordított volt a helyzet, amikor az infláció felfele tartott, és akkor ezek a cégek a tényleges áremelkedésnél kisebb mértékben emelhettek, vagyis akkor épp az infláció emelkedését fékezte ugyanez a mechanizmus.

A bankok is emelhetnek

Nemcsak a telekomszolgáltatók, de a bankok is az előző évi infláció mértékével emelhetik díjaikat, vagyis akár 17,6 százalékkal drágulhat a bankolás. A bankpiacon elvileg nagyobb a verseny, hiszen ezen a piacon a telekomnál jóval több a szereplő, ugyanakkor a bankváltás nem egyszerű, ami korlátozza a versenyt, illetve növeli a bankok áremelési lehetőségét. A pénzintézetek egyáltalán nem szorulnak rá a díjemelésre, ha azt nézzük, hogy 2023-ban minden idők legnagyobb nyereségét termelte a bankszektor, igaz, ehhez nemcsak a díjak, hanem az extra magas kamatok is hozzájárultak. Az elemzők arra számítanak, hogy a bankszektorban is számottevő díjemelésre kell számítani az idén, de itt sem éri el a lehetséges 17,6 százalékot az átlagos díjkorrekció. A telekom- és bankszektorban megvalósuló áremelkedések miatt nem kell korrigálni az elemzők által ez évre várható 4-5,5 százalékos inflációs értéket, mert ezen díjemelésekkel számoltak az inflációs modellekben.

15 százalék

A díjemelés közel háromszorosa az idén várható inflációnak

Érik az újabb Volán-sztrájk

KÖZLEKEDÉS Lehet 25 százalékos a bérnövekedés, csak nem idén, hanem három év alatt. Nyomásgyakorlás mellett pedig ne próbáljanak tárgyalni a szakszervezetek, mert fenyegetéssel nem érnek el jobb eredményt, ezért gondolják át jól, szerveznek-e újabb munkabeszüntetést. Ezt mondta Lázár János közlekedési miniszter a MÁV–Volán vállalatcsoport Csoportszintű Érdekegyeztető Tanácsa ülésén, ahol a MÁV Zrt. 9 leányvállalatát érintő, idei keresetfejlesztéséről szóló munkáltatói ajánlat volt a téma. Az ott történtekről a Szolidaritás Autóbusz-közlekedési Szakszervezet (Szaksz) elnöke, Dobi István tájékoztatta lapunkat, aki azt is elmondta: az ajánlat alapján erre az évre 13 százalékos, minimum bruttó 70 000 forint/fő/hó béremelés valósulhatna meg a MÁV-Volán vállalatcsoportnál. A béren kívüli juttatások mértékének pedig csak a szinten tartására van lehetőség.

Dobi István lapunknak kijelentette: a bérharcban egyedül maradt, mert noha a többi reprezentatív szakszervezet korábban kijelentette, hogy több évre szóló bérmegállapodásról szó sem lehet, „most úgy ment át a miniszter ajánlata, mint kés a vajon". Csak annyit jegyeztek meg a többiek – mondta, hogy a 25 százalékos ajánlat lehetne 5-tel magasabb, 30 százalék.

A Szaksz elnöke viszont kijelentette: az ajánlat alapján az idei 13 százalékos emelés után a következő két évben már csak 6-6 százalékos bérfejlesztésre van lehetőség. Ezt ő elfogadhatatlannak tartja. A fix, egyösszegű emelést nem utasítja el, de csak akkor, ha annak mértéke minimum 90-100 ezer forint. A bértárgyalás egy hét múlva, január 23-án folytatódik, a megállapodást a hó végén írhatnák alá.

Dobi István: A munkáltató idénre ajánlott 13 százalékos béremelése elfogadhatatlan

Ám, ha bármelyik reprezentatív szakszervezet nem írja alá az egyezséget, akkor nem lesz megállapodás. Ilyenkor a MÁV–Volán csoporthoz tartozó társaságoknak, többek között a MÁV-Startnak, a MÁV Zrt.-nek, a Volánnak önállóan kell egyezségre jutnia az adott szervezet dolgozóit képviselő érdekvédőkkel. Dobi István azt mondta: ha a mai szakszervezeti operatív bizottsági ülésen úgy döntenek, hogy nem fogadják el az ajánlatot, akkor másnap meghirdeti a kétnapos, január 28-29-re tervezett sztrájkot. Erről tájékoztatja a munkáltatót is, és arra kéri, hirdesse ki a nem közlekedő járatokat az utazóközönségnek.

Mint ismert, a Szaksz 2024-re 25 százalékos bérfejlesztést szeretne. Decemberben már sztrájkoltak a Volánbusz dolgozói, ám Dobi István kijelentette: abban az esetben szervezi meg az újabb munkabeszüntetést, ha a 10 300 Volánbusz-sofőr legalább 60 százaléka egyetért a bérköveteléssel. Összesen 5978 sofőr, a Volán-buszvezetők 58 százaléka írta alá a támogató ívet.

MUHARI JUDIT

Pekingi segítség Moszkvának

FEGYVERGYÁR Bár Kína elutasította, hogy katonailag támogassa az Ukrajna ellen háborúzó Oroszországot, mára kínai cégek uralják a fejlett szerszámgépek oda irányuló exportját, s közvetítésükkel máig nyugati mikrochipek kerülnek fontos orosz fegyverekbe.

HARSÁNYI GYÖRGY

FOTÓ: AFP/YANG QING

A komputervezérelt CNC-szerszámgépek Oroszországba irányuló kínai exportja tízszeresére nőtt az Ukrajna elleni invázió két évvel ezelőtti kezdete óta

A nemzetközi sajtó január elején az Észak-Korea által átadott ballisztikus rakéták Ukrajna elleni bevetésétől volt hangos, és amerikai források szerint Moszkva rövidesen Iránból is vesz majd hasonlókat. A régóta nemzetközi szankciók sújtotta két „latorállam” nem sokat kockáztat ezzel. Oknyomozók szerint azonban közvetve a világgazdaság egyik legnagyobb szereplője, Kína is hozzájárul az orosz hadiipar felfuttatásához.

A Financial Times (FT) nemrég feltárta, hogy a programozható komputervezérelt szerszámgépek (CNC-k) Oroszországba irányuló kínai exportja tízszeresére nőtt az Ukrajna elleni invázió két évvel ezelőtti kezdete óta, holott Ukrajna szövetségesei vissza akarták szorítani Moszkva hozzáférését ezekhez a hadiiparban nélkülözhetetlen, nagy pontosságú fémmegmunkáló berendezésekhez. Mint a brit gazdasági napilap orosz vámbevallások alapján megállapította, a kínai gyártók tavaly júliusban 68 millió dollár értékben szállítottak CNC-gépeket (ez a legfrissebb ellenőrizhető adat), szemben a 2022. februári 6,5 millió dollárral.

Michael Raska, a szingapúri Rajaratnam School of International Studies adjunktusa szerint ez jól mutatja, a két fél hogyan mélyíti el hadiipari partnerségét. Miután a nyugati szankciók elvágták Oroszországot szerszámgépimportjának hagyományosan európai uniós forrásaitól, tavaly júliusra már a kínaiak adták az orosz CNC-import 57 százalékát, szemben a háború előtti 12 százalékkal, miközben Moszkva szép számban szerez be ilyeneket Tajvanról és Dél-Koreából is. Novemberben aztán Washington átfogó szankciókat vezetett be a CNC-k orosz importőreivel szemben. A nekik továbbra is szállító kínai cégek most azt kockáztatják, hogy Washington megfosztja őket a más piacokon való kereskedés lehetőségétől.

Peking váltig állítja, hogy nem támogatja Moszkva háborús erőfeszítéseit, ám elutasítja a nyugati szankciók alkalmazását. A szerszámgépek mellett a kínai fogyasztási cikkek és gépkocsik megugrott exportja is hozzájárul a szankciók sújtotta orosz gazdaság talpon maradásához. Hszi Csin-ping elnök októberben azt mondta a Pekingbe érkező Vlagyimir Putyinnak, hogy a két ország éves kereskedelme „történelmi csúcsot” ért el, közel 200 milliárd dollárral. Elemzők szerint ugyanakkor Kína hatalmas hasznot húz az egyre kiszolgáltatottabb oroszokkal kötött üzletekből.

Az FT elemzése szerint a CNC-export fellendülésének néhány nagy nyertese szoros kapcsolatban áll a kínai hadsereggel. Közülük a Wuhan Huazhong Numerical Control 2017-ben fővállalkozója volt az úgynevezett Brain Switch Projectnek, amely a külföldi CNC-rendszerek hazaiakkal való felváltását célozta a kínai hadiiparban. A cég már 2008–2010-ben is amerikai szankciókat kapott a nyakába egy fegyvertechnológiák és hadfelszerelések Szíriának, Iránnak és Észak-Koreának való átadását tiltó törvény alapján.

Emily Kilcrease, az USA kereskedelmi képviseletének volt helyettes államtitkára ugyanakkor arról beszélt a lapnak, hogy Washington nem szívesen alkalmaz pénzügyi szankciókat az Oroszországot segítő kínai cégek ellen, mert attól tart, az csökkentené az ilyen intézkedések hatékonyságát egy Pekinggel felmerülő jövőbeni válság esetén. „Tudják, hogy ezek a korlátozások sosem lesznek tökéletesek. Ezért inkább arra törekszenek, hogy Oroszország alacsonyabb rendű árukhoz jusson, s egyre drágábban” – mondta.

> Az Ukrajnában lelőtt harci repülőkben, rakétákban és drónokban talált nyugati gyártmányú mikrochipek szinte kivétel nélkül kínai cégek révén kerültek Oroszországba.

Az orosz–ukrán háború tavaly megmerevedett frontjain egyelőre egyik fél sem képes a háború menetét befolyásoló offenzívát indítani, így Kijev és Moszkva is azon dolgozik, hogy 2024-ben újabb fegyverekhez jusson szövetségeseitől, és felfuttassa saját hadiiparát. Ebben pedig orosz oldalon a kínai cégek is szerepet játszanak. A The Insider független hírportál egy múlt heti tényfeltáró cikke szerint az Ukrajnában lelőtt harci repülőkben, rakétákban és drónokban talált mikrochipek szinte kivétel nélkül kínai cégek révén kerültek Oroszországba.

A portál újságírói több hónapi nyomozással tárták fel azokat az útvonalakat, amelyeken 98 ilyen mikrochip bejutott az országba. Mint írják, a kínai exportőrök ezeket vélhetően amerikai, holland vagy svájci gyártóiktól vették. Az érintett nyugati cégek szerint mindenben betartják az Egyesült Államok és az EU Oroszországgal szembeni szankcióit, de azt nem tudják, hogy legális vásárlóik mit kezdenek az áruikkal. Az orosz fegyverekből előkerült mikrochipek közül azonban a The Insider azokra koncentrált, amelyekről paramétereik alapján nagy bizonyossággal megmondható a katonai célú alkalmazásuk.

A főleg amerikai gyártóktól származó alkatrészek jelentőségét kilenc orosz fegyver példáján mutatták be. Ilyenek például a Kalibr cirkálórakéta, a Kinzsal hiperszonikus ballisztikus rakéta, az izraeli fejlesztésű Forpost felderítő drón és egy mobil zavaróállomás. A szerzők mindebből megállapítják: békét sürgető nyilatkozatai ellenére Peking nem gátolja az orosz katonai beszerzéseket, de a nyugati technológiai cégek sem törekednek arra, hogy specifikus termékeik ne kerülhessenek orosz fegyvergyártókhoz.

Félelmeinkre építhetnek a választási kampányok

FELMÉRÉS A klímaváltozással és bevándorlással kapcsolatos aggodalmak lesznek a polgárokat mozgósító legfőbb témák a júniusi európai parlamenti választások és a 2024-es év más fontos európai szavazásainak kampányában – vélik neves politológusok egy nemzetközi felmérés alapján írt tanulmányukban, amelyet idehaza a Népszava ismertet elsőként.

FOTÓ: AFP/SEBASTIEN BOZON

Az EU-t az elmúlt 15 évben megrázó öt válság megítélése fontos előrejelzője lehet a választói magatartásnak

A szerzők – Ivan Krastev, a szófiai Liberális Stratégiák Központjának elnöke és Mark Leonard, a Külkapcsolatok Európai Tanácsának (ECFR) alapító igazgatója – azzal érvelnek, hogy az Európai Uniót az elmúlt 15 évben megrázó öt válság (éghajlatváltozás, Covid–19, bevándorlás, globális gazdasági zavarok és Oroszország ukrajnai háborúja) következtében Európa hagyományos választói csoportjai erősen feldarabolódtak, s az eddigi bal- és jobboldali vagy EU-párti és -ellenes álláspontok helyett az új sokkok okozta trauma vált meghatározó tényezővé. A hozzáállás e válságokhoz így fontos előrejelzője lehet a választói magatartásnak.

Az ECFR páneurópai agytröszt számára szeptember-októberben elvégzett közvélemény-kutatás, amely kilenc uniós tagállamban (Dánia, Észtország, Franciaország, Németország, Olaszország, Lengyelország, Portugália, Franciaország, Románia és Spanyolország), továbbá Nagy-Britanniában és Svájcban összesen több mint 15 ezer emberre terjedt ki, reprezentatív képet ad az unión belüli attitűdökről és aggályokról.

A Saját válság: navigáció Európa széttöredezett politikájában című tanulmány szerzői a kapott adatok alapján öt „válságtörzset” különböztetnek meg aszerint, hogy mely krízisek foglalkoztatják leginkább a választókat. Ezekbe a „törzsekbe” sorolják azokat, akik az éghajlatváltozást tekintik a jövőjüket érintő legfontosabb válságnak (számításuk szerint 73,4 millió szavazó); akik a Covid–19-világjárványt (72,8 millió); akik a globális gazdasági zűrzavart (69,3 millió); akik a bevándorlást (58,2 millió); illetve akik Oroszország Ukrajna elleni háborúját tartják ilyennek (49 millió szavazó).

Megjegyzik, hogy ezek a körök nem korlátozódnak egy-egy országra, és nem egyenletesen oszlanak el Európában. Németországban a bevándorlás a legfontosabb választói kérdés (31%-kal), és ez általában is igaz az idősebb választókra. Franciaországban és Dániában az éghajlatváltozás okozta aggodalom áll az élen (27 és 29%-kal), de a 18–29 évesek körében is ez a legfőbb probléma (24%-kal). A múltban gazdasági válságok által sújtott Olaszországban és Portugáliában máig visszaköszön ez az örökség, olyannyira, hogy minden más kérdést felülmúl (34-34%-kal). És talán nem meglepő, hogy a konfliktusövezethez közel lévő Észtországban, Lengyelországban és Dániában vannak azok, akiket leginkább Oroszország ukrajnai háborúja foglalkoztat (40, 31 és 29%).

Krastev és Leonard következtetései szerint az európaiak számára az éghajlatváltozás és a bevándorlás lesz a fő mozgósító tényező az idei választásokon. Bizonyítékként a novemberi hollandiai voksolást idézik fel, amely a bevándorlásellenes pártokat az élre, a Frans Timmermans vezette klímapárti baloldali szövetséget pedig a második helyre sorolta.

Ivan Krastev szerint az „EU polgárai eltávolodnak a jobb- és baloldali kötöttségektől”

Megállapítják, hogy a jobboldali és szélsőjobboldali pártok döntően a „migrációs törzshöz” tartozó támogatói általában euroszkeptikusabbak is – ők az egyetlen csoport, amely többségében (51%) azt várja, hogy az EU szétesik a következő 20 évben. Érdekes módon azonban azon országokban – például Olaszországban –, ahol a jobboldal van hatalmon, kevésbé hangsúlyos kérdés a bevándorlás, s ez a kormánypártok támogatóira is vonatkozik. A klímaváltozással kapcsolatban viszont ellenkező dinamika tapasztalható: ahol a zöldpártok hatalmon vannak, ott a polgárok fokozottan aggódnak emiatt. Ez a helyzet Németországban, ahol a válaszadók 20%-a és a Zöldekhez igazodók 48%-a ezt tartja a jövőjét leginkább befolyásoló kérdésnek.

Oroszország ukrajnai háborúja kapcsán megjegyzik, hogy szakadék van kialakulóban az európai elitek és választóik között: míg előbbiek még mindig arról beszélnek, hogy mindent megtesznek Kijev támogatásáért, utóbbiak inkább más válságokra összpontosítanak. Krastev és Leonard szerint a következő néhány hónap „fontos lesz Európa jövője szempontjából,” mivel a pártok megpróbálják összeegyeztetni a polgárok válságok okozta aggályait és igényeit Ukrajna EU-felvételének tervével, a háborús erőfeszítések közvélemény általi támogatásának fenntartásával, az új zöld megállapodás költségvetésének és ambícióinak korlátozásával, valamint a nemrég elfogadott közös menekültügyi politika előmozdításával. Végül arra figyelmeztetnek, hogy az öt európai válság mindegyike „sokféle életet él”, de a szavazóurnáknál dől majd el, hogy „életben maradnak, meghalnak, vagy feltámadnak”. H. GY.

LAPSZÉL

Phenjan nem békül

FOTÓ: AFP/KCNA

Kim Dzsong-Un észak-koreai vezető kijelentette, hogy nem szándékoznak a továbbiakban békét kötni Dél-Koreával és egyesíteni a kettészakadt Koreai-félszigetet – számolt be tegnap az AP hírügynökség. A történelmi lépéssel egy évtizedes terv esik kútba, amely az etnikai összetételre építve a békés egyesítést célozta mindkét fél részéről. A két ország között kölcsönösen fokozódó feszültséget Kim fegyverkezési ambíciói, valamint az Egyesült Államok és Dél-Korea közös hadgyakorlatai is jelzik. Szakértők szerint a nyilatkozattal az észak-koreai vezető meg akarja kerülni a szomszédját, hogy közvetlenül az USA-val tárgyalhasson nukleáris programjáról, amely miatt jelenleg szigorú amerikai szankciók alatt áll. NÉPSZAVA

USA-küldöttség Tajvanon

A Demokratikus Haladó Párt szombati választási győzelmével Tajvan a folytonosság mellett és Kína annexiós törekvései ellen szavazott, amely után az Egyesült Államok „sziklaszilárdan” áll Tajvan mögött – jelentette ki Stephen Hadley korábbi nemzetbiztonsági tanácsadó Tajvan köztársasági elnökével, Caj Jing-vennel folytatott találkozóján. Az ORF.at beszámolója szerint Hadley az önigazgatású sziget demokráciáját „a világ számára fényes példaként” dicsérte. A szombati tajvani parlamenti választások győztese elkötelezte magát amellett, hogy folytatja elődje szoros együttműködését az Egyesült Államokkal, amely a sziget legfontosabb szövetségese, katonai és hírszerzési partnere. Kína tiltakozott az amerikai látogatás ellen, de az incidens miatt nem várható eszkaláció a térségben. NÉPSZAVA

Iráni válaszcsapások

FOTÓ: AFP/ZETTIN KASIM/ANADOLU

Ballisztikus rakéták csapódtak be tegnap az Irak kurdok lakta északi részén található Erbilben – tudósít az Aljazeera. A támadást kivitelező Iráni Forradalmi Gárda szerint izraeli kémközpontot számoltak fel az akcióval. A helyi biztonsági tanács jelentése szerint a támadásban négy ember meghalt, hat pedig megsebesült. Az iraki külügyminisztérium „agressziónak” nevezte a lakóövezeteket érintő támadást, amely megsérti az ország szuverenitását és veszélybe sodorja polgárai életét. Egy másik helyszínen, Szíria északi részén az Iszlám Állam terrorcsoport sejtjeire mértek csapást ugyanezen akció keretén belül. Az iraki kormány panasztételt fontolgat az ENSZ Biztonsági Tanácsánál. NÉPSZAVA

Trump-henger Iowában

GYŐZELEM A volt elnök fölényesen nyerte hétfőn az első republikánus előválasztást, ám DeSantis és Haley továbbra is versenyben maradt.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

FOTÓ: AFP/JIM WATSON

Trump fölényes győzelme elhallgattathatja a kétkedőket a republikánus párton belül

Az iowai republikánus előválasztás 99 százalékos feldolgozottságánál Donald Trump imponáló eredménnyel, a leadott szavazatok 51 százalékának bezsebelésével hirdetett győzelmet – adta hírül a Washington Post. A mögötte második floridai kormányzó, Ron DeSantis a szavazatok 21,2 százalékát, míg a volt ENSZ-nagykövet Nikki Haley a 19,1 százalékát szerezte meg. Vivek Ramaswamy indiai-amerikai üzletember, akit az amerikai politológusok a jövő ígéretének, egyfajta „Trump 2.0”-nak tartottak, 7,7 százalékkal csupán negyedik helyen zárt, és felfüggesztette további kampányát az elnöki posztért. Trump sikere megfelel a közvélemény-kutatások által mutatott előzetes várakozásoknak, egyedül a látszólag lendületet nyerő Haley maradt el a várakozásoktól azzal, hogy nem sikerült megelőznie DeSantis kormányzót a második helyért folytatott versenyben. Az előválasztási naptár következő állomása január 23-án New Hampshire államban lesz, ahol Haley már egy számjegyűre faragta le hátrányát az éllovas Trumppal szemben.

Trump diadala több kérdésre is választ adott. Kiderült, hogy a volt elnök támogatottságát nemhogy kikezdte, hanem egyenesen növelte az ellene összesen 91 vádpontban indított büntetőjogi eljárás, amely többségében a 2020-as választási eredmények erőszakos megváltoztatásával függ össze. Ezt alátámasztó adat, hogy közvetlenül a szavazás előtt végzett felmérés szerint minden tíz Trump-szavazóból csupán egy gondolja azt, hogy Joe Bident legitim úton választották meg az Egyesült Államok elnökének. Meglepetést jelentett, hogy bár Trump hagyományosan a középfokú vagy alacsonyabb végzettséggel rendelkező szavazók körében népszerű, ezúttal szavazóinak 37 százaléka a diplomások közül került ki.

Főként a gazdaság állapota és a migráció kérdése foglalkoztatta az iowai polgárokat, tízből hét szavazó ezeket jelölte meg mint legfontosabb elnöki teendőket. Az abortusz témája nem bizonyult ügydöntőnek, így DeSantis floridai szigorú abortuszpolitikája nem rezonált a választók többségénél. Az abortusztilalmat követelő szavazók majdnem fele DeSantisra szavazott, míg csak 25 százalékuk adta Trumpra a voksát annak ellenére, hogy a Legfelsőbb Bíróság a Trump-kormányzat alatt helyezte hatályon kívül az abortuszhoz való alkotmányos jogot biztosító Roe kontra Wade ítéletet.

Az erős havazás és fagy miatt a részvétel elmaradt Trump 2016-os és 2020-as előválasztási arányától, ez aggodalomra is okot adhatott volna a Make America Great Again (Újra Tegyük Naggyá Amerikát) trumpista kampány stratégái számára. Ennek ellenére a több mint 50 százalékos határ átlépése a rekord abból a szempontból, hogy nem hivatalban levő elnökjelölt még sohasem ért el ilyen magabiztos győzelmet iowai előválasztási megmérettetésen. A stáb számításai szerint a következő New Hampshire-i választáson aratott esetleges győzelem puszta formalitássá tenné a március 5-ei szuperkeddet is magában foglaló eseményeket. Az iowai siker azt is jelenti, hogy Trump végleg megszilárdította a hatalmát a republikánus párton belül, és a júliusi, Milwaukeeban tartott elnökjelölő gyűlésig eltűnhetnek a törések a mérsékelt és radikális konzervatívok között. Ezt a feltevést megerősíti, hogy az előválasztási verseny korábbi szakaszában még versenyben levő Doug Burgum észak-dakotai kormányzó mellett Vivek Ramaswamy is bejelentette, hogy a továbbiakban Trump jelöltségét támogatja.

> Trump népszerűségét nem kezdték ki, inkább növelték az ellene indított – összesen 91 vádpontot felvonultató – büntetőeljárások.

Az iowai előválasztás eredménye azt a feltevést is igazolhatja, hogy a novemberi elnökválasztáson négy év után újra Donald Trump és Joe Biden feszül majd egymásnak, tovább élezve az amerikai társadalomban jelenleg uralkodó politikai szembenállást. Trump végső győzelmével világszerte új lendületet kapnának a jobboldali populizmus eszméi. Ezt támasztja alá Orbán Viktor miniszterelnök az X közösségi oldalon megosztott bejegyzése is, amelyben „Régóta várt győzelem!”-ként aposztrofálta Trump sikerét.

Egymásra utalt szuverenisták

VIZIT „Középhatalmak vezetőinek kijáró pompával fogadta Orbán Ficót Budapesten”, ezzel a címmel számolt be a szlovákiai magyar, liberálisnak nem nevezhető, a budapesti kormánnyal egyértelműen szimpatizáló szlovákiai magyar portál, a Körkép. „Lovashuszárok, díszőrség, felvonulás, szlovák és magyar himnusz, zászlórengeteg, lezárt főváros. ... Robert Fico előtt vigyázzba vágta magát Budapest”, írta a portál.

A szlovák miniszterelnök meg is hálálta a felhajtást, közös sajtótájékoztatójukon határozottan kijelentette, hogy ő soha nem fog megszavazni olyan európai uniós határozatot, amellyel Brüsszel a szuverén nemzetállamok ügyeibe avatkozik be, azaz vétózna, ha Magyarország szavazati jogát próbálnák megvonni az EU-ban. Kérdésre válaszolva Fico azt is hozzátette, hogy elutasít minden olyan törekvést is, amellyel megfosztanák Magyarországot az Unió soros elnöki tisztétől. Azt már Orbán Viktor mondta el a magyar köztévé kérdésére, hogy sem

FOTÓ: AFP/KISBENEDEK ATTILA

Október 25-ei beiktatása óta a budapesti a második külföldi útja Robert Fico szlovák miniszterelnöknek, aki után nem kapkodnak a nyugati partnerek

neki, sem pártjának nincsenek európai ambíciói, nem kívánja betölteni a Charles Michel, az Európai Tanács elnöke lemondásával megüresedő tanácselnöki tisztséget. „Jól érezzük magunkat itthon”, tette hozzá.

A miniszterelnökök hangsúlyozták, hogy a két kormány között külpolitikai, európai kérdésekben nézetazonosság van, mindketten szuverenista álláspontot képviselnek, azonos módon viszonyulnak az illegális migrációhoz és az ukrajnai háborúhoz, nem hiszik, hogy annak van katonai megoldása, egyetértenek az európai diktátumokkal szembeni közös fellépésben.

Fico ugyan megértéssel nyilatkozott a magyar kormány álláspontját illetően az uniós költségvetés módosítása és Ukrajna támogatása kapcsán, azt viszont egyáltalán nem ígérte – legalábbis nyilvánosan a sajtótájékoztatón –, hogy a február eleji uniós csúcstalálkozón ő is vétózni fog e kérdésekben. A pragmatikus populistának tartott Fico decemberben is megszavazta mind Ukrajna uniós csatlakozási tárgyalásainak elkezdését, mind anyagi támogatását, álláspontján vélhetően mindaddig nem is fog változtatni, amíg az előző szlovák kormányok által megszerzett és letárgyalt uniós források zavartalanul érkeznek országába.

Fico és Orbán azonban sok tekintetben egymásra van utalva. Azt maga a szlovák kormányfő mondta el, hogy a nemzetközi politikában már rosszfiúként, szélsőségesként bélyegezték meg „azért, mert nem ért egyet kritikátlanul a fősodorral”. Azt is elmondta, hogy az Európai Parlament szerdán határozatot készül elfogadni a szlovák kormánnyal szemben a rendvédelmi szervek és az igazságszolgáltatás átalakítása miatt. (Amint arról lapunk is beszámolt, Fico kormánya első intézkedései között elkezdte a tisztogatást a rendőrségen, és a speciális ügyészség felszámolását, a korrupcióellenes küzdelem átszervezését, egy hozzá lojális főügyész alá való besorolását próbálja épp megvalósítani, ami ellen rendszeresen tízezrek tüntetnek.) Hasonló támadásokat Magyarországnak is el kell szenvednie, mondta Fico, ekkor ígérve meg, hogy nem fogja megszavazni azt, hogy Magyarországot azért büntessék, mert szuverenitásáért küzd.

GÁL MÁRIA

Rendszerhiba

MARNITZ ISTVÁN

Hétfőn ismét csodás nap virradt Rezsifölde boldog lakóira. Szorgos népünkben a talán kissé cúgos reggel is a Brüsszeltől való évezredes függetlenség büszkeségét erősbítette, amit Putyin személyesen garantál Orbánnak. No de hónapok óta a csapból is az folyik – már ha bírja a főnyomócső –, hogy Kormányunk e jeles naptól pénzt oszt napelemre vágyó honpolgárainak. Mert a magyar napelem nem táncol úgy, ahogy Soros és Von der Leyen fütyül! (Aztán most nehogy azzal tessen itt lázítani, hogy ez is EU-pénz, meg hogy a korábbinál kevesebbet adnak és rosszabb feltételekkel! Mert még könnyen a szuverenitásvédelmi hatóság alagsorában találjuk magunkat!) A jelentkezés online, szuper, ultramodern. Az elbírálásnál csak a beadás sorrendje számít. Korrekt. A papír, mint meghaladott, nyugati csökevény, felejtős. Hisz nincs az a szuperlatívusz, amivel Orbán hű dalnokai ne jellemezték volna már a százmilliárdjainkból „fejlesztett" állami informatikát. Az öntudatos NER-társaknak nincs is más dolguk, mint kettőt kattintani, és már jön is a tetőre az ingyenáram.

Így érkezett el az online nyitány várva várt, reggel 10 órás időpontja. Bevallom, az elején kissé elpilledtem, így fél 11-kor már csak a későn érkezőknek fenntartott „előszobában" kaptam helyet. De hát végül is a „viktuális valóságban" mégiscsak kellemesebb egy előszobában malmozni, mint egy 123 ezer tagú sor végén proliskodni. Innen, vagy fél óra múltán, átkerültem egy további, talán jelentkezési oldalra, ám ott már csak az üres képernyőt bámulhattam. A kezdőlapra viszont kiírták, hogy a belépés a „Központi Azonosítási Ügynök (KAÜ)" rendszerhibája miatt „akadozik". Nem tudom, talán valami, Smith Ügynök (SÜ)-féle vírus lehet a ludas. Reméltem, azért KAÜ gyorsabban két vállra fekteti SÜ-t, mint Orbán az inflációt.

Mindenesetre így hétfőn az egész országban lehalt a teljes online ügyintézés. Értsd, se személyi, se gépjármű, se gyógyszer, semmi. Az országos belépést biztosító „Ügyfélkapun" a várakoztatást jelző, saját farkába harapó kígyó végtelen körzésével tesztelték a rezsihűséget. A KAÜ-honlapon annyi díszelgett, hogy „ügyintézés szabadon – HIBA TÖRTÉNT!". Hát, igen. Rendszerhiba.

Délután az illetékes energiaügyi tárca zavaros, korábbi szavaiknak látszólag ellentmondó közleményben biztosított, hogy az előregisztrációnál nem a beadási sorrend számít. Nem sokkal később viszont győzött KAÜ, helyreállt a „rend". Aki akart, napelempénzért is kattinthatott. Jóllehet tegnap lapzártánkkor már az eredetileg tervezett, 15 ezernél is több, 17 ezer regisztrálónál tartottak, az ablak még mindig nyitva állt. De ha az elbírálásnál nem a sorrend számít, akkor mégis mi? Ez is csak az állami pályázatok történetében szokásos szerverfagyás, majd az azt követő mellébeszélés. Az udvartartás ilyenkor inkább piszmog, vakarózik és Gucci cipői orrát nézeget. Mintha mi sem történt volna.

Akkor tehát megvan a rés a pajzson. Az Orbán-rendszert ezek szerint a rendszergazdák fogják bedönteni. Hisz most is megmutatták, ki az úr a háznál.

Ha így, hát így.

JEGYZET

Horváth Gábor

Obi-Wan Biden

Kegyetlenül hideg hétfő este volt Iowában, talán ennek is tudható be, hogy a hárommilliós államban csupán 110 ezren mentek el a Republikánus Párt jelöltállító gyűléseire, ennyien adták meg az előválasztások alaphangját. Az eredmény maga a megtestesült papírforma, Donald Trump, akit a közvélemény-kutatók 50-52 százalék körül mértek, végül 51 százalékot kapott, a 99 megyéből egyetlenegy volt, ahol Nikki Haley mögé szorult. Egy lépéssel közelebb kerültünk a 2020-as elnökválasztás visszavágójához – azzal a különbséggel, hogy azóta Trump és Biden elnök is idősebb lett négy évvel, előbbi 77, utóbbi 81 lesz a november 5-i választás idején.

Meg persze a világ is sokat változott, például egyszerre két háború is pusztít. Ukrajnában és Izraelben is sokan az Egyesült Államoktól várják a sorsdöntő segítséget, miközben az amerikaiak saját gazdaságuk és demokráciájuk állapotával vannak elfoglalva, a kongresszust megbénítja a megosztottság, a legfelsőbb bíróság pedig egyszerre vakarja mind a kilenc fejét, mit tegyen a Trump indulását megtiltó jogi kezdeményezésekkel. Egyrészt nyilvánvaló, hogy az exelnök törvénytelenül próbált hatalomban maradni, másrészt mégsem lehet kizárni a versenyből, hiszen mögötte áll a republikánusok többsége.

Az iowai eredmény megerősítette, hogy a jobboldalon nincs erő, amelyik megállíthatná Trumpot, még akkor sem, ha Biden ellen bárki mással jobbak lennének a republikánusok esélyei. A demokrácia amerikai és egyéb hívei számára egy kicsit már mereven járó és nagypapásan beszélő öregúr nyújtja az egyetlen reményt. Mint a Csillagok háborújában Leia hercegnő Obi-Wan Kenobitól, a világ egyedül Joe Bidentől várhatja, hogy megmentse a most festett szőke, de továbbra is meglehetősen ijesztő Darth Wadertől. A tét nyomasztó, az esélyek pedig kiegyenlítettebbek, mint szeretnénk.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

AZ IDŐ PÉNZ

RÓNAY TAMÁS

Kína félelme

Rég volt annyira bizonytalan a biztonsági helyzet a világban, mint mostanság. Konfliktusok sora okoz aggodalmat, de a világgazdaságot is megrendítené, ha az imperialista szándékait már nem is tagadó Kína háborút indítana Tajvan ellen, hogy erőszakkal érje el az anyaország és a sziget egyesítését. Peking a szombati elnökválasztás után ismét meggyőződhetett arról: a tajvaniak háborúval való fenyegetésével, a sziget partjainál tartott hadgyakorlatokkal, a tajvani légtér kínai vadászgépek általi folyamatos megsértéseivel s a dezinformációk terjesztésével sem éri el célját. A szigeten élők ugyanis ragaszkodnak a status quóhoz, a lakosságnak csak egy elenyésző hányada képzeli el jövőjét egy Kína fennhatósága alatt álló államban, amit azzal is jeleztek, hogy a szuverenitáspárti Lai Csing-te-t választották meg elnöknek.

Miért is olyan fontos Tajvan a világ gazdasága szempontjából? A Peking és Tajpej közötti feszültségek nemcsak a magát de facto „védőhatalomnak" tekintő Egyesült Államokat és Washington indo-csendes-óceáni szövetségeseit, hanem Európát is érintik. A Tajvani-szoros a globális hajózás szempontjából központi jelentőségű. Mindemellett Tajvan világelső a félvezetőgyártásban, túlélésének zálogát látja abban, hogy uralja a digitális technika e fontos elemét: a félvezetők a mikrochipek fontos összetevői.

> Ha Kína annektálná Tajvant, a globális chippiac valószínűleg összeomlana jelenlegi formájában. Sok okostelefon és elektromos készülék gyártása kerülne veszélybe.

Ha Kína annektálná Tajvant, a globális chippiac valószínűleg összeomlana. Sok okostelefon és elektromos készülék gyártása kerülne veszélybe. Az Apple technológiai óriás például számos chipet vásárol a tajvani félvezetőgyártótól, a TSMC-től. Egy esetleges háború az autóipart is érzékenyen érintené.

Számítógépes szimulációk szerint Tajvan néhány hétig, legfeljebb három hónapig tarthatná magát Kínával szemben, majd Peking győzelme esetén a helyiek átállnának gerillaháborúra. Súlyos veszteségeket okoznának a megszállóknak.

Ezekkel a kockázatokkal természetesen Kína is tisztában van. Bár Hszi Csin-ping kínai államfő hangneme egyre keményebb Tajvannal szemben, jól tudja, hazája, Kína öngyilkosságot követne el egy katonai akcióval.

Szoborkeringő

ORWELL VILÁGA

BÁRTFAI GERGELY

Kalandos sorsú szobor a Sportlovas, Pátzay Pál (1896–1979) alkotása. Eredetileg, az ötvenes években a Népstadion metróállomás bejáratához szánták, ám a földalatti építése csúszott, ezért a Műcsarnok lépcsősorának mellvédjén állították fel, a Hősök terén. Onnan költöztették a belvárosba, a Duna-korzó sarkára, majd tovább, át Budára, a Margit híd lábához. Az elegáns bronzlovas és lova 1980 óta néz a sziget felé, farral a Lukács fürdőnek.

Meghökken bizony a látogató, amikor kétszáz kilométerrel arrébb váratlanul szembetalálkozik a Sportlovassal egy panelház tövében, Kazincbarcikán. Hogy került oda? Megvan a története. Kárpótlásul kapták a barcikaiak – derül ki Takács István (1930–2004) egykori tanácselnök, a borsodi iparvárost két évtizeden át szenvedélyesen szépítő lokálpatrióta visszaemlékezéséből. (Idézi a kiváló helytörténeti magazin, a Barcikai Históriás.)

> Nem sikerült visszaszereznie az eredetit, azt viszont kijárta, hogy városa kapjon helyette két másolatot.

A Nemzeti Galéria főigazgatója 1976 nyarán levélben tájékoztatta a tanácselnököt, hogy Pátzay Pál Kossuth-díjas szobrászművész 80. születésnapjára életmű-kiállítást rendeznek a Budavári Palotában, és szeretnék bemutatni a Munkácsy Mihályt ábrázoló alkotását is. Az a szobor Kazincbarcikán állt, a város tulajdonában. A főigazgató felelősséget vállalt „a kölcsönkért szobor épségéért és visszaszállításáért".

A kiállítás után teltek-múltak a hónapok, ám a Munkácsy csak nem akart hazaérni. Aggódott a városvezető. Miskolcon úgy hallotta, a galéria önhatalmúlag megtartja a szobrot, és erről a fejük fölött Aczél elvtárs már szólt is a megyei párttitkárnak. Takács István mégsem hagyta annyiban. Többszöri levélváltás után a fővárosba ment – mint írja – „abban a tudatban, hogy jogilag nekünk van igazunk, hiszen a szobor a miénk".

Nem sikerült visszaszereznie az eredetit, azt viszont kijárta, hogy városa kapjon helyette két másolatot: azonos méretű Munkácsyt és vigaszdíjként még egy másik Pátzay-szobrot is. Tárgyalt az idős mesterrel is, noha szavaiból úgy tűnik, inkább annak feleségét kellett győzködnie. Végül meglett az alku, a helyet maga a művész választotta ki, így került 1979 nyarán egy felére kicsinyített Sportlovas a Kun Béla (ma Dobó István) térre.

Jó helyre került, ezt fontos hangsúlyozni. Barcikát a szobrok városának nevezik, ha kissé fellengzősen is, de teljes joggal: 102 köztéri alkotás otthona a Köztérkép.hu szerint. Akad néptáncospár, játszó kecskegida, sőt unikornis. Ráadásul a panelházak tűzfalait újabb, színes és ötletes festmények keltik életre. Sok-sok kedves alkotás, ápolt környezetben, a szépséges Bükk lábánál, egy élhető és szerethető városban.

Ám a közeli nagyközség, Izsófalva talán még a járási székhelyen is túltesz a képfaragás iránti tiszteletben. Az egykori bányászfalu, a régi Disznóshorvát ugyanis híres szülöttének, Izsó Miklós szobrászművésznek a nevét vette fel (1950). Annak az Izsónak, akinek Petőfi-szobra a pesti Március 15. téren áll, a magyar sajtószabadság jelképes helyszínén. Lám csak, Borsodból, a Tardona- és az Ormos-patak partjáról közben vissza is kanyarogtunk a Dunához.

Buszt vezet a kedves vendég

NASZÁLYI GÁBOR
Az Egységes Közlekedési Szakszervezet elnöke

Már a megnevezés is érdekes: vendégmunkások. Magában hordozza a feloldhatatlan ellentmondást. A magyar állítólag vendégszerető nép, különös megbecsülésben részesülnek nálunk a vendégek. Ami a munkásemberekre viszont nem mondható el, a dolgozók megbecsülése mérhetetlenül alacsony szinten van. Ki kell hát mondani: a hazánkba érkező külföldi, jellemzően távol-keleti dolgozók még véletlenül sem vendégek, hanem végtelenségig kizsákmányolt munkavállalók, akik tovább rontják a hazai munkaerő amúgy sem rózsás helyzetét.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Ha ezt belátjuk, sokkal könnyebben fogjuk megérteni, miért nem szabad teret engedni ennek a folyamatnak. Könnyű belátni: szó nincs arról, hogy azokra a munkákra jönnek vendégmunkások, amelyeket a hazai munkaerő nem tud elvégezni. Sokkal inkább igaz, hogy bérek tekintetében az uniós országok sereghajtói közé estünk vissza, a piacképes magyar munkaerő ezért inkább Nyugaton próbál szerencsét.

Olvastuk, láttuk, hallottuk – például a miniszterelnöktől 2015-ben –, hogy Magyarországon nincs keresnivalójuk a gazdasági bevándorlóknak, a miénktől eltérő kultúrájú embereknek. Ennek ellenére ma már félmilliós számok röpködnek, állítólag ennyi vendégmunkásra lesz szükség a közeljövőben. Tény, a vendégmunkás nem azonos a bevándorlóval, de az is tény, hogy ennyi „idegen kultúrájú" emberrel akkor is együtt kell élni, ha elvileg csak néhány évig maradnak.

A hírek szerint többféle céllal toboroznak vendégmunkásokat, elsősorban a Távol-Keletről. Azt is megtudtuk, hogy a külföldi munkaerő nem veheti el a magyarok munkáját, csak ott lehet őket foglalkoztatni, ahol a hazai dolgozókból hiány van. Bizonyára úgy kell ezt elképzelni, mint valami korszerű rabszolgapiacot: ezen a virtuális munkaerővásáron jelen lesznek a foglalkoztatók és a munkaerővel kereskedő kölcsönző cégek, amelyek majd megegyeznek a darabszámban, és a törvényben meghatározott időtartamra megvásárolják az import munkást. Két dolgot nem lenne szabad ennek kapcsán elfelejteni: egyrészt, hogy ők is emberek, munkavállalók; másrészt, hogy miért nincs magyar munkavállaló ezeken a helyeken.

Ez utóbbira két válasz is lehetséges. Az egyik, hogy a hazaiak számára nem elég vonzó a munka, illetve az azért fizetett bér. A foglalkoztató akár többletpénzt is hajlandó a vendégmunkásokért fizetni, ami a járulékos költségekkel együtt állítólag körülbelül harminc százalékkal többe kerül, hiszen többletként jelentkezik a toborzás és a kölcsönző cég díja, az utaztatás és a lakhatás költsége. Viszont így a munkavállalók és a szakszervezetek láthatják: lehet ezért a fizetésért is találni olyat, aki elvégzi a munkát. Tehát a béralkuk esetében csökken a nyomás a munkaadókon, a magyar munkavállaló pedig vagy alacsonyabb fizetésért kénytelen dolgozni, vagy további vendégmunkások jönnek a helyére. Biztosan igaz az az állítás, hogy nem a magyarok munkáját veszik el a vendégmunkások?

A másik megoldás az új iparágak térhódítása: erről is hallunk, olvasunk éppen eleget, akkumulátor-nagyhatalom leszünk. Ennek is lehetnek nem várt és nem kívánt következményei. Miközben ez a terület erősödik, a többi, jelenleg működő ágazat háttérbe szorul. A munkavállaló dönthet, itt dolgozik-e, amikor az ő munkahelye megszűnik, vagy keres mást. Előbb vagy utóbb nem lesz választása.

Az autóbusz-vezetők például elég könnyen tudnak boldogulni, hiszen egész Európában hiány van járművezetőkből. A foglalkoztatók éppen ezt az érvet használják fel saját maguk igazolására, mondván, a probléma nem magyarországi, természetes velejárója a mai kornak. Tavasszal, nyár elején fel is röppent a hír, miszerint a Fülöp-szigeteken toboroznak buszvezetőket magyarországi munkavégzésre, méghozzá egy székesfehérvári cég. Karácsony előtt kiderült, amit korábban is gyanítani lehetett, hogy az Arrivabus áll az ügy hátterében. Érdemes hát elgondolkozni, hogyan zajlik majd ez a folyamat.

Eleinte azt lehetett hallani, angolul beszélő sorőrök jönnek, ráadásul a BKK már keres szintén angolul tudó menetirányítókat. Érdekes módon azoknak a kollégáinknak, akik külföldre mentek, a helyi nyelvet kellett megtanulniuk, hiszen egy városi buszvezetőtől joggal várja a szolgáltatás megrendelője, hogy az utasokkal kommunikálni tudjanak – és az sem hátrány, ha a dolgozók egymás között egy nyelven beszélnek. Nem csoda tehát, hogy ma már azt halljuk, munkába állás előtt intenzív magyarnyelv-oktatásban részesülnek a filippínó járművezetők. Azon most ne is lamentáljunk, ha letelik a kétéves szerződésük – ami egy évvel meghosszabbítható –, mit kezdenek ezzel az egzotikus nyelvtudásukkal.

Ne legyen kétségünk afelől sem, hogy Budapesten buszt vezetni ugyanolyan feladat, mint másutt – bár ennek némiképp ellentmond a saját tapasztalatom. Annak idején kéthetes D kategóriás jogosítvánnyal azért küldtek a néhai Moszkva térre dolgozni, mert állítólag az Alföldről érkezett, évtizedes gyakorlattal rendelkezőket nem lehetett a hegyi járatokon foglalkoztatni. És akkor még nem beszéltünk a helyismeretről, a feltehetően jelentősen eltérő közlekedési és viselkedési kultúráról. Persze mindezt el lehet sajátítani, kellő idővel. Csakhogy mire ez megvalósul, pont letelik a kölcsönzési idő, kezdődik az egész elölről.

De fölvethető az is, mit számít huszonhárom dolgozó a több ezer mellett, akik Budapesten vezetik az autóbuszokat? Könnyelműen azt is válaszolhatnánk, semmit! De ha valóban semmit sem számítana, az Arriva nem vágott volna bele ebbe. Hiszen ők is a versenyszférában dolgoznak, üzleti nyereségért. A többe kerülő buszvezető nem növeli, éppen ellenkezőleg, csökkenti a várt nyereséget.

Egy rádióműsorban hallottam egy munkaközvetítéssel foglalkozó hölgyet nyilatkozni, aki azt találta mondani, ha ezt a harminc százalék többletet odaadnák a dolgozóknak, az sem oldaná meg a munkaerőhiányt. Mindenki elgondolkozhat rajta, vajon igaza lehet-e. Szerintem nincsen, hiszen a harminc százalékkal többet kereső budapesti autóbusz-vezető nem számolná fel hazai egzisztenciáját, nem hagyná itt a családját, barátait, és nem költözne távoli országba. Igen ám, de ez a többlet harminc százalék csak a kölcsönzött munkaerő esetén jelentkezik, most éppen huszonhárom főnél, míg az a harminc százalék, amivel a béreket kéne emelni, több ezer esetben okozna költségnövekedést!

Az pedig látható, az elmúlt évtizedekben valamelyest felzárkóztak ugyan a magyarországi bérek az európaihoz (bár vásárlóértéküket éppen az elmúlt másfél év Európa-rekorder inflációja viszszalökte a gödör aljára), azonban a hasonló vagy akár a rosszabb pozícióból induló országok jelentős részben leelőztek, de legalábbis utolértek bennünket. Fontos tisztázni, ez nem a mostani kormány alatt történt, valamennyinek van ebben kisebb-nagyobb felelőssége! Tapasztalataink szerint ellenzéki pozícióban mindenki elkötelezett a bérek felzárkóztatása mellett, azonban ez a határozottság valahogy mindig elmúlik, amikor a pozíció változik.

Sajnálatos módon semmi sem változott az elmúlt évtizedekben, a mai napig az olcsó munkaerővel próbálunk működő tőkét bevonzani. Ha pedig ilyen nincs itthon, akkor importálunk. Ez nyilván nem történhet Európából, hiszen ebben a versenyben a többi felzárkózó ország is igyekszik „jól" teljesíteni.

Félreértés ne essék, nem a külföldi munkavállalókkal van probléma. Ellenkezőleg! Az a fontos, hogy minden munkáltatónál legyen kollektív szerződés, mely garantálja az azonos foglalkoztatási feltételeket. De ahogy az látható, számos olyan probléma vetődik fel, amely megkérdőjelezi, jogosult-e ma Magyarországon vendégmunkásokkal kiváltani a magyar munkavállalókat.

Megtudtuk, hogy a külföldi munkaerő nem veheti el a magyarok munkáját, csak ott lehet őket foglalkoztatni, ahol a hazai dolgozókból hiány van. Bizonyára úgy kell ezt elképzelni, mint valami korszerű rabszolgapiacot.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

DR. KOPÁCSI JÁNOS
agrármérnök

Kőbalta

Az elmúlt közel nyolcvan évben, a második világháború után, amikor Magyarországot is a szovjet befolyási zónához rendelték, elindult a sajátos, jelzős szerkezetekkel végrehajtott, politikai megbélyegzésnek ható és büntetőeljárási okoknak megfelelő minősítések sora.

Voltunk irtani való bolsevikok, hű kommunisták, árurejtegetők, szabotőrök, kapitalisták, sötét reakciósok, a klerikális reakció képviselői, kémek, fasiszták, ellenforradalmárok, hazaárulók.

Voltunk tiltottak, tűrtek, támogatottak, megalkuvók, jelentők, spiclik, reformerek, másként gondolkodók, az iskolai osztálynaplóban x-szel jelölt értelmiségi diákok, esetleg c-sek.

Azután jött az ezredforduló, amikor is iratok garmadáját semmisítették meg, mintegy visszaállítandó a magyar nyelv ékes-veretes múltját, megtisztítandó ezektől a dicstelen minősítésektől. A jelzők, jelzettek, jelzős szerkezetek jó része a történeti levéltárba került, és kutatható, vagy nem. Hozzáférhető, vagy nem.

Úgy tűnik, a negyedszázados új rend igyekezett egyszerűsíteni a gondolkozókat. Már csak hazaáruló van, valamint vallásellenességről és/vagy üldözött kereszténységről szólanak a szólók. A nem hívőkre és mindazokra akasztják e jelzőket, akik másként, a fősodortól, a kijelölt iránytól eltérően gondolkoznak, másfele is néznek, más a véleményük, és azt el is merik mondani.

Ami a vallásellenességet illeti, annak is sok évezredes múltja van, de ha csak a magyar történelmet vizsgáljuk, akkor 1050-ben Esztergomban már zsinagóga épült, majd 1092-ben I. László a szabolcsi zsinaton hozott törvényei már megtiltották a zsidók házasodását keresztény nőkkel. A folyamat a Dunába lövéssel, a holokaussztal végződött – gondoltuk, de a Közel-Keleten ma sincs nyugvás. És bizonyos „hazafi" körökben itthon sem. Jó lenne, ha legalább azzal tisztában lennének, hogy a hazafiság és a hit, a vallások, vagy éppen a vallástalanság egyáltalán nem zárják ki egymást. De ez színvonal kérdése. A hazáját mindenki szereti, felekezettől függetlenül, az államát már kevesebben. Nem ugyanaz!

De ha a kereszténységet nézzük, az alakuló Szovjet-Oroszország élen járt az üldözésben. Templomrombolások, papok, pópák gulágra küldése. És később, a Szovjetunió megszűntéig sem volt egyszerű a hívőknek a vallásuk gyakorlása. Magyarország is hű követője volt a nagy testvérnek, perek, meghurcolások, jelentések bőven voltak.

Ezek voltak a klasszikus, igazi vallásüldözések. De ma kiállni azzal, hogy vallásellenesség, keresztényüldözés van Magyarországon, bármi legyen is a mondvacsinált ok, számomra értelmezhetetlen. Ilyesmi akkor hangzik el, amikor már nincs észszerű magyarázat arra, ami a mindennapokban történik. Ez lenne a közös nevező? Silány.

De lenne megoldás. Legyen már elég ebből az útszéli, hamis, igaztalan, modortalan, színvonaltalan, méltatlan, udvariatlan módból, a köpködésből, mutogatásból, becsületsértésekből, a kibontakozó paranoiából, ami már oda-vissza eluralkodott. Nem vezet jóra.

Ha végre az unortodox viselkedést – és ami nyelvi fordulat véletlenül még kimaradt – sikerülne ürgebőrbe varrva leúsztatni a Dunán, és még csak árvízre sem kellene várni, szóval akkor talán vége lehetne a meggondolatlan vagdalkozásnak, és jutnánk is valamire. Egyszerű, mint a kőbalta. Vagy nem?

Legyen már elég ebből az útszéli, hamis, igaztalan, modortalan, színvonaltalan módból, a köpködésből, mutogatásból, becsületsértésekből, a kibontakozó paranoiából, ami már oda-vissza eluralkodott.

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk: **olvasoilevel@nepszava.hu**

A Kékszakállú hetedik felesége

TÁRLAT Első nagy átfogó, európai kiállítása látható a Műcsarnokban a tavaly 101 évesen elhunyt francia festőművésznek, Françoise Gilot-nak. Bár csak egy évtizedig volt Pablo Picasso élettársa, mindörökre ő lesz „az asszony, aki nemet mond.”

TÖLGYESI GÁBOR

FOTÓK: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A hamvaiból feltámadó főnix számos festményén, így lebegő vásznán is megjelenik

2003-ban és 2004-ben született olajképek, balra: Evolúció, Napsütötte csokor. Középső oszlop: Ajtó egy valószerűtlen lakóhelyhez, Bőségszaru, Növények az ablaknál. Jobbra: Éles háromszög, A felszabadulás sebessége, Szigetvilág

Gilot az 1990-es években készített tussorozatot táncosokról. Az élet mozgás, a világegyetem nem ismer mozdulatlanságot. Minden része a kozmikus táncnak

A német Wehrmacht 1940. június 5-én áttörte a francia védelmi állásokat, június 14-én elesett Párizs. November 11-én néhány párizsi egyetemista a Diadalívnél virágot helyezett el az ismeretlen katona sírjánál. Letartóztatták őket, és felkerültek a túszok listájára. Köztük volt az akkor tizenkilenc éves Françoise Gilot is, aki filozófiai tanulmányai, és egy év Cambridge után, ahol angol irodalmat hallgatott, a párizsi egyetemen jogot és irodalmat tanult. A megszállók valamiért különösen gyűlölték a párizsi joghallgatókat, a túszoknak naponta kellett jelentkezniük a német parancsnokságon. „Elég kellemetlen volt” – emlékezik vissza Gilot lakonikusan erre az időszakra Malte Herwig: Az asszony, aki nemet mond című könyvében. Akkoriban egy-egy, a közeli harcokban eleső német katona után ötven túszt végeztek ki. Gilot nevét három hónappal később törölték a listáról, miután bejelentette, abbahagyta az egyetemi tanulmányait, és a divatszakmában helyezkedett el. És valóban: ékszereket és kerámiagombokat készített különböző párizsi divatházaknak. Akkoriban gombból hiány mutatkozott Párizsban.

Családja úgy tudta, szorgalmasan jár az egyetemre, de titokban egy műtermet látogatott heti rendszerességgel. Apja, Émile Gilot rendkívül művelt üzletember, anyja, Madeleine Gilot festőművész volt. Bár szülei korán felismerték a művészi tehetségét – első olajképét tizenhét évesen festette –, apja szigorúan megtiltotta neki, hogy művészeti iskolába járjon, a festészetet válassza hivatásául. Lányából nemzetközi jogászt szeretett volna faragni, de e tekintetben – mint ahogy a Műcsarnok katalógusában, Popovics Kinga esztéta tanulmányában olvasható – lánya kiképzésszerű nevelését alapvetően „elhibázta”. Françoise hatévesen már megismerkedett a görög mitológiával – festészetének meghatározó elemével –, tizenkét éves kora előtt már olyan szerzők műveit olvasta, mit Baudelaire, Villon, Ronsard, Rabelis és Poe. Tizennégy évesen már túl van az Übü király szerzője, Alfred Jarry összes művén. A francia irodalom patafizikai irányzatának jeles írója – amely állandó nyelvi és gondolati játékot űz az abszurddal és a képzeletbelivel – pedig lényegesen nagyobb intellektuális erőfeszítést követel meg az olvasóitól, mint a kor bestsellerszerzője, Hedwig Courths-Mahler.

Françoise Gilot 1939-ben ismerte meg Rozsda Endrét, 1941-től a szürrealista magyar festőművész műterme jelentette számára a „tiltott zónát”. Lisa Alther írónővel közösen írt beszélgetőkönyvéből, az Asszonyokból tudható: Rozsda inkább a mentora volt, nem próbálta meg befolyásolni a stílusát. Rozsda délelőttönként aludt, addig Gilot festett, délután Rozsda modellje volt, vagy épp a tanára által adott festői feladatokon dolgozott. Rozsda arra biztatta – írja Popovics Kinga –, hogy keresse az élet poétikus, költői értelmét, a technika fensőbbsége helyett próbáljon valamiféle tartós líraiságot beleszőni a műveibe. Gilot pedig azon törte magát, a képein miként tudja úgy kifejezni világosan az érzelmeit és gondolatait, hogy azok a náci megszállók előtt mégis rejtve maradjanak.

Rozsda Endre 1943-ban az üldöztetés elől visszatért Budapestre élettársával, Barta Lajos szobrászművésszel – a vészkorszakot mindketten munkaszolgálatosként élték túl. Ám mielőtt Rozsda maga mögött hagyta volna Párizst, megjósolta Gilot-nak: találkozni fog Picassóval. Ez búcsújuk után három héttel be is következett egy étteremben. Az akkor már kiállító művész, a huszonegy éves Gilot és a festőóriás, a hatvanegy éves Picasso tíz évig nem is vált el egymástól, bár szerelmük sosem volt konfliktusmentes. A katalán mester aztán végképp nem tudta elviselni, hogy Gilot nem csupán egy múzsa a sok közül, hanem az asszony, aki nemet mond. Ennek közös gyermekeik, Paloma és Claude Picasso is megitták a levét. (Claude tavaly augusztusban, édesanyja halála után két hónappal hunyt el.) „Én voltam a Kékszakállú hetedik felesége, és a többiek már mind a kamrában lógtak. Azonnal arra gondoltam, hogy mindenekfelett el kell kerülnöm azt a nagy, elborzasztó tényt, hogy az egót nem elégítheti ki pusztán az, hogy Picasso lefestett. Nem!... Azért nem zúzott szét Picasso, mert nem voltam hajlandó a Kékszakállú feleségeinek egyikeként azonosítani magam” – emlékezett vissza Gilot, aki aztán az Életem Picassóval című könyvével – szakításuk után tíz évvel – olajat is öntött Picasso haragjának tüzére.

Ha nem ismernénk Françoise Gilot képeit, gondolhatnánk, ha valaki festőként tíz évig Picasso élettársa, teljesen a hatása alá kerülhetett. De ismerjük a képeit. Gilot 1998-ban Budapesten járt – akkor rendezett első nagy tárlatot Rozsda Endre képeiből a Műcsarnok –, és összebarátkozott a Várfok Galéria vezetőjével, Szalóki Károllyal. A Várfok Galéria 2000-ben a két művésznek közös kiállítást rendezett, majd az elmúlt két évtizedben mindkettőjük művészetét alaposan bemutatta. Most a Műcsarnokban Gilot első nagy átfogó, európai kiállítása látható a Várfok Galéria művészettörténésze, Kovács Krisztina rendezésében. Picasso egy jelentős fejezet volt – olvashatjuk le Gilot önarcképéről –, de csak egy fejezet. Pablo Picasso életrajzírója, John Richardson szerint egyébként a katalán képzőművész többet merített Gilot művészetéből, mint amennyire ő befolyásolni tudta egykori szerelmének látásmódját.

Gilot mintegy nyolc évtizedes alkotói pályáját hetven – főleg magángyűjteményből származó – alkotás reprezentálja a Műcsarnokban, Gilot egyik korai, 1938-as művétől kezdve a kései, 2016-ban született papírmunkákig. Az 1980-as évek monumentális lebegővásznai mellett újra együtt láthatók az 1990-es évek kiemelkedő fontosságú sorozata, a Vándor darabjai is, amely olyan létélményt közvetít, mint Madách drámája, Az ember tragédiája. Gilot persze nemcsak az élet vándora volt: Angliában, az Egyesült Államokban is élt és alkotott, harmadik férje, Jonas Salk kutatót a világ számos országába elkísérve újabb és újabb motívumokat gyűjtött saját mitologikus művészetéhez. (Salk a gyermekbénulás elleni vakcina egyik kifejlesztője volt.) Olajfestmények, egyedi papírmunkák, akvarell- és tustechnikával készült alkotások, sokszorosított grafikai eljárásokkal készített művek, litográfiák és monotípiák – nemcsak Gilot alkotói technikái sokoldalúak. Ahogy Kovács Krisztina rámutatott: a görög kultúra lenyomata, az egyiptomi művészet formakincse, a japán tekercsképek hatása mellett az avantgárd gyökerei és a picassói formákból való építkezés is felfedezhetők Gilot egyedi, mitikus világában.

Amit láthatunk: filozofikus költészet a festővásznon, északi „tájolással”. Gilot úgy tartotta: az olaszok számára minden a stílusról és a kifejezésről szól, a spanyolok pedig keresik a szélsőségeket, a brutális deformitást. Az ő ősei viszont viking gyökerűek, olyan északfranciák, akik a matematika, a filozófia, a metafizika bűvöletében éltek, élnek, és a világot az egyenletes északi fényben szemlélik.

Meglehet, a kiállítás címében – képein gyakran – megjelenő főnixmadár is egy ilyen „északi” jelenség: a szülői házban állt egy kitömött albatrosz, amit az apja lőtt. Akár ez a madár is feltámadhatott Gilot képzeletében, ami aztán még hatalmasabbra nőtt.

INFÓ

Françoise Gilot: Felszálló Főnix
Műcsarnok
nyitva: február 11-ig
Kurátor: Kovács Krisztina

HIRDETÉS

NÉPSZAVA

Fizessen elő!

Olvassa kényelmesen, otthonában a Népszavát!

LEGALÁBB 40% KEDVEZMÉNY a bolti árhoz képest

Rendelje meg online a www.nepszava.hu weboldalon

vagy hívja ügyfélszolgálatunkat a +36-1 477-9008-as telefonszámon!

3 hónapra: ~~39 170 Ft~~ helyett 23 550 Ft (ez 15 620 Ft megtakarítás)

6 hónapra: ~~78 340 Ft~~ helyett 46 200 Ft (ez 32 140 Ft megtakarítás)

12 hónapra: ~~156 680 Ft~~ helyett 91 200 Ft (ez 65 480 Ft megtakarítás)

LAPSZÉL

Kiosztották az Emmy-díjakat

FOTÓ: AFP/MICHAEL TRAN

Az Utódlás nyerte a legjobb drámasorozat, A mackó a legjobb vígjátéksorozat, a Balhé pedig a legjobb mini- vagy antológiasorozat kategória díját a 75. Emmy-gálán, illetve a három sorozat vitte el a legjobb forgatókönyvért és rendezésért járó díjakat is a saját kategóriájukban. A Legjobb férfi főszereplő drámasorozatban Kieran Culkin (Utódlás – képünkön) lett. A hetvenhat éves Elton John karrierjében fordulatot hozott az este: a Dodger Stadionból a Disney+ felületén élőben streamelt koncertje díjat kapott, mellyel EGOT státuszt szerzett, azaz bekerült abba a 19 fős klubba, amelynek tagjai már nyertek Emmy-, Grammy-, Oscar- és Tony-díjat is. NÉPSZAVA

Hobo életműdíjat kapott

Földes László, Hobo, a Hobo Blues Band alapítója kapja a Petőfi Zenei Díj Életműdíját idén. Az Életmű Gálát február 3-án közvetítik a Duna Tv-n. HÍRADÓ.HU

134 éves filmtekercsre bukkantak

FORRÁS: WIKIPEDIA

Nemrég megkíséreltek előhívni egy 1889-ben exponált filmtekercset, melyre valószínűleg egy ausztrál golfozónő, Miss Evelyn Mackenzie készített felvételeket. A fényképezési napló adataiból tudható, hogy a fotók a melbourne-i sportnapokon készültek. Előkerült egy filmtekercs, amelyen 29 képet találtak, ám ezek többségén az előhívás után sem lehetett látni semmit, azonban az egyik filmkockán két rejtélyes alakot fedeztek fel. A bökkenő az, hogy Miss Mackenzie feljegyzéseiben nem ír ilyen képről, ami azt is jelentheti, hogy a filmtekercsre akár másvalaki is rögzíthette a felvételt. A képnek így nemcsak az alanyai, hanem a valódi készítője is titokban maradhat. PUNKT.HU

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

RÉGISÉG

KÖNYVEK, könyvtárak, CD-k, hanglemezek, DVD-k, porcelánok, kerámiák, plakátok, komplett hagyaték vétele, 06-20/922-0001.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, tetőfedő, bádogos munkák, új tető készítése, régi, palatetők javítása. Beázás megszüntetése. Generál kivitelezés. 06-30/656-8107.

VEGYES

FIATAL hölgy takarítást, bevásárlást vállal Budapest területén. Nyugdíjasoknak kedvezmény. 06-70/209-2830.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com

„A személyesség mindent visz”

KÖNYV Különös fejlődéstörténet Bérczes László kíméletlenül őszinte memoárja.

FOTÓ: NEMZETI SZÍNHÁZ

BALOGH ERNŐ
ÍRÁSA A NÉPSZAVÁNAK

„Mindig mások által felépített értékrendet követtem, és így épült lassan, talán túlságosan is lassan és későn a sajátom. De hát ez maga a tanulás” – írja szerző, s ez a folyamat alkotja memoárjának középponti vonulatát. Nyomon követhetjük tehát azt a váratlan kanyarokban, akadályokban bővelkedő pályát, melynek során a debreceni Kossuth Egyetem angol–német szakán diplomát szerző fiatal tanár szinte véletlenszerűen ráérez a színházcsinálás varázsára, s ez aztán annyira rabul ejti, hogy többé nem is ereszti. Így a pálya legkülső köreiről egyre beljebb és beljebb küzdi önmagát: lelkes amatőrből – fokozatosan – rutinos szakmabelivé, sokoldalú teátrumi emberré válik (színikritikus, dramaturg, rendező, fesztiválszervező stb.).

A kötetben megelevenített eddigi életút egyik fő mozgatója – a kellő ambiciózusság mellett – az újabb és újabb kihívásokkal való szembenézés. A kínálkozó lehetőségek megragadása. De ehhez a szerző esetében, mint kezdő idézetünk is tanúsítja, mindig módszeres tanulás társul. Szinte végtelenített folyamat tárulhat így elénk: amint a szerző elsajátított valamit, elért valahova, onnan rögvest a nem tudás újabb és újabb horizontjai tárulnak fel. A mű ennyiben sajátos kontrasztja a hagyományos fejlődésregények logikájának, amely a hős épülését végül befejezettnek ábrázolja. Itt azonban nincs ilyen nyugvópont.

Magától értetődően a memoár érdekes adalékok sorát nyújtja fontos műhelyekről (Bárka, Kaposvár stb.), az előző nemzedékhez tartozó, illetve a kortárs rendezőkről (Alföldy Róbert, Ascher Tamás, Tompa Miklós, Vidnyánszky Attila, Zsótér Sándor stb.), fejezetei bővelkednek árnyalatokban gazdag, emlékezetes színészportrékban (Törőcsik Mari, Kovács Lajos, Mucsi Zoltán, Szarvas József stb.). A művészkollégák seregszemléjéből – a hozzá fűződő kapcsolat intenzitása és mélysége révén – kiemelkedik Cseh Tamás alakja.

Borges híres bonmot-ja szerint a mennyországot egy csodálatosan gazdag könyvtárként kell elképzelnünk.

INFÓ

Bérczes László: Kötőszavak Európa, 2023.

De talán ezeknél is izgalmasabb az elbeszélői személyiség megjelenítése. Az, ahogyan a karakter alapvonásai alakulnak: megszüntetve megőrződnek, némelyek elhalványodnak, mások felerősödnek. S akadnak közöttük igencsak maradandók. A műbeli én például kezdettől fogva kerüli a szélsőségeket, a konfliktusokat nem élezni, hanem inkább enyhíteni szeretné, kompromisszumokra törekszik. S miként az igen találó cím is jelzi: alkatának, erkölcsi normáinak leginkább a közvetítés felel meg. Természetesen tudván tudja: ennyiben ma – vagyis a végletes, intranzigens megosztottság idején – anakronisztikus figurának számít. A mediátor, mivel rendszerint mindegyik oldal a másikhoz sorolja, könnyen elszigetelődhet.

Az emlékező időről időre kiemeli, hogy mentalitásában az empátia meghatározó szerepet kap, olykor önironikusan Zelighez, Woody Allen legendás, abszurd alkalmazkodásbajnokához hasonlítja magát. Ez az adottság olykor kényes-kínos helyzetekbe sodorja, ugyanakkor az eleve hiperérzékeny művészek közegében a beleérző képesség, mint többször is kiderül, komoly adomány is.

Memoárjában a szerző kíméletlen őszinteséggel vall gyengéiről, negatív tulajdonságairól, múltjának esetleg éppenséggel szégyellni való eseteiről vagy magánéletének rejtettebb fejleményeiről is. (Természetesen ez a néha meghökkentő nyíltság egyáltalán nem idegen a magyar emlékirat-irodalom gazdag hagyományaitól.) „...a személyesség mindent visz” – ez a vonzalom a konfessziót is vezérli.

A föntebbiekkel összhangban a kötetben szüntelen visszatérnek az önértelmező töprengések, kommentárok, melyekhez a föleleventett „vonzások és választások” teremtenek alapot. A bizonytalanságaival, szorongásaival megküzdő szerző végül is a „ki vagyok én?” és a „kivé kellene lennem?” kérdésére keresi a korántsem magától értetődő választ. E sajátos viviszekció persze a színház világában szorosan összefügg a drámai helyzetek, sorsok, szerepek analízisével: hivatás és identitáskeresés megannyi szálon hat egymásra. Nem véletlen tehát, hogy a teátrum vonzereje számára nem egyéb, mint „élvezettel, rácsodálkozva, avagy bólogatva nyugtázni, milyen az ember. Hogy mikor mit miért csinál. Aztán ha ebből valamit sikerül nézőként megérteni-megélni, rendezőként meglelni-felmutatni, az maga az öröm. Nem velem történik, csak megmutatom az embert, aki magam is vagyok.”

„Amikor én ezeket a mondattörmelékeket a jelenben »történetté« fabrikálom, akkor azt teszem, amit a szövegfolyam minden pontján: rendet rakok”

A mediátor, mivel rendszerint mindegyik oldal a másikhoz sorolja, könnyen elszigetelődhet.

A mű elbeszélői pozícióját, feladatát a szerző ekként határozza meg: „Amire most emlékszem, az pontatlan fabulálás, azaz valóságtöredékek formába gereblyézése. Amikor én ezeket a mondattörmelékeket a jelenben »történetté« fabrikálom, akkor azt teszem, amit a szövegfolyam minden pontján: rendet rakok. Azaz lekerekítek egy életet. Történetté alakítom.” Annak ellenére tehát, hogy az emlékirat minden szereplője, minden helyszíne, a narrátor életének valamennyi felidézett fordulata valóságos, a kiteljesedő sztori – épp a jelenbeli szerkesztés/értelmezés, e nagyon is kreatív műveletsor révén – csak itt, ebben a textusban létezik. Benne így szükségképp keveredik fikció és realitás, ami a visszaemlékezést a belletrisztika felé közelíti.

Bérczes László memoárja egy gyerekkori emlék felidézésével zárul: a nagyszülők kertjében, a hatalmas diófán kialakított kuckójában olvas – teljes önfeledtséggel. Itt és ekkor „megállt az idő. Senki sem vagyok. És nem is akarok valaki lenni. Miért is akarnék, amikor én én vagyok.” A zavartalan olvasás – e klaszszikus bölcsészálom – teremt pillanatnyi idillt. Benne megszűnik az idő is, nincs tehát mulandóság sem. S persze tudjuk: Borges híres bonmot-ja szerint a mennyországot egy csodálatosan gazdag könyvtárként kell elképzelnünk.

Nyolcvanegy nap, nyolcvanegy kérdés

KORTÁRS Ai Weiwei kínai művész és aktivista felveszi a harcot a mesterséges intelligenciával a legújabb Ai vs. AI című munkájában – a cím az alkotó családnevére és a mesterséges intelligencia rövidítésére (AI – Artificial Intelligence) utal. Az Artnet művészeti portálon olvasható hír szerint az alkotó „a 81 napos megvilágosodási kutatás” során márciusig minden este főleg filozófiai kérdéseket fog feltenni egy mesterséges intelligenciának olyan témákról, mint az emberiség, a tudomány és a politika. A kérdéseket Ai és közeli munkatársai írják, ezeket a Radikális Kortárs Művészetek Kulturális Intézete (Cultural Institute of Radical Contemporary Arts – CIRCA) 20.24-kor nyilvánosan közvetíti a londoni Piccadilly Lightson, amely a legnagyobb reklámkijelző Európában. Kivetítik azt még számos nemzetközi helyszínen, például Szöulban, Berlinben és Milánóban is. Ai azt tervezi, hogy megpróbálja megválaszolni ezeket a kérdéseket, melyeket a mesterséges intelligencia válaszaival együtt közzétesznek a CIRCA honlapján és a közösségi média csatornáin.

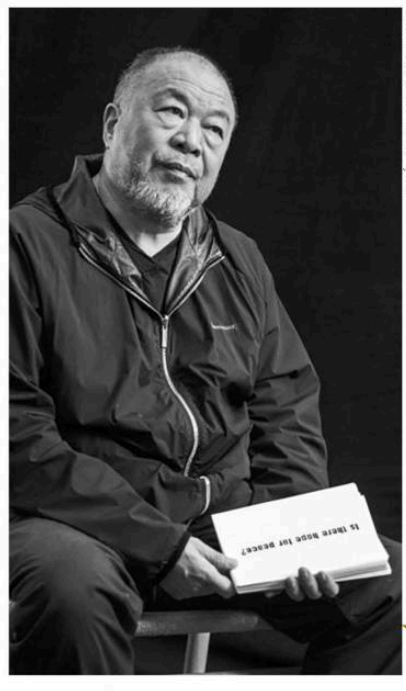

FOTÓ: CIRCA-LEROY BOATENG

„Le tudnál írni egy naplementét csak számokkal?” – kérdi Ai Weiwei

Ez az első alkalom, hogy a kínai művész az MI felhasználásával készít műalkotást, a projekt ráadásul a korábbi témáihoz kapcsolódik, mint a szabadság, a megfigyelés és a korrupció, amelyekkel kapcsolatban az MI-nek olyan kérdéseket tett fel, mint hogy „Lehetséges-e az igazi demokrácia?” és „A kiváltságos osztály irányít téged?”. A nyolcvanegy kérdés továbbá arra utal hogy a művészt 2011-ben a kínai kormány nyolcvanegy napra börtönbe zárta, miközben folyamatosan kihallgatásokon kellett részt vennie. „A hatóságok mindig többet tudnak, mint te, és úgy játszanak, hogy nem mondják el, amit tudnak – mondta Ai. – Mindenkinek joga van kérdéseket feltenni.”

A CIRCA 2020 óta használja a Piccadilly Lights kijelzőjét, hogy sugározza az ünnepelt művészek új alkotásait, hogy azokat a járókelők ingyen élvezhessék. Az intézet által korábban megbízott alkotók között szerepelt Marina Abramović, Yoko Ono és Vivienne Westwood is. P. SZ. D.

Sodródik és olvad a jéghegy

Gyorsan olvad a világ legnagyobb jéghegye, az Antarktiszról leszakadt A23a. A jéghegyet 3-4 méteres hullámok mossák, és így eróziója folyamatos. A mintegy négyezer négyzetkilométer területű jéghegy még 1986-ban szakadt le a fehér kontinensről, de csak pár hónapja mozdult meg és kezdett elsodródni a Weddell-tengeren a partvidéktől. NÉPSZAVA

Fehér pingvin az Antarktiszon

Egy szinte teljesen fehér színű nemespingvint láttak az egyik antarktiszi tudományos bázison. A különleges megjelenést a leukizmusnak nevezett genetikai mutáció eredményezi. Az albinizmussal ellentétben ez nem érinti a szem pigmentsejtjeit, így a fehér pingvin ugyanolyan fekete szemekkel rendelkezik, mint „szmokingos" társai. NÉPSZAVA

Belépőjegy Velencébe

Megnyílt a VenicePass internetes regisztrációs oldal, amelyen előre le lehet foglalni a belépést Velence városába. A kötelező jegyváltást április 25-től vezetik be, kísérleti jelleggel. Az egy napra szóló alapbelépőjegy fejenként 5 euróba kerül. NÉPSZAVA

Az Unió szigorítaná az ellenőrzést

ALKOHOL Bár ma már a legtöbben elítélik az ittas vezetést, még mindig rengeteg baleset és halálozás következik be a közutakon a sofőrök alkoholfogyasztásának következtében.

KUKLAI KATALIN

FOTÓ: MTI/DONKA FERENC

Az ittas vezetők nem csak gyakrabban okoznak baleseteket, azok sokkal súlyosabbak is

Az Európai Bizottság legfrissebb adatai szerint kontinensünkön a közúti halálozások mintegy 25 százaléka az előzetes szeszesital-fogyasztásra vezethető vissza, ezzel szemben mindössze 1 százalékra tehető azoknak a járművezetőknek az aránya, akiknek a véralkoholértéke a baleset bekövetkezése idején elérte vagy meghaladta a 0,5 g/l-t (a köznyelvben ezt 5 ezreléknek nevezzük – a szerk.). Az arányok közötti jelentős különbség egyértelműen jelzi az ittas járművezetés rendkívüli biztonsági kockázatát, tehát hogy nemcsak gyakrabban okoznak balesetet az ittas sofőrök, hanem az általuk okozott balesetek sokkal súlyosabbak. A járművezetők véralkohol-koncentrációjának (BAC) növekedésével a balesetek bekövetkezésének gyakorisága progresszív mértékben nő. A 0,8 g/l BAC értékkel rendelkező járművezetők átlagosan 2,7-szer gyakrabban érintettek közúti balesetben a józan sofőrökhöz képest, 1,5 g/l véralkoholérték esetén ez a különbség már 22-szeres, míg 1,5 g/l BAC esetén a halálos kimenetelű baleset okozásának kockázata átlagosan kétszázszorosára (!) nő.

Az ittas vezetés megelőzése érdekében az elmúlt évtizedekben számos intézkedést hoztak kontinensünkön, közösségi és nemzeti szinten egyaránt. Megnőtt az ittasság-ellenőrzések száma, szigorodott a kapcsolódó szabályozási háttér (csökkenő jogszabályi limitek, a magasabb szintű vér- és légalkoholértékek bűncselekménnyé nyilvánítása, szigorodó szankciórendszer, járműelkobzás, utánképzésre kötelezés lehetősége stb.), és jelentős fejlődés következett be az ellenőrzések során alkalmazott eszközök és módszerek terén is. Az Európai Bizottság a legnagyobb hatásfokú intézkedések közé sorolja azt, amikor az európai rendőrségek az 1970-es évektől megkezdték a kisméretű (akár zsebben is elférő) elektromos légalkoholmérő készülékek alkalmazását. Pausz Ferenc közlekedésbiztonsági szakértő lapunknak elmondta: az autógyártók már készülnek arra, hogy a jövőben minden újonnan gyártott gépkocsiba beszerelhető legyen az alkoholszondás indításgátló eszköz, azaz eleve el sem lehet majd indítani az autót, ha a sofőr alkoholt fogyasztott. Véleménye szerint ez pár év múlva alapfelszereltség lesz a személyautókban.

> A cél, hogy a jövőben legyen az autókban alkoholszondás indításgátló eszköz.

Az elmúlt évtizedekben a közvélemény szerencsére jelentős változáson esett át az ittas járművezetés megítélése tekintetében is, az európai emberek többsége elfogadhatatlannak tartja azt, ennek ellenére a közúti járművet ittasan vezető személyek száma még mindig magas. Ezért az ittas vezetés visszaszorítása érdekében további beavatkozásokra van szükség az Európai Bizottság megítélése szerint. Például a jogszabály által engedélyezett véralkoholérték az általános járművezetői populációban 0,5 g/l vagy ennél alacsonyabb, a kezdő vezetők esetében pedig lehetőleg 0,0 g/l vagy ezt kismértékben meghaladó legyen. Az EB ezért javasolja többek között a véletlenszerű légvételi tesztek alkalmazását valamennyi járművezető esetében, a lebukás, tettenérés esélyének növelését több véletlenszerű közúti teszt végrehajtásával, alkoholszondás indításgátló felszerelését bizonyos esetekben, tudományos kutatásokon alapuló hatékonyabb közlekedésbiztonsági kampányok és oktatási programok végzését, valamint az alkoholtartalmú italok elérhetőségének korlátozását, különösen a fiatal, kezdő járművezetők számára.

25 százalék
A közúti halálozások negyede az ittas vezetésre vezethető vissza Európában

Ha a hazai statisztikákat vizsgáljuk, szembetűnő, hogy az ittas állapotban okozott közúti balesetek számában 2010-ben erőteljes visszaesés történt. Míg 2008-ban még 2342 ilyen eset történt, 2009-ben 2274, 2010-ben pedig már „csak" 1883, és azóta is folyamatosan csökken, tavaly 1195 volt, azaz az elmúlt 15 évben megfeleződött a szám. Pausz Ferenc ugyanakkor felhívta a figyelmet arra, hogy ebben az időszakban az összbalesetszám is csökkent, így értelemszerűen ezen belül az ittasan okozott balesetek száma is kisebb lett. Mint ismert, 2008-ban lépett hatályba hazánkban az a jogszabály, aminek értelmében ha a rendőrség a közúti ellenőrzés során ittas sofőrt talált, azonnal, a helyszínen bevonta a jogosítványát. Mint minden jogszabályváltozásnak, ennek is kellett némi idő, amíg átment a köztudatba, hogy nem érdemes kockáztatni, így ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy az intézkedés bevezetése egy év csúszással gyakorolt érdemi hatást a számokra.

A zéró toleranciától a teljes megengedésig

Az ittas vezetés szabályozása nem egységes a világon, a zéró toleranciától a teljes megengedésig (Barbados) széles a paletta. A legegyszerűbb persze az, ha soha sehol nem fogyasztunk alkoholt vezetés előtt, hiszen a törvényes határérték túllépése igen költséges lehet, az akár milliós helyszíni bírságtól kezdve a jogosítvány bevonásáig, de például Dél-Afrikában hat év börtönbüntetést is kaphat, aki túllépi az 5 ezrelékes véralkoholszint-határértéket. Magyarországon, Szlovákiában, Csehországban és Romániában 0 a megengedett véralkoholszint. Lengyelországban, Észtországban, Norvégiában és Svédországban 2 ezrelékes véralkoholszintig nem jár büntetés, Ausztria, Belgium, Bulgária, Dánia, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Litvánia, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Szlovénia, Svájc és Törökország útjain 5 ezrelék a megengedett, az Egyesült Királyság nagy részén pedig 8 ezrelék. Az USA-ban a legtöbb államban szintén ilyen magas a megengedett érték, de például Floridában 0. Több országban szigorúbb szabályok vonatkoznak a 21 év alatti és a hivatásos sofőrökre.

Meghiúsul a Cert-1 misszió

KUDARC A Peregrine nevű leszállóegység nem tudja beteljesíteni küldetését, holnapig a jelenlegi pályáján tartva hagyják, hogy elégjen, miután belépett a Föld légkörébe, írta meg a Qubit. Január 8-án magyar idő szerint 8 óra 18 perckor indult el első útjára a United Launch Alliance magánvállalkozás Vulcan Centaur rakétája a Cert-1 (Vulcan Certification-1) misszió keretében. A projekt legfontosabb célja a Peregrine leszállóegység eljuttatása lett volna a Holdra, a tervek szerint ez lehetett volna az első amerikai leszállóegység, amely az utolsó Apollo-misszió (1972) óta először éri el a felszínt és végez tudományos munkát az égitesten. A Peregrine-t építő Astrobotic számos rakományt integrált az űreszközbe, amelyek nagy része szintén a Holdra tartott volna tudományos megfigyelések elvégzésének céljával vagy éppen kulturális emlékeket, üzeneteket és emberi hamvakat szállítva. A Vulcan Centaur levegőbe emelkedése és a misszió első szakasza rendben zajlott le, a Peregrine indulás után körülbelül 50 perccel sikeresen levált a rakétáról, és az Astrobotic kommunikációs kapcsolatot létesített vele a NASA Deep Space Network hálózatán keresztül. A probléma ezután lépett fel: egy anomália miatt az űreszköz nem állt a tervezett irányba a meghajtással kapcsolatos rendellenesség miatt, emiatt az akkumulátorai nem tudtak megfelelően feltöltődni. A hibát korrigálták ugyan a szakemberek, de az Astrobotic számára nem sokkal később nyilvánvalóvá vált, hogy a hajtóműhiba következtében az üzemanyag elkezdett szivárogni az űreszközből. Ahogy a Peregrine egyre távolodott a Földtől, az üzemanyag szivárgása lassult, ezért az Astrobotic egyre hosszabb és hosszabb életet jósolt az űreszköznek, olyannyira, hogy a január 14-i jelentés szerint akár hetekig is tudott volna működni a leszállóegység, bár a Holdon való landolás már nem lett volna kivitelezhető. Az Astrobotic döntése alapján azonban a Peregrine útja véget ér, január 18-án befejeződik a misszió. A Peregrine nevű leszállóegység nem tudja beteljesíteni küldetését, holnapig a jelenlegi pályáján tartva hagyják, hogy elégjen, miután belépett a Föld légkörébe. A cég elmondása szerint a misszió kereskedelmi jellege miatt a döntés az ő kezükben volt a küldetés sorsát tekintve, de a NASA-val és az Egyesült Államok kormányával folytatott megbeszélések után ezt a megoldást tartották a legbiztonságosabb lépésnek, mivel ilyen módon kontrollált és ellenőrzött körülmények között érhet véget a Peregrine.

FOTÓ: AFP/GEORGE WILSON/NURPHOTO

A Vulcan rakéta kilövése rendben lezajlott, a bajok később kezdődtek

A küldetés legfontosabb célja tehát nem fog megvalósulni, de az adatgyűjtés, a rakományok beüzemelése és az akkumulátorok töltésével kapcsolatos gondok elhárítása miatt az Astrobotic vezérigazgatója, John Thornton tanulságos és pozitívumokat is tartogató tapasztalatnak tartja a missziót, amely segíteni fog abban, hogy a cég következő holdraszállási kísérlete sikerrel járjon. NÉPSZAVA

LAPSZÉL

José Mourinhót kirúgta az AS Roma

FOTÓ: AFP/DOMENICO CIPPITELLI

Azonnali hatállyal távozott az olasz labdarúgó-bajnokságban kilencedik helyen álló AS Roma vezetőedzői posztjáról José Mourinho. A 61. születésnapját jövő pénteken ünneplő Mourinho 2021 májusában érkezett az AS Romához, amellyel 2022-ben megnyerte a Konferencia-ligát. Tavaly az Európa-ligában volt döntős a csapat. A Roma a mostani idényben 20 forduló után nyolc győzelemmel, öt döntetlennel és hét vereséggel áll a kilencedik helyen a Serie A tabelláján. A szezon végéig a klublegenda, de edzői tapasztalatokkal nem rendelkező Daniele De Rossi irányítja a csapatot. NÉPSZAVA

Elkezdte törleszteni tartozásait a Haladás

A másodosztályú labdarúgó-bajnokságban szereplő Haladás elkezdte törleszteni adósságait – számolt be a klub a keddi taggyűlését követően. A szombathelyiek közleménye szerint „a játékosok és stábtagok irányába január 5-e óta munkabér jellegű tartozás nincs, január 10-én pedig a december havi járandóságukat is maradéktalanul megkapták a játékosok. Ezzel párhuzamosan az egyéb, még fennálló kötelezettségek rendezése is folyamatosan történik." NÉPSZAVA

Fegyelmi indult Szalontay ügyében

FOTÓ: AFP/DPA/SEBASTIAN GOLLNOW

A Magyar Kerékpáros Szövetség fegyelmi eljárás keretében, az összes érintett bevonásával vizsgálja, miként fordulhatott elő, hogy Szalontay Sándort a sprintverseny során magára hagyták a hollandiai pályakerékpáros Európa-bajnokságon. Eisenkrammer Károly, a Szalontayt soraiban tudó Kőbányai BringAréna Cycling Team vezetőjének levele szerint Lovassy Rómeó kiesése után egyedül hagyták a még versenyben lévő kerékpárost, aki végül egy lengyel edzőtől kapott segítséget a rajtnál. NÉPSZAVA

Csődveszélyben a norvég Vipers

Csődveszély fenyegeti a női kézilabda Bajnokok Ligája legutóbbi három kiírását megnyerő Vipers Kristiansandot – állítják norvég források. Mindez a csapat formájára is hatással lehet, hiszen tíz forduló után csupán a negyedik helyen áll a BL B csoportjában, egy ponttal előzi meg a Ferencvárost. NÉPSZAVA

Fucsovics, Valkusz: out

TENISZ Tágra nyílt a leragadó szem, mert úgy tetszett, Grigor Dimitrov olyan, mint Trombitás Frédi: újra a régi.

ÜTŐS ROVAT

HEGYI IVÁN

Azok, akik keddre virradóra megnézték Fucsovics Márton melbourne-i mérkőzését Grigor Dimitrov ellen, keveset aludtak, és sokat szomorkodtak. Hajnali öt felé már derengett, hogy a meccset a bolgár játékos nyeri, hat tájban pedig már világossá vált: ez bizony így is történik.

Pedig az első szett még a magyar versenyzőé volt (6:4), de Dimitrov ettől kezdve úgy játszott, ahogyan legújabban szokott. Már régóta a legfinomabb kezű teniszezők egyike, ehhez képest csak a képességeiben tartozott a közvetlen élvonalhoz, eredményeiben nem, mostanában viszont mintha (részben) kicserélte volna önmagát.

Ezúttal is feltűnően nyugodt és kiegyensúlyozott volt, ahogyan nemrégiben Brisbane-ben, ahol több mint fél évtized elteltével nyert újra tornát. A második játszmában 6:3-mal egyenlített, majd a szoros harmadikban a 6:6-ot követő rövidítésben 7-1-re lesimította Fucsovicsot.

A negyedik szettben hazánk fia három ellenféllel küzdött: Dimitrovval, a meleggel és a fáradtsággal. Egy-egy labdamenet után mind többször támaszkodott az ütőjére, olykor úgy tetszett, a derekát és a lábát is fájlalta. Ekkor már nem volt versenytárs, csak az maradt a kérdés, mennyire nyeri a játszmát Dimitrov.

A helyes válasz 6:2, Fucsovics búcsúzott.

Elköszönt Valkusz Máté is, aki háromszor győzött a selejtezőben, majd az első fordulóban a párosban wimbledoni bajnoki címet nyerő ausztrál Max Purcell-lel találkozott. A magyar játékos még nem szerepelt főtáblán, az ausztrál még nem volt első körösnél jobb hazája nyílt bajnokságán; a mérkőzés ennek megfelelően mindvégig szorosan alakult.

Valkusz Fucsovics módra, játszmagyőzelemmel kezdett (6:3), ám úgy is folytatta, mint honfitársa: a következő három szettet – egyaránt nagy küzdelemben – elvesztette (7:6, 6:4, 7:5).

FOTÓ: AFP/LILLIAN SUWANRUMPHA

Fucsovics (jobbra) jól kezdett, de aztán nem termett babér számára

A legnagyobb bosszúságot azonban Karolina Plisková okozta magának. A cseh teniszezőnő az első játszma tie-breakjében 6-3-ra vezetett, és ő adogatott a kazah Jelena Ribakinával szemben. Mégsem nyerte meg a szettet, mert moszkvai születésű vetélytársa a kényes szituációban egymás után öt pontot szerzett (6-8).

Több mint valószínű volt, hogy a számára lehangoló fordulat megviseli Pliskovát, így inkább az keltett meglepetést, hogy lelkileg nem esett össze, s nem az, hogy a második játszmában rövidítésnek nevezett hosszabbítás nélkül kikapott (6:4).

Azért sokat mond egy nemzetközi teniszportál címe: „Ribakina túlélte a Plisková-tesztet".

A győztes egyáltalán nem ironikusan, hanem együttérzően említette: „Nagyon nehéz meccs volt ez nekem. De főként Karolinának."

> Hajnali öt felé már derengett, hogy a meccset a bolgár játékos nyeri, hat tájban pedig már világossá vált: ez bizony így is történik.

Győre Lászlónak sem lehetett könnyű: a Szerbiát képviselő zentai játékos öt szetten át gyötörte a francia Arthur Cazaux-t, majd a végén ő gratulált a mérkőzést 6:2-es döntő játszmával lezáró riválisának.

Szintén ötjátszmás meccsen jutott tovább a brit Jack Draper, de nála is jobban megszenvedett a második fordulóért a holland Tallon Griekspoor, valamint az osztrál Thanasi Kokkinakis. Előbbivel szemben 6:2, 6:3-as vezetés után a harmadik játszma rövidítését bukta el az orosz Roman Szafjullin, majd a haarlemi teniszező a podolszki fölé kerekedett (6:4, 7:5). A görög bevándorlók gyermekeként Adelaide-ben született Kokkinakis pedig – 7:6, 2:6, 6:7, 6:1 után – 10-8-ra nyerte a döntő rövidítést az osztrák Sebastian Ofner ellen.

Végül arról, mennyi volt a különbség a spanyol Carlos Alcaraz és a francia Richard Gasquet között. Egyfelől 7:6, 6:1, 6:2.

Másfelől tizenhét év a húszéves tendős Alcaraz javára.

Negyedik lett a fiatal magyar csapat

BRONZMECCS A magyar férfi-vízilabdaválogatott öt góllal kikapott kedden az olasz csapattól a zágrábi bronzmérkőzésen, így negyedik helyen zárt a horvátországi Európa-bajnokságon.

Az olaszok sokkal magasabb hőfokon égtek azt követően, hogy múlt hétfőn a csoportkör zárásaként 10-5-re a magyarok győztek. Annak az összecsapásnak az olaszok számára már nem volt tétje, ennek annál inkább.

Az ellenfél érezhetően komolyabban vette ezt az összecsapást, amely két olasz góllal indult. A félidőben az olaszok már öttel mentek, így a betegséghullám miatt az egész meccsen erőtlennek tűnő magyarok el is vesztették a hitüket. Többnyire csak Vigvári Vince és Tátrai mert próbálkozni, de ők is rossz hatásfokkal lőttek, így esély sem volt az eredmény kozmetikázására. A meccs utolsó két gólját Tátrai és Nagy Ádám lőtte, így végül 12-7-re maradt alul a tapasztalatlan és tartalékos magyar válogatott.

FOTÓ: MTI/ILLYÉS TIBOR

„Mindig nehéz vereséggel lezárni egy tornát, ez rossz érzést okoz – értékelt Varga Zsolt, a magyar válogatott szövetségi kapitánya az M4 Sportnak. – Pedig fantasztikus teljesítmények voltak az utolsó előtti meccsig. Korábban nem csináltunk annyi hibát, mint ma. A betegségek ellenére mindenki az utolsó erejét mozgósította. Az olaszoknak nyilván fájt az ötgólos vereség, vissza akartak vágni. A játékosaimtól azt kértem, hogy ami lehet, tanuljunk meg tőlük, ez legyen az alapmotiváció. Nemsokára ugyanis újra játszunk velük" – utalt Varga a február elején kezdődő dohai világbajnokságra, ahol a magyar és az olasz csapat mellett Románia és Kazahsztán szerepel a D jelű négyesben. Varga hozzátette, a Eb-n részt vevő csapatból többen is csatlakozhatnak majd a vb-re készülő kerethez, arról viszont még korai beszélni, kik utazhatnak majd Dohába.

Az olasz csapat ezúttal végig vezetett, és pillanatnyi esélyt sem adott a betegségek miatt alaposan legyengült magyar válogatottnak

A horvát–spanyol Eb-finálé – amely nemcsak az aranyéremről, hanem a párizsi olimpia kvótájáról is döntött – lapzártánk után ért véget. MTI-NÉPSZAVA

Elhunyt a Hertha elnöke

Negyvenhárom éves korában váratlanul elhunyt Kay Bernstein, a német másodosztályú labdarúgó-bajnokságban szereplő Hertha BSC elnöke. A korábban a Hertha egyik ultracsoportjában tevékenykedő sportvezetőt – aki álmában kapott szívrohamot – 2022-ben választották meg a klub élére, mandátuma 2024-ig szólt. NÉPSZAVA

Póta és Madarász is főtáblás

Póta Georgina és Madarász Dóra is feljutott a 32-es főtáblára egyesben az asztaliteniszezők dohai WTT-versenyén. Korábban a Madarász-Dari Helga duó kikapott a női páros selejtezőjében. Ecseki Nándor, Madarász vegyes párosa még érdekelt a szerdán rajtoló főtáblás küzdelmekben. NÉPSZAVA

Kukely Anna klubot vált

Kukely Anna, a Ferencváros női kézilabdacsapatának irányítója 2026-ig írt alá a Mosonmagyaróvárral, amelynek keretéhez nyáron csatlakozik. A 20 éves irányító tagja volt a Bajnokok Ligájában ezüst-, a Magyar Kupában aranyérmet nyerő csapatnak, ebben az idényben azonban kevesebb játéklehetőség jut neki. NÉPSZAVA

Megint a kedvencekre és egy szűk csoportra írtak törvényt

BRAVÚR Megoldottuk az átigazolási kérdést! – közölte a sportállamtitkár, miután a futball egyik szereplője kifogásolt valamit, 24 órával később pedig bejelentették a törvénymódosítást.

VINCZE ATTILA

„Demokratikus rendszerekben is előfordul a lobbiérdekek érvényesítése mentén a törvényhozás befolyásolása, de nálunk ez lett a jogalkotás természetellenes és szokásos abszurd célja; noha kötelező lenne, az érdekeltekkel nem egyeztetnek, hatásvizsgálatot nem készítenek, és ez eredményez ilyen selejteket” – mondta a Népszava érdeklődésére Majtényi László, jogtudós, egyetemi tanár, az MTA doktora, korábbi ombudsman azt követően, hogy rapid megoldással kezelték a döntéshozók a magyar futball egyik nem eget rengető, de mindenképp tanulságos ügyét a múlt héten. Egy korábbi válogatott labdarúgó, a ZTE jelenlegi sportigazgatója a Sportrádióban megemlítette, hátrányos a magyar futballkluboknak az idegenrendészeti törvény hatályos rendelete – amelyet egyébként a vélt vagy valós migráció visszaszorítása érdekében hozott a törvényalkotó –, mert január 1. és február 29. között az idegenrendészet nem állíthat ki tartózkodási engedélyt a nem Európai Unióból és az Európai Gazdasági Térségből érkező állampolgároknak. Márpedig a magyar futballklubok (sőt: állítólag a látványcsapatsportágak is) pont most szerettek volna szekérderéknyi nem EU-ból érkezett sportolót igazolni, hogy ezzel is lendítsenek az állami sportsajtó szerint folyamatosan javuló NB I nívóján. Egy nappal később a szövetség a sportállamtitkársághoz fordult, a kormány pedig ezek után átírta a jogszabályt, majd szombat reggel a rendészetért felelős belügyi és a sportállamtitkár közösen ünnepelhette a nagyszerű hírt, hogy „Megoldottuk az átigazolási kérdést!”

Elhárult az akadály, jöhetnek a légiósok az NB I-be

FOTÓ: MTI/ ILLYÉS TIBOR

Az eljárást praktikusan azzal indokolták, hogy „a 2024 évi kiemelkedő jelentőségű sport világeseményekre való felkészülés fontosságát szem előtt tartva és Magyarország sportérdekére tekintettel az érintett sportolók kérelmezhetik a belügyminisztertől a tartózkodási engedély kiadását.” Majtényi László szerint ezek azok a tipikus törvények, amelyeket lexszel illetnek: „Ilyenek a kifejezetten személyre, vagy egy szűk csoportra írt törvények. Az utóbbi években lassan százas nagyságrendben, tömegesen láttunk ilyeneket. A felvilágosodás óta érvényes elv, hogy ideális esetben a törvény a közjó érdekében megfogalmazott általános akarat, hiszen ez az alkotmány által meghatározott, demokratikus felhatalmazással létrehozott szabály. Az viszont, amikor személyre készülnek törvények, az a törvény eszméjével ellentétes” – fogalmazott a jogtudós.

„A legutóbbi botrányos törvénymódosítás például az volt, amikor az LMP akkugyárak kontroll nélküli építése elleni népszavazási kezdeményezését azzal lehetetlenítették el – ilyen a világon nincs –, hogy a támadott törvény címét a rendelkezés áthelyezésével megváltoztatták. De emlékszünk, volt olyan, amikor a törvénymódosítás egy külföldre akkreditált túlkoros magyar diplomata – lex Szapáry – kinevezését tette lehetővé. A sor hosszú, említhető például a volt sportolókról szóló lex Borkai, lex Mocsai, lex Schmitt is. Ezek a politikai kedvencekre írt törvények az alkotmányos elvekkel teljesen ellentétesek. De más kedvencekre, például a sportegyesületekre írt társasági adókedvezmény is bizarr alkotás, amikor a költségvetés helyett a sportklubokba kerül az adó, és lényegében rákényszerítik a nyereséges vállalatokat, hogy olyan tevékenységeket finanszírozzanak, amelyeket egyébként nem tennének” – fogalmazott Majtényi.

A jogtudós szerint az ilyen gyors törvénymódosítások tipikusan mutatják a formai és a tartalmi követelmények különbözőségét: formailag rendben van, az hozza a törvényt, akinek erre hatásköre van, ugyanakkor az alkotmányos társadalmi céllal összeütközésbe kerül, mert a parlamenti jogalkotásnak nem az a funkciója, hogy a kedvenceknek kedvezményeket adjon. Pláne ebben az esetben, hiszen a magyar állami propaganda évek óta sulykolja a migránsellenességet, aztán most kiderül, hogy ez sem vonatkozik mindenkire. Mindazonáltal megjegyezte: „A történet egyúttal jellemzi a törvényhozás minőségét.”

Lottóötös a futballistáknak

Az Országgyűlés egy 2018-ban elfogadott törvény módosítása után 500 millió forintra emelte azt az éves bevételi határ, ameddig a profi sportolók a kedvezményes közteherviselést választhatják. Ez éves szinten a maximális összeg esetén elérheti a 197 millió forintos adómegtakarítást. Hasonló kedvezmény nem létezik a magyar gazdasági életben. Ekkora összeget évente csakis a labdarúgásban lehet keresni, de ott is csak egyetlen klub képes ilyen magas bért kifizetni. Törökország után valószínűsíthetően Magyarországon lehet a legkisebb adóteherrel sportolókat foglalkoztatni a kontinensen.

ABSZURD

MAJTÉNYI LÁSZLÓ: A politikai kedvencekre írt törvények az alkotmányos elvekkel teljesen ellentétesek – állította a jogtudós

Messi az év játékosa, de sokan vitatják

FIFA-GÁLA Közfelháborodást okozott, hogy Lionel Messi, az Inter Miami FC argentin világbajnok támadója nyerte el az év játékosa címet a Nemzetközi Labdarúgó Szövetségnél (FIFA), amelyet hétfő este a londoni díjátadó gálán adtak át. „Szürreális eredményhirdetés... És egy nagy durranás: még mindig Messi a legjobb. A televíziós közvetítés képei elég furcsák voltak, sem Haaland, sem Mbappé, sem Messi (a három döntős) nem volt ott Londonban” – írta a spanyol Marca.

„Meglepő végeredményt hozott az Év játékosa-választás. Nem az egyértelmű esélyes Haaland, hanem Messi kapta a díjat hétfőn este Londonban. A rekorder argentin már nyolcadszor nyert, de a mostani sikernek kissé furcsa az utóíze” – vélekedett az osztrák Kurier.

A 36 éves játékmester – aki nyolcadszor érdemelte ki az elismerést – a szavazáson ugyanannyi pontot gyűjtött, mint Erling Haaland, a Manchester City norvég válogatott csatára, így a csapatkapitányok voksai döntöttek, ebben az összevetésben pedig Messi volt a jobb. A végeredmény a szurkolók szavazatai mellett a szövetségi kapitányok, válogatottak csapatkapitányai és újságírók voksai alapján alakult ki.

Az argentin sztár nem ment el a gálára, így a díjat is más vette át helyette

A szűkített háromfős listán a tavaly nyárig a Paris Saint-Germaint erősítő Messi és Haaland mellett Kylian Mbappé, a PSG 2018-ban világbajnok, 2022-ben vb-ezüstérmes francia válogatott támadója szerepelt még. Messi negyedszer nyerte el a FIFA év játékosa címet, ugyanennyi alkalommal bizonyult a legjobbnak akkor is, amikor a FIFA az Aranylabda-szavazással együtt választotta ki a legjobbat.

Különdíjat vett át Marta, a női labdarúgás brazil legendája, akivel kapcsolatban az is elhangzott, hogy a jövő évtől a róla elnevezett díjat kapja a legszebb gólt szerző női futballista. NÉPSZAVA

FOTÓ: AFP/ LUIS ROBAYO

További díjazottak

Az év női labdarúgója: Aitana Bonmatí (Barcelona).
Puskás-díj: Guilherme Madruga (Botafogo-SP).
Az év férfi kapusa: Ederson (Manchester City).
Az év női kapusa: Mary Earps (Manchester United).
Az év férficsapatának edzője: Josep Guardiola (Manchester City).
Az év női csapatának edzője: Sarina Wiegman (Anglia szövetségi kapitánya).
Fair play díj: A brazil férfiválogatott játékosai (a rasszizmus elleni harcban végzett tevékenységért)
Az Év szurkolója-díj: Toto Iníguez (a Colón–Barracas Central találkozóját csecsemő gyermekét a karjában tartva tekintette meg)

Nem biztos a 31 év

Újravizsgálja a Guinness World Records, hogy valóban 31 évig és 165 napig élt-e a portugál kutya, Bobi, miután kétségek merültek fel ennek bizonyítékaival kapcsolatban. Bobi tavaly októberben pusztult el, korát Leiria város állatorvosi szolgálata és az állami háziállat-nyilvántartási hivatal is igazolta. CNN

Szibériai gázrobbanások

Az elmúlt 15 évben több nagyméretű krátert fedeztek fel a szibériai permafroszt területén. A keletkezésük rejtély volt, egy új elmélet szerint a krátereket a mélyben felgyülemlő forró gázok robbanása okozza. Ez károsíthatja a kiépített infrastruktúrát, továbbá nagy mennyiségű metán szabadulhat fel. QUBIT

Az európai cápák alkonya

Szinte már alig maradtak cápák a mediterrán és az Európát övező vizekben. Az elmúlt harminc évben a földközi-tengeri nagy fehér cápák populációja mintegy hatvan százalékkal csökkent, de kritikus szintre esett a kék cápák egyedszáma is. NÉPSZAVA

Karsai találkozott Novák Katalinnal

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

Karsai Dániel gyógyíthatatlan betegségben szenved. Hónapok óta küzd a kegyes halálért, legutóbb Novák Katalinnál járt ez ügyben

EUTANÁZIA Biztatóan indult az év a kegyes halálért küzdő alkotmányjogásznak: Karsai Dániel Facebook-oldalán tette közzé, hogy hétfőn kora délután öccsével látogatást tett a Sándor-palotában, ahol Novák Katalin köztársasági elnök fogadta őket. Mint írta: „A találkozót én kezdeményeztem, ezúton is köszönöm Novák Katalinnak, hogy nyitott volt rá."

Az alkotmányjogász egy konkrét kéréssel érkezett a találkozóra, hogy a köztársasági elnök hogyan tudná segíteni az ügyét. „Abszolút nyitott hozzáállással találkoztunk. Novák Katalin csak annyit kért, hogy a stábjával alaposabban átgondolhassák a javaslatomat. A beszélgetést olyan két hét múlva folytatjuk."

A köztársasági elnök ígéretet tett rá, hogy átgondolják az alkotmányjogász javaslatát, és folytatja vele a beszélgetést.

Karsai Dániel a konkrét javaslatot a köztársasági elnök kérésére – hogy tényleg szakmai szempontból tudják átgondolni – nem tárja a nyilvánosság elé. „Annyit azért elmondok, nem abban kértem Novák Katalin segítségét, hogy esetleges életvégi döntésem meghozatala után segítsen a megfelelő infúzió beadásában. Komolyra visszafordítva a szót, minthogy valódi segítőkészséget tapasztaltam, ezt a kérést én viszonzásképpen teljesítem." K. K.

A munkahelyek csaknem felét veszélyezteti az MI

MEGELŐZÉS Az álláshelyek 40 százalékára hatással lehet a mesterséges intelligencia. Alapvető fontosságú lenne, hogy a kormányok megfelelő intézkedéseket hozzanak – véli az IMF.

VARGA PÉTER

A napokban megjelent elemzésében az IMF a mesterséges intelligenciának (MI) a munkakörökre gyakorolt hatásaira figyelmeztet, és ez a Világgazdasági Fórumnak a héten folyó davosi találkozóján is az egyik központi téma. A mesterséges intelligencia, amely már olyan feladatokat is meg tud oldani, amelyeket az emberek intelligenciaszintjével hozunk kapcsolatba, mélyrehatóan át fogja alakítani a globális gazdaságot. Mivel a fejlettebb országokban tud hamarabb megjelenni, a káros társadalmi hatásai is itt jelentkeznek legkorábban, ami ellen megfelelő szociális hálót kell kiépíteni. Az IMF elemzése szerint az MI az USA-ban és az Egyesült Királyságban a munkahelyek 60 százalékára is veszélyes lehet, ezért gondosan kiegyensúlyozott politikára van szükség a technológia alkalmazásához, mert növelheti az egyenlőtlenségeket. Ugyanakkor az MI egyes emberek produktivitását fokozhatja is. Azok a munkakörök a legvédettebbek, amelyekben az MI „közreműködési képessége" magas: ezekben inkább a munka segítőjeként, mint az ember helyetteseként tevékenykedik. Azok a munkakörök, amelyekben az MI szintén széleskörűen meg tud jelenni, de alacsony a „közreműködési képessége", a legveszélyeztetettebbek. Ezekben az MI ugyanis teljes mértékben tudja helyettesíteni az embereket, például a telemarketing vagy a hideghívásos (ismeretlen emberek telefonos megkeresése) árués szolgáltatás-ajánlattételek területén. És vannak olyan munkakörök, amelyeket az MI nem veszélyeztet, ezek például az éttermi mosogatóké az IMF szerint. A fejlődő piacú gazdaságokban, mint Kína, India, Brazília, a munkahelyek 40 százaléka van veszélyben, az alacsony jövedelmű országokban 26 százaléka, a globális átlag tehát 40 százalék körül van.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

A magasan kvalifikált munkakörökben a mesterséges intelligencia az emberek segítségére lehet, növelve produktivitásukat, jövedelmüket

A mesterséges intelligencia mélyrehatóan át fogja alakítani a globális gazdaságot.

Kristalina Georgieva, az IMF ügyvezető igazgatója azt írta a tanulmány megjelenését követően blogposztjában, hogy mivel az MI a magasan kvalifikált munkakörökben tud leginkább megjelenni, a legnagyobb veszélyt a munkahelyekre a fejlett gazdaságú országokban jelenti. „Azoknak a munkáknak – ahol integrálódhat az MI – nagyjából a fele tud profitálni belőle. A munkakörök másik fele, ahol az MI-applikációk olyan kulcsfeladatokat tudnak végrehajtani, amiket ma az emberek végeznek, kevesebb munkavállalót érinthetnek. Ez csökkentheti a munkabéreket és az emberek (bérlése) iránti igényt. Extrém esetben egyes munkakörök meg is szűnhetnek" – jegyezte meg. Hozzátette, hogy a legrosszabb forgatókönyvek szerint növekedhet az egyenlőtlenség a globális gazdaságban, és politikai közbeavatkozások nélkül tovább éleződhetnek a társadalmi feszültségek. Alapvetően fontos az országoknak, hogy átfogó szociális biztonságot teremtsenek, és átképzési programokat szervezzenek az érintett dolgozóknak. Így sokkal zökkenőmentesebb lehet az MI megjelenése, megőrizhetik az emberek megélhetési forrásukat, és csökkenhetnek az egyenlőtlenségek. Az egyenlőtlenségeket az növeli, hogy az MI a magasan kvalifikált munkakörökben jelenik meg, fokozva a termelékenységet és tovább emelve a már jelenleg is magasabb béreket.

A jelentés szerint a dolgozók az Egyesült Királyságban (ahol magas a felsőfokú végzettségűek aránya) lehetnek a leginkább felkészülve arra, hogy a veszélyeztetett munkahelyekről azokra képezzék át magukat, ahol magas az MI közreműködési képessége, bár az az idősebbek számára nehézségekbe ütközhet. Tavaly az OECD azt is állította, 38 tagállamában az MI vezérelte automatizálás a magasabb képzettséget igénylő munkaköröket veszélyezteti leginkább, ezek között a jogi, orvosi és pénzügyi munkák vannak.

DÉLEN ÓNOS ESŐ IS ELŐFORDULHAT

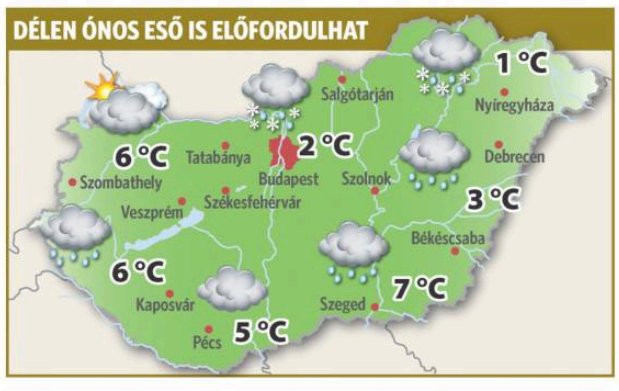

Boldog névnapot, Antal!

Az Antal latin eredetű férfinév, a római Antonius nemzetségnévből származik, eredeti jelentése ismeretlen.

KENÓ

Január 16.

4	16	19	21	22	24	27	36	37	43
44	50	51	52	58	63	64	69	78	80

Pusztítja a méheket a sárgalábú ázsiai lódarázs

INVAZÍV A Forza Italia 11 EU-parlamenti képviselője azzal a kéréssel fordult az Európai Bizottsághoz, hogy EU-s források igénybevételével hozzon speciális intézkedéseket a megállíthatatlanul terjedő, a méheket pusztító sárgalábú ázsiai lódarazsak (Vespa velutina) ellen. Egy darázs akár 30 méhet is megöl naponta, mivel a több ezer egyedből álló kolóniáinak táplálásához nagy mennyiségű fehérjére van szüksége, melyet méhek és egyéb beporzó rovarok elfogyasztásával fedez. Vadászata végeztével feldarabolja a méheket, és beviszi a saját fészkébe. A három centiméteres nagyságúra is megnövő rovar 2004-ben került Európába egy kerámiákat szállító konténerben Kínából, amit Bordeaux-ban rakodtak ki a hajóról. Azóta megállíthatatlanul terjed a kontinensen, nálunk először 2023 augusztusában a Győr-Moson-Sopron vármegyei Kimlén, egy méhészetben találták meg méhekre vadászó egyedeit. Franciaországban 30 millió euró körül jár a becsült kártétele évente, Portugáliában pedig 35 százalékkal kevesebb volt a darázs miatt a méztermés az elmúlt években. Olaszországban több tartományban pusztítja a méheket a rovar, országos szinten még nincs becslés kártételére, de Liguriában 50 százalékra teszik a mézveszteséget. Embereket is megcsíphet, azonban csak az allergiásokra jelent igazi veszélyt. V. P.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

Egy darázs 30 méhet megöl naponta

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), TÖRŐ ANDRÁS (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 7950 Ft, negyedévre 23 550 Ft, fél évre 46 200 Ft, egy évre 91 200 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 ISSN • Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. január 18., csütörtök 152. évfolyam, 15. szám Ára: 500 forint

AJÁNLÓ

Sóskúton nincs akkora ellenállás

Egy tiltakozás legfeljebb hasonló eredményt hozhat, mint Gödön, ahol a területet a megyéhez csatolták, és a város jelentős bevételektől esett el – mondta lapunknak König Ferenc, Sóskút független polgármestere azok után, hogy váratlanul kiderült: náluk hozza létre akkumulátorfeldolgozó üzemét az Alsózsolcán tiltakozást kiváltó Andrada. **3. oldal**

Csak 30-31 százalékos lesz a béremelés

Uniós források bevonásával 340 milliárd forintot biztosítanak a köznevelésben dolgozó pedagógusok béremelésére, ami a tavaly novemberi bérekhez viszonyítva mintegy 30-31 százalékos béremelésre lesz elég – erről tájékoztatta a szaktárca a pedagógusszakszervezeteket a tegnap délutáni egyeztetésen. **4. oldal**

Kivizsgálnák a múltat

Ellenszavazat nélkül fogadta el a varsói parlament a javaslatot: alakuljon bizottság, az ún. Pegasus-ügy kivizsgálására. Kiderülhet, a PiS miként állította hatalmi érdekei szolgálatába az államot, milyen törvénytelen módon figyeltettek meg titkosszolgálati eszközökkel ellenzéki politikusokat és újságírókat. **8. oldal**

Széllel bélelt rezsivédelem

PÉNZ Ezer milliárd jöhetne egy új EU-alapból energetikai korszerűsítésre, ha a kormány célzottá tenné a támogatásokat. Most a rászorulók járnak pórul.

DOROS JUDIT, SZALAI ANNA, VAS ANDRÁS

„Öt köbméter, ha szűkösen is, de elég lenne a télre, viszont a szociális tűzifával együtt is csak három van. Majd meglátjuk, mi lesz február közepétől” – fogalmazott lapunknak egy nyugdíjas az ormánsági Sámod községben. Bónis Imre polgármester pedig arról beszélt a Népszavának, hogy szociális tűzifából a tavalyi mennyiség szűk háromnegyedét kapták, 49 köbmétert, amiből 43 családnak tudnak adni 1-1,5 köbmétert. Ez igencsak sovány mennyiség, ami egy szűk hónapra elég. Ez nem egyedi, hasonló élethelyzetekkel találkoztunk Borsodban és Dél-Somogyban is.

Az ok egyszerű: csaknem ötödével kevesebb tűzifával számolhatnak a rászorulók a mostani fűtési szezonban, mert egy fillérrel sem növekedett tavaly a szociális célú tüzelőanyag-program pénzügyi kerete a 2022-eshez képest, így az infláció miatt kevesebb fa jut a rászorulóknak. Súlyosbítja a helyzetet, hogy a magyarországi lakások több mint fele energiapazarló.

A kormánynak lenne esélye változtatni ezen, hiszen Magyarország egy új uniós alapból csaknem 1000 milliárd forintot fordíthatna épületfelújításra, rezsitámogatásra, csakhogy ehhez – az amúgy csökkentett – rezsivédelmet szociálisan célzottá kellene tennie úgy, hogy csak a rászorulóknak járjon támogatás – derült ki a Habitat for Humanity Magyarország friss jelentéséből. Az olcsó rezsi illúziója viszont azon túl, hogy csúnyán pazarlóvá tette a magyarokat, keveseket ösztönzött felújításra, korszerűsítésre, aminek most, az energiaválság idején látható a súlyos mellékhatása.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A szociális tűzifa hamar elfogy, s a meleg gyorsan kiszökik

ÍRÁSAINK A 2. ÉS AZ 5. OLDALON

Novák más hangon szólt

DAVOS Ukrajnát továbbra is támogatni kell Oroszországgal szemben – mondta Novák Katalin a davosi Világgazdasági Fórum tegnapi panelbeszélgetésén, némi meglepetésre kijelentve, hogy „Oroszország nem győzhet”. Szent-Iványi István külpolitikai szakértő szerint ez megfelel a köztársasági elnökké választása óta közte és Orbán Viktor között Ukrajna ügyében megfigyelhető munkamegosztásnak. Emellett „mondandójának hangszerelését vélhetően hozzáigazították a kormányfő törekvéseihez”.

Szavaival Orbán törekvéseihez igazodik a köztársasági elnök is

A volt külügyi államtitkár a Népszavának azt mondta: Novák Katalin mindig agresszióról beszélt. Hangvétele a helyszínnek is szólt, ahol Zelenszkij elnök előző nap nagy hatású beszédet tartott, a szerdai beszélgetés egyik résztvevője pedig az ukrán külügyminiszter volt. Úgy vélte: „...a gesztusban az is benne van, hogy mintha a kormány is szelídítene Ukrajna-narratíváján. Sokak szerint ez azzal függ össze, hogy (a Fidesz) mindenáron szeretne bekerülni az Európai Parlament Giorgia Meloni vezette konzervatívok és reformerek pártcsoportjába, ahol ez alapfeltételnek számít.”

FOTÓ: NOVÁK KATALIN FACEBOOK-OLDALA

CIKKÜNK A 8. OLDALON

Gyorsítana a jegybank, a forint bánhatja

KAMATVÁGÁS Nem lehet kizárni, hogy a Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsa január végén a várt 0,75 százaléknál nagyobb mértékben, akár 100 bázisponttal is csökkentheti a kamatait – erről Virág Barnabás, a jegybank alelnöke beszélt egy konferencián. A jegybankon nagy a piacok és a kormány ez irányú nyomása, és teret is nyitna a nagyobb kamatcsökkentésre a vártnál gyorsabban csökkenő infláció is. A forint árfolyama viszont egy túl gyors kamatcsökkentés esetén gyengülhetne. A kamatdöntésig még két hét van, így könnyen lehetséges, hogy a jegybank egyelőre teszteli a piacokat.

BŐVEBBEN A 6. OLDALON

Hamarosan jön az újabb Volán-sztrájk

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Készülnek a munkabeszüntetésre a sofőrök, de lefújják, ha jobb ajánlatot kapnak

ELUTASÍTÁS Meghirdeti január 28–29-re a Volán-sztrájkot a Szolidaritás Autóbusz-közlekedési Szakszervezet (SZAKSZ), mert nem fogadja el Lázár János építési és közlekedés miniszter bérajánlatát – tudtuk meg az érdekvédők elnökétől. A sztrájkkészültséget ugyanakkor – mondta Dobi István – abban a pillanatban lefújják, ha elfogadható ajánlatot kapnak a munkáltatótól. Ez biztosan nem a mostani, hiszen a SZAKSZ elutasítja a többéves bérmegállapodást, és ragaszkodik az egy évre kötött egyezséghez. Lázár jelezte, nyomás alatt nem hajlandó tárgyalni. Dobi erről annyit mondott: teher alatt nő a pálma. A Mozdonyvezetők Szakszervezete sem fogadja el az ajánlatot, ha nem lesz új, sztrájkolhatnak is, de az biztos, hogy még nem csatlakoznak a Volán munkabeszüntetéséhez január végén.

A SZAKSZ ragaszkodik az egy évre kötött béremelési megállapodáshoz.

TOVÁBBIAK A 4. OLDALON

„Egy nap betelik a pohár”

KRITIKA A józan ész sokakkal azt mondatja: a tagállamok úgysem fogják felvenni a kesztyűt, mert mindig „jó okuk” van rá, hogy elhalasszák a döntést. De a Tanácsban nagy a csalódottság a magyar kormány magatartása miatt, és egy nap betelik a pohár – fogalmazott lapunknak Petri Sarvamaa finn EP-képviselő, aki elindította a múlt héten a Magyarországgal kapcsolatos petíciót az Európai Parlamentben. Tegnap a plenáris vitán a képviselők többsége azt vetette Ursula von der Leyen bizottsági elnök szemére, hogy engedett a magyar zsarolásnak, amikor felszabadították a források egy részét. Az EP várhatóan ma szavaz a magyarországi helyzetről és a befagyasztott uniós támogatásokról szóló állásfoglalásról.

RÉSZLETEK A 3. OLDALON

Sarvamaa szerint voltak már hasonlóan reménytelennek tűnő esetek

FOTÓ: EURÓPAI UNIÓ - MATHIEU CUGNOT

Szűk hónap a szociális tűzifával

HIDEG A korábbinál majd ötödével kevesebb szociális célú tüzelőanyaggal számolhatnak a rászorulók a mostani fűtési szezonban. A családonkénti 1-1,5 köbméter igencsak kevés, szinte csak a „semminél jobb” – derült ki helyszíni riportjainkból.

DOROS JUDIT, VAS ANDRÁS

Egy fillérrel sem növekedett a 2023-as szociális célú tüzelőanyag-program pénzügyi kerete a korábbi, 2022-eshez képest: mindkét évben 5-5 milliárd forint jutott a közel 2400 önkormányzatnak. Ez az infláció miatt azt jelenti, hogy valójában 15-20 százalékkal kevesebb tűzifával számolhattak a rászorulók a mostani fűtési szezonban, mint egy évvel korábban.

Az ötezer lakosúnál nem népesebb települések tavaly április 28-ig pályázhattak az összegre, s a Belügyminisztérium (BM) számítása szerint országosan mintegy 200 ezer háztartás részesülhetett a szociális tűzifából, amelyet idén február 15-ig kell kiosztani. A tárca a korábbi gyakorlattal ellentétben előre hozta a pályázat kiírását a nyár végéről tavaszra, hogy az önkormányzatok minél hamarabb megkaphassák a támogatást, amit a Magyar Államkincstár egy összegben folyósított 2023. szeptember 15-ig – mondta korábban Dukai Miklós, a BM önkormányzatokért felelős államtitkára. A támogatást az a települési önkormányzat igényelhette, amelyik a szociális rászorultság és az igénylés részletes feltételeit aktuális, 2023-as rendeletben szabályozta úgy, hogy előnyt élvezzenek a lakhatási támogatásban részesülő aktívak vagy időskorúak és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket nevelő családok. Háztartásonként legfeljebb 5 erdei köbméter tűzifa vagy 10 mázsa szén volt biztosítható a pályázat keretében, ennek azonban a tapasztalatok szerint legfeljebb töredékét tudták kiosztani az önkormányzatok a szűkös keretből. A Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium Sajtóosztályától megtudtuk: 2022-ben 2374, míg 2023-ban 2344 önkormányzat pályázott és nyert el támogatást, s minden olyan jogosult település részesült a keretből, amelyik igényelt belőle.

– A semminél jobb – így jellemezte a szociális tűzifaprogramot Üveges Gábor, a 450 fős Hernádszentandrás független polgármestere. A hátrányos helyzetű észak-borsodi, encsi kistérségben lévő településen 150 háztartásba vittek a 120 mázsányi szociális tűzifakeretből, vagyis könnyen kiszámolható, hogy egy családnak még egy köbméternyi sem jutott. Ez nem oldja meg az itteniek gondjait, akik csak fával tüzelnek, azoknak ez a mennyiség legfeljebb egy-másfél hétre elég. Ráadásul a fa kiosztásával járó feszültségek tapinthatóak, hiszen ott, ahol a keveset kell szűkösen beosztani, még azt is patikamérlegen méricskélik az emberek, ha a másiknak egy vékony ággal netán több jutott. Az önkormányzat dolgozói igyekeztek a leginkább rászorulóknak azzal is segíteni, hogy az egyedül élő idősekhez például nemcsak kiszállították a fát, de be is rakták az udvarba, ha ugyanis csak úgy leborítják a házak elé, félő, hogy másnapra akár szőrén-szálán el is tűnhet a téli időszakban értékesnek számító rakomány.

A kalauzként dolgozó, Hernádszentandráson élő Kőházi Sándor még nem használta fel a 0,7 köbméternyi, nekik járó szociális tűzifát – amikor igényelték, a párja átmenetileg épp munkanélküli volt, így jogosultak voltak a keretre –, mert jellemzően gázzal fűtenek, és csak hét végén lobbantja be a kazánt. Szerinte annak, aki az egész telet fával vagy szénnel húzza ki, nem jelent nagy könnyebbséget a szociális tűzifa, de az emberek leginkább úgy vannak vele, hogy ha jár, akkor elfogadják.

– A tavalyi mennyiség szűk háromnegyedét kaptuk, 49 köbmétert – mondta Bónis Imre, az ormánsági Sámod polgármestere. – Ebből 43 családnak tudtunk adni 1-1,5 köbmétert, ami igencsak szűkös mennyiség. Szerencsére az időjárás december végéig kegyes volt, sokkal kevesebb tüzelőre volt szükség, mint egy átlagos télen, de az elmúlt héten azért már falták a fát a kályhák. A kiosztott famennyiség egy szűk hónapra elég, persze nem a teljes ház kifűtésére, de sajnos az emberek már hozzászoktak, hogy csak egy-két helyiségben van meleg. A többség ennek megfelelően csak a nappalit és/vagy a konyhát fűti, azt is mértékkel, 8-10 helybéli család pedig igencsak nagy gondban lenne, ha az önkormányzat nem segítené őket külön is: a településnek van egy erdős része, innen kapnak fát a leginkább rászoruló nyugdíjasok és közmunkások, akik esélytelen, hogy piaci áron kifizessenek 35 ezer forintot egy köbméter fáért.

– Öt köbméter, ha szűkösen is, de elég lenne a télre, de a szociálissal együtt is csak három van, majd meglátjuk, mi lesz február közepétől – állította egy helybeli nyugdíjas. – A polgármester biztosan segít...

Bizakodása nem alaptalan, az alig kétszáz lelkes faluban figyelnek egymásra a helybéliek, s hamar híre megy, ha valamelyik kémény nem füstöl télvíz idején, és ilyenkor azonnal érkezik a segítség, hiszen a sámodi elv szerint olyan nincs, hogy valaki nem tud begyújtani a kályhában legalább egy helyiségben.

A szociális munkások a dél-somogyi Babócsán is azonnal jelzik a településvezetésnek, ha valahol égető a tűzifahiány, s ilyenkor az önkormányzat a saját kasszából vásárolt fával vagy 10-15 ezer forint azonnali segéllyel próbálja orvosolni a problémát.

– A kiosztott szociális fa nem sokra elég: ahogy mondani szokták, egy kályha, egy hónap, egy köbméter fa – magyarázta Jáger Gábor, a másfél ezres falu polgármestere. – Persze a fűtési rendszertől is függ, ahol cserépkályha van, ott takarékosabban tudnak fűteni, a sima vaskályha viszont eszi a fát. A legideálisabbak a központi fűtést biztosító modern kazánok, na de ezen a vidéken ez nem divat, nincs pénze rá az embereknek, hogy kiépítsék. Sokaknak még arra sem, hogy fát vegyenek, nemhogy teljes áron, de még a múlt év elején sem tudták kihasználni a lehetőséget, melyet a hatósági áras tűzifa jelentett.

– Harmincezer volt egy köbméter kiszállítással, de az erdészetek 1-2 köbméterrel nem foglalkoznak, öt alatt nem jön a teherautó, viszont nincs és nem is volt 150 ezrünk, hogy egy kocsit kifizessünk – legyintett egy négygyermekes, negyvenes asszony, aki így elsősorban az önkormányzattól kapott két köbméternyi tüzelővel próbál gazdálkodni. – Napközben, amíg a gyerekek az óvodában és az iskolában vannak, nem gyújtok be, csak nem sokkal délután négy előtt, akkor is csak az egyik szobában, oda gyűlünk össze, aztán fürdéskor a fürdőszobában megy egy kis villany hősugárzó, meg lefekvés előtt a gyerekszobában rakok a tűzre a kicsiknek. A nagyok pedig kapnak plusztakarót.

A falu 134 köbméter szociális fát kapott, ezt 108 család között osztotta ki az önkormányzat, jellemzően egy köbméter jutott házanként, ahol több a gyerek, oda kettő. Egy főre eső 67 ezer forint alatti bevételtől járt a fa, egyedülállók esetén pedig valamivel több, mint hetvenezer volt a plafon, ami arcpirítóan alacsony összeg, gazdagabb vidékeken, ahol kevesebb a rászoruló, ennek a másfélszeresénél is ad egy önkormányzat, csak hát Dél-Somogy az ország egyik legszegényebb vidéke, ahol a százezres egy főre jutó bevétel sokszor már kiemelkedőnek számít. Babócsán akár tripla ennyi fát is ki tudott volna osztani az önkormányzat, s akkor sem kapott volna senki érdemtelenül szociális tűzifát...

– Kijárunk a falu környéki csalitosokba, az utak és a vasút mellé, aztán összeszedjük a karvastagságú száraz, letörött ágakat – tárta szét a kezét egy harmincas férfi, amikor arról kérdeztük, honnan tudják pótolni a hiányzó mennyiséget. – Az erdőbe nem lehet bemenni, az erdészek nagyon figyelnek, s ha elkapják az embert, lopás miatt feljelentik, szerencsére az önkormányzat megengedőbb, szemet hunynak, ha a bicikli csomagtartójára kötök néhány ágat, amit a csalitban levágtam.

Két faluval arrébb, a Dráva menti Heresznyén is sokan gyűjtögetnek: a vízvári vagy bélavári határban a piaci ár feléért lehet összeszedni a letört, leszakadt ágakat, vannak, akik egy télen 3-4 köbmétert is összegyűjtenek, ami meglehetős meló, viszont kevésbé érzi meg a családi kassza.

– A falu fele, 54 család kapott szociális fát, 1,4 köbmétert tudtunk adni nekik, legalább a duplájára szükség lenne – mondta Rengel László polgármester. – Akiknek nagyon nincs pénzük tüzelőre, azoknak 1-2 köbmétert az önkormányzat is ad, persze ezt a saját büdzséből kell megvennünk. A legszegényebbeknek így jó esetben összejön négy köbméter, ami persze csak arra elég, hogy ne fagyjon meg senki...

FOTÓK: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A kiosztott szociális fa nem sokra elég: ahogy mondani szokták, egy kályha, egy hónap, egy köbméter fa – magyarázta Jáger Gábor, a másfél ezres dél-somogyi Babócsa polgármestere.

Tavaly is mindössze 5 milliárdos keret jutott a csaknem 2400 önkormányzatnak, ami legfeljebb tűzoltásra elég

Sok helyen már hozzászoktak, hogy csak egy-két helyiséget fűtenek fel

Inflálódott a rendelt mennyiség is

– Van fa elég, még úgy is, hogy bejött a hidegebb idő, s megélénkült a forgalmunk az elmúlt év utolsó három hónapjához képest – mondta lapunknak Francz Géza, az egyik somogyi tűzifa-kereskedés alkalmazottja. – Tavaly amúgy valamivel korábban, már a nyáron lezajlott a nagy roham, láthatóan a többség próbált betárazni tűzifából, sokan pedig még március vége előtt rendeltek a hatósági áras tüzelőből. Az árak nagyjából ugyanazok, mint egy éve, egy köbméter fát fajtától függően 32-35 ezer forintért lehet venni, a változást inkább abban tapasztaltunk, hogy valamivel csökkent az átlagmennyiség a rendeléseknél: aki korábban 12-13 köbmétert vett a télre, az most 9-11-et, vagyis megpróbálják jobban beosztani, ami persze csak úgy megy, ha kevesebbet fűtenek időben vagy helyiségszámban.

A tűzifa-kereskedő hozzátette, miután december végén az előrejelzés lehűlést és komoly éjszakai fagyokat jósolt, megnőtt a forgalmuk, jellemzően néhány köbmétert rendelnek tőlük, amit kapacitástól függően cirka egy hét alatt ki is tudnak szállítani, sőt szerencsés esetben egy hétfőn leadott rendelés pénteken már a kályhába kerülhet.

Sóskút lett a kisebb ellenállás

BERUHÁZÁS Nem látnak sok esélyt a sóskúti lakosok arra, hogy megakadályozhatják egy újabb akkumulátoripari cég letelepülését a község határában lévő ipari parkban. A polgármester úgy gondolja, a kérdés már eldőlt kormányzati szinten.

F. SZABÓ KATA

Újabb akkumulátoripari beruházás borzolja a kedélyeket, ezúttal a fővároshoz közeli Sóskúton, ahol nem ez az első üzem, ami kiváltotta a lakosság többségének ellenérzését. „Úgy látszik, az egészségünk és a véleményünk semmit nem számít” – mondja egy helyi idősebb hölgy, aki a sajtóból és a Facebookról értesült arról: a szlovén Andrada Group Kft. akkumulátorfeldolgozó üzemet hoz létre a település ipari parkjában. Három évvel ezelőtt a dél-koreai Dongwha Electrolyte kezdett itt beruházásba: ők az akkumulátorgyártáshoz szükséges elektrolitot gyártanának a településen. Az üzem körül nagy a csend, még ma sem működik, viszont az Andrada már februárban elkezdheti a tevékenységét.

Ez az a cég, amely eredetileg a borsodi Alsózsolcán szerette volna megnyitni üzemét, azonban a helyiek heves ellenállásába ütközött, és végül inkább Sóskúton vág bele a 13 milliárd forintos beruházásba, vélhetően az Orion egy mára üresen álló raktárépületében.

Az Andrada a HVG-nek megerősítette a sóskúti terjeszkedést, mint írták, első lépésként kis kapacitású, nem veszélyes fémhulladékokat újrahasznosító üzemként indulnak el, majd „egy sikeres felfutási fázis után” teljes energiatároló rendszereket is feldolgoznak majd, céljuk, hogy a „legszigorúbb környezetvédelmi követelmények és uniós szabványok alapján” működjenek. Mindez nem nyugtatja meg azokat a helyieket, akikkel szerdán beszéltünk a településen, kivétel nélkül bizalmatlanok voltak az üzem idetelepülésével kapcsolatban. „Tartunk az egészségügyi következményektől. Én már idős vagyok, de a fiatalok és a kisgyerekesek különösen félnek. Nem nagyon hiszek benne, hogy meg lehet ezt akadályozni, de azért figyelem, hogy a fiatalok szervezkednek-e valamit” – mondta egy a boltból hazafelé tartó asszony.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

A kiszemelt épület. A helyiek bizalmatlanok a tervezett üzemmel kapcsolatban

König Ferenc, Sóskút független polgármestere megérti, hogy az embereknek rengeteg kérdésük van, és a célja az, hogy a cég támogatásával közösen megválaszolják ezeket a kérdéseket. Úgy véli, hogy a kérdés már eldőlt, és egy esetleges tiltakozás legfeljebb hasonló eredményt hozhat, mint Gödön, ahol a szóban forgó területet a megyéhez csatolták, és a város jelentős bevételektől esett el. „Ez az üzem nem használt akkumulátorokkal fog foglalkozni, hanem a gyártási folyamatból visszamaradt melléktermékeket fogja újrahasznosítani és visszavinni a gyárakba. Személy szerint nem tudom garantálni, hogy itt mi fog történni. Nem vagyok az akkumulátor-üzletág vagy az újrahasznosítási ipar szakértője, bízom és várom, hogy az illetékes hatóságok műszaki ismeretek birtokában alakítsák ki elvárásaikat és jóváhagyásukat. A kormány garantálja ezt azzal, hogy megállapodott ezekkel a cégekkel, hogy minden törvényt, helyi és uniós előírást betartanak” – mondta a Népszavának. A képviselő-testület közlése szerint kedden értesült arról, hogy ez a cég Sóskútra érkezik, azóta a honlapjukon és a Facebookon tájékoztatjuk a lakosokat a fejleményekről.

„Tartunk az egészségügyi következményektől. Én már idős vagyok, de a fiatalok és a kisgyerekesek különösen félnek” – mondta egy a boltból hazafelé tartó asszony.

A lakosok pesszimizmusát egy esetleges tiltakozással kapcsolatban az is táplálja, hogy három évvel ezelőtt már a dél-koreai Dongwha miatt is létrejött egy civil összefogás, de a cég idetelepülését (bár az üzem egyelőre nem működik) nem sikerült megakadályozni. „Pedig még össze is dobtunk egymillió forintot ügyvédre, hogy képviselje az ügyünket. De mivel nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházássá nyilvánították, hamar kiderült, nincs mit tenni” – meséli a fentebb említett idősebb hölgy, aki szerint a település vezetését csak a bevételek érdeklik. A nekünk nyilatkozó helyiek úgy gondolják, Alsózsolca azért tudott sikeresen szembemenni a szlovén céggel és a kormányzati akarattal is, mert ott a polgármester is határozottan a civilek mellé állt. Sóskúton az elmúlt években nyilvánvalóvá vált, hogy a település vezetése nem fejt ki érdemi ellenállást az esetlegesen idetelepülő akkumulátoripari cégekkel szemben.

König Ferenc polgármester: A kérdés már eldőlt, és egy esetleges tiltakozás legfeljebb hasonló eredményt hozhat, mint Gödön

„Az a legnagyobb baj, hogy itt önkormányzati szinten nem foglalkoznak a hosszú távú hatásokkal, úgy vannak vele, hogy ha jön a pénz, akkor rendben van. Már 2020-ban sejteni lehetett, hogy a Dongwha csak az első fecske, és több hasonló cég is jön majd. A dél-koreaiak végül korrektek voltak, mert leültek velünk, civilekkel tárgyalni, mindent megmutattak, és még abba is belementek, hogy a jogszabályokban előírtnál gyakrabban vizsgálják, megfelelnek-e a kibocsátási határértékeknek” – mondja Kormányi Zsolt informatikus-vegyész, aki a civil összefogás egyik szervezője volt a településen. Hozzátette: „Az Andrada esetében azt látom, hogy ez egy egészen más jellegű cég, nem tudjuk, mennyire korszerű a technológia, amivel dolgoznak, csak annyit tudunk, amit a sajtóban látunk. Most nyilván elkezdődik egy szervezkedés, hogy hogyan tudnánk esetleg hatást gyakorolni, első körben az önkormányzatra” – fogalmazott.

Kormányi Zsolt úgy gondolja, a környezeti hatástanulmány megjelenése után lehetne civil oldalról határozottabban fellépni, ha kiderül, hogy pontosan milyen anyagokkal, milyen technológiával fognak itt dolgozni. „Sajnos az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy tiltakozhatunk és perelgethetünk, de ezzel legfeljebb az időt tudjuk húzni, és azt érjük el, hogy egy tollvonással megváltoztatják a jogszabályokat úgy, hogy ne legyen akadálya ezeknek a beruházásoknak” – tette hozzá.

A többség szerint Von der Leyen engedett a zsarolásnak

EP Amíg Magyarország nem teljesíti a feltételeket, befagyasztva marad a számára megítélt mintegy 20 milliárd euró felzárkóztatási és helyreállítási támogatás – közölte Ursula von der Leyen az Európai Parlamentben (EP) tegnap tartott plenáris vitában. Az Európai Bizottság elnöke ugyanakkor védelmébe vette a testület tavaly decemberi döntését, amellyel szabaddá tett 10,2 milliárd eurót a zárolt pénzügyi forrásokból. Szerinte Magyarország eleget tett a brüsszeli elvárásoknak azzal, hogy végrehajtotta az igazságügyi rendszer reformját.

A csaknem háromórás vitában a képviselők túlnyomó többsége azon a véleményen volt, hogy a Bizottság engedett Orbán Viktor zsarolásának, amikor közvetlenül a brüsszeli állam- és kormányfői találkozó előtt szabadított fel milliárdokat a Magyarországnak járó felzárkóztatási alapokból. A liberális Guy Verhofstadt szerint 10,2 milliárdba került, hogy a magyar miniszterelnök kiment a teremből, lehetővé téve, hogy a vezetők megállapodjanak a csatlakozási tárgyalások megkezdéséről Ukrajnával. – Ugyanezt fogják csinálni a februári csúcs előtt is? – fordult a belga EP-képviselő Ursula von der Leyenhez. Ezzel arra utalt, hogy a huszonheteknek a közelgő tanácskozásukon kellene tető alá hozniuk az Orbán által decemberben megvétózott megállapodást Ukrajna 50 milliárdos pénzügyi támogatásáról. Verhofstadt leszögezte: ha a biztosi testület megint hagyja magát megzsarolni, akkor „nagy bajban lesz az Európai Parlamentben”.

A hozzászólók közül néhányan már kész tényként közölték, hogy az EP pert fog indítani a biztosi kollégiummal szemben az EU Bíróságán a 10,2 milliárdos döntés jogszerűtlensége miatt. Többen sürgették, hogy a kormányokból álló EU Tanács végre lépjen, és mondja ki: Magyarországon súlyosan és tartósan sérülnek az uniós értékek. Ismét felmerült, hogy az Orbán Viktor által kiépített „autokrata, oligarcha rendszerre” nem szabad rábízni az EU soros elnöki posztját idén júliustól. A populista és radikális jobboldalhoz tartozó képviselők felszólalásaikban védelmükbe vették az Orbán-kormányt, és kettős mércével vádolták a parlamenti többséget.

Az EP plenáris ülése várhatóan ma szavaz a magyarországi helyzetről és a befagyasztott uniós támogatásokról szóló állásfoglalásról.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

Petri Sarvamaa: Egy nap betelik a pohár

BÍRÁLAT Sok függ attól, milyen eredménnyel zárul a februári brüsszeli csúcstalálkozó, amelyen az állam- és kormányfőknek meg kellene állapodniuk az Ukrajnát segítő 50 milliárdos pénzügyi csomagról – nyilatkozta lapunknak Petri Sarvamaa finn kereszténydemokrata EP-képviselő arról, mit vár a múlt héten elindított petíciójától. Az immár 125 aláírással ellátott levélben arra kéri az EP elnökét, hogy tegyen javaslatot egy parlamenti határozatra, amely felszólítaná a tagállamok képviselőiből álló EU Tanácsot a Magyarországgal szemben öt éve elindított hetes cikkelyes eljárás új szakaszba léptetésére, majd ennek nyomán az Orbán-kormány szavazati jogának a megvonására.

– Tudom, a józan ész sokakkal azt mondatja: a tagállamok úgysem fogják felvenni a kesztyűt, mert mindig „jó okuk” van rá, hogy elhalasszák a döntést. Erre az a válaszom, hogy a történelemben már számtalanszor voltak hasonlóan reménytelennek látszó helyzetek, azután bizonyos okokból megváltozott az események menete. A Tanácsban nagy a csalódottság a magyar kormány magatartása miatt, és egy nap betelik a pohár.

A finn EP-képviselő visszautasítja a véleményt, miszerint az EP azért büntetné Orbán Viktort, mert más a véleménye, mint a többségnek: – A tagállamok nem azért frusztráltak, mert a magyarok másként szavaznak, hanem azért, mert szisztematikusan blokkolják a döntéseket, és túszul ejtik a többi 26 országot.

Petri Sarvamaa fontos jelzésnek tartja, hogy a csütörtöki szavazás előtt álló állásfoglalásban a parlament öt frakciója leszögezi: itt az ideje, hogy az EU Tanács megállapítsa, Magyarországon tartósan és súlyosan sérülnek-e az uniós értékek. Ezután már csak egy lépés választaná el a tagállamokat attól, hogy az Orbán-kormányt sújtó szankcióról döntsenek. De az EP véleményét nem kell figyelembe venniük.

H. K. (BRÜSSZEL)

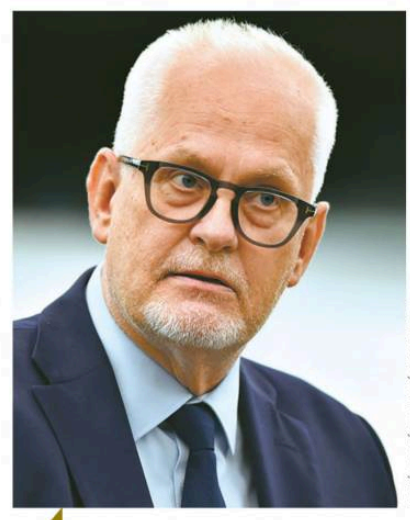

FOTÓ: EURÓPAI UNIÓ/ERIC VIDAL

Petri Sarvamaa szerint nagy a csalódottság a magyar kormány miatt

Tömeges perekre készülő szakszervezetek

OKTATÁS Nem közeledtek az álláspontok a pedagógusok négy napon belül elrendelt többletmunkájának kifizetése ügyében az érdekképviseletek és az oktatási kormányzat között. Annak ellenére sem, hogy több ilyen ügyben már bíróság mondta ki, hogy az ilyen túlmunkát – az eddigi gyakorlattal ellentétben – rendkívüli munkaidőként kell nyilvántartani, és ki kell fizetni a tanároknak. A Belügyminisztérium köznevelési államtitkársága szerda délután egyeztetett a pedagógus-érdekképviseletekkel és a Nemzeti Pedagógus Karral a pedagógusok bérügyeiről, a találkozón jelen volt a tankerületeket felügyelő Klebelsberg Központ (KK) vezetője is.

A Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének (PDSZ) ügyvivője, Nagy Erzsébet az egyeztetést követően elmondta, a PDSZ és a Pedagógusok Szakszervezete (PSZ) már több bírósági pert megnyert a négy napon belül elrendelt eseti helyettesítések kifizetése ügyében, de az államtitkárság és a KK vezetői azt mondták, ők nem értenek egyet ezekkel a bírósági ítéletekkel. – Egy jogállamban ilyen egyszerűen nincs. Arra kényszerítenek bennünket, hogy tömeges pereket indítsunk – fogalmazott Nagy Erzsébet.

Az egyeztetésen szó volt a pedagógusoknak januártól megígért, átlagosan 32,2 százalékos béremelésről is. A PSZ elnöke, Totyik Tamás arról számolt be, a szaktárcától azt a tájékoztatást kapták, hogy uniós források bevonásával 340 milliárd forintot biztosítanak a köznevelésben dolgozó pedagógusok béremelésére, ami a tavaly novemberi bérekhez viszonyítva mintegy 30-31 százalékos béremelésre lesz elegendő. A szakképzésben oktatók béremelésére pedig a hazai költségvetés terhére 64 milliárd forintot különítenek el – igaz, ezt nem fogják kormányrendeletben rögzíteni, de az érdekvédőknek megígérték, biztosan így lesz.

Nagy Erzsébet, a PDSZ ügyvivője szerint egy jogállamban ilyen egyszerűen nincs

A megemelt béreket is tartalmazó új munkaszerződéseket azonban az eredeti tervektől eltérően nem január 22-én, hanem január 30-án kapják kézhez a pedagógusok. Jövő héten a tankerületi központokban még összehívják az iskolaigazgatókat is, hogy tájékoztassák őket a további részletekről. Ugyanakkor a nem pedagógus végzettségű iskolai dolgozók béremeléséről a szakszervezetek nem kaptak tájékoztatást, mert arról még kormányzati szinten sem volt egyeztetés. Azt viszont megígérték nekik, jogszabályban rögzítik, hogy az új pedagógus-teljesítményértékelő rendszer bevezetéséig nem lehet csökkenteni a béreket. Ám arra már nem kaptak ígéretet, hogy a rendszer bevezetését követően sem. JUHÁSZ DÁNIEL

LAPSZÉL

Börtönben marad a volt állami vezető

Ügyészségi indítványra a nyomozási bíró két hónappal, március 17-ig meghosszabbította a gyermekpornográfiával gyanúsított volt állami vezető január 17-én lejáró letartóztatását – közölte a hvg.hu kérdésére a Fővárosi Főügyészség. A gyanúsított letartóztatása folyamatos, vagyis a férfi tavaly szeptember 17-e óta rács mögött van, és a friss bírói döntéssel ott is marad. A 61 éves férfi, N. J. karrierje a hvg.hu szerint a Fidesz 2010-es győzelme után ívelt felfelé: székesfehérvári szakközépiskolai tanárból lett az állami földekkel gazdálkodó központi szerv második, később első számú vezetője. A férfi a Nemzeti Földügyi Központ elnöki posztját töltötte be egészen tavaly július végéig, amikor a lehető legnagyobb titokban eltávolították. Ekkor már egy magyarországi feljelentés alapján folyhatott ellene a nyomozás, legalábbis a nyomozók szeptember 15-én reggel, az otthona előtt fogták el, majd vették őrizetbe. NÉPSZAVA

Mészáros ügyvédje ötből négyszer bukott

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Egy mindössze négyéves cég, a fővárosi EQUIS VIRIS Fejlesztési Tanácsadó Kft. ötből négyszer olcsóbb tudott lenni, mint a Mészáros Lőrinc ügyvédjeként elhíresült Kertész József Tamás ügyvédi irodája a Miniszterelnökség közbeszerzési szakértői tanácsadásra kiírt tenderén – írta az Átlátszó a kihirdetett eredmények alapján. A háromfős társaság ezzel 350 millió forint értékű keretmegbízást nyert el a Miniszterelnökségtől, míg a Kertész és Társai Ügyvédi Irodának egy 120 millió forintos keretmegállapodással kell beérnie. NÉPSZAVA

Lázár-javaslat: elutasítva

TÁRGYALÁS Nem fogadják el a miniszter bérajánlatát, ha nem jön jobb, sztrájkolnak a buszvezetők. Készülnek a mozdonyvezetők is.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

MUHARI JUDIT

Megállhatnak a sárga buszok január végén

„Bejelenti a sztrájkot a Szolidaritás Autóbusz-közlekedési Szakszervezet (SZAKSZ), miután a szakszervezet operatív testülete úgy határozott, nem fogadja el a munkáltató bérajánlatát” – közölte a Népszavával a SZAKSZ elnöke. Dobi István szerint a sztrájkkészültséget abban a pillanatban lefújják, ha elfogadható ajánlatot kapnak a munkáltatótól. Ha ilyen nem történik, akkor a decemberi után január 28–29-én ismét országos munkabeszüntetés lesz.

Mint mondta, egyértelmű döntés született az operatív bizottságban arról, hogy a SZAKSZ elutasítja a többéves bérmegállapodást, és ragaszkodik az egy évre kötött egyezséghez. A korábbi, átlagosan 25 százalékos béremelést lefedő egyösszegű, 112 500 forintos követelésüket minimum 90 ezerre módosította, ami átlagosan 20 százalékos emelést jelent a bruttó 430-450 ezer forintért dolgozó volános munkavállalóknak. Illetve abban is megállapodott az operatív bizottság, hogy nem veszi figyelembe Lázár János építési és közlekedési miniszter azon fenyegetését, amely szerint nyomás alatt nem hajlandó tárgyalni. Dobi István úgy fogalmazott: teher alatt nő a pálma. Arról is döntöttek – folytatta Dobi –, hogy a MÁV–Volán-vállalatcsoport Csoportszintű Érdekegyeztető Tanácsának ülése helyett a továbbiakban a Volánbusz Zrt.-vel szeretnék folytatni a bértárgyalást. Ennek az az oka, hogy a Volán-buszvezetők bére jelentős lemaradásban van például a MÁV-Startnál dolgozókéhoz képest.

NYOMÁS

DOBI ISTVÁN

azt üzente Lázár Jánosnak, hogy „teher alatt nő a pálma”

Erre eleve esély van, hiszen ha bármelyik reprezentatív szakszervezet nem írja alá az egyezséget, akkor nincs ágazati szintű megállapodás. Ilyenkor a MÁV–Volán-csoporthoz tartozó társaságoknak, többek között a MÁV-Startnak, a MÁV Zrt.-nek, a Volánnak önállóan kell egyezségre jutnia az adott szervezet dolgozóit képviselő érdekvédőkkel.

– A Mozdonyvezetők Szakszervezete sem fogadja el az ajánlatot – erről Barsi Balázs elnök tájékoztatta lapunkat. Azt mondta, nem köteleződtek el a hároméves bérajánlat irányába, és a fix, egyösszegű alapbéremelést is elutasítják. Kijelentette: ahhoz, hogy a világos munkaköri hierarchiákat, az előrelépés lehetőségét a jövőben fenn tudják tartani, nem lehet szó azonos összegű emelésről. Megjegyezte azt is, a korábban kötött, most lejáró hároméves bérmegállapodásnak egyértelműen vesztesei a dolgozók, a mozdonyvezetők átlagos bruttó alapbére 510 ezer forint.

– Tárgyalás útján szeretnének célt elérni – mondta, de Lázár János ajánlata nem a megegyezés irányába mutat. Ha a következő egyeztető ülésen sem lesz más ajánlata a miniszternek, és a szakszervezeti követelésük részben vagy egészben nem teljesül, akkor akár munkabeszüntetéssel hívják fel a figyelmet arra az áldatlan helyzetre, ami a közösségi közlekedést jellemzi. Kijelentette ugyanakkor azt is, hogy az biztosan nem történik meg, hogy csatlakoznak a Volán-sztrájkhoz január végén. Mint mondta, különböző alapszabály szerint működnek, más testületek hozzák meg a döntéseket. Összehangolt cselekvési terv viszont születhet – tette hozzá.

ROSSZ IRÁNY

BARSI BALÁZS:

Az építési és közlekedési miniszter ajánlata nem a megegyezés irányába mutat

Mint arról beszámoltunk, a MÁV–Volán-vállalatcsoport Csoportszintű Érdekegyeztető Tanácsa ülésén, ahol a MÁV Zrt. 9 leányvállalatát érintő, idei keresetfejlesztéséről szóló munkáltatói ajánlat volt a téma, Lázár János építési és közlekedési miniszter ajánlata alapján három év alatt 25 százalékos lehet a bérnövekedés, 2024-ben minimum 70 000 Ft/fő/hó béremelés valósulhatna meg a vállalatcsoportnál. A miniszter azt is kijelentette: nyomásgyakorlás mellett pedig ne próbáljanak tárgyalni a szakszervezetek, mert fenyegetéssel nem érnek el jobb eredményt, ezért gondolják át jól, szerveznek-e újabb munkabeszüntetést.

A bértárgyalás egy hét múlva, január 23-án folytatódik, a megállapodás aláírása pedig január 30-án lehetne.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Ezer milliárdos rezsijátszma

RÁSZORULÓK Az energiaválság láthatóvá tette a rezsicsökkentés súlyos mellékhatását: a lakások több mint fele energiapazarló. A kormánynak lenne esélye változtatni, de az uniós alap eléréséhez át kellene alakítani a támogatási rendszert.

Háttérbe szorultak a hatékonyabb energiafelhasználást segítő korszerűsítések, sokan benne ragadtak a „széllel bélelt" ingatlanokban

SZALAI ANNA

Magyarország csaknem 1000 milliárd forintot fordíthatna épületfelújításra, rezsitámogatásra egy új uniós alapból, ha hajlandó lenne szociálisan célzottá tenni a hazai támogatási rendszert. A jelenlegi rezsivédelem ugyanis nem ilyen; mindenkinek jár rászorultságtól függetlenül, ami csúnyán pazarlóvá tette a magyarokat. Jól mutatja ezt a lakossági energiafogyasztás elszabadulása a kormány korábbi rezsicsökkentési intézkedései nyomán. Az áram, a földgáz és a távhő felhasználása 34-43 százalékkal nőtt az energiaárak 20-25 százalékos csökkentése, majd befagyasztása után 2014 és 2021 között – hívta fel a figyelmet a Habitat for Humanity Magyarország 2023-as jelentésének harmadik, a szociális klímapolitika lehetőségeit bemutató fejezetében, amelyet tegnap ismertetett a két szerző, Feldmár Nóra és Koritár Zsuzsanna a szervezet Margit körúti irodájában.

Még ennél is rombolóbb hatás az épületek elhanyagolása. Az örökké tartó olcsó rezsi illúziója háttérbe szorította a szigetelést, a nyílászárócseréket, illetve a lakások fűtés- és elektromos rendszereinek felújítását, a hatékonyabb energiafelhasználást elősegítő korszerűsítéseket. A magyarok többsége benne ragadt régi, „széllel bélelt", nagy alapterületű családi házában. Márpedig egy 1980 előtt épült ház 2,5-3-szor annyi energiát fogyaszt, mint egy azonos alapterületű, de korszerű otthon. Az alacsonyan tartott energiaár, bár csökkentette a hátralékosok számát, keveseket ösztönzött felújításra, mígnem jött az ukrán háború és a nyomában elszabaduló energiaárak, ami fenntarthatatlanná tette az állami rezsivédelmet.

Az uniós szociális klímaalap eléréséhez a kormányoknak 2025 júniusáig kell kidolgozniuk a saját programjukat. Az egyetlen feltétel: a pénzt szociálisan célzottan kell felhasználni.

Az Orbán-kormány 2022 augusztusától jelentősen átalakította a szabályokat, miközben a lakosságot senki nem készítette fel a gyors váltásra. Valóságos pánik tört ki, amit később felváltott az egyéni alkalmazkodás, amelynek fő eleme a fogyasztás csökkentése és az alternatív fűtésmódokra való áttérés. A Habitat saját kutatásából azt szűrte le, hogy a hamis biztonságérzetet minden átmenet nélkül váltotta fel a teljes bizonytalanság, a csalódottság és a felháborodás. Egy másik felmérésük szerint a rezsiszabályok változása előtti 52 százalékról 76 százalékra nőtt azok aránya, akiknek megterhelő a rezsiszámlák kifizetése.

A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (MEKH) adatai szerint az árszabályozás bejelentése utáni 12 hónapban a lakossági gázfogyasztás negyedével, az áramfogyasztás 7 százalékkal esett vissza az előző évhez képest. Az intézkedés az alacsony jövedelműeket sújtotta leginkább, hiszen kisebb jövedelemből kellett kigazdálkodniuk a megugró árakat. A szociálisan érzéketlen Orbán-kormánytól azonban semmiféle állami segítségre nem számíthattak, holott a többi uniós országban éppen ekkor indítottak rezsitámogatási programot. Az energiaválság miatt szintén nehéz helyzetbe került önkormányzatok saját szűkös forrásaik mellett pedig csupán csekély segítséget nyújthattak a bajbajutottaknak.

A „rezsiillúzió" miatt állami szinten se tettek semmit a hatékonyabb energiafelhasználás elősegítése érdekében, ahogy a klímapolitikai célok elérése sem volt fókuszban, így csak kevés olyan projekt indult, amely lehetővé teszi az uniós keretek kihasználását. Holott társadalmi igény lenne rá: a hét elején nyílt napelempályázat iránt például olyan nagy volt az érdeklődés, hogy a regisztrációkat fogadó állami informatikai rendszer órákra lefagyott, végül 17 ezer pályázónak sikerült leadnia a szükséges dokumentumokat. Az Energiaügyi Minisztérium előzetesen ennél jóval kevesebbel, 15 160 projekttel számolt.

Az energiaválság mellett az Unió által kitűzött klímacélok is a kormányzati stratégia módosítását követelnék. 2030-ra 16 százalékkal, 2050-re 100 százalékkal kellene csökkenteni a szén-dioxid-kibocsátást, ráadásul a megtakarítás 55 százalékát a legrosszabbul teljesítő lakóépületeknél kellene elérni. Magyarországon a legalsó jövedelmi ötödbe tartozók nagy többsége ilyenben él. Kiadásaik csaknem ötödét viszi el a rezsi. Az általuk lakott lakások, házak korszerűsítése önmagában 17,4 százalékos energiamegtakarítást eredményezhetne.

Örök kérdés a finanszírozás. Az EU már futó programjaiból összesen 460 milliárdot költhet a kormány energiahatékonysági projektekre. Ez cirka 100 ezer lakás korszerűsítésére elég, holott a kitűzött klímacél eléréséhez évente 130 ezer otthont kellene felújítani. Az EU, felismerve, hogy a karbonsemlegesség elérését szolgáló szabályozások jelentősen növelik az energiaszegénység kockázatát (azok esetében lehet erről beszélni, akik nem tudnak hozzáférni az alapvető életszínvonalat és egészséget biztosító energiaellátáshoz), létrehozza a szociális klímaalapot, amelyet a szén-dioxid-kibocsátáskereskedelmi rendszer bevételeiből töltenek fel. Az alap pénzügyi kerete tág körben használható fel rövid és hosszú távú célokra, beleértve az épületkorszerűsítést és a rezsitámogatásokat is. A kormányoknak 2025 júniusáig kell kidolgozniuk a saját programjukat. Ezt a helyreállítási alaphoz hasonlatosan hagyja jóvá az EU. Az egyetlen feltétel: a pénzt szociálisan célzottan kell felhasználni, azaz elvileg csak rászorulók számára adható támogatás, indítható program. (Azért van egy kiskapu: a keret valamivel több mint harmada általános rezsitámogatásra is adható, ha épületfelújítás társul hozzá.)

Magyarországon a legalsó jövedelmi ötödbe tartozók kiadásainak csaknem ötödét viszi el a rezsi.

Ez komoly irányváltásra kényszerítheti az Orbán-kormányt, hiszen a 2016 és 2023 között a lakástulajdonhoz kapcsolódó támogatásoknak csupán kis részét költötték el rászorultsági alapon. A csok, az otthonfelújítási támogatások, államilag támogatott hitelek stb. összesen 2234 milliárd forintot vittek el a központi költségvetésből. A pénz alig valamivel több mint a tizedét – 232 milliárdot – használták fel a rászorulók segítésére, például önkormányzati lakásfenntartási támogatására, szociálistűzifa-programra, akadálymentesítésre, gyermekvédelmi lakásalapra. Mindeközben hatalmas összeget költöttek a Németh Szilárd rezsibiztos által felügyelt rezsivédelemre: 2021-ben 296 milliárdot, 2022-ben 1800 milliárdot, tavaly 2580 milliárdot. Az idén ezt 1340 milliárdra akarják visszahúzni, ami viszont további megszorító intézkedéseket, a rezsitámogatás csökkentését sejteti.

A szociális klímaalap 2032-ig használható fel, ám ehhez meg kell határozni az energiaszegénységben élők és a veszélyeztetettek körét, programokat kell kidolgozni, és létre kell hozni egy intézményrendszert, amely a rászorultak számára is elérhetővé teszi ezeket a támogatásokat. Az óra már ketyeg, a tét pedig 1000 milliárd forint.

Jogszerű, hogy inkább vietnámiakat alkalmaznak

MUNKAERŐ – A mára kialakult helyzetben potenciális veszély, hogy magyar munkavállalók vesztik el munkájukat, és harmadik országbeliek lépnek a helyükre – mondta lapunknak László Zoltán, a Vasas Szakszervezeti Szövetség alelnöke, hozzátéve: mindez úgy következhet be, hogy az érvényben lévő munkaügyi szabályoknak ez az eljárás nem mond ellent.

László Zoltán azután beszélt erről, hogy váratlanul közel hatvan munkavállalójától vált meg a Salgótarjánban üzemelő dél-koreai cég, az akkumulátorgyártásban érdekelt Bumchun, amely korábban milliárdos nagyságrendben kapott munkahelyteremtő állami támogatásokat. A közel hatvan elbocsátott hazai munkavállaló kölcsönzött munkaerőként dolgozott az üzemben, ahol az elmúlt év végén vietnámi munkásokat tanítottak be – a 24.hu beszámolója szerint utóbbiak lépnek a helyükre. Mindez Nógrád megyében, ahol országos összehasonlításban az egyik legmagasabb a munkanélküliség.

FORRÁS: GOOGLE

A cég csaknem hatvan munkavállalójától vált meg a közelmúltban

A kölcsönzött munkavállalók esetében a foglalkoztatottak munkaviszonyának megszüntetése nagyon egyszerű. Ha a kölcsönbe vevő – ebben az esetben a dél-koreai cég – visszamondja igényét, akkor ez olyan gazdasági ok, ami alapján a kölcsönbe adó minden további nélkül megszünteti a munkaviszonyt.

A szakszervezetek erre már egy évvel korábban felhívták a figyelmet, és a mostani példa László Zoltán szerint láthatóvá teszi, hogy a foglalkoztatásban eljött az a pillanat, amikor a gazdasági érdek felülír más érdeket. A hírben szereplő magyar munkavállalókkal kapcsolatban az alelnök feltette a kérdést: miért természetes az, hogy itthon akkora számban található kölcsönzött munkaerő? A gond éppen a jogszabályi környezet, mert ebben hiába mondják ki, hogy elsőként magyar munkavállalót kell alkalmazni egy-egy meghirdetett álláshelyre. A salgótarjáni eset is azt mutatja, hogy itt nem meghirdetett álláshelyekről volt szó, és ezért nem érvényesülhet a magyar munkavállalók elsőbbsége. Ráadásul a kölcsönzött munkaerőtől olcsóbb megválni, mint a kétéves magyarországi munkaszerződéssel rendelkező harmadik országbeli munkavállalótól.

László Zoltán: Ebben az esetben nem érvényesülhet a magyar dolgozók elsőbbsége

A Nemzetgazdasági Minisztérium ebben az ügyben született sajtóközleménye vizsgálatot helyezett kilátásba, de éppen a kölcsönzött munkaerőre vonatkozó szabályozás sajátosságaira nem tért ki.

BOD PÉTER

€/HUF 380,88 ↑ +0,33% | $/HUF 350,78 ↑ +0,45% | CHF/HUF 404,70 ↓ -0,17%

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

„Magasabb" szinten nem akarták, hogy elsők legyünk a régióban

Most sem ugrottunk az élre

SORREND A jóslatok ellenére a hazai üzemanyagárak a január 1-jétől hatályos, literenként 41 forintos jövedékiadó-emelés második, 21 forintos részletének e hét hétfői érvényesítése ellenére sem ugrottak a térségi sorrend élére – számítottuk ki a Holtankoljak.hu tegnapi adatsora alapján. Eszerint ugyanis Magyarország és a velünk határos hét állam sorrendjében literenként átlag 592 forinttal a szlovákok benzine, illetve 630 forinttal a szerbek gázolaja a legdrágább. De literenként 584, illetve 622 forinttal az osztrákok is többet kérnek a két üzemanyagfajtáért. Tegnap érvényes, 578 forintos benzin- és 610 forintos gázolaj-átlagtarifánk a térségben így „csak" a harmadik legmagasabb, a legdrágábbaktól 14, illetve 20 forinttal lemaradva. A múlt héthez képest annyi változott, hogy benzinben a szerbeket, gázolajban pedig a horvátokat beelőztük. Alig romló helyzetünk azért szorul magyarázatra, mert szakértők szerint a környező államokban nem vagy nem ennyivel nőtt az adó. Iparági megfigyelők arra gyanakszanak, hogy a piacvezetőként irányadó Mol az elmúlt hónap során literenként 30-40 forinttal is csökkenthette árrését. A jelenséget többen összefüggésbe hozzák Orbán Viktor ama állítólagos óhajával, miszerint a januári, literenként bruttó 41 forintos adóemelés miatt ne mi ugorjunk a térségi lista élére. (Az okként emlegetett EU egyébként ennek valamivel több mint felével is beérte volna.)

Üzemanyagárak* (forint/liter)

	Benzin	Gázolaj
Ukrajna	496	494
Románia	509	545
Szlovénia	526	539
Horvátország	556	604
Szerbia	565	630
Magyarország	578	610
Ausztria	584	622
Szlovákia	592	573

* 2024. január 17., átlag

FORRÁS: HOLTANKOLJAK.HU

Jelen állás szerint a legolcsóbb Ukrajna benzinén 82, gázolaján pedig 116 forintot foghatunk literenként. Romániában – az ottani, tiltakozásokat kiváltó jövedékiadó-emelés dacára – a benzin 69, a gázolaj 65 forinttal olcsóbb. A szlovén tarifák átlag 52, illetve 71 forinttal kedvezőbbek.

Pénteken a benzin nagykereskedelmi ára 3, a gázolajé pedig – a szerdai 3 forint után – további 4 forinttal emelkedik – közölte a Holtankoljak.hu.

MARNITZ ISTVÁN

RÉSZVÉNYEK

BUX		
63 019,94	↓	-0,43%
Mol		
2802 Ft	↓	-0,14%
MTelekom		
739 Ft	↓	-3,90%
OTP		
16 710 Ft	↓	-0,68%
Richter		
9150 Ft	↑	+0,77%

Nagyobb lesz a hiány

PROGNÓZIS Az idén 3 százalékkal nőhet GDP a Raiffeisen Bank elemzői szerint, és ezzel akár uniós éllovasok is lehetünk.

FOTÓ: SERGEY RYZHOV

A fogyasztás helyreállásától is várják a növekedés beindulását az elemzők

1 százalék kamatvágást is elképzelhetőnek tartanak az elemzők

PAPP ZSOLT

Az elsőkből lesznek az utolsók, több értelemben is ez a mottója a Raiffeisen Bank idei első gazdasági előrejelzésének – mondta Török Zoltán, a bank vezető elemzője tájékoztatójukon. Tavaly a bank becslése szerint fél százalékkal csökkent a magyar gazdaság, a GDP, ezzel szemben a cég idénre háromszázalékos gazdasági növekedést jelez előre, ami az egyik legjobb lehet a régióban, de akár az egész Unióban is. Az előrejelzés szerint a gazdasági növekedést jelentős részben a növekvő reálbérek és a normalizálódó lakossági fogyasztás húzza majd. Török Zoltán szerint a következő években tere lehet egy erőteljesebb bérnövekedésnek, miután a vállalati profitok kellően magasak voltak, másrészt az elmúlt években az árak már felzárkóztak a nyugat-európai színvonalra, így egy erőteljesebb béremelkedés sem feltétlenül gerjeszt inflációt. Ha a kormány újra megpróbálkozik a „magas nyomású gazdasággal", vagyis az erőltetett gazdasági növekedéssel, akkor az csakis béroldalról lehetséges, ugyanis költségvetési támogatásokra nem képes az állam a büdzsé jelenlegi helyzetében – vélekedett Török Zoltán.

Bizonyos értelemben az infláció esetében is fordulat ment végbe, hiszen míg 2023 elején is messze a legmagasabb volt a pénzromlás idehaza, addig a KSH által publikált decemberi adat az egyik legjobb a régióban. Az elemzők szerint januárban 4,3 százalékra csökkenhet a mutató. Ezt követően viszont hullámozni fog, és több hónapban is benézhet 4 százalék alá, ami azért fontos szám, mert az MNB inflációs célja a 2-4 százalékos pénzromlás elérése. Az elemzők szerint a tavalyi 17,6 százalék után 2024-ben az éves drágulás mértéke 4,3 százalékra csökken, 2025-ben pedig 4 százalékos inflációt várnak.

Idén decemberre a Raiffeisen Bank elemzői 4,7 százalékos inflációra számítanak, ami lehetővé teszi a jegybanki alapkamat jelentős csökkentését, s ez az MNB alelnökének tegnapi nyilatkozatában is visszaköszön. A bank arra számít, hogy a jelenleg 10,75 százalékos alapkamat 2023 végére 5,5, 2025 végére pedig 4,5 százalékra csökken. Az elemzők úgy vélik, a jelentős esés ellenére sem várható a forint számottevő gyengülése. Úgy tűnik, hogy az elmúlt hónapokban kialakult 380 forintos euróárfolyam az új egyensúlyi szint a piacon, és ekörüli értékekre számítunk az évben – mondta Török Zoltán. Az euró ára várhatóan nem csökken 375 forint alá, és az is nehezen elképzelhető, hogy 400 forint fölé emelkedjen – tette hozzá.

Az államháztartás helyzete nem teljesen megnyugtató, hiszen tavaly sem sikerült teljesíteni a kormánynak a hiánycélját, és ez idén sem lesz másképp. A kabinet arra számít, hogy a tavalyi 5,9 százalékról idén a GDP 2,9 százalékára csökken a hiány, ezzel szemben a Raiffeisen Bank 4,2 százalékos hiányt vár azzal együtt, hogy a kiadásokat a kormány mérsékelni fogja. Ennél jelentősebb hiánycsökkentéshez rendkívüli intézkedésekre lenne szükség, ilyenekre viszont nem számítanak az elemzők.

MNB: gyorsabb kamatcsökkentés jöhet

Az alapkamat decemberben 10,75 százalék volt, amit a piaci várakozások szerint a következő időszakban havonta 0,75 százalékkal vágott volna a jegybank. Ám a tavaly év végi, a vártnál gyorsabb inflációcsökkenés miatt gyorsíthat a kamatcsökkentés sebességén a Magyar Nemzeti Bank – erről Virág Barnabás, a jegybank monetáris politikáért felelős alelnöke beszélt Bécsben a Euromoney konferenciáján. A bejelentésre kismértékben gyengült a forint: az euró ára 379,5 forintról 381,4 forintig emelkedett.

Virág nem kötelezte el magát a gyorsítás mellett, de elmondta, hogy a decemberi 5,5 százalékos inflációs adat kisebb a jegybanki elemzők várakozásainál, és ezért is kerülhet napirendre a 100 bázispontos csökkenés a Monetáris Tanács január végi ülésén. Az MNB most arra számít, hogy a tavaszi hónapokban – átmenetileg – akár 4 százalék alá is benézhet az infláció, illetve arra készülnek, hogy a jegybaki alapkamatot nyárra 6-7 százalék körüli szintre csökkentsék. Az MNB decemberben kiadott prognózisa 2024-re 4-5,5 százalékos inflációval számol, amely 2025-ben 3 százalékosra mérséklődhet.

BÉRVERSENY

TÖRÖK ZOLTÁN

Az elmúlt években az árak már felzárkóztak a nyugat-európai színvonalra, így egy erőteljesebb béremelkedés sem feltétlenül gerjeszt inflációt

Nagyot javult a magyar infláció

HELYEZÉS Tavaly decemberben 5,5 százalékra csökkent a hazai 12 havi infláció mértéke, és ezzel az eredménnyel már messze nem mi vagyunk a legrosszabbak – derül ki az Eurostat most publikált adataiból. A magyar inflációs mutató mintegy másfél éven keresztül a legmagasabb volt az Európai Unióban.

Az árhullám 2023 januárjában 25,7 százalékon – uniós módszertan szerint számolva 26,2 százalékon – tetőzött. A második fél évben – lassú csökkenést követően – zuhanásba kezdett a mutató, és decemberre 5,5 százalékra mérséklődött a 12 havi drágulás üteme. Ez utóbbi már „csak" a hatodik legmagasabb adat, viszont a régióban kifejezetten jó eredménynek számít: az Eurostat közlése szerint tavaly decemberben Csehországban mérték a leggyorsabb áremelkedést, ott a fogyasztói árak átlag 7,6 százalékkal nőttek, a második helyezett Románia lett (7 százalék), a dobogó harmadik fokát Szlovákia csípte meg 6,6 százalékkal. Érdekesség, hogy az osztrák infláció decemberben 5,7 százalék volt, vagyis kicsit magasabb, mint idehaza. Nem csak az inflációval kerültünk az osztrákokkal egy szintre: az elmúlt évi átlagos 17,6 százalékos áremelkedés hatására gyakorlatilag a magyar árszínvonal csaknem megegyezik az osztrák árakkal, csak eközben az osztrák átlagbér háromszorosa a magyarnak.

Az Eurostat adatai szerint az Unió egészében az árak 3,4 százalékkal voltak magasabbak decemberben, mint egy évvel korábban, míg az eurózónában 2,9 százalékos inflációt mértek. A leglassabban Dániában emelkedtek az árak, 0,4 százalékkal, de Belgiumban és Olaszországban is csak félszázalékos drágulást mértek, és nem egy, hanem 12 hónap alatt. Az Európai Központi Bank inflációs célja az eurózónában a kétszázalékos mérték elérése, ami akár már az idei évben teljesülhet. A nemzeti inflációs mutatók jelentősen szórnak, hiszen már négy olyan ország is volt 2023 decemberében, ahol egy százaléknál kisebb 12 havi áremelkedést mértek, és ezzel együtt már 10 tagállamban teljesítették a 2 százaléknál kisebb áremelkedést.

P. ZS.

Infláció az EU-ban

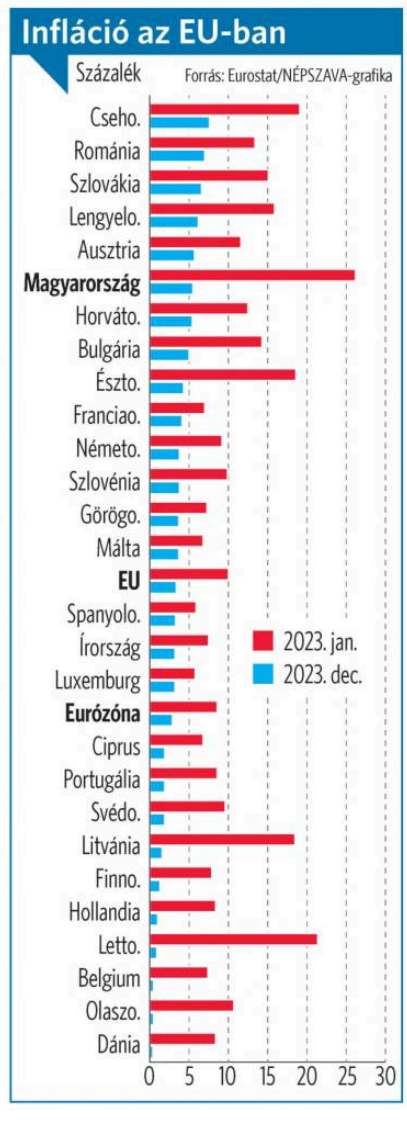

Oroszország nyögi a szankciókat

PROPAGANDA Az optimista politikusi nyilatkozatokat cáfolja a valóság, a nyugati szankciók strukturális gondokat okoztak az orosz gazdaságnak.

KEREKES ANDRÁS
ÍRÁSA A NÉPSZAVÁNAK

FOTÓ: AFP/SEFA KARACAN/ANADOLU

Választási kampányban a trónon ülők dicsekedni szoktak, Vlagyimir Putyin orosz elnök is ezt tette a napokban távol-keleti vállalkozók előtt egy habarovszki rendezvényen. Büszkén újságolta nekik (és persze a nagyvilágnak), hogy vásárlóerő-paritáson számolva Oroszország az ötödik legjobb a világon, Európában pedig az első. A GDP-ben számolt gazdasági növekedést ő 4 százalékra tippeli, a Világbank 3,5 százalékot jelzett. 8 százalékkal nőtt a reálbér, 5 százalékkal a reáljövedelem – impozáns számok.

Vezető orosz gazdasági elemzők ugyanakkor olyan krónikus problémákat látnak, amelyek több évre meghatározhatják az orosz gazdaság növekedési dinamikáját. A Forbes.ru hírportál január elején terjedelmes elemzésben vette számba azokat a kockázatokat, amelyek idén az orosz gazdaságra várnak. A politikusok sikerkommunikációjának egyik gyakori tárgya az alacsony, 2,9 százalékos munkanélküliség, holott ez azt jelzi, hogy a gazdaság – a foglalkoztatottság tekintetében legalábbis – teljesítési képessége határainál jár. Ez elsősorban az ukrajnai háború következménye (amelyet a cikk „különleges hadműveletként” emleget, és kis csillagocskával hívja föl olvasói figyelmét, hogy ez törvényi kötelezettsége). A munkaerőpiacon ritkán látható hajsza folyik a munkavállalókért, különösen a hadseregnek dolgozó vállalatok esetében. Egyre magasabb fizetéseket ígérnek, és ennek egyenes következménye a növekvő infláció és az árak emelkedése. A Renesszansz Kapital vezető közgazdásza, Szofja Donyec közölte, hogy a katonai kiadások az idén – először az új Oroszország történetében – meghaladják a szociális célokra fordítható összeget: 14 ezer milliárd rubelről van szó, ez a költségvetési kiadások csaknem 40 százalékát jelenti. A katonai-ipari komplexum – arányait tekintve – a Szovjetunió összeomlása óta nem költhetett ennyit magára, míg más területekre – egészségügyre, oktatásra, infrastrukturális fejlesztésekre – viszont a szükségesnél jóval kevesebb pénz jut.

Eközben az infláció decemberben 7,5 százalékosra nőtt, és jó esélyel „megette” a bérek növekedéséből származó többletbevételeket. A lakosság inflációs várakozása az idei évre már meghaladja a 14 százalékot, és ez arra készteti az embereket, hogy gyorsan költsék el a pénzt, tovább növelve a keresletet, amivel szemben aztán több termék esetében a kínálat alulmarad. Az elmúlt hónapokban több alapvető élelmiszer ára az egekbe ugrott, például a tojásé néhány hónap alatt több mint 50 százalékkal emelkedett, időnként el is tűnt a polcokról. Decemberben előfordult, hogy egyes moszkvai boltokban csak néhány darabot adtak belőle egy-egy vevőnek. Jócskán megdrágult a baromfihús is. A panaszok Putyinig eljutottak, ő persze megmagyarázta, mindez azért van, mert nőttek a lakossági jövedelmek, az emberek egyre többet vásárolnak, az elégtelen kínálat oka az, hogy az exportőrök nem léptek idejében. Később aztán Azerbajdzsánból, Belaruszból és Törökországból érkezett nagyobb mennyiség.

A katonai kiadások az idén – először az új Oroszország történetében – meghaladják a szociális célokra fordítható összeget.

A derűlátó politikusi nyilatkozatokkal ellentétben gazdasági szakértők úgy látják, hogy a nyugati szankciók több területen igenis komoly gondokat okoztak. Tavaly az első 10 hónapban az európai országokkal folytatott kereskedelem a vámhivatali adatok alapján 23 százalékkal csökkent, a dollárban számolt orosz export 70 százalékkal esett vissza. Ugyanakkor jelentősen (32 százalékkal) nőtt a kereskedelmi forgalom Kínával, de a Gajdar Intézet kutatói figyelmeztetnek, hogy a kínai gazdaság sokkal inkább függ az úgynevezett „barátságtalan országokból” érkező ipari termékektől, mintsem az orosz nyersanyag importjától.

Törökországból importált tojásokkal csitítja az orosz hatalom a lakossági elégedetlenséget

Alapvető élelmiszerekből is időnként hiány van Oroszországban.

Kínára természetesen változatlanul megbízható partnerként tekintenek, de az elemzők minden apró rezdülésre figyelnek. Joe Biden amerikai elnök decemberi intézkedése a másodlagos szankciókról – amellyel a már érvényben levő szankciók elkerülését, de legalábbis megnehezítését, megdrágítását célozta – olyan jelzés volt, amiből azonnal értett az üzleti világ: egyes kínai bankok máris óvatosabban foglalkoznak az orosz ügyletekkel. A Kommerszant című orosz lap külkereskedelmi és pénzügyi forrásaira hivatkozva adta hírül tegnap, hogy már török bankok is kezdenek elzárkózni orosz partnereiktől. A vámkezeléssel foglalkozó orosz cég, a KBT elnöke, Julija Sljonszkaja elmondta a lapnak, hogy a törökökkel december végén kezdődtek a problémák, és orosz viszonylatban most már semmilyen átutalást nem hajtanak végre, sem lírában, sem rubelben.

A korábbiaknál nagyobb kockázati forrás lesz tehát ez is, a Forbes.ru által megszólaltatott elemzők azonban elsősorban arra a veszélyre figyelmeztetnek, hogy a jelenlegi helyzetben két gazdaság jöhet létre Oroszországban. Növekedés csak azokban az ágazatokban várható, amelyek a hadsereg ellátásához kapcsolódnak. A többi stagnálni fog.

Nem sietik el a kormányalakítást Vučićék

BELGRÁD Újra utcára vonult a szerb ellenzék kedden este, miután a december 17-i előrehozott választások eredményének múlt hétvégi hivatalos kihirdetése nyomán megkezdődött Szerbiában a kormánykoalíció felállításának folyamata. A késlekedés annak köszönhető, hogy választási szabálytalanságok miatt 35 helyen december 30-án meg kellett ismételni a voksolást. A választási csalások miatt tüntető ellenzék a teljes választási folyamat megismétlését követelte, de az országos választási bizottság beadványukat és bizonyítékaikat elutasította. Belgrádban, ahol az ellenzék szerint a legnyilvánvalóbb visszaélések történtek – többek között kettős állampolgárságú boszniai szerbek szervezett helyszínre szállítása és szavaztatása – nem volt új szavazás.

FOTÓ: AFP/VLADIMIR ZIVOJINOVIC

Kedden újra a választási csalások ellen tiltakozott a szerb ellenzék

Az immár hivatalos eredmények szerint január 12-től, a központi eredmények publikálásától számítva 30 napon belül meg kell alakulnia a köztársasági parlamentnek, majd ettől kezdődően 90 nap áll rendelkezésre a kormány megalakulására, azaz május elejére kell összeállnia az új szerb kabinetnek. Aleksandar Vučić államfő viszont szombaton azt nyilatkozta, reményei szerint legkésőbb márciusban feláll az új kormány. Ez azonban semmire sem garancia, az elnök nem először tolná ki az utolsó percig a kormányalakítást, bár nincsenek koalíciós gondjai. Ez is az egyik taktikai fegyvere, akárcsak az előrehozott választások erőltetése. Vučić 2012 óta vezeti Szerbiát miniszterelnökként vagy államfőként, azóta a tavaly decemberi volt a negyedik előrehozott választás annak ellenére, hogy a Szerb Haladó Párt (SNS) gyakorlatilag mindenható az országban, szocialista és vajdasági magyar szövetségeseivel együtt alkotott parlamenti többségüket semmi és senki sem veszélyezteti.

A Szerb Haladó Párt (SNS) hétfői elnökségi ülése után Miloš Vučević pártelnök közölte: a köztársasági parlamentet akkor alakítják meg, amikor eldöntik, hogy kik alkothatják a parlamenti többséget, azaz kivel lép koalícióra az SNS. „Noha mi önállóan is többségben vagyunk, a Vajdasági Magyar Szövetséget is bevesszük, beszélünk a bosnyák pártokkal és a Szerbiai Szocialista Pártal, de nem zárunk ki még néhány pártot sem. Nem fogjuk elsietni a kormány megalakítását, meg akarjuk mutatni, hogy van erőnk új arcokat is felsorakoztatni”, idézte Vučevićet a vajma.info portál. Szavai azt sugallják, Vučićék minél szélesebb koalícióra törekednek, minél több pártot próbálnak befolyásuk alá vonni. A hatalom ölelése azonban Szerbiában gyakran végzetesnek bizonyult, nem egy kisebb szövetségest olvasztott már be az SNS. Legutóbb, 2021-ben épp a világhírű vízilabdázó, a politikai pályáját 2012-ben ellenzékiként indító Aleksandar Šapić pártját darálták be, majd 2022-ben a sportoló legenda lett Belgrád főpolgármestere a haladók színeiben. Most olyan sajtóhírek láttak napvilágot, hogy összeolvad a Szerb Szocialista Párt is a haladókkal, de Ivica Dačić pártelnök ezt hevesen cáfolta.

Miloš Vučević szerint az SNS-elnökség egyelőre nem tárgyalt sem a miniszterelnök, sem a parlament elnökének személyéről. A szerb sajtóban ugyanis felmerült, hogy a következő kormányfő vélhetően nem Ana Brnabić lesz. A hivatalban lévő miniszterelnök kapcsán nem ez az első, menesztéséről szóló hír, a 2022-es kormányalakításkor is az utolsó percig úgy tűnt, nem ő lesz Vučić új végrehajtója, mégis rá esett végül a választás.

A Szerbia az erőszak ellen elnevezésű ellenzéki mozgalom tegnap azt közölte : panasszal fordul az alkotmánybírósághoz és kéri a választási eredmények megsemmisítését. Ez azonban nem állítja le a köztársasági parlament februárra bejelentett megalakulását. Jelen helyzetben ugyanis, miután a választási bizottság minden lényegi panaszt lesöpört az asztaláról, az Alkotmánybíróság az egyetlen testület, amely elrendelheti a választások megismétlését. Erre azonban várni kell, eleve csak a hivatalos eredmények kihirdetését követő 15 napos jogorvoslati idő letelte után nyújtható be a panasz, miközben a parlament és a kormányalakítás folyamata elindult.

A szerbiai ellenzéki kedélyeket tovább szítja, hogy tegnap bejelentették – házi őrizetben marad a 19 éves joghallgató, Dimitrije Radovanović. A fiút azzal gyanúsítják, hogy erőszakosan viselkedett a december 24-i ellenzéki tüntetésen, 26-a óta házi őrizetben tartják és elektronikus nyomkövető lábbilincs használatára kötelezték. A védelem fellebbezését tegnap utasította el a belgrádi felsőbíróság. Nem Radovanović az egyetlen hasonló helyzetben lévő tüntető, összesen három egyetemistát helyzetek házi őrizetbe és köteleztek nyomkövető használatára. Mindhármukat az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatására történő felbujtással, illetve nyilvános rendezvényen tanúsított erőszakos magatartással vádolják. Védőügyvédeik szerint a foganatosított intézkedés túlzott, az elnyomás egyik formája.

GÁL MÁRIA

FOTÓ: AFP/KENZO TRIBOUILLARD

Robert Fico úgy véli, itt az ideje, fellépni a Szlovákia elleni „piszkos támadásokkal" szemben

Uniós intő Ficónak

STRASBOURG Az Európai Parlament szerdán határozatban ítélte el a Fico-kormány büntetőtörvénykönyv-módosítására, illetve a Speciális Ügyészi Hivatal megszüntetésére irányuló lépéseit. A határozatot elsöprő többséggel – 496 igen és 70 ellenző szavazattal fogadták el.

Robert Fico a közösségi médiában reagált. Videóüzenetében azt állította, hogy az EP elítélő határozata a szlovák ellenzéki képviselők műve, mint fogalmazott, „magán viseli a kézjegyüket". Azt állította, az ellenzéki EP-képviselők Szlovákia ellen hergelik az uniós intézményeket, és megpróbálják meggyőzni őket, hogy büntessék meg az országot, például a támogatások megvonásával.

Michal Šimečka, az ellenzéki Progresszív Szlovákia elnöke is reagált az EP-határozatra. Szerinte Fico az uniós forrásokat kockáztatja, a határozat az egyik utolsó figyelmeztetés, „hogy ha Szlovákia nem tesz le a maffiabarát módosításcsomag elfogadásáról, akkor az Európai Bizottság lépni fog".

Az ellenzéki pártok újabb tüntetést hirdettek meg mára Pozsonyba és más városokba, a szlovák jogállamiság lebontása elleni tiltakozásra szólítva híveiket. NÉPSZAVA

LAPSZÉL

Irán veszélyes játékba kezdett

Robbanások történtek tegnap az Iránnal határos nyugat-pakisztáni Beludzsisztán tartományban. A két gyermek halálát okozó támadás miatt a külügyi tárca bekérette Irán iszlámábádi képviselőjét. „Pakisztán szuverenitásának megsértése teljesen elfogadhatatlan és súlyos következményekkel járhat" – közölték. Irán szerint „Izrael-barát" terrorista célpontokat bombáztak. A közel-keleti helyzet egyre feszültebb, Irán az elmúlt napokban iraki és szíriai célpontokra is hasonló indoklással mért csapást. NÉPSZAVA

Tüntetés a német szélsőjobb ellen

FOTÓ: AFP/OLIVER BERG

Több mint tízezren vonultak az utcára kedd este Kölnben, hogy a szélsőjobboldali AfD párt ellen tüntessenek. A békés megmozduláson olyan jelszavak voltak olvashatók, mint a „Színesek vagyunk! Mi vagyunk többen", „Az AfD utat tör a fasizmusnak". A tüntetők azt követelték, hogy a berlini kormány és a parlament fontolja meg az AfD betiltását. Az AfD – amely a dpa hírügynökség szerint egyes németeket a náci rezsimre emlékeztet – egyre nagyobb teret nyer az országos és regionális közvélemény-kutatásokban, s a választások után három keletnémet tartományban a vezető párttá válhat. NÉPSZAVA

Tisztáznák a múltat

VARSÓ Megszavazta a lengyel szejm a Pegasus-bizottságot. A vizsgálatok során kiderülhet, hogy a PiS miként állította hatalmi érdekei szolgálatába az államot.

MIKLÓS GÁBOR
ÍRÁSA A NÉPSZAVÁNAK

FOTÓ: AFP/WOJTEK RADWANSKI

A decemberben ellenzékbe szorult PiS látványpolitizálásba kezdett, képviselői gyakran tüntetnek a szejmben, időnként pedig utcai tüntetéseket szerveznek

Ellenszavazat nélkül fogadta el a varsói parlament a javaslatot: alakuljon bizottság, az úgynevezett Pegasus-ügy kivizsgálására. Támogatták az indítványt a korábban nyolc évig kormányzó Jog és Igazságosság (PiS) párt képviselői is. Az ügynek a kormányzó liberális-centrista koalíció kiemelt jelentőséget tulajdonít. Az ügy előtörténete régi: a kanadai Citizen Lab civil szervezet már öt éve jelezte, hogy egy „Orzel bialy", azaz Fehér sas jelzésű felhasználó ügyködik a titkos lehallgatásokra alkalmas izraeli gyártmányú Pegasus kémprogrammal. Nyilvánosságra került, hogy az eszközt egy varsói informatikai cég vette meg a Központi Korrupcióellenes Iroda (CBA) számára. A 25 millió zlotys költséget az igazságügyi tárca utalta át azon alapból, amelyet eredetileg a bűncselekmények áldozatai javára hoztak létre. Hamarosan kiderült, hogy a 2018-as parlamenti választási kampány idején a Pegasust bevetették Krzysztof Brejza ellen, aki a liberális Polgári Koalíció (KO) kampányfőnöke volt, és szenátusi helyre pályázott. Az ügy vizsgálatát a jobboldali parlamenti többség leszavazta, a liberális többségű szenátusban azonban alakulhatott egy rendkívüli vizsgálóbizottság.

Most a koalíciós politikusok arra számítanak, hogy a vizsgálat során kiderül majd, hogy a PiS miként állította hatalmi érdekei szolgálatába az államot, milyen törvénytelen módon figyeltettek meg titkosszolgálati eszközökkel ellenzéki politikusokat és újságírókat. A bizottság előtt kiderülhet, hogyan tette a PiS a korrupcióellenes harcra létrehozott CBA-t valósággal a hatalom öklévé, a politikai ellenfeleket megfélemlítő és felszámoló titkos szervezetté. Ez annál is aktuálisabb, mivel a mai politikai feszültségek középpontjában épp a CBA hatalmi visszaélések miatt jogerősen elítélt két korábbi főnöke van. Mariusz Kaminski és Maciej Wasik hatalommal való visszaélés miatt kezdték meg börtönbüntetésüket. A PiS szerint ők „politikai foglyok" és továbbra is képviselők. Andrzej Duda elnök kegyelmi eljárást indított az ügyben és szabadon bocsátásukat kezdeményezte az igazságügyi miniszternél.

432 fő
szavazott a Pegasus-bizottság létrehozása mellett, ellenszavazat, tartózkodás nem volt

Más jogviták is folynak az államfő és a kormány között. Ilyen például az országos ügyész státusza. Adam Bodnar igazságügyi miniszter egyben legfőbb ügyész azzal az indoklással váltotta le Dariusz Barski országos ügyészt, hogy a korábban nyugállományba helyezett jogászt elődje szabálytalanul reaktiválta. Duda szerint ez nem felel meg a tényállásnak, s Barskit – egy korábbi jogszabály értelmében – csak az ő engedélyével lehet menesztení. Ugyanilyen hatalmi-jogi vita dúl az állami tulajdonú médiavállalatok ügyében. Duda azt állítja, hogy Bartlomiej Sienkiewicz kulturális miniszter törvénysértő módon helyezte csődállapotba a médiacégeket. A miniszter döntését azzal indokolta, hogy az elnök vétója miatt a közmédia nem jut pluszfinanszírozáshoz. (Sienkiewicz ellen a PiS bizalmatlansági indítványt nyújtott be, de az ellenzéknek nem sikerült ehhez elég támogatót szereznie.)

A lengyel politikai színpadon most két dráma zajlik. Az ellenzékbe szorult PiS látványpolitizálásba kezdett, képviselői gyakran tüntetnek a szejmben, időnként utcai felvonulásokat is rendeznek. Az államfő hozzájuk csatlakozva a „jogállamiság terrorjával" vádolja Tusk kormányát. Vannak a háttérben próbálkozások is a párbeszédre. A kormánykoalíció konzultációt javasol az ellenzéknek és az államfőnek az alkotmánymódosításról. Ennek célja az igazságügyi rendszer jogállami állapotának helyreállítása lehetne, elsősorban az alkotmánybíróságot illetően akarnak megállapodást. Az elnök tárgyalna az állami média irányításának rendezéséről – ez is kompromisszumokat követel. Hétfőn Duda Tuskkal tárgyalt, de csak abban értettek egyet, hogy az alapvető belpolitikai ügyekben ellentétes az álláspontjuk. Nyilván vannak lehetőségek a kölcsönös gesztusokra, a kormány például kiengedhetné a börtönből a két jobboldali politikust.

„Nincs mit titkolnunk, Jaroslaw Kaczynski pártelnök is kész válaszolni a bizottság kérdéseire – mondta a PiS egyik képviselője.

Eközben tart a huzavona a költségvetés körül. Még mindig fennáll a lehetőség, hogy Duda elnök feloszlatja a törvényhozást, amennyiben az nem képes elfogadni a büdzsét. Ezt a legtöbb elemző nem tartja valószínűnek, ugyanis a lépésnek a jobboldal számára kedvezőtlen következményei lehetnek, s a társadalom még inkább elfordulna Jaroslaw Kaczynski pártjától és politikájától.

Novák a helyzethez igazodott

DAVOS Ukrajnát továbbra is támogatni kell Oroszországgal szemben – mondta Davosban Novák Katalin, némi meglepetésre kijelentve, hogy „Oroszország nem győzhet". Szent-Iványi István külpolitikai szakértő szerint ez megfelel a köztársasági elnökké választása óta közte és Orbán Viktor között Ukrajna ügyében megfigyelhető munkamegosztásnak. Novák Katalin a helyzethez is igazodott a svájci Világgazdasági Fórum tegnapi panelbeszélgetésén, emellett „mondandójának hangszerelését vélhetően hozzáigazították a kormányfő törekvéseihez".

„Nagyon fontos, hogy elkerüljünk egy harmadik világháborút és megakadályozzuk a konfliktus eszkalációját" – mondta egyebek közt Novák. Az MTI jelentése szerint a moderátor egy kérdésére kiemelte: Ukrajnát továbbra is támogatni kell Oroszországgal szemben, és Magyarország a jövőben is ezt fogja tenni. Arra a kérdésre, hogy Ukrajna megnyerheti-e ezt a háborút és szükséges-e az ukrán győzelem Európa biztonságának fenntartásához, azt mondta: Oroszország nem győzhet. (Ez utóbbi élesen elüt Orbán többször kifejtett álláspontjától, miszerint Ukrajna nem győzhet ebben a háborúban, ezért mielőbbi békekötésre kell törekedni.) Novák – aki korábban úgy fogalmazott, hogy Ukrajna nem veszíthet – hangsúlyozta: mindig is világossá tette, hogy el kell ítélni az orosz agressziót. Ukrajna béketervet tett le az asztalra, ehhez Magyarország is csatlakozott, s azon kell dolgozni, hogy létrejöhessen a béke.

FOTÓ: NOVÁK KATALIN FB.

Novák Davosban hangsúlyozta: el kell ítélni az orosz agressziót

Szent-Iványi István a Népszavának azt mondta, „Novák Katalin mindig agresszióról beszélt, amit Orbán Viktor igen nehezen mondott ki, talán összesen csak egyszer". Novák hangszerelése nyilván a davosi helyszínnek is szólt, ahol az összegyűltek mind Ukrajna támogatói voltak. Hozzátartozik, hogy Zelenszkij előző nap nagy hatású beszédet tartott Davosban, a tegnapi panelbeszélgetés egyik résztvevője pedig Dmitro Kuleba ukrán külügyminiszter volt, tehát ez is befolyásolta.

„És hát a közönségnek tett gesztusban az is benne van, hogy mintha a kormány is szelídítene óvatosan Ukrajna-narratíváján. Még nem látványos a fordulat, de érzékelhető, hogy Orbán Viktor is tudott picit változtatni. Sokan úgy gondolják, ez azzal függ össze, hogy (a Fidesz) mindenáron szeretne bekerülni az Európai Parlament Giorgia Meloni olasz miniszterelnök vezette konzervatívok és reformerek pártcsoportjába, ahol ez (Ukrajna támogatása) alapfeltételnek számít."

A történtek emellett arra utalnak, hogy Orbán készíti elő kijevi látogatását, amire akár ebben a hónapban sor kerülhet, s puhult az álláspontja az Ukrajnának nyújtott támogatásokkal kapcsolatban is. Hiszen a decemberi EU-csúcson még megvétózta, hogy Ukrajna négy évre 50 milliárd euró támogatást kapjon az Unió büdzséjéből, azóta pedig alternatív javaslatot tett.

A volt külügyi államtitkár és EP-képviselő egyetértett azzal, hogy a két magyar vezető hétfői évindító megbeszélésén is szó lehetett arról, hogyan osztják meg szerepeiket.

HARSÁNYI GYÖRGY

Csalimese

HARGITAI MIKLÓS

Hogy mivel jár, ha valaki alkalmazkodik annak a szövetségi rendszernek a szabályaihoz, amelyben tagsággal rendelkezik, és kihozza a helyzetből a legtöbbet, azt mi, magyarok még emlékezetből sem tudhatjuk: a KGST, ahol a mutatvány legutóbb sikerült, nem szövetségi rendszer volt, hanem a valós tartalmát tekintve inkább gyarmatbirodalom (nem is asztalt csapkodni, hanem leginkább a bokájukat csattogtatni jártak az akkori Orbánok az akkori Brüsszelbe – Kádár János, ha élne, sokat tudna erről mesélni). De mondjuk megnézhetnénk annak az Észtországnak a példáját, amely nem csupán az új tagállamok többségét gyorsulta le az utóbbi években, hanem a régiek egy részét is; hovatovább már a skandinávokhoz, Európa legfejlettebb régiójához számolják.

Mi azt demonstráljuk – magunknak, a magyar modell követőinek meg mindenki másnak –, hogy hova vezet, ha valaki nem nyerni akar, hanem inkább átírni a játékszabályokat. Eddig egy inflációs és pénzromlási rekordot, egy dobogós gazdasági visszaesést, a külkapcsolataink történelmi léptékkel is szinte példátlan szétzilálódását, az újraindult eladósodást és az uniós támogatások befagyását tudjuk felmutatni – ennyit hozott a konyhára mindaz, amit Orbán Viktor és szűk köre mozgástérbővítés, szuverenitásvédelem, konnektivitás és más hasonló fantázianeveken próbál eladni a hazai közönségnek. Az eredményt, ha van, legfeljebb a magyar miniszterelnök ismertségében és a világsajtó róla szóló cikkeinek számában lehet mérni, ami tényleg nagyszerű, de nemhogy főzni nem lehet belőle, még begyújtani is nehéz vele (tartunk tőle, hogy viszonylag kevesen tüzelnek idehaza a Spiegellel meg a Financial Timesszal). Egyszóval olyasfajta magyar siker ez is, mint a leghangosabban durranó karikás ostor – illetve kicsit rosszabb, mert a durrogtatás legalább nem kerül semmibe.

Jelenleg eszkaláció van, sőt az eszkalált helyzet eszkalálódik: az EP politikai vita tárgyává s egyúttal választási témává teszi az Orbán-kormány devianciáit. Még azt is megérhetjük, hogy az európai parlamenti választás Magyarország mellett bizonyos mértékig más tagállamokban is Orbánról szóló népszavazássá válik, mint ahogy részben róla szóló népszavazás volt már a lengyel meg a szlovák voksolás is (ellentétes kimenetelekkel). A példa láthatóan vonzó: még mindig van idehaza két-három millió ember, aki – kerüljön bármennyibe a farhát, az áram vagy az euró – anélkül büszke a különútra, hogy föltenné a kérdést, legalább magának, mi hasznunk van nekünk mindebből.

Egyelőre a károk összeszámolása folyik – ha az egykor a Fideszt is a keblén melengető Néppárton múlik, nem lesz alacsony a számla. Meg a halhatatlannak tűnő illúzió kergetése, érdekes módon főleg a Bizottság, vagyis a „brüsszeli bürokraták” részéről, hogy Európa örök rosszfiúja most már tényleg megjavul. Bizonyára rengeteg olyan politikust ismernek, aki 35 évnyi ön- és sajátzseb-érdekű politizálás után hirtelen megtért. Csak lassan elárulhatnák, ki(k)re gondolnak ilyenkor – hogy eldönthessük, mi is hiszünk-e ebben a mesében.

KRÁLIK EMESE

Sub rosa

Legfeljebb, ha negyven ember jelenik meg az eseményen. A fenntartó presbitérium egyik napról a másikra visszavonta a szentesi református általános iskola igazgatójának a kinevezését. A kisváros főterére azért hívták össze ezt a mostani megmozdulást civil kezdeményezők, hogy kifejezzék: nem tetszik nekik a döntés. A miértekre nincs válasz. Az érintett nem szólal vagy nem szólalhat meg, és a hierarchia csúcsán álló lelkipásztor sem avatja be a részletekbe a közvéleményt. Tények híján mesék kapnak szárnyra, és a vélt igazságok ahány szájon mennek keresztül, annyi árnyalatot kapnak. Emitt erkölcstelenkedésről, amott hiányzó tízmilliókról, zűrös pénzügyekről, megint másutt megingott hitről vagy az egyház rosszallását kivívó önfejűségről állítják váltig a saját igazukat.

Nézem az embereket, majd a tér túloldalán az ódon iskolát. Az ablakok sötétek, véget ért az aznapi tanítás. Négyszáz tanuló, több tucat pedagógus. Ha személyesen nem is mertek vagy akartak kiállni, a nevükben legalább ezer felnőtt hozzátartozó fejezhette volna ki azt, hogy – már ha így van – felháborította őket a döntés. Elhangzik pár gondolat és egy-két, gitárral kísért zeneszám. Az esemény talán negyedóráig tart. „Elkéstem?” – érkezik egy férfi akkor, amikor már csak négyen-öten beszélgetnek az egyre komorabb szürkületben. Szabadkozik, elnézte az időpontot, pedig szeretett volna jelen lenni, mert az ő gyermeke is ebbe az iskolába jár. Aztán mégse kérdezi meg, ki volt jelen, mi hangzott el, mi történt. Kiskutyája a póráz végén türelmetlen, kapkodja apró lábait a fagyos térkövekről, az is menne már, a férfi elköszön.

Egy kissé mindennel így vagyunk „mimagyarok”. Épp csak pár percnyit, de mindenhonnan elkésünk; egy kicsit – vagy pont, hogy nem eléggé – mindentől félünk; mindig csak akkor vagyunk hangosak, ha mások nem hallják. Mi így lázadunk: azt várjuk, helyettünk énekelje el valaki egy szinte üres téren, mit tennénk, ha egyszer rajtunk láncker ék taposna.

Egy kissé mindennel így vagyunk „mimagyarok”. Épp csak pár percnyit, de mindenhonnan elkésünk; egy kicsit – vagy pont, hogy nem eléggé – mindentől félünk; mindig csak akkor vagyunk hangosak, ha mások nem hallják.

JEGYZET

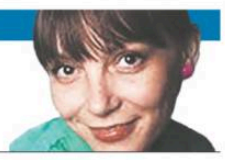

Bálint Orsolya

NERtesek

A Szerencsejáték Zrt. a mindenkori kormányok olyan zsebe, amibe a szerencse segedelmével jobb életben reménykedők beleteszik a pénzt, majd mások lesznek a sorsolás nyertesei. Tavalyi számítás szerint a négy év alatt elkötött 123 milliárdjuk 56 százaléka kötött ki kormányközeli vállalkozásoknál, köztük Balásy Gyula és Jászai Gellért cégeinél, míg ezalatt a huszonkettő öttalálatos főnyereményre 33,4 milliárd forintot fizettek ki. Nem a kihúzott számokon múlott, mert aki okosan játszott, a NER-re tett.

A szponzorációra létrehozott kft.-jük is adott pár száz milliót puszira olyan közpénzveszejtő (vagyis Fidesz-közeli) szervezeteknek, mint a Kommentár Alapítvány, ami állami pénzből épp a belvárosban épít grandiózus rendezvényhelyszínt és Balatonszepezden központot, ahová a CPAC-től az MCC-s haverokon át Győzikét és Tóth Gabit is meghívhatják. Juttattak még milliókat polgári körnek, vitorlázóegyesületnek, Sarka Kata férje vállalkozásának (ami enélkül is aranybánya, szürreális haszonkulccsal), decemberben pedig Novák Katalin Családpárti Alapítványának, hogy védhessék a hagyományos családi értékeket. Pedig a Sándor-palota júniusban még szentül állította, az alapítványt csakis magántámogatásokból és pályázatokból fogják finanszírozni. Másrészt nincs ebben meglepő, Áder János klímavédő alapítványának is jutott úgy másfél milliárd a költségvetésből. Ha egy államfőnek passziója van, arra az államnak és cégeinek is áldozni kell, komolytalan lenne őt civilekkel versenyeztetni a pályázati alamizsnáért. A filantrópia persze hasznos, noha ezt is csak egy szűk kör élvezi, mint Novák tehetséges fiatalok továbbtanulását támogató ösztöndíjprogramját. Amire nem lenne most égető szűkség, ha miniszterként sikerült volna kicsit jobban megvédenie a magyar családok életszínvonalát. Vagy ma Magyarországon egy nő számára mégsem minden elérhető?

PÁPAI GÁBOR RAJZA

KISZAVAZÓSHOW

Szomorú Föld

NÉZELŐDŐ

FRISS RÓBERT

A múlt év szeptemberében – a Zurich Insurance Group és a Marsh McLennan együttműködésével – készült, de az új évben ismertetett jelentést tett közzé a Világgazdasági Fórum. A több mint 1400 globális kockázati szakértő, politikai döntéshozó és iparági vezető véleményére támaszkodó irat azt taglalja, miben látják 2024 legnagyobb kockázatait. Olyan veszélyek szerepelnek az élen, mint a szélsőséges időjárási körülmények, a mesterséges intelligencia által egyre szélesebb körben fenyegető dezinformáció terjedése, a társadalom polarizálódása.

A megkérdezett vezetők szerint a szélsőséges időjárás a legnagyobb potenciális kockázat 2024-ben. A gazdaságok nincsenek felkészülve az akut időjárás következményeire, pedig az élelmiszerrendszereket érő sokkoktól kezdve a nagyméretű infrastrukturális károkkal bezárólag számos veszéllyel fenyeget a szeszélyes időjárás. Kutatások szerint a 2030-as évekre potenciálisan visszafordíthatatlan változások következhetnek be a bolygón, ha a hőmérséklet tovább emelkedik. Márpedig egyelőre nem úgy néz ki, hogy a folyamat megállítható lenne.

A félretájékoztatás és a dezinformáció a második legnagyobb kockázat a vezetők szerint, ezeknek a térnyerése jelentősen csökkentheti a bizalmat és elmélyítheti a politikai megosztottságot. Ez a jelenség azért is lehet az idén különösen veszélyes, mert 2024 a választások éve lesz a világban. Egyebek között az Egyesült Államokban, Oroszországban, Indiában, Mexikóban és többtucatnyi más, a globális gazdaság szempontjából fontos országban adják le voksaikat a polgárok. A félretájékoztatás veszélye rendkívüli mértékben megnőtt a mesterséges intelligencia által generált tartalmaknak köszönhetően. A félretájékoztatás okozta problémákkal szorosan összefügg a társadalmi polarizáció veszélye is: a járvány utáni korszakban nagymértékben súlyosbodott a politikai megosztottság,

A megkérdezett vezetők arra számítanak, hogy tíz év múlva, azaz 2034-ben a környezettel kapcsolatos kockázatok lesznek a legaggasztóbbak, amit olyan veszélyek követnek, mint a földi rendszerek kritikus változása, a biológiai sokféleség csökkenése, az ökoszisztémák összeomlása és a természeti erőforrások hiánya.

A félretájékoztatás okozta problémákkal szorosan összefügg a társadalmi polarizáció veszélye is.

Láthatjuk továbbá, hogy a félretájékoztatás technológiai kockázatai és a mesterséges intelligencia technológiák káros következményei is meglehetősen domináns helyen szerepelnek a listán – a kutatás eredményei szerint az MI-nak jelentős destabilizáló hatása lehet a társadalomban, és bizonyos egzisztenciális kockázatokat okozhat, mivel egyfajta „erőnövelő”, felhangosító szerepe van, ami azt jelenti, hogy növelheti egy ország katonai rendszereinek, adatelemző és egyéb képességeinek hatását.

És akkor még nem számoltunk a kifejezetten társadalmi mozgásokkal, a tömegtársadalom negatív hatásaival vagy a populizmus térhódításával. Mert az ész általános visszaszorulása semmi jóval nem kecsegtet. Még akkor sem, ha amúgy az emberiség még korántsem áll megválaszolhatatlan kérdések előtt, ha még csak ott tart, hogy a maga által gerjesztett gondokkal kell szembenéznie.

Null komma null

MÁRFAI PÉTER
volt országgyűlési képviselő (MSZP)

Olvasom Gyurcsány Ferenc a polgári Magyarországról szóló, szépen áradó szövegét. A gondolat megkapó és egyszerű: Magyarország polgári lesz, vagy nem lesz.

Akár még egyet is érthetek a gondolattal. Az biztos, hogy változásra van szükség. A váltás lehet olyan, ahogy a DK elnöke felvázolja. Sokféleképpen történhet, de akár úgy is, hogy a jobb életért mindannyian összefogunk, és leváltjuk a mai fideszes vezetést.

Elfogadható, közös minimum a mindenki számára jobb, polgári élet. Vállalható, támogatható, függetlenül attól, hogy az ellenzék melyik szegmenséből olvasom a pártelnök szövegét. Bizonyára másképp fogadja ezeket a mondatokat egy momentumos, netán egy jobbikos, de nekem, MSZP-snek is feltűnik néhány összefüggés. Az biztató, hogy a tartózkodó, passzív, pártot nem választó közönség számára is fölvállalható, vagy akár vonzó lehet az elgondolás.

Az ország legyen polgári, a politika pedig szociáldemokrata. Ez így közelít ahhoz, amit el tudok képzelni folytatásnak. Többször végigolvastam a dolgozatot, és nem tudtam leküzdeni a hiányérzetemet. Valahogy úgy, ahogy Cseh Tamás a A jobbik részem című balladában énekli Beremányi Géza szövegét: a csend csörömpöl. Keresem a szociáldemokrata politika tartalmi említését, de nem találom. Az addig rendben van, hogy az elnök úr kimondja: „Egyetlen politikai program van: a jobb élet programja.” Az is természetes, hogy a jobb életre vonatkozóan mindenkinek egyéni válaszai vannak. Az is fontos, hogy a különböző pártok mit tartanak lehetséges eszköznek a cél eléréséhez.

> Gyurcsány Ferenc dolgozatában nincs szociáldemokráciára utaló megjegyzés. Az egész okfejtés kerüli, még következtetéseiben is a hagyományos szociáldemokrata retorikát.

Gyurcsány Ferenc fel is sorolja, miképpen érhető el a jobb élet. Valamiből élni kell, és „ezért általában dolgozni kell”. Szoros kivételként említi az öröklést, illetve a beházasodást egy gazdag családba. Azért felmerül a tanulás, a minőségi munka a munkahelyen és hasonlók. Valahogy kimarad, hogy úgy is elérhető a jobb élet, ha vállalkozást indít a polgár, illetve a megtakarításából befektetéseket eszközöl, ahogy a polgári társadalmakban szokás. A jobb élet alapja a magasabb jövedelem. Bizony, polgári társadalmakban az önképzés, a tanulás, a több munka mellett nagy hangsúlyt kap a megtakarítás, a befektetés, a vállalkozás is. Ettől polgári a társadalom.

Nem túl nagy a különbség, amit feszegetek. Nagyjából annyi, mint a Gazdálkodj okosan és a Monopoly társasjáték különbsége. Nyilván jó érzés öröklakást és porszívót vásárolni, de a Monopolyban befektetni is lehet, sőt kötelező, ha a nyertesek közé szeretnénk tartozni.

A polgári társadalom jól viseli a szociáldemokráciát. Vannak olyan létező modellek, példának okáért a skandináv modell, ahol a tőke és a munka társadalma, a szakszervezetek és az állam jóléti megfontolásokat alkalmaz. Lehet ilyesmiről írni, nincs alapvető ellentmondás azzal, amit a pártelnök felvázol. „A keresztény és/vagy kommunista Magyarország víziójának ellehetetlenülése nem ... eszmei kritikák miatt következett be, hanem mert végül nem teremtettek a többség számára kielégítően jó életet.”

A vagyonszerzés körüli ügyek említése azért fontos, mert abból nemcsak egyéni jólét, hanem tőke, mások munkájának szervezése, a dolgozók munkavégző képességének megvásárlása is következik. Hát Istenem, ilyen ez a polgári társadalom: ebben a közegben van értelme a szociáldemokráciának.

Egy alkalommal Ausztriában a sztráda mellett álltam meg. Tankolni kellett, a családnak pihenni, mindenkinek enni, inni. A pihenőben szolid, egészen kellemes éttermet találtunk. Mindnyájan finom ételt, jó kiszolgálást kaptunk. Nyár volt, meleg. Feleségem sört rendelt, mindjárt egy korsóval. Nagyon tetszett a sör, kérdeztem a pincért, hogy kaphatok-e alkoholmenteset, mert nagyon jólesne, habár vezetek. Az árnyas teraszon, a bécsi szelet mellett aranylóan, kívánatosan csillant a habos korsó. Egy üveg hideg, alkoholmentes persze más, de azért elfogadhatónak tűnt.

– Uram, a sztráda mellett vagyunk. Itt csak alkoholmentes sör kapható. Null komma null – és már hozta is az én korsómat. Nagyon jóízűen ittam meg a szikrázó napsütésben a finom, hideg sört.

Így vagyok Gyurcsány Ferenc dolgozatával is. Nincs benne szociáldemokráciára utaló megjegyzés. Az egész okfejtés kerüli, még következtetéseiben is a hagyományos szociáldemokrata retorikát. Null komma null. Az MSZP-s nyilatkozatokban ennél határozottabban érzékelhető a szakszervezetek, a dolgozók érdekérvényesítése a munkáltatókkal és az állammal szemben.

Ennek ellenére elég nagyívű, vállalható gondolatmenet, amit elnök úr kifejt. Biztos, hogy nem az a hasznos megközelítés, ha azt keresem, mi nincs benne. Ott, Ausztriában ráéreztem az alkoholmentes sör zamatára. Megtapasztaltam, beláttam, hogy ami az adott helyzetben még lehetséges, akár jó is lehet. Sokat segített, hogy akartam, vágytam arra a hideg sörre.

Meglehet, hogy most sincs más lehetőség, ha az utunkon célba akarok érni. Azt kell elfogadnom, ami mindenkinek megfelel, aki velünk egy irányba tart. Az egészen biztos, hogy – mint a DK-elnök fogalmazott – „ma a szociáldemokratáké a fő felelősség, hogy közösen megteremtsük a polgári Magyarországot”.

FOTÓ: NÉPSZAVA/BÉRES MÁRTON

A tét óriási

BECK TAMÁS
publicista

Európa populistái, soraikban Orbán Viktorral, jó ideje nem is titkolják, hogy leghőbb vágyuk az Egyesült Államok hegemóniájával fémjelzett egypólusú világrend megszűnése, illetve a világ többpólusúvá válása. A hidegháború lezárása után beköszöntő „amerikai béke” (Pax Americana) időszakában ugyanis úgyszólván szalonképtelennek minősült minden olyan politikus az öreg kontinensen, aki autokratikus hatalomgyakorlással kísérletezett. A demokratikus normákat immáron rutinszerűen megszegő akarnokok remélik, hogy előbb-utóbb egy Oroszország vagy Kína vezetésével létrejövő szövetségi rendszer részévé tehetik országukat, és többet nem kell majd elviselniük a Washingtonból érkező bírálatokat.

Orbán ezért beszél már 2010 óta a világgazdaság vonatkozásában „keleti szélről”. Az Európai Unióval szembemenve ezért tartja fent konokul hazánk függőségét a méregdrága orosz szénhidrogénektől, s a Fidesz itthoni propagandagépezete bizony ugyanezért vált szinte Ukrajna lerohanásának pillanatában Putyin dezinformációs kampányának eszközévé.

> Az Orbán Viktorhoz hasonló politikusok a többpólusú világ kialakulásában döntő szerepet szánnak egy Washingtonban végbemenő külpolitikai fordulatnak.

Az Orbán Viktorhoz hasonló politikusok a többpólusú világ kialakulásában döntő szerepet szánnak egy Washingtonban végbemenő külpolitikai fordulatnak – a bezárkózás, az izoláció jegyében. Donald Trump esetleges választási győzelme nem csupán az ukrán honvédők számára jelent szó szerint halálos veszélyt, hanem a demokratikus erők visszaszorulását is eredményezné világszerte.

Ez a felkészületlen kontár láthatóan nincs tisztában azzal, hogy hazája érdekeivel szemben cselekszik, amikor az USA „világcsendőri” szerepét látványosan feladja, s az amerikai haderőt kivonja a világ konfliktusövezeteiből. Tudjuk már, hogy a Trump által kezdeményezett afganisztáni kivonulás folyománya egy újabb terroristafészek létrejötte lett Közép-Ázsiában. Az európai NATO-szövetségesek magára hagyása még gyászosabb következményekkel járna, mert az így kialakuló hatalmi vákuumot az öreg kontinensen előbb-utóbb betöltené a világbirodalmi ábrándokat kergető Putyin hadserege.

Donald Trump mindeközben paradox módon azt mantrázza elvakult híveinek: „Tegyük ismét naggyá Amerikát!” (Make America Great Again) Holott ugyanő a gyarmatból lett világhatalom jelentéktelenné válását kockáztatja az Egyesült Államok hagyományos befolyási övezeteinek feladásával. Senkinek sincsenek illúziói Trump demokratikus elkötelezettségét illetően, de ez a legkevesebb.

A következő amerikai elnökválasztás tétje nem csupán az alkotmányosság fennmaradása az USA-ban, hanem az is eldől, fennmarad-e a Washington által dominált egypólusú világrend glóbuszunkon. Lesz-e a jövőben is egyetlen hatalmi centrum, mely igazodási pontként szolgál az euroatlanti térség politikusai számára? Biztosítja-e nukleáris védőernyő Európa demokratikus berendezkedését? Ha a válasz nemleges, az orosz mintájú despotizmus korszaka köszönthet be hazánkban is. Orbán Viktornak és populista társainak legnagyobb örömére.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

SZERINTEM

Esz Vé Há

Nemzeti apátiánk közepette szinte fel sem tűnik a most létrehozott, az Orbán-rendszert foggal-körömmel óvni hivatott Szuverenitásvédelmi Hivatal. De hogy még az az információ is elsikkadt a hírek özönében, hogy ennek az intézménynek a vezetője havi bruttó 5,6 millió forintos fizetést kap a válság tépte Magyarországon... Legalább emiatt százezreknek kellene az utcára vonulni, nem?

MÉHES JÁNOS

Betegségügy

Takács Péter egészségügyért felelős államtitkár kijelentette, hogy betegek nem maradnak ellátatlanul. Nem aggódik, hogy az állam fele annyit sem költ egészségügyre, mint a halódó Nyugat, s hogy állandóan egekben a kórházak, rendelőintézetek adóssága; hogy az intenzív osztályokon ötször annyi válságos állapotú betegre kell felügyelni, mint amit a szakmai szabályok előírnak, és hogy rendelések sorozatban maradnak el; sem azért, hogy kórházi osztályok nem működnek, hogy nincs orvos, hogy nincs szakszemélyzet, hogy a betegeket hétvégeken utaztatják. Vagy hogy az egri szemészet helyett Debrecenben látják el a rászorultakat: minősíthetetlen kijelentése szerint a kormány megtéríti az utazási költségeket. Ami engem illet, az egyik megyei kórházban több mint fél éve kezelnek ízületi problémával (1 vizsgálat, 1 MR, 1 értékelés fért bele a betegségem kezelésébe), s mivel a tünetek csak napokra múltak el, újból bementem a kezelőorvosomhoz, hogy erőteljesebb terápiára térjünk át – kollagéninjekció –, amit természetesen a tébé nem fizet. Már az előtérbe érve meglepetés fogadott, mivel ott rendszerint 30-40 ember szokott „várakozni”, ám most csak úgy hatan lézengtek. Pár perc után kijött egy asszisztens és közölte, hogy az orvosok december 31-gyel felmondtak, és akinek ellátásra van szüksége, az menjen át a rendelőintézetbe, kérjen időpontot, és majd megkezdik vagy folytatják a kezelését. Hozzátette, ne várjunk csodát, rendelési időpont a jelenleg folyó átszervezés – valójában leépítés – miatt előre láthatóan fél év múlvára várható. Látva a megdöbbent arcokat, közölte, hogy aki nem tud addig várni, orvosát megtalálhatja a kórház melletti utcában lévő magánszolgáltatónál. Átmentem, még aznapra kaptam időpontot. Igaza van az államtitkárnak, a nyugdíjamból fizetve ugyan, de nem maradok ellátatlanul!

PATAKI REZSŐ

Kereszt

Ha igaz, hogy egy nemzeti park igazgatójának azért kellett távoznia, mert a törvényt betartva nem engedélyezte egy fokozottan védett területen egy kereszt felállítását, akkor még annál is nagyobb a baj. Jelen esetben maguknak az egyházi vezetőknek illett volna tiltakozniuk a vegzálás ellen, demonstrálandó, hogy a törvény mindenkire vonatkozik. De nem. Járjuk a keresztutunkat...

KOPÁCSI JÁNOS

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk:
olvasoilevel@nepszava.hu

Felkerültünk a térképre

MÉRLEG Valaki Iggy Pop koncertjét, valaki a falu friss YouTube-csatornáját köszöntheti a tavalyi EKF-évnek.

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

Az egész éves programsorozat tavaly januárban nyílt meg Veszprémben

ROSZNÁKY EMMA

Tavaly véget ért a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa (VEB2023) programja, azaz EKF-év. Hazánknak az Európai Unióhoz való 2004-es csatlakozása óta egyetlen, nem épp fényes tapasztalata volt az EKF-programmal, annak 2010-es pécsi megvalósítása ugyanis számos akadályba ütközött, a fejlesztési projektek megkésve készültek el, így a város hosszú időre építkezési területté változott. Ugyanakkor tagadhatatlan, hogy Baranya megyeszékhelye végeredményben sokat profitált az EKF-címből, megépült a Kodály Központ, a Tudásközpont és a Zsolnay-negyed is, szebb arcot kapott a város. Veszprém példája tavaly megmutatta, a fejlesztések mellett szólhat a kultúráról és a vidékről is az EKF-év.

Somogyszentpál több épülete is kreatív módon megújult

FOTÓ: TOROCZKAI CSABA

Rovatunk több ízben számolt be az EKF-év kulturális programjairól, ám igazán Veszprém környéki események kaptak reflektort: a várbeli ünnepélyes megnyitó, a Gyárkert-koncertek (itt lépett föl Iggy Pop), az INOTA, Holtszezon, Madách 200 és jazzfesztiválok, a Dubniczay-palota kiállításai. Az EKF-fel járó pénzeket – a tavalyi program teljes költségvetése 74 milliárd forint volt, melyből 72 milliárd költségvetési összeget a magyar állam biztosított, továbbá a VEB2023 számolhatott az Európai Bizottság kiegészítő hozzájárulásával, a Melina Mercouri-díjjal, ezzel 1,5 millió euró járt – elsősorban a infrastrukturális beruházásokra költötték, ezek után következtek a kulturális programok. Látszólag minden a tervek és vállalások szerint haladt, Pécscsel szemben Veszprémben nem új épületeket húztak föl, hanem – részben a gazdasági válság miatt – kihasználatlan lehetőségeket aknáztak ki: így jött létre például a CODE Digitális Élményközpont az egykori Dimitrov Művelődési Házban és az ActiCity tánc- és mozgásművészeti központ az egykori gyerekkórház épületében. Felújították a Laczkó Dezső Múzeumot, megnyitott a Vár utca 17. szám alatt a FOTON Audiovizuális Centrum, mely mozi, előadóterem, kávézó, kiállítótér is egyben. Új rendezvényközpont is nyílt a Deák Ferenc utcában. Az EKF-év nem szakadt meg: a nyáron koncertektől hangos Gyárkert január végéig nyitva lesz, korcsolya- és hófánkpályával várja az érdeklődőket, a FOTON népszerűsége sem lankad, de 2024 beköszöntével látványosan lecsökkent a programok mennyisége.

> A tavalyi program teljes költségvetése 74 milliárd forint volt, melyből 72 milliárdot a magyar állam biztosított.

A VEB2023 különlegessége volt, hogy bevonta a régiót is, így – korábbi cikkünkből vett hasonlattal élve – Bakonybéltől Marcaliig, Inotától Hévízig összesen 116 település csatlakozott. Az EKF-évről két falu vezetőjét kérdeztük. Somogyszentpál község polgármestere, Poszáné Szabó Edit boldog volt, amikor eljutott hozzá az EKF-évhez való csatlakozás híre, hiszen a közösségi programok szervezésére van a legnagyobb szüksége a falunak – bár a turizmus fellendítése is szempont, közel sem olyan fontos, mint a helyi értékek bebetonozása – tette hozzá a polgármester, aki a településről elmondta, a falu arculatát mára igencsak meghatározza, hogy a középületeket ifjú művészek festményei díszítik a Street Art Fesztivál eredményeként. – A helyiek közül sokan jelezték, hogy ők is szívesen látnának falfestményeket a házukon, így ez a projekt folytatódik, ráadásul az itt lakók aktív bevonásával. A Pajta Program részeként a Független Színház művészei is tartottak előadásokat és workshopot, amit szintén szeretnénk folytatni a jövőben – sorolta a 2023-as év eseményeit Szabó Edit, aki szerint kivétel nélkül, minden EKF-hez kapcsolódó programjuk értéket teremtett számunkra közösségépítési és kulturális szempontból. A falu első embere szerint a VEB2023 programjainak és kollégáinak köszönhetően Somogyszentpál neve úgy került be a köztudatba, mint egy olyan helyé, ahol pezseg az élet.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Iggy Popp tavaly a veszprémi közönséget is meghódította

Lókút polgármestere a települést kis lélekszámú, az Öreg-Bakony egy völgyében megbújó, sokak elől eddig rejtve maradó faluként írta le. Sümeginé Hegyi Ilona Adelheid elmondta: programjaikkal elsősorban a helyiek közösségépítését, identitáserősítését célozták meg – ezt fejezi ki pajta programunk címe: Új Huta Lókút-Rossbrunn. A huta kifejezés itt utal az üveghutásként érkezett német felmenőkre, ugyanakkor a huta felmelegítő, olvasztó szimbolikájára is – fejtette ki. – Az egykori iskola épületében, ahol 2015 óta nincs oktatás, a tantermekben közösségi színteret rendeztünk be, mely kis csoportoknak, kiállításoknak, színjátszásnak ad helyet. A különböző eseményekkel elsősorban a falubeliek számára kívántuk gazdagítani a kulturális kínálatot, de nem titkolt cél volt, hogy megnyissuk településünket az ideérkezők számára, hogy „felkerüljünk" a térképre – mesélte Hegyi Ilona. Az In Nochpa Shoft sorozat keretében elfeledett mesterségek alaptechnikáit tanulták újra, kézműves foglalkozásokat tartottak, de teret kapott a gasztronómia is: régi lókúti receptek alapján dolgoztak egy helyi nagymama vezetésével. – Láttam itt már apukát csutkababát készíteni, kilencévest a Hanzl-pangon (vonószéken) és kétévest nudlit sodorni – mondta a polgármester, aki hangsúlyozta, a nagyjából kéthetente megvalósuló sorozat nem ért véget. – Nagyon fontos számunkra a környékbeli települések nemzetiségi lakóinak elérése is – folytatta beszámolóját –, a hutások nyomában sorozatban például nemzetiségi tagozatos iskolásokat láttunk vendégül komplex német nemzetiségi foglalkozásra. Elindítottuk a Bakonyi Svábok Kerekasztala programot, július végén pedig egy kétnapos esemény keretében invitáltuk a bakonyi svábokat Lókútra. És amire én személy szerint is nagyon vártam: közel 250 év után ismét működött üveghuta Lókúton, ahol Telegdi Balázs, Pattantyús Gergely fújt az egykorihoz hasonlatos flaskákat.

EU-s szemmel

Az Európai Bizottság 2019-ig értékelte az EKF-címet elnyert városok eredményeit, attól az évtől kezdve azonban a települések feladatává tette, hogy átfogó képet adjanak arról, a pályázat megvalósítása milyen hatást gyakorolt a fejlődésükre, milyen előnyökkel járt kulturális és társadalmi életükre.

Az új szabályoknak megfelelően az EKF-címet tavaly elnyert Veszprémnek 2024 végéig kell benyújtania Brüsszelben az uniós iránymutatások szerint elkészített alapos elemzését. A beszámolóra támaszkodva az Európai Bizottság is kidolgozza majd az értékelését független szakértők bevonásával. Az Európai Parlament kulturális és oktatási bizottságában tavaly októberben számoltak be a sorozat szervezői. Mint elmondták, az elmúlt években 542 projektet valósítottak meg, tavaly, az EKF évében pedig 3 ezer eseményt rendeztek a régióban. HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

NÉPSZAVA-INTERJÚ

Példaértékű pezsgés

EREDMÉNYEK A VEB2023 vezérigazgatóját, Markovits Alízt kérdeztük az elmúlt évről.

Egyedülálló kezdeményezés, hogy Veszprém nem önállóan, hanem a régiót bevonva viselte a címet tavaly?

A Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa program – amely eseményeivel nemcsak a 2023-as évben, hanem már 2020 óta, a felvezető években is felpezsdítette Veszprém és a Bakony-Balaton régió mindennapjait – egy példaértékű és egyedülálló projekt volt Európában, hiszen nemcsak egyetlen város határain belül zajlott le, hanem egy teljes régióban. Az Európa Kulturális Fővárosa címet elnyert városok történelmében ehhez hasonlóra csak Essen és a Ruhr-vidék, valamint Marseille és Provence címviselése esetében került sor, de nálunk messze kisebb léptékben. Mi Veszprém mellett 116 bakonyi és balatoni településsel karöltve valósítottunk meg több mint háromezer-ötszáz programot, amelyek között a szórakoztató események mellett számos közösségszervező, hagyományőrző, művészeti, irodalmi, gasztronómiai és zenés eseményt is találhattak az érdeklődők.

> Bár az EKF-év lezárult, számos tavalyi sikeres esemény a programokból idén is folytatódik.

A nem veszprémiek számára mit jelentett ez az esztendő, érezhetően fellendült a turizmus?

A programhoz csatlakozott városok és falvak a legkeletibb Várpalotától a legnyugatibb Zalacsányig és az északi Bakonyszentkirálytól egészen az EKF-térség legdélebbi csücskéig, Marcaliig nemcsak a látogatók számára mutatták meg páratlan kulturális kincseiket, hanem arra is külön figyeltünk, hogy a helyiek is megismerjék a saját közvetlen környezetük adta unikális adottságokat. Az olyan komplex, helyi értékekre és kisközösségekre építő programok keretében, mint a Kultháló vagy a Pajta Program, olyan bázisok jöttek létre a Bakonyban és a Balaton körül, ahol az állandó lakók is és a látogatók megtalálhatták a számukra kedves workshopot, koncertet, kiállítást, előadást, beszélgetést vagy aktív kikapcsolódást.

SOKFELÉ

MARKOVITS ALÍZ

Veszprém mellett 116 bakonyi és balatoni településsel karöltve valósítottak meg több mint háromezer-ötszáz programot

Maradandó eredménnyel bírnak a fejlesztések, projektek, hagyománnyá válhatnak a kulturális programok?

Bár az EKF-év lezárult, számos tavalyi sikeres esemény a programunkból idén is folytatódik. Február végén például újra lesz Holtszezon Irodalmi Fesztivál Veszprémben. Ezen túl több olyan EKF-esként fogant új projekt is most bontogatja majd a szárnyait, mint például a CODE Digitális Élményközpont vagy a várnegyedben újjászülető Várbörtön kiállítás. Több korábbi program folytatása is várható, így érdemes 2024-ben és utána is figyelemmel kísérni Veszprém és a Bakony-Balaton régió történéseit. R. E.

LAPSZÉL

Vadak ura a biodómban

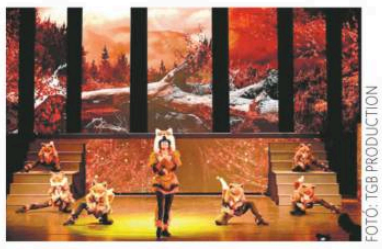

FOTÓ: TGB PRODUCTION

Izgalmas családi musical színhelye lesz a budapesti állatkerthez tartozó biodóm: itt mutatják be a Vadak ura – The Covenant című családi musical soron következő előadásait február 10-én és 11-én. A zenés darab a színlap szerint fülbemászó dalokkal, dinamikus koreográfiákkal, látványos jelmezkavalkáddal és a térben elhelyezett, nagyméretű LED-falak által kínált 21. századi vizualitással mutatja be a „nagyerdő” életét, benne a „Farkasok Szövetségével”, a „Rókák Nemzetségével” és a „Medvék Klánjával”, melynek tagjai hol erejükkel, hol pedig sármjukkal vagy ravaszságukkal – ki-ki a maga képességével – küzdenek a vágyott hatalomért. A látványos musicalshow alkotói Sebestyén Áron zeneszerző, Egressy Zoltán író, Müller Péter Sziámi dalszövegíró, Pataki András rendező, Benkő Dávid és Benkő-Morvai Veronika koreográfusok, valamint Zséli Csilla jelmeztervező és Vona Tibor kreatív ötletgazda. NÉPSZAVA

Királyhegyi Pálra emlékeznek

Erzsébetváros önkormányzata és a Gólem Színház a Királyhegyi Pál – Első kétszáz évem című előadásra hívja meg a kerületi lakosokat január 27-én, az auschwitzi koncentrációs tábor felszabadításának napján, a holokauszt nemzetközi emléknapján. Ezen a napon a VII. kerület egyik leghíresebb túlélőjéről szóló előadással emlékeznek meg a tragikus eseményekről. A Királyhegyi Pál újságíró, humorista életéről szóló előadáson egyszerre nevetünk és sírunk, mint ahogy ő is tette ezt 79 évvel ezelőtt. Az előadás két külön időpontban tekinthető meg, délelőtt 11 órakor és délután 15 órakor is. NÉPSZAVA

Elhunyt Lynne Marta

FOTÓ: EVERYEYE CINEMA

Hetvennyolc éves korában meghalt Lynne Marta amerikai színésznő, aki olyan sorozatokban tűnt fel, mint a Kojak, a San Francisco utcáin, a Starsky és Hutch, a Charlie angyalai, a Knight Rider és a Columbo. Emellett mozifilmekben is szerepelt, mint az 1984-es, Kevin Bacon főszereplésével készült Gumiláb (Footloose) és az 1990-es Három férfi és egy kis hölgy. PORT.HU

A legvagányabb oviscsoport

IRODALOM Egy csapat gyerek a Parlament elé járul tüntetni a délutáni alvás eltörléséért – megjelent Szabó Borbála legújabb könyve.

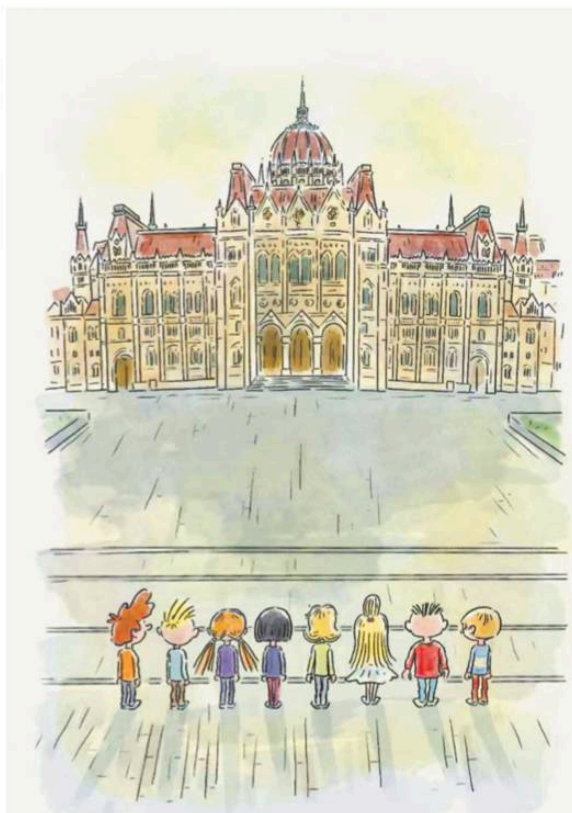

ROSZNÁKY EMMA

A Pagony könyvkiadó részvételi kutatást végzett: egy Facebook-bejegyzésben kérdezte meg követőit, mit utálnak a legjobban az oviban a gyerekeik és unokáik. A tudományos pontosságú, professzionális adatgyűjtés során kiderült, hogy toronymagasan a reggeli hercehurcát, a kötelező délutáni alvást és a szutymákos állagú darabkás ételeket vetik meg a kicsik. Ezekkel hadilábon állnak Szabó Borbála óvodásai is, a Ló csoportosok, olyannyira, hogy egészen a Parlamentig mennek, hogy eltöröltessék a délutáni alvást.

Nincs vagányabb oviscsoport, mint a Ló csoport, mintha miniatűr szuperhősök járnának oda, mindenki másban tehetséges, de együtt a legerősebbek. Elérik, hogy a kormányhivatalban átkereszteljék a csoportjukat, így lesznek ők a Ló csoport. Szabó Borbála drámaíró, ifjúsági szerző tavaly megjelent mesekönyve különleges óvodásokról szól: kicsit olyanok, mintha kicsi felnőttek lennének, de nyelvük, képzeletük, makacs akaratuk megmaradt óvodás szinten. A Kalandok a Ló csoportban nagyon szórakoztató olvasmány, tele édes ötlettel, melyek éppen csak egy kicsit túlozzák el a valóságot, hiszen egy óvoda mindennapjai valóban igen izgalmasak.

Szabó Borbála könyve és Baranyai B. András csodás illusztrációi egyszerre nevettetik meg a felnőtt és gyermek olvasót

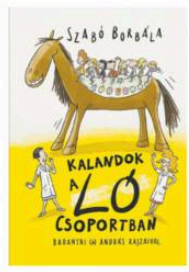

INFÓ

Szabó Borbála – Kalandok a Ló csoportban, Pagony, 2023

Szabó Borbála alapvetően a világot jelentő deszkáknak ír, a Színház- és Filmművészeti Egyetem színháztudományi szakán tanult és szerzett doktori fokozatot, de sokan gyerekek és fiatalok számára írt könyvei okán ismerik: a Pagonynál jelent meg például A János vitéz-kód, Az átváltozott gyerekek című könyve és ő jegyzi a Most én olvasok!-sorozat négy részét. A Petőfi-év okán megjelent Költővel nem járnék antológiában is szerepel írása, Szabó Borbála kétségkívül felszabadult humorának köszönheti jó hírét.

A Ló csoport tagjai – Ábel, Dani, Janka, Kriszti, Luca, Marci, Olívia és Vince – nem ismernek lehetetlent: ha kell, minden óvintézkedés ellenére teletetvezik környezetüket, komplett családi krízist kezelnek szerepjáték közben, befogadják egy napra Kriszti óvodáslétre vágyó apukáját, és nem utolsósorban még az óvó néni szerelmi ügyeit is képesek helyrehozni. Az öntudatos Ló csoport sosem felejti el, honnan jött,

A kötet főhősei elérik, hogy a kormányhivatalnál átkereszteljék a csoportjukat

> A Kalandok a Ló csoportban nagyon szórakoztató olvasmány, tele édes ötlettel, melyek éppen csak egy kicsit túlozzák el a valóságot.

tagjai akkor is visszanéznek óvodájukba, mikor már rég sokra vitték.

Szabó Borbála könyve és Baranyai B. András csodás illusztrációi egyszerre nevettetik meg a felnőtt és gyermek olvasót, viszont a Kalandok a Ló csoportban humorán túl igazi segítő olvasmány lehet azoknak a kicsiknek, akik nem igazán találják a helyüket az óvodában. A mesekönyv érzékenyen vázolja föl az intézményben tapasztalható csapatdinamikát: kik lesznek a vezérek, kik húzódnak vissza, kik tudnak egymással jól kijönni, egyedül a gyerekek érdekérvényesítése az, ami leginkább csak a mesében képzelhető el, de sok felnőtt megirigyelhetné a Ló csoport kitartó erejét. Szabó Borbála pár perc alatt elolvasható történetei egyáltalán nem példázatok, nem is azonosítható bennük az edukációs szándék, felszabadító humorukkal mégis oldhatják a szorongó gyermek feszültségeit, félelmeit.

Felnőttként is érdemes olvasni a Kalandok a Ló csoportbant, annyira konkrétan adja vissza az óvoda légkörét, annyira időtlenek a helyzetei, hogy biztosan ráismerhetünk saját ovinkra, csak a Ló csoportosoké menőbb.

Színes világok női nézőpontból

KIÁLLÍTÁS Négy művész, Enzsöly Kinga, Kun Fruzsina, Makkai-Kovács Beatrix és Sibitka Anna színpompás alkotásait láthatjuk a Négy negyed című kiállításon a tavaly nyílt budapesti Tokaj Art Wine galériában. A tárlat apropója, hogy Tóth Pál Sándor művészeti konzultáns 2016 óta évente négy tehetséges képzőművészt választ ki, akiknek munkáiról egy közös katalógust jelentet meg annak érdekében, hogy a művészek prezentálni tudják magukat a közönségüknek – ősszel adták ki a jelen kiállításon szereplő négy alkotót bemutató könyvüket. A tárlat kurátora, Meggyesházi Éda szerint a négy művész négy teljesen különböző irányzatban, gondolatiságban alkot, mégis vannak közös pontok a munkásságukban, ahogy műveik egy a múlt és a jelen közti lebegő állapotot ábrázolják.

INFÓ

Négy negyed
Kurátor: Meggyesházi Éda
Tokaj Art Wine
Budapest V. kerület, Hold utca 21.
Hétfőtől szerdáig 12.00–17.00
Megtekinthető február 21-ig
Más napokon előzetes bejelentkezéssel a berger.anna@tokajartwine.hu címen

Enzsöly Kinga akvarelljein pasztellszínekben játszó, elfolyó növényeket látunk, melyek megtöltik az őket bezáró üvegházakat, illetve víz alatti világokat, ahol apró élőlények bukkannak fel. A művész fontosnak tartja a természettel való kapcsolatot, úgy véli, a környezet képes az egyén belső világát átlényegíteni. Kun Fruzsina több rétegből álló, álomszerű, absztrakt képei is a valósághoz való kapcsolódásról szólnak, hisz az alkotó művészetében is fontos szerepet kap a világ látásának, befogadásának dilemmája, feltéve a kérdést: vajon tényleg úgy érzékeljük-e a realitást, ahogy az ténylegesen létezik? A képek emellett a női identitásról és annak megéléséről is szólnak.

Enzsöly Kinga: Üvegház (2023)

Sibitka Anna pop-art-színekben játszó művei szintén a nőiségre helyezik a fókuszt, a képeken gumicukrok, nyalókák és cseresznyék közt pózoló, csupán egy láthatósági mellényben megjelenő nőalakokat látunk, akik bár kitárulkozva mutatják meg magukat, sebezhetőségüket is felfedik. Makkai-Kovács Beatrix apró gesztusokból épülő absztrakt képei egy időtlen térbe vonják a befogadót, és arra késztetik, hogy lelassuljon és elmerüljön a legapróbb részletekben.

P. SZABÓ DÉNES

Londoni kulturális szenzációk

DOBÁSOK Michelangelo két múzeum időszaki kiállítási programján is szerepel, de különösen izgalmasnak ígérkezik királyi akadémiai megjelenése Leonardo da Vinci és Raffaello társaságában.

FOTÓ: AFP/LEEMAGE

Michelangelo Buonarroti

R. HAHN VERONIKA
LONDON

Filmsztárok adják egymásnak a kilincset ebben az évben a brit fővárosban, ráadásul nem pusztán a West Enden, hanem kicsit távolabbi helyszíneken is. Január végéig látható például Woody Harrelson a nyugat-londoni Hammersmith kerület Riverside Studios színházában. A többek között a Larry Flynt, a provokátor filmből ismert sztár történetesen egy hollywoodi színészt, Jayt alakítja David Ireland Ulster American című darabjában, mely az északír zavargások időszakába vezet vissza, azzal a csavarral, hogy Jaynek fogalma nincs a konfliktus lényegéről.

Az elmúlt évek egyik legsikeresebb tévésorozatának hősnőjét, az Utódlás Shivét játszó Sarah Snook február elejétől május 11-ig vállalta el Oscar Wilde drámájának, a Dorian Gray arcképének valamennyi szerepét. Alighanem a Roy dinasztia is értékelné a jól ismert történet megvalósulását, melyben tulajdonosa helyett csak a padláson rejtőzködő portré öregszik. A híres darab új változata Kip Williams, a nagyra tartott Sydney Theatre Company művészeti igazgatójának nevéhez fűződik. Egy legalább ennyire népszerű szappanopera, a Korona utolsó Károly hercegét alakító Dominic West hosszabb távolmaradás után tér vissza a színpadra Arthur Miller Pillantás a hídról című művében Eddie Carbone szerepében. A február 16-i bemutatóra a bathi Theatre Royal Usztyinov termében kerül sor. Rajongóinak serege abban bízik, hogy a kritikusok elég nagyra értékelik majd az előadást ahhoz, hogy az az április 6-i zárás után átkerülhessen a jövedelmező West Endre. Tim Price a szerzője, a remek walesi színész, Michael Sheen (többek között a Királynő Tony Blairje) a főszereplője a londoni National Theatre-ben műsorra tűzött színműnek, a Nye-nak. Aneurin Nye Bevannak köszönheti a szigetország lakossága az NHS-t, a második világháború utáni munkáspárti kormányzás idején, 1948 július 8-án megalapított világszerte irigyelt ingyenes egészségügyi ellátást.

A brit színházi élet és a filmvilág egyaránt büszke az örökifjú Sir Ian McKellenre, aki a különc, hosszú időre eltűnt Robert Icke rendezésében jelenik meg Falstaffként Shakespeare kétrészes IV. Henrikjében. Icke korábban XXI. századi kasszasikerré adaptálta az Oreszteiát, így új vállalkozásához is nagy reményeket fűznek a szakemberek. Bár a Bárd és Sir Ian elválaszthatatlanok voltak egy impozáns pályafutás során, a Gyűrűk ura filmsorozat Gandalfja mindeddig nem alakította a nőcsábász lovagot. Fellépése már csak azért is piros betűs esemény, mert nemrégiben jelezte, tudja, hogy már nincs sok ideje hátra a világot jelentő deszkákon. Az előadások helyszíne március 14-e és 23-a között a Manchesteri Operaház, majd április 1-jétől június 22-ig a londoni Noël Coward Színház.

FOTÓ: ISOGOOD PATRICK

Leonardo da Vinci csatajelenete a Palazzo Vecchióban

Az előadóról a képzőművészetre térve ritka vívmánynak tűnik, hogy az évben London két Michelangelo-kiállítással is csábítja a turistákat. A szervezést megkönnyítő körülmény, hogy brit nemzeti gyűjtemények jelentős Michelangelo-kincsekkel rendelkeznek, így a metropolis bármikor alkalmas a reneszánsz géniusz bemutatására. A British Museum kezdi a sort a mester utolsó három évtizedének áttekintésével, május 2-a és július 28-a között. Ez már csak abból a szempontból is érdekes, hogy a XVI. században az átlagos élettartam 40 év körül volt, Michelangelo pedig 89 éves korában hunyt el. 1534-ben hagyta maga mögött Firenzét, hogy azután soha ne térjen oda vissza, egyben drámai új fejezetet nyisson az életében Rómában. A tárlat vonzerejének a Sixtus-kápolna monumentális Utolsó ítélet freskójához készített varázslatos vázlatok ígérkeznek. A British Museum kollekciójához olyan korai szkecscsek tartoznak, melyeken már a Vatikáni Múzeum hihetetlen műkincsét alkotó vagy 300 figura jelentős része is megjelenik. A Royal Academy of Arts november 9-e és 2025. február 16-a között a nagy hármast, Michelangelót, Leonardót és Raffaellót együtt prezentálja. Ez a show közvetlenül a Michelangelo–Leonardo da Vinci rivalizálásra koncentrál, amikor a duót 1504-ben együtt kérték fel a Palazzo Vecchio szemközti falainak csatajelenetekkel való díszítésére. Mindkét mű, sőt a kartonok is elpusztultak, mielőtt a falakra felkerültek volna. A Királyi Akadémia kiállítja viszont saját, befejezetlenségében is ikonikus Taddei Tondo, A Szűzanya, a kisded és a gyermek Keresztelő Szent János domborművét és mellette, Szent Annával kiegészítve ugyanezeket az alakokat Leonardo Burlington House Kartonján. Ahogy ez a névből is kiderül, hosszú ideig a Királyi Akadémia tulajdonolta ezt a művet, amit 1962-ben eladott a National Gallerynek, hogy azután most „hazataláljon”.

Korunkhoz közelebb álló képzőművészeti szenzációszámba megy a Tate Modern múzeum április 25-e és október 20-a között látható Expressionisták címet viselő tárlata, mely az 1911-ben alapított, Vaszilij Kandinszkij, Gabriele Münter és Franz Marc köré csoportosult rövid életű Der Blaue Reiter mozgalom alkotásaira épül. Az új irányzat a hagyományos formáktól eltérve az érzelmeket és a belső világot hangsúlyozta, gyakran erős színekkel és stilizált geometrikus formákkal.

A brit kulturális naptár zenei csúcspontjai a klasszikus műfajban a Los Angeles-i Filharmonikusok és Gustavo Dudamel fellépései június 1-jén és 2-án a Barbicanben, illetve a pop és rock világában Taylor Swift Eras című, június 7-e és 23-a, majd augusztus 15-e és 20-a közötti turnéja lehetnek. A venezuelai születésű maestro Dvorák Újvilág-szimfóniáját, illetve Beethoven Fidelio operáját tűzi műsorra, utóbbit a süketek és nagyothallók elismert LA-i társulatával, a Deaf West Enddel együttműködve, utalva a zeneszerző betegségére.

FOTÓ: AFP/EYEPIX/NURPHOTO

Taylor Swift turnéján Londonban is fellép majd a nyáron

HIRDETÉS

DRAVA HOTEL
THERMAL RESORT ★★★★
HUNGARY HARKÁNY

relax pihenés teambuilding relaxation happiness borrégió gyógyvíz családnászajándék present gyógyfürdő boldogság wedding kaland gastronomy kényelem barátok szerelem surprise love meglepetés kutyabarát conference Villány konferencia gasztronómia csapatépítés training selfness csúszdapark

Téli kikapcsolódás a Dráva Hotel Thermal Resort****-ban!

WELLNESS

BOWLING

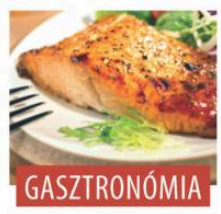
GASZTRONÓMIA

KALAND

DRAVA HOTEL
THERMAL RESORT ★★★★
HUNGARY HARKÁNY
www.dravahotel.hu

Dráva Hotel Thermal Resort****
7815 Harkány, Bartók Béla u. 1.
Telefon: +36 72/580 980
reservation@dravahotel.hu

MICE

facebook Dravahotel Thermal Resort Harkány****

Instagram drava_hotel

LAPSZÉL

Bevásárolt az FTC

A bajnok Ferencváros labdarúgócsapata bejelentette, leigazolta a 22 éves örmény válogatott Edgar Szevikjant. A klub sem összeget, sem a szerződés hosszát nem közölte, de a Transfermarkt 1,8 millió euróra becsülte a moszkvai születésű játékos árát, akit a Nyizsnyij Novgoroddal 2025-ig érvényes kontraktusa miatt még ki is kellett vásárolni élő szerződéséből az FTC-nek. NÉPSZAVA

Ronaldo 54, Varga 39

FOTÓ: AFP/MOHAMMED SAAD

A legeredményesebb labdarúgó 2023-ban az al-Nasszr portugál sztárja, Cristiano Ronaldo volt, aki 54 találattal zárta az évet. Két góllal előzte meg az egyformán 52 találatig jutott francia Kylian Mbappét (PSG) és angol Harry Kane-t (Tottenham, Bayern München); a listát a nemzeti bajnokságban és kupában, a nemzetközi klubsorozatokban és a válogatottban tavaly szerzett gólok alapján állították össze. A magyar válogatottban és a Paksban/FTC-ben szerzett 39 góljával Varga Barnabás a hetedik helyen végzett: 24-et lőtt bajnokikon, kettőt a hazai, kilencet a nemzetközi kupában, négyet pedig a válogatottban. NÉPSZAVA

Olasz meló LA-ben

Giorgio Chiellini, a Juventus 117-szeres olasz válogatott labdarúgója az észak-amerikai bajnokságban (MLS) szereplő Los Angeles FC-nél kezdi meg edzői pályafutását. A 39 éves hátvéd Európa-bajnok volt az olasz válogatottal, kilencszer bajnokságot, ötször Olasz Kupát és olasz Szuperkupát nyert a Juventusszal, mielőtt 2022-ben az MLS-ben érdekelt LA FC-be igazolt. MTI

HIRDETÉS

APRÓ

EGÉSZSÉG

GYÓGYMASSZÁZS masszőrhölgytől. 06-30/432-7140

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném. 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

AUTÓ- és kisteherautó-felvásárlás díjtalan kiszállással, akár műszaki vizsga nélkül is. Tamás, 06-20/442-9002.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, Tetőfedő, Bádogos. Ingyenes kiszállás! Tetőfelújítás, beázás megszüntetés, komplett új tető kivitelezése, teraszok, kocsibeállók kivitelezése, ereszcsatorna javítása és új kivitelezése. 06-70/788-7260.

VEGYES

MAGÁNYOS, egyedül élő idős ember gondozását vállalnám. Jólelkű nyugdíjas nő vagyok. 06-30/296-3973.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy
írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail-címre.

Micsoda Melbourne, micsoda Marozsán!

TENISZ A 24 éves magyar Grand Slam-tornán először jutott a 32 közé. Mellette a 16 esztendős orosz Andrejeva is nyert, két játékot hagyott a tunéziai Jabeurnek; Popyrin Djokovic nívóján játszott, de a szerb győzött.

ÜTŐS ROVAT

HEGYI IVÁN

Francisco Cerundolo az idén még nem nyert mérkőzést, és a világranglistán 45. hellyel mögötte álló Marozsán Fábián sietett is tudatni argentin ellenfelével, hogy számára az idén ez lesz az utolsó tangó Melbourne-ben. A 22.-ként kiemelt dél-amerikai játékost 7:6, 6:4, 6:2-vel elintézte, azaz egyetlen játszmában sem esett a 22-es csapdájába.

A magyar teniszező immár a második győzelmét aratta az ausztrál nyílt bajnokság főtábláján, miután túljutott a horvát Marin Čilićen. Sikerével először került Grand Slam-tornán a legjobb 32 közé.

Ehhez képest Balázs György edző azt mondta Marozsán produkciójáról: „Egyikünk szerint sem ez volt az élete meccse, sajnos sokat hibázott. De ha valaki nem igazán jó játékkal nyerni tud a 22. kiemelt, egyben a világranglista 21. helyezettje ellen, az elismerésre méltó teljesítmény. Fábián nagyon akarta ezt a győzelmet, és mentálisan végig erős maradt."

Marozsán, aki a pontok 70 százalékát nyerte első adogatása mögött, és 19-cel kevesebb ki nem kényszerített hibája volt, mint 42 ilyen ütéssel kirukkoló, időnként rontópál ellenfelének, a nyolcaddöntőbe jutásért a 12.-ként kiemelt Taylor Fritzcel találkozik. Az amerikai játékos a második fordulóban nem sok időt töltött a pályán: a francia Hugo Gastonnak másfél órás teniszleckét adott (6:0, 6:3, 6:1).

A nők mezőnyében ugyancsak oktatta a hatodikként kiemelt tunéziai Ons Jabeurt a tinédzser orosz Mira Andrejeva. A végeredmény beszédes: 6:0, 6:2, az afrikai favorit mintha a pályán sem lett volna. Az 54 perces „rövidített játék" után a helyi szpíker megkérdezte a nap hősnőjét: miben fejlődött tavaly óta, miután 2023-ban még a juniorok melbourne-i versenyében vívott döntőt. Andrejeva azt felelte: „Nem tudom. Talán érettebb vagyok." A műsorvezető tágra nyitotta szemét: „Tizenhat évesen?" Mire a bakfis rávágta: „De hát egy esztendeje még csak tizenöt voltam."

Egy másik ifjú orosz lány, a Münchenben élő, húszéves Marija Tyimofejeva a dán Caroline Wozniackit múlta felül. Az első szettet ugyan 6:1-re elvesztette, ám 6:4-gyel egyenlített, majd a döntő játszmában nem adott esélyt 33 esztendős északi vetélytársának (6:1). Ez a női egyes mérkőzés majdnem háromszor annyi ideig (141 percig) tartott, mint az Andrejeva–Jabeur parti.

Visszatérve a férfiszekcióra: jó lesz figyelni a 21 esztendős amerikai Ben Sheltonra is, aki a múlt évben a legjobb négy közé jutott a US Openen, most pedig négy szettben győzte le az ausztrál Christopher O'Connellt. De nem a 6:4, 6:1, 3:6, 7:6 a lényeg, hanem az, ahogyan az amerikai fiú teniszezik. Első adogatásai átlagosan 200 kilométer körüli sebességgel zúdulnak az ellenfél térfelére, második szerváinak gyorsasági középértéke 180 km. Szerdán volt olyan második (!) adogatása, amelynél 228 kilométert mértek. Shelton ráadásul a labdamenetekben sem rossz – sőt –, azaz a trónkövetelők egyikének mutatkozik.

Az ausztrál Jordan Thompson már 30 felé jár, ám jól mozog, és többször is nagy bajba hozta a görög Sztefanosz Cicipaszt. Hiába teremtett azonban kiváló esélyeket magának, azokat elszalasztotta: a játszmák tekintetében vezethetett volna 2:0-ra, de rövidítés után 1:1 lett, és a negyedik szettben egyenlíthetett volna 2:2-re, ellenben – 6:5-ös vezetésről, 13 perces gémet követő újabb tie-breakkel – kikapott 4:6, 7:6, 6:2, 7:6-ra.

Cicipasz nemegyszer világklasszis játékkal „jött vissza", ahogyan manapság mondják, de nem csupán rajta múlt...

Még inkább igaz ez Novak Djokovicra. Az orosz szülőktől származó, de már Ausztráliában született Aleksei Popyrin közel volt hozzá, hogy a szakadék szélére sodorja a szerb szupersztárt, de 3:6, 6:4 után, a harmadik szettben negyven semmiről játszotta el a gémet 5:4-nél, majd a rövidítésben, 2:3-nál Djokovic már csak nézni tudta, mit csinál, ám „ezerszázalékos" helyzetben kiütötte a labdát a pályáról.

Vesztett 7:6-ra.

Három szetten át Djokovic színvonalán teniszezett, a negyedikben (3:6) már önmaga nívóján sem, kivéve a szépítő játékot 2:5-nél.

Hiába, alapszabály Djokovic ellen: amit be kell ütni, azt be kell ütni, különben – akármilyen pazarul játszol is – kiütnek.

FOTÓ: AFP/ANTHONY WALLACE

Balázs György edző azt mondta Marozsán produkciójáról, nem ez volt az élete meccse, sajnos sokat hibázott, de Fábián nagyon akarta a győzelmet, és mentálisan végig erős maradt

A magyar teniszező immár a második győzelmét aratta az ausztrál nyílt bajnokság főtábláján, sikerével először került Grand Slam-tornán a legjobb 32 közé.

Túlteljesítettek

ÉRTÉKELÉS „Elérte a célját az Eb" – rögzítette Varga Zsolt szövetségi kapitány azon a sajtóeseményen, amelyen a horvátországi kontinenstornán negyedikként zárt csapatát köszöntötték. Mifelénk negyedik helyezett pólósokat nem szokás köszönteni, de ez különleges helyzet volt. Varga a tavalyi vb-diadallal megszerzett olimpiai kvóta birtokában főleg fiataloknak adott lehetőséget, akik az elvárásokat jócskán túlteljesítették, a csoportkörben bravúrral verték az olaszokat, aztán a nyolc között az olimpiai bajnokokat fölvonultató szerbeket. „Fontos szerepe volt a Eb-nek, főként a fiatalok fejlődése szempontjából" – magyarázta Varga, s örömét fejezte ki, hogy noha több U20-as világbajnok kapott lehetőséget, ám a felnőttek között szerepleni azért más: „Sokan tudtak szintet lépni!"

A 15 találattal házi gólkirály Vigvári Vince szerint is kihozták magukból a maximumot, azzal együtt is, hogy a hajrára elfogytak, nem mellékesen azért, mert a keretben vírusos megbetegedés terjengett.

Varga emiatt néhány napnyi pihenőt ad a tanítványainak, majd az itthon készülő kilenc játékossal egészül ki a gárda, így folytatja a felkészülést. Ebből az állományból kerülnek majd ki azok, akik a vb-re utazhatnak. Előtte erőfelmérő lesz itthon jövő szerdán, majd Barcelonába utazik a társaság, hogy a friss Európa-bajnok spanyolokkal gyakoroljon a februári dohai vb-re hangolódva. Madaras Norbert, a Magyar Vízilabda Szövetség elnöke ezt mondta: „Ez a fiatal csapat maximálisan megszolgálta a bizalmat, nemcsak a játékával, hanem a hozzáállásával is." NÉPSZAVA

FOTÓ: MTI/ILLYÉS TIBOR

A nagyon megfiatalított csapat a felnőttek között is bizonyított

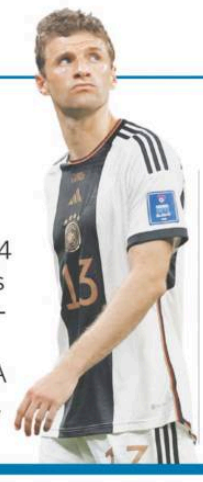

Magas lovon a németek

Thomas Müller, a német labdarúgó-válogatott 34 éves világbajnoka a rossz eredmények ellenére is hisz abban, hogy a magyar csapattal azonos csoportban szereplő házigazda képes megnyerni az Eb-t, de ehhez „le kell szállnunk a magas lóról". A németek tavaly 10 meccsből kettőt nyertek meg, s két döntetlen mellett hatszor kikaptak. MTI

Nem volt esély Dohában

Az Ecseki Nándor, Madarász Dóra kettős sima vereséget szenvedett a főtábla első fordulójában, így kiesett az asztaliteniszezők dohai WTT-versenyén a vegyes párosok közül. Az olimpiai kvótáért küzdő duót egy dél-koreai páros verte 3-0-ra. Madarász Dóra még egyesben is érdekelt, míg Póta Georgina kikapott és kiesett. MTI

Elege lett Szaúd Arábiából

Az angol válogatott és BL-győztes, Eb-ezüstérmes Jordan Henderson annyira nem érzi jól magát a szaúdi al-Ettifak focicsapatában, hogy hiába sokszorozták meg a fizetését, a Liverpool korábbi kapitánya semmiképp nem marad az országban. A holland rekordbajnok Ajax máris bejelentkezett érte. NÉPSZAVA

Minden összejött, ez szintlépés

BRAVÚR Veretlenül jutott a középdöntőbe a férfiválogatott az Európa-bajnokságon, a müncheni mérleg: háromból három, ilyen pazar kezdésre még soha nem volt példa.

FOTÓK: MTI/CZEGLÉDI ZSOLT

Hanusz Egon és az egész csapat a levegőben úszott

NÉPSZAVA

„Bánhidi Bence piros lapja megváltoztatta a meccset és a terveinket, de utána is remek munkát végeztünk támadásban és védekezésben. Nagyon büszke vagyok a csapatomra" – idézte a távirati iroda helyszíni tudósítója a jogosan boldog Chema Rodríguez szövetségi kapitányt, miután a magyar férfiválogatott a németországi Eb-n keddi lapzártánk után felettébb magabiztosan, nyolc góllal (33-25-re) verte Izlandot, és ezzel mindhárom müncheni csoportmérkőzését megnyerte. A spanyol kapitány kijelentette, Imre Bence (Imre Géza olimpiai ezüstérmes vívó és Kökény Bea, szintúgy olimpiai ezüstérmes kézilabdázó fia) ugyan csak első világversenyén szerepel, és először volt a keretben, de a jobbszélső mégis úgy játszott, mintha háromszázadik alkalommal lett volna válogatott.

A mindössze 75 kilós szélső így írta le érzéseit: „A csapatunkon azt láttam, hogy önbizalommal telve játszott, mindenki örült a másik sikerének, szinte felrobbantunk minden sikeres védekezésnél, gólnál, védésnél, szerintem ez hozta meg a sikert."

Az Izland-verés egyik kulcsmomentuma Bánhidi Bence 12. percben kapott piros lapja volt, miután megütötte Gisli Kristjánssont: „Eltaláltam az arcát, de nem volt ütőmozdulat, illetve nem volt semmi szándékosság benne. Ligetvári Patriknak besegítettem, vízszintesen volt a levegőben az ellenfél játékosa, és nekiugrott a kezemnek" – idézte fel a jelenetet a bekapcsolódó. Sipos Adriánt ellenben szó szerint leütötték: „Nekünk minden összejött, igen jól játszottunk, és úgy érzem, nagyon megérdemeltük ezt a győzelmet, ahogyan az előző kettőt is" – szögezte le (Montenegrót 26-24-re, Szerbiát 28-27-re verték korábban). Ez az első kontinenstorna, amikor a magyar válogatott három győzelemmel várhatja a középdöntőt: „Lehet mondani, hogy talán szintet léptünk, mert stabilabbnak tűnik a teljesítményünk" – fogalmazott Sipos, akit a tizedik percben le kellett cserélni, mert összefejelt Ellidi Vidarssonnal, de hamarosan visszaállt. Ezen ő maga is meglepődött, mert úgy érezte, mintha átgázolt volna rajta egy gyorsvonat. „Nem láttam, mi történik, csak azt éreztem, hogy kapok egy nagyon nagy ütést a fejemre, amitől felszakadt a szám. Amikor visszaálltam, elég sokáig szédültem és a bal szememre elég homályosan láttam. Szerencsére ez a szünet előtt már kezdett csitulni és a szünetben rendbe jött, de még mindig érzem a fejfájást" – mesélte Sipos. A mérkőzés legjobbjának az Eb-újonc kapust, Palasics Kristófot választották, miután 11 valóban parádés védéssel járult hozzá a győzelemhez.

A magyarok a kölni középdöntő-csoportban – ahova a maximális két ponttal jutottak – csütörtökön 15.30-tól Ausztriával, szombaton 18 órától Horvátországgal, hétfőn 20.30-tól a házigazda Németországgal, majd jövő szerdán 18 órától az olimpiai címvédő Franciaországgal találkoznak (az összes mérkőzést az M4 Sport élőben közvetíti). A csoportok első két helyezettje jut az elődöntőbe, de ez még a jövő zenéje. Ami eddig volt, az viszont kétségtelenül szépen szólt.

Ilyen volt az Eb harmadik örömtánca

Az Eb-újonc Palasics Kristófot választották a mérkőzés emberének, miután 11 parádés védése volt

C csoport

Végeredmény: 1. (és továbbjutott) Magyarország 6 pont, 2. (és továbbjutott) Izland 3, 3. Montenegró 2, 4. Szerbia 1.

A középdöntő kölni I. csoportjának állása: 1. Magyarország 2 pont (33-25), 2. Franciaország 2 (33-30), 3. Horvátország és Ausztria 1-1 (28-28), 5. Németország 0 (30-33), 6. Izland 0 (25-33).

Óriási lehetőség előtt a női kosárválogatott

ÁLOM Iványi Dalma, a soproni olimpiai selejtezőre készülő magyar női kosárlabda-válogatott egyik másodedzője szerint folyamatosan fejlődik a nemzeti csapat. A 134-szeres válogatott irányító négy Európa-bajnokságon és egy világbajnokságon szerepelt, de olimpián soha nem játszott. „Amióta hat éve a válogatott szakmai stábjának a tagja vagyok, igyekszem visszanyúlni azokhoz a tapasztalatokhoz, amelyeket játékosként szereztem, és ezeket próbálom átadni a lányoknak. A tavalyi Európa-bajnokságra sem készültünk külön úgy, hogy többeknek ez lesz az első kontinensviadala, maradtunk azoknál a bevált módszereknél, amelyek alapján minden tétmérkőzés előtt készültünk" – fogalmazott a 47 éves klasszis a szövetség honlapján.

A tavaly júniusi Eb-negyedik helyezésről kifejtette, mindig hitt abban, hogy ha valaki keményen dolgozik, mindent belead, és százszázalékosan koncentrál, akkor az később kifizetődik és meghozza az eredményt. Az olimpiáról így vélekedett: „Óriási lehetőség ez a számunkra, és szerintem mindenki átérzi, hogy nem mindennap adódik ilyen esély az életben. Mindent meg fogunk tenni annak érdekében, hogy kijussunk az olimpiára. Három különböző stílusú csapattal találkozunk majd a selejtezőben, tényleg nehéz megmondani, melyik meccs lehet a kulcs, amelynek megnyerésével közelebb kerülünk Párizshoz."

A magyarok a februári selejtezőben az Amerika-bajnokságon bronzérmes Kanada ellen kezdenek, majd az olimpiai ezüstérmes japánokkal, végül az Eb-második spanyolokkal találkoznak a Novomatic Arénában, amely a korábbi Euroliga Final Fourokhoz hasonlóan 2500 férőhelyesre bővül. A négyesből az első három jut ki a párizsi olimpiára. A női válogatott 1980-ban szerepelt olimpián, és negyedikként zárt Moszkvában. NÉPSZAVA

FOTÓ: MTI/TÓTH ZSOMBOR

Iványi Dalma 134-szeres válogatott volt, most másodedzőként támogatja a jelenkor kosarasait – együtt utaznának az olimpiára

Buddha az ókori Egyiptomban

Miközben Egyiptom délkeleti részén az ókori Bereniké vörös-tengeri kikötőjét tárta fel, egy nemzetközi csapat felfedezett egy római kori Buddha-szobrot. Számos más lelettel együtt a szobor azt mutatja, hogy akkoriban Egyiptom és India között messzire nyúló kereskedelmi kapcsolatok voltak. NÉPSZAVA

Elfogták a tószegi kettős gyilkosság gyanúsítottját

A rendőrség egy napon belül azonosította és elfogta azt az 59 éves férfit, aki a gyanú szerint megölt egy 60 év körüli párt Tószegen. A férfit és a nőt január 15-én este találták holtan házukban, ahová korábban befogadták egy hajléktalan ismerősüket. A férfi beismerő vallomást tett. POLICE

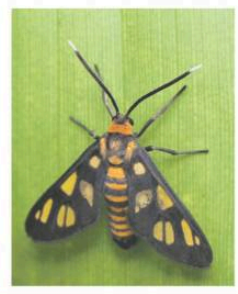

A medvelepke az év lepkéje

A közönséges medvelepke lett az év lepkéje. A korábban nagyon elterjedt, de mára megfogyatkozott faj látványos riasztó színezetének és mintázatának köszönhetően jellegzetes megjelenésű. Hátulsó szárnyai vöröses narancssárgák, hatalmas kék foltokkal. Ezeket veszély esetén villantja ki, és arra hívják fel a figyelmet, hogy a lepke mérgező. NÉPSZAVA

Filmre vették a növények kommunikációját

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

A növények jelzéseket bocsátanak ki, hogy figyelmeztessék szomszédaikat a rájuk leselkedő veszélyekre

KUTATÁS A japán Saitama Egyetem tudósai korábbi tudásra alapozva megállapították és le is filmezték: a növények jelzéseket bocsátanak ki, hogy figyelmeztessék a szomszédaikat a rájuk leselkedő veszélyekre, például az őket pusztító állatokra. A kutatás során paradicsomot és egy gyomnövényt használtak, amelyeket genetikailag úgy módosítottak, hogy a kalciumion-beáramlás hatására zöld fluoreszcens jelet mutassanak. A kísérletek alapján amikor ezeket a növényeket a hernyók által megtámadott más növények vészjelzéseinek teszik ki, kalciumjelzéssel reagálnak. A kutatók két specifikus vegyületet azonosítottak a gyomnövény jelzéseinek kiváltójaként. Amikor a növényeket ilyen vegyületekkel „támadták", a zárósejtek körülbelül egy percen belül kalciumjeleket generáltak, majd a mezofil sejtek (a növények belső szövetei – a szerk.) átvették az üzenetet. Sőt ha a növényeket előkezelték fitohormonnal, amely lezárja a sztómákat (a növények gázcserenyílása – a szerk.), az jelentősen csökkentette a kalcium-jelátvitelt, ami arra utal, hogy a sztómák valóban a növény „orrlyukaiként" funkcionálnak.

NÉPSZAVA

A klímaváltozás mellékhatásai

ÉGHAJLAT A globális felmelegedés következtében az egészségügynek is új kihívásokkal kell szembenéznie, mint például a hosszabb allergiaszezon vagy az erősebb UV-sugárzás.

NÉPSZAVA

Az éghajlatváltozás növekvő mértékű egészségügyi kockázatot is hordoz: az extrém időjárási események ugyanis sérüléseket, megbetegedéseket, sőt elhalálozásokat okozhatnak. A klímaváltozás több olyan tényezőt is érint, amelyek – vagy a hiányuk – befolyásolják az egészségi állapotunkat. Ilyen például a tiszta levegő és víz, az élelmiszer-biztonság, a megélhetés vagy az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség. A hőstressz, az élelmiszer- vagy vízeredetű fertőzések, a vektorok által terjesztett betegségek, a légszennyezés, az élelmiszer-ellátás bizonytalansága (aszály, hőség), a nem megfelelő higiéniai hozzáférhetőség mind problémát jelentenek. Sőt a mentális egészségre is káros lehet az éghajlatváltozás, hiszen egyes esetekben indokolttá teheti akár nagyobb területek evakuációját – mindezekre Kis Anna meteorológus hívta fel a figyelmet a Másfélfok oldalon megjelent elemzésében.

Az egészségügy és a klímaváltozás témakörét járja körbe a Meteorológiai Világszervezet 2023-as jelentése, a már meglévő jó gyakorlatokat is bemutatva. Például az Exeteri Egyetem és partnerei kifejlesztették az úgynevezett „Local Climate Adaptation Tool"-t, amely adatokat szolgáltat a döntéshozóknak, hogy megértsék az éghajlat változását, és megfelelő adaptációs terveket támogathassanak. Az ingyenes eszköz egyelőre prototípus állapotban van. További jó kezdeményezés például a SunSmart Global UV applikáció, amely a tartózkodási helyünk alapján ad védelmi tanácsokat az UV-sugárzás ellen.

A szélsőséges időjárási helyzetek közül az extrém hőség okozza a legtöbb halálozást: 2000–2019 között ez az érték 489 ezer fő volt egy évre vetítve, amely elsősorban Ázsiát és Európát sújtotta. A probléma jóformán az összes lakott területet érinti – a világ népességének fele az elmúlt évtizedben átélt legalább egy hőmérsékleti rekordmaximumot. A hőhullámok ráadásul túlmutatnak a közvetlen hatásokon: például a turizmus eltolódhat a nyári időszakról más hónapokra a hőség miatt, illetve a munkaképességünkre is befolyással bír, hiszen a produktivitást is csökkentheti, így aláásva a megélhetést és a jóllétet is. 2021-ben a hőhullámok miatt potenciálisan 470 milliárd munkaóra veszett el globálisan, ez 37 százalékos növekedést jelent az 1990–1999-es időszakhoz képest, a bevételt illetően pedig 669 milliárd dollár kiesést okozott.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Párakapu alatt hűsölnek Budapesten a nyári extrém hőség idején a hőhullámok miatt potenciálisan 470 milliárd munkaóra veszett el globálisan.

A rossz levegőminőség is évente több millió korai halálozásért felel; ez az egyik legfőbb egészségügyi gond minden országban.

A rossz levegőminőség is évente több millió korai halálozásért felel; ez az egyik legfőbb egészségügyi gond minden országban. Az EU-ban ugyan csökkenés tapasztalható a légszennyezés miatt bekövetkező korai halálesetek számában, de továbbra is jelentős kockázat maradt. 2020-ra 45 százalékos csökkenés lépett fel a PM2.5-kitettséghez köthető korai halálozás számában 2005-höz képest, de még így is 238 ezer fő idő előtti elhalálozásáért volt felelős a finom por.

Egyes szennyező anyagok ráadásul a klímát is befolyásolják, így a probléma összefüggést mutat az éghajlatváltozással. A hatás pedig oda-vissza működik, hiszen például az aszály és hőség együttes előfordulásának növekvő valószínűsége miatt több vegetációtűz (amely üvegházgáz-kibocsátással is jár) vagy porvihar alakulhat ki, vagy a vegetációs időszak hosszabbá válásának következtében eltolódhat az allergiaszezon. A WHO szerint Európában az allergiások száma 25 százalékról 50 százalékra is megnövekedhet 2050-re. A súlyos allergia pedig már a munkaképességre/produktivitásra is hatással lehet a fáradtságnak és csökkenő koncentrációs képességnek betudhatóan, továbbá a szabadtéri programok is megterhelő tevékenységgé válhatnak.

A vektorok okozta betegségek érzékenyek a hőmérsékletre, a nedvességre és a csapadék változására, hiszen ezen tényezők hatással vannak a vektorok életciklusára, aktivitására és fejlődésére. A klímaváltozás várhatóan kiterjeszti a földrajzi előfordulási tartományát több vektoreredetű betegségnek a pólusok irányába, illetve magasabb térszínekre. Így az emberek addig általuk ismeretlen fertőzéseknek lehetnek kitéve, az egészségügynek pedig alkalmazkodnia kell ezen új fenyegetésekhez. Például a malária terjedésének szezonja meghosszabbodott, Amerikában 31,3, Afrikában 13,8 százalékkal. 2021-ben a WHO szerint 247 millió embert fertőzött meg, ami 619 ezer elhalálozáshoz vezetett, így ez a leghalálosabb parazitabetegség a világon. A dengue-láz a világ leggyorsabban terjedő vektoreredetű fertőzése, az éghajlati körülmények változása 12 százalékkal növelte a terjedését 1951–1960 és 2012–2021 között.

Az éghajlatváltozás során sokszor szóba kerül az igazságtalanság és az egyenlőtlenség, nincs ez másképp az egészségügyi területen sem. Egyes helyeket/embereket jobban érint a változás, hiszen sebezhetőbbek, sérülékenyebbek. A klímaváltozás nincs jó hatással az egészségügyre, és az alacsony jövedelmű országok lakói még sebezhetőbbek.

Boldog névnapot, Piroska!

A Piroska a latin Prisca névből származik, amelyből a magyarban Piriska, majd ebből Piroska lett. A Prisca eredeti jelentése: régi, ősi, tiszteletre méltó.

KENÓ Január 17.

1	7	14	16	23	29	31	34	38	40
46	50	51	52	56	59	60	62	65	75

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), TÖRŐ ANDRÁS (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 7950 Ft, negyedévre 23 550 Ft, fél évre 46 200 Ft, egy évre 91 200 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 ISSN • Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. január 19., péntek 152. évfolyam, 16. szám Ára: 520 forint

Fellázadtak Orbán miatt

EURÓPAI PARLAMENT A bíróságon találkozhat a hazánknak megítélt tízmilliárdos támogatás kapcsán az Unió két meghatározó intézménye.

FOTÓ: EURÓPAI PARLAMENT/MATHIEU CUGNOT

HALMAI KATALIN
BRÜSSZEL

Az EP-képviselők többsége szerint a 10,2 milliárd eurónyi forrást megnyitó döntés megalapozatlan

Nagy többséggel fogadta el csütörtökön az Európai Parlament a magyarországi helyzetről és a befagyasztott uniós forrásokról szóló állásfoglalást, amelyet öt frakció terjesztett elő. A határozat kilátásba helyezi, hogy az EP keresetet fog benyújtani az EU Bíróságán, amiért az Európai Bizottság (EB) tavaly decemberben felszabadított 10,2 milliárd euró felzárkóztatási támogatást Magyarországnak. Az EB szerint a döntés jogszerű volt, a képviselők vitatják ezt. Többségük szerint a pénzt túl korán adták oda, hogy meggyőzzék Orbán Viktort, ejtse vétóját Ukrajna uniós tagságával szemben. Ursula von der Leyen bizottsági elnök ugyanakkor megerősítette: a magyar kormány teljesítette a brüsszeli elvárásokat, végrehajtotta a zárolt pénz feloldásához kötött igazságszolgáltatási reformot. A képviselők azonban úgy vélik: Magyarországon továbbra sem garantált a bíróságok függetlensége, a meghozott intézkedések nem nyújtanak elég biztosítékot a politikai befolyással szemben, lehetőség van a megkerülésükre.

FOLYTATÁS A 3. OLDALON

Összeírással fenyegetik a háziorvosokat

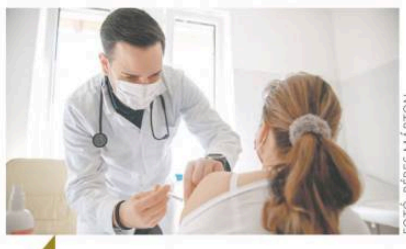

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

A makacskodó doktorokat megbírságolnák vagy elvennék praxisukat

EGÉSZSÉGÜGY Azzal fenyegeti az érdi háziorvosokat az Országos Mentőszolgálat (OMSZ) helyi telepének munkatársa, hogy amennyiben nem jelentkeznek ügyelni, úgy más megyébe lesznek vezényelhetők. Továbbá azt is kilátásba helyezi, hogy a feladatot negligálókat összeírják, és a névsorukat „leadják” – derült ki egy lapunk birtokába került levélből. Arra a kérdésre, hogy a Magyar Orvosi Kamara (MOK) kapott-e tájékoztatást arról, valóban vezénylik-e megyehatáron túl, illetve listázzák-e az ügyeletet elutasító háziorvosokat, Keczéry Attila, a MOK titkára azt felelte: az OMSZ-től semmiféle adatot nem kapnak. Mindenesetre információik szerint például Vas megyében összesen két háziorvos vállalta az ügyeletben való részvételt. Nemcsak az elutasítottság, hanem például a halottvizsgálat új szabályai is feszítik az ügyeleti rendszert. Ugyanis már a mentőtisztek is végezhetnek halottvizsgálatot egy tanfolyam után. Eddig azonban kevesen vállalkoztak erre, ami azért rossz, mert ha az ügyelő háziorvosnak kell kimennie házhoz a halotthoz, addig a betegek várnak rá az ügyeleti ponton.

CIKKÜNK A 3. OLDALON

Kiéheztetett önkormányzatok

SARC Az önkormányzati költségvetések több sebből véreznek – mondta lapunknak Schmidt Jenő, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének elnöke, Tab polgármestere. Az egyik a gyermekétkeztetés: az állami normatíva minimálisan emelkedik, miközben egyes élelmiszerek inflációja 80 százalékos volt tavaly. Egy ebéd ára a két évvel ezelőtti 700 forintról 1200 forintra nőtt, és ennek alig 60 százalékát fedezi a támogatás. De nincs pénz a könyvtárak és egyéb közművelődési intézmények üzemeltetésére sem. Az önkormányzatokra lassan nem marad más, mint az idősek, a polgármesteri hivatalokban hamarosan lehúzhatják a rolót, mert sem emberre, sem feladatellátásra nem lesz elég pénz. A kormány inkább a honvédelemre költ, az idén már 560 milliárddal többet, mint a helyhatóságokra.

A szűkös támogatásból még silányabb ebédet lehet csak adni

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

BŐVEBBEN AZ 5. OLDALON

A tűzzel játszik Irán, eszkalálódhat a háború

KÖZEL-KELET Megtorló légicsapást mért iráni célpontokra tegnap Pakisztán, miután egy nappal korábban a perzsa állam légiereje hajtott végre rakéta- és dróntámadást a területén fegyveres csoportok ellen. A két ország viszonya nem felhőtlen, a fegyveres csoportok támadásai sem ritkák, a mostani csapásokat azonban a két állam reguláris hadserege hajtotta végre. Mindez újabb szikra a közel-keleti puskaporos hordón, ahol a gázai háború kezdete óta az Irán által támogatott térségbeli terrorcsoportok aktivitása a háború eszkalációjával fenyeget.

Az atomhatalom Pakisztán nem hagyta válasz nélkül, hogy Irán légicsapást mért a területén fekvő célpontok ellen.

ÍRÁSUNK A 8. OLDALON

4 OLDALAS
MELLÉKLET A MAI LAPSZÁMUNKBAN

AJÁNLÓ

A szegényeken csattan az ostor

Épp azt az egyénre szabott törődést kell majd nélkülözniük a most ismét az önkormányzatokhoz kerülő óvodákba járó gyermekeknek, amiért annak idején Iványi Gábor egyháza hajlandó volt átvállalni a feladatokat. **4. oldal**

Ételosztás porcelánon

Most is mitológiában élünk, abúzust szenvedünk el, csak nem a görög istenektől, hanem a hatalomtól – mondja Szabó Eszter Ágnes, akinek falvédőin és porcelántányérjain a kortárs magyar valóság elevenedik meg. **11. oldal**

Összeomlás és csődhelyzet napelemfronton

PÁLYÁZAT A lakossági napelemtámogatás hétfőn indult online előregisztrációja addig elérhető marad, amíg az innen továbbjutó igénylők tényleges, kivitelezői szerződéseket is tartalmazó, befogadott pályázatai le nem merítik a 75,8 milliárd forintos keretet – tisztázta lapunknak az Energiaügyi Minisztérium annak kapcsán, hogy a leendő nyertesek általuk becsült számánál jóval több jelentkezést fogadtak már be. A szaktárca az indulást követő, kínos rendszerösszeomlást az országos online azonosítás hibájával magyarázza, nem téve tisztába, hogy ahhoz a napelemesek rohama vezetett-e. Az iparági kivitelezők viszont még az előző, 2021-es napelemes pályázat kifizetéseire várnak. Az állam eme kényszerű hitelezése többüket csődhelyzetbe sodorta. Gulyás Gergely ismét mindenkit nyugtat.

A napelem már termeli az áramot, azonban a kivitelezők még mindig a pénzükre várnak

FOTÓ: NÉPSZAVA

RÉSZLETEK A 6. OLDALON

Valódi és hamis mozgóképünnepek

NAGYÍTÁS A filmfesztivál – mint művészetet versenyeztető esemény – európai találmány. Noha az volna a kézenfekvő, hogy a filmfesztiválokra a közösségi vetítések kontinuitásaként tekintsünk, a műfaj valójában nemzetpolitikai okok miatt jött létre.

FOTÓ: AFP/TIZIANA FABI

CSÁKVÁRI GÉZA

Az első, visszatérő jelleggel megrendezett mozgóképes verseny az 1932-ben debütáló Mostra Cinematografica di Venezia Benito Mussolini kreálmánya volt, aki a filmben látta a világ legerősebb fegyverét. (Igaz, ebben nem ő volt az egyedüli, de a legnagyobb mozgóképes kézjeggyel ő rendelkezett.) Az olaszországi fasiszta hatalom a mozgóképben egy olyan művészeti ágat vizionált, amely alkalmas arra, hogy a nemzetállam dicsőségét terjessze. Ezen túl a fesztivál konkrét célkitűzése volt, hogy felvegye a harcot Hollywooddal. Utóbbi vágy abból fakadt, hogy az első világháború előtt Olaszország a világ némafilmgyártásának a fellegvára volt, ám a hangosfilm megjelenésével elvesztette elsőségét.

AZ ELSŐ VÁLASZOK

Velencére a demokratikus Cannes volt Franciaország válasza 1947-ben, és szintén a béke érdekében hozták létre a nyugati és amerikai erők a Berlinalét 1951-ben, hogy a kultúra erejével stabilizálják a térséget – ne adj' isten, provokálják. Persze a hidegháború után mindhárom nagy európai filmfesztivál független csúcsintézménnyé nőtte ki magát. Immár egyik sem a politika által irányított – bár a társadalmi változások ünnepei –, legfeljebb üzleti lobbik és érdekek befolyásának vannak kitéve. (Még a filmművészet is üzlet). Egy Cannes-ban debütáló szerzői film például többet ér a forgalmazás szempontjából, mint egy olyan, amelyről még senki sem hallott, legyen az bármennyire is zseniális. Így a társadalmi, kultúrpolitikai és üzleti értelemben a nemzetközi filmfesztiválok újraértelmezték a szerepüket.

KATEGÓRIÁK ÉS VISZONYRENDSZEREK

Az első fajsúlyos fesztiválkutató, Thomas Elsasser szerint Európában a fesztiválok rendszere az 1950-es években vált a filmes üzletág kulcsfontosságú hajtóerejévé és hatalmi hálózatává, amely széles körű jelentőséggel bír a mozihoz és a filmkultúrához kapcsolódó további aspektusok működése (szerzőiség, gyártás, bemutatás, kulturális presztízs és elismertség) tekintetében. A három nagy filmfesztivál mellé jöttek aztán az újabb monstre mozgóképünnepek: Karlovy Vary, Locarno, San Sebastian, Zürich – és még sorolhatnánk. A nemzetközi producerszövetség, a FIAPF összesen negyvenhárom rendezvényt akkreditált öt kontinensen. Ezeket hívjuk A kategóriás rendezvényeknek, amelyeken valódi dicsőség jelen lenni, díjat kapni meg pláne. Hogy egy ilyen elismerésnek mekkora jelentősége lehet, hoznék egy magyar példát: ha a Nemes-Jeles László rendezte Saul fia nem Cannes-ban indul el (ahol végül a zsűri nagydíját megkapta), hanem az alkotók elfogadják a berlini versenyen kívüli vetítést, akkor a film nem jutott volna el az Oscar-díjig, mert lehet, senki sem hallott volna arról, hogy létezik, nemhogy arról, hogy milyen esztétikai minőségű a mű. (Talán nem is mellékes annyira, de a Saul fia két országban bukott meg a mozikban: Németországban és Ausztriában. Mindenhol máshol nagy siker volt.) Egyszóval még A kategória és A kategória között is van különbség.

> A hidegháború után mindhárom nagy európai filmfesztivál független csúcsintézménnyé nőtte ki magát. Immár egyik sem a politika által irányított.

A RENGETEG

De akkor mi az a B kategória? Röviden: minden olyan fesztivál, ami nem A kategóriás, de nem is kamurendezvény. Tulajdonképpen ebben a formában nem létezik a nemzetközi filmfesztivál gyűjtőfogalom, mert a világszerte mintegy nyolcezerre becsült filmfesztivál nem igazán helyezhető el néhány dobozba. Ami a legnagyobb merítést jelentheti: az úgynevezett utánjátszó rendezvények, amelyek elsősorban a nagy fesztiválokon már bizonyított filmeket mutatják be (általában világpremierek nélkül), és nemzeti vagy akár régiós jelentőségükkel egyfajta alternatív filmforgalmazási hálót képeznek, elsősorban Hollywooddal szemben. És míg néhány évtizeddel ezelőtt a szerzői film – akár nagy művészeti alkotás – fogalma mellett pejoratív jelentéssel is bírt, a műfajok és a kategóriák közötti határok vékonyodása miatt a szerzői film jelentése ma már megfogalmazhatatlan, mert a streamerek – főleg a Netflix – megjelenésével pont nagy stúdiók kezdték el feltétel (azaz komoly produceri kontroll) nélkül osztani pénzt a rendezőknek, hogy presztízsből fesztiválfilmeket gyártsanak. Erre szokás ellenpéldaként mondani: nincs már olyan művészfilm sem, amelyben ne dörrenne el egy pisztoly.

Az utánjátszó fesztiválok után fontos szegmenst jelentenek a tematizált rendezvények is, melyekből szintén sok van világszerte. Vannak, amelyek tematikusan válogatnak (zsidó, női, LMBTQ, környezetvédelmi kérdések), vannak, amelyek a műfajokra szakosodtak. (Például a horrorra vagy a „szívvel teli melodrámákra".) Hogy pedig a világ kerek legyen, ott van a Whoops is: a Los Angeles-i esemény a legrosszabb filmeket ismeri el.

FOTÓ: AFP/VALERY HACHE

Ha a Nemes-Jeles László rendezte Saul fia nem Cannes-ban indul el (ahol végül a zsűri nagydíját megkapta), hanem az alkotók elfogadják a berlini versenyen kívüli vetítést, akkor a film nem jutott volna el az Oscar-díjig

SZERVEZETI VÁLSÁGOK

Amikor öt évvel ezelőtt kitört a Covid-pandémia, Peter Broderick producer elemzése szerint 2020 lett volna az év, amikor a régi világ fesztiválrendszere – amely a velencei mustra 1932-es beindítása óta változatlan – mindörökre elpusztul. Marad majd néhány kivétel, ezeket fizikai fesztiváloknak nevezi (a 2019-es adatokkal ellentétben mintegy nyolcezer (!) mustra helyett néhány tucatra gondolt), de a jövőt a digitális, és legfőképpen a hibrid rendezvényekben látta. Utóbbiak esetében ugyan vannak hagyományos mozis vetítések, de igen korlátozott számban és feltételek mellett. Broderick hipotéziseit nagyrészt az idő megcáfolta, de egyes problémafelvetései érvényesek maradtak. A Covid miatti hatósági zárások következtében a világ filmfesztiváljai sajátos módon reagáltak a hirtelen jött helyzetre: vagy a programjuk egy részével átléptek az online térbe, vagy úgy döntöttek, hogy egyszerűen elhalasztják a rendezvényt. Mert digitális körülmények között a fesztiválok épp a lényegüket veszítik el: nem tudnak lokális eseményként működni, exkluzív tartalmat megmutatni a legfontosabb szakmai szereplőknek és a helyi közönségnek.

2024-ben kijelenthető, hogy a fesztiválok megmaradtak a régi világ örökségének. Az analóg világra jellemző helyzet visszaállt, azaz Broderick rémképe nem valósult meg. Azaz egy-egy kereskedelmi darab esetében már nem annyira fontos a mozi jelenléte, de aki fesztiválokra szánja a művét, az igenis ki akarja élvezni a rendszert: lehetőleg elindulni egy A kategóriás rendezvényen, majd hosszan turnézni az utánjátszó mustrákon. Ilyen példa mondjuk a nemrég a magyar mozikban is elindult Előző életek, amely egy év alatt a világot körbejárta, és ötvenöt fesztiváldíjat zsebelt be a tulajdonképpeni kereskedelmi megmérettetés előtt.

PSZEUDO- ÉS KAMUFESZTIVÁLOK

Nagyon sok alkotó vágyik a fesztiválelismerésre, a kamu- és az úgynevezett pszeudorendezvények a kevésbé szerencsés és tehetséges emberek pénztárcáját célozzák meg, és az egész jelenség alapja az átverés. A kamufilmfesztiválok legfőbb ismérve, hogy általában a fizikai valóságban nem valósulnak meg, létezésük csak online térben zajlik. Vagy ott sem, azaz nem vetítik le senkinek sem a beválogatott műveket. Gáláns mértékű nevezési díj befizetése után jár valamiféle oklevél vagy jelentéktelen díj. A pszeudováltozat annyiban más, hogy azok megvalósulnak, ám semmi jelentőségük. Ezeket többnyire olyan helyekre szervezik, ahol a nagy fesztiválok is vannak: Cannes, Berlin, Velence és London is kedvelt helyszín. Nem fair, viszont az is tény: mindehhez kellenek az alkotók is, különösen azok, akik utána még elbüszkélkednek a „sikereikkel" – erre nem egy magyar példa is volt a közelmúltban.

Amiben unikum vagyunk, hogy mi ezt állami szinten is szeretjük: mint a világ egyik legtalálékonyabb népe, a felkent vezetőink által gründolt Nemzeti Filmintézet is szeret a csaló fesztiválokkal komolyan foglalkozni – például a Post Mortem vagy a Semmelweis című filmek nemzetközi sikereit közleményekkel fényezni. De az is igen leleményes, hogy az adófizetők pénzéből létrehoztak egy nemzeti rendezvényt, a Magyar Mozgókép Fesztivált, ahol a saját maguk által finanszírozott – vitatott minőségű – filmeket ünneplik és tüntetik ki. Miközben a Cannes-ban Arany Pálmával kitüntetett 27 és Velencében nyertes Magyarázat mindenre című film, azaz Magyarország dicsőségét emelő művek támogatása eszükbe sem jutott.

Reisz Gábor filmje tavaly a Velencei Nemzetközi Filmfesztivál Orizzonti szekciójában elnyerte a fődíjat. A Nemzeti Filmintézetnek eszébe sem jut támogatni az olyan filmeket, amelyek aztán valódi fesztiválokon bizonyítanak

> A pszeudofesztiválokat többnyire olyan helyekre szervezik, ahol a nagy fesztiválok is vannak, ám semmi jelentőségük. Amiben unikum vagyunk, hogy mi ezt állami szinten is szeretjük.

Összeírással fenyegetik a „rosszalkodó” háziorvosokat

EGÉSZSÉGÜGY Kilátásba helyezték, hogy listázzák azokat az érdi doktorokat, akik nem jelentkeznek ügyelni, és a névsorukat leadják – derült ki egy lapunk birtokába került levélből. Közben a halottvizsgálat új szabályai is feszítik az új rendszert.

DANÓ ANNA

Jól vizsgázott az Országos Mentőszolgálat (OMSZ) irányításával újjászervezett egységes alapellátási ügyelet – erről tájékoztatta Rétvári Bence, a Belügyminisztérium parlamenti államtitkára csütörtökön a kormányzati sajtóorgánumokat. Mindezt annak apropóján mondta, hogy alig két hét múlva Pest és Fejér megyében is bevezetik ezt a rendszert. Ám ezt az idealizált képet erősen árnyalja az a lapunkhoz eljutott levél, amelyben az érdi háziorvosokat azzal fenyegeti az OMSZ helyi telepének munkatársa, hogy amennyiben nem jelentkeznek ügyelni, úgy más megyébe lesznek vezényelhetők. Továbbá azt is kilátásba helyezi, hogy a feladatot negligálókat összeírják, és a névsorukat „leadják.” Hogy pontosan hová és mi célból küldik az ügyeletre nem jelentkező háziorvosok névsorát, arra nem tér ki a levél aláírója. Fenyegetésekből eddig is jutott bőven; hol azzal próbálják rávenni a feladatra az ügyeletet negligálókat, hogy akár ötmillió forintos pénzbírságot kaphatnak, vagy azzal, elvesztik a praxisaikat, ha sokat makacskodnak. Arra a kérdésre, hogy a Magyar Orvosi Kamara (MOK) kapott-e tájékoztatást arról, valóban vezénylik-e megyehatáron túl, illetve listázzák-e az ügyeletet elutasító háziorvosokat, Keczéry Attila, a MOK titkára, a szervezet háziorvosi csoportjának vezetője azt felelte: hiába kérdeznek erről, az OMSZ-től semmiféle adatot nem kapnak. Így például a MOK sem tudja pontosan, hányan szerződtek vagy éppen tagadták meg a feladatot, illetve listáznak, vagy sem. Abból juthatnak hozzávetőleges adathoz, hogy hányan fordulnak az ügyelettel kapcsolatos jogi problémákkal az ezzel foglalkozó kamarai ügyvédhez, illetve személyesen a köztestület szakmai csoportjához kérésekkel, jelzésekkel. Ők pedig egyre többen vannak.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Rétvári szerint jól vizsgázott az OMSZ. A kép finoman szólva is árnyalt

– Annak ellenére, hogy becsléseink szerint jóval meghaladja az ezret az ügyeleti ellátásban részt nem vállaló háziorvosok száma, egyelőre senki ellen nem indítottak eljárást – közölte lapunkkal Keczéry Attila. Vannak olyan megyék, ahol nagyon sokan nem írtak alá. Adataik szerint például a rendszerhez múlt év decemberében csatlakozó Vas megyében összesen két háziorvos vállalta az ügyeletben való részvételt, Pest megyében pedig az elmúlt napokig senki sem írta alá az OMSZ által ajánlott szerződést – mondta Keczéry. Hozzátette: például a csongrádiaknál csak addig helyezték nyomás alá az ott praktizálókat, míg meglett az ügyelet ellátásához szükséges létszám. Ez több megyében is így történt.

TITOK

KECZÉRY ATTILA: Hiába kérdez a MOK, az OMSZ-től semmiféle adatot nem kap

Amióta elindult az új ügyeleti rendszer megyéről megyére haladó bevezetése, jogszabályok is változtak, míg a korábban szerződőknek csak járáson belül kellett ügyeletet vállalniuk, a múlt év végétől viszont már a megye bármelyik ügyeleti pontjára áthelyezhetők a szerződött háziorvosok, a kamara egységesítené a mentőkkel kötött szerződéseket az ország összes megyéjében – mondta a MOK titkára. Nemcsak a háziorvosi elutasítottság, hanem például a halottvizsgálat új szabályai is feszítik az ügyeleti rendszert.

2 orvos

Vas megyében összesen ennyien vállalták az ügyeletben való részvételt

Keczéry ugyanis elmondta: már nemcsak az orvosok, hanem egy tanfolyam elvégzése után a mentőtisztek is végezhetnek halottvizsgálatot. Ez valójában segítséget jelentene, mert ezt a feladatot eddig csak orvosok végezhették. Viszont eddig csak nagyon kevés mentőtiszt végezte el ezt a tanfolyamot, így az új szabálynak kevéssé van gyakorlati haszna. Ez azért rossz, mert ha az ügyelő háziorvosnak kell kimennie házhoz a halotthoz, addig a betegek várnak rá az ügyeleti ponton. S az adminisztráció megváltozása miatt nem is keveset. Eddig a halottvizsgálat az adminisztrációval együtt legfeljebb félóra volt, az új szabályok miatt ez a helyszínen legalább háromnegyed óra lett, és aztán később a rendelőben az adatok feltöltésével az elektronikus halottvizsgálati rendszerbe – attól függően, hogy hányszor dobja ki a regisztrálót a felület – újabb fél-egy órát is el lehet tölteni.

A halottvizsgálattal kapcsolatos nehézségeket igazolja az is, hogy Pápai György, az OMSZ orvosigazgatója január 7-én körlevélben arra utasította a halottvizsgálatra jogosult ügyeletben dolgozó munkatársait, hogy ezt a feladatot kezeljék másodlagosan a mentési teendők mellett. „A beteg sikertelen ellátása, újraélesztése után, a halál megállapítását követően, mielőtt megkezdené a halottvizsgálati procedúrát, mindenképpen előzetesen egyeztessen a mentésvezetővel a terület mentési szükségleteiről.” Továbbá azt is írja, hogy munkaidőben törekedni kell az elhunyt háziorvosának bevonására a halottvizsgálatba, s csak az ügyeleti időben végezze azt az ügyeletes orvos vagy a mentőtiszt.

Fellázadt az Európai Parlament

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Ezért állásfoglalásban utasítják az EP jogi bizottságát, hogy kérje ki jogi szakértők véleményét, majd ezt követően kezdeményezzen keresetet az uniós bíróságon a bizottsági döntés jogszerűségének megállapítására. Egyben emlékeztetnek rá, hogy a parlament felhasználhat minden rendelkezésre álló jogi és politikai eszközt, ha a biztosok engednek a zsarolásnak, és forrásokat szabadítanak fel a feltételek teljesítése nélkül.

Az Újítsuk Meg Európát nevű liberális frakció szerette volna, ha a határozat egyértelműbben fogalmaz, és bizalmatlansági indítvánnyal fenyegeti meg az Európai Bizottságot, amennyiben újabb felfüggesztett pénzeket tesz elérhetővé Magyarország számára, javaslata azonban nem kapott többséget a szavazáson.

A határozatban a parlament leszögezi: amint a feltételek teljesülnek, az uniós forrásokat el kell

FOTÓ: MATHIEU CUGNOT

Az EP szerint Orbán sérti a lojális együttműködés elvét

juttatni a magyar lakossághoz, többek között a helyi és regionális önkormányzatoknak, valamint a civil társadalomnak nyújtott közvetlen finanszírozás révén.

Az EP véleménye szerint a magyar miniszterelnök sérti a lojális együttműködés elvét azzal, hogy blokkolja az EU többéves költségvetésének felülvizsgálatáról és az ukrajnai segélycsomagról szóló döntést. „Az EU semmilyen módon sem engedhet a zsarolásnak, és nem alkudozhat az EU és szövetségesei stratégiai érdekeiről úgy, hogy cserébe feladja értékeit”, áll a szövegben, utalva rá, hogy a kormányfő decemberben megakadályozta a megállapodást Ukrajna segélycsomagjáról.

A képviselő-testület továbbra is úgy véli, hogy az Orbán-kormány szándékosan és szisztematikusan aláássa az európai értékeket. Ezért felszólítja az állam- és kormányfőkből álló Európai Tanácsot és a miniszteri szintű EU Tanácsot, hogy állapítsák meg: Magyarország tartósan és súlyosan megsérti-e az uniós értékeket. A 26 tagállam a több mint öt éve tartó és döntéseket eddig nem produkáló hetes cikkelyes eljárás keretében juthat erre az álláspontra, aminek eredményeként megvonhat a magyar kormánytól bizonyos, a tagsággal járó jogokat, például a szavazati jogot. Egy párhuzamosan futó, 125 aláírást tartalmazó parlamenti petíció is arra kéri az EP elnökét, hogy a képviselő-testület önálló indítványban sürgessen lépéseket a folyamatban. A finn kereszténydemokrata Petri Sarvamaa, az aláírásgyűjtés kezdeményezője lapunknak azzal magyarázta az akciót, hogy az idő sürget, mivel Magyarország valóban kezd ártani az Unió döntéshozatali képességének.

> „Az EU semmilyen módon sem engedhet a zsarolásnak, és nem alkudozhat az EU és szövetségesei stratégiai érdekeiről úgy, hogy cserébe feladja értékeit.”

A képviselők az állásfoglalásban ismét felvetik, hogy a magyar kormány képes lesz-e hitelesen betölteni az EU Tanács soros elnökségével járó feladatot, mivel működése sérti az uniós jogot és értékeket. Az EP tagjai aggódnak amiatt is, hogy az állam- és kormányfői testület vezetőjének a vártnál hamarabb megüresedő posztjára átmenetileg Orbán Viktor kerülhet, ezért gyors döntést szorgalmaznak a „kockázatok csökkentésére”.

A parlamenti állásfoglalásban foglaltakat a többi EU-s intézménynek nem kötelező végrehajtania.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

Kocsis és a náci tempó

„Ismerjük ezt a reflexet egyes németektől: kisebb ország véleménye nem tetszik, meg fogják valahogy támadni. Igen, náci tempó” – írta Kocsis Máté, a MIÉP egykori ifjúsági tagja, a Fidesz frakcióvezetője. Kocsis Daniel Freundnak üzent, miután a német zöldpárti EP-képviselő arról beszélt, hogy Magyarország valójában nem teljesítette az elvárásokat, amelyekért cserébe fel lehetett szabadítani a befagyasztott uniós források egy részét.

Nem akar bíróság elé állni a tankerületi vezető

OKTATÁS Lezárult a budapesti Kölcsey Ferenc Gimnáziumból 2022 őszén polgári engedetlenség miatt kirúgott tanárok perének perfelvételi szakasza csütörtökön, így tavasszal már az ügy érdemi tárgyalása kezdődhet meg. Halász Krisztián tanácselnök bíró közölte, a következő tárgyalási napra ismét szeretné behívni az ügyben érintett Belső-pesti Tankerületi Központ szakmai vezetőjét, Marosi Beatrixot, mire a tankerület jogi képviselője jelezte: egészségi okokból nem biztos, hogy jelen tud lenni a következő tárgyaláson (Marosi korábban már többször elmulasztotta a megjelenést, hasonló okokból). A

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Marosi Beatrix hiányzott tegnap is, és nem is szeretne megjelenni

bíró ezt is figyelembe véve március 26-ára tűzte ki a tárgyalást, ezt követően a tankerület jogi képviselője már azt indítványozta, hogy Marosi Beatrixot egyáltalán ne idézzék be. A bíró kijelentette: bármikor beidézheti a tankerületi vezetőt, ha a márciusi tárgyaláson nem lesz ott, akkor majd az azt követő tárgyalási napra hívja be. A csütörtöki tárgyalási fordulón az is kiderült, hogy a tankerületi központ továbbra sem tudott maradéktalanul eleget tenni a bíróság azon kérésének, hogy szolgáltassanak egyértelmű adatokat a polgári engedetlenségben részt vevő tanárok mulasztott óraszámairól. A bíróság szerint a pontos adatok összevetésére azért lenne szükség, hogy konkrétabban kiderüljön, miért „csak” öt tanárt rúgtak ki a Kölcseyből, amikor a tiltakozóakciókban ennél többen vettek részt.

A tárgyaláson kérdésként merült fel, honnan származnak a tankerületi központ által szolgáltatott adatok. A tankerület jogi képviselője szerint az iskolai KRÉTA adminisztrációs rendszerből, ám ezt nem lehet bizonyítani; a KRÉTA minden év szeptember 1-jén „felülírja saját magát”, vagyis a korábbi adatok törlődnek. A bíró ezt furcsának találta, egyben jelezte, így nem lehet utólag ellenőrizni az adatokat, vagyis a tankerület kimutatása nincs okirattal alátámasztva, mert bizonyos szempontból a KRÉTA is okirat.

A polgári engedetlenség miatt kirúgott tanárok ügyében három peres eljárás van folyamatban, 13 érintett pedagógussal, akik azért fordultak bírósághoz, mert jogtalannak érzik elbocsátásukat. A Kölcseyből kirúgottak között van a Tanítanék Mozgalom két ismert tagja, Törley Katalin és Palya Tamás.

JUHÁSZ DÁNIEL

LAPSZÉL

79 éve szabadították fel a budapesti gettót

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Megemlékezést tartott a budapesti gettó felszabadításának 79. évfordulója alkalmából a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) csütörtökön a Dohány utcai zsinagógában. Mester Tamás, a BZSH elnöke, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége alelnöke emlékeztetett: a német megszállás terhe alatt a magyar állam kiszolgáltatta zsidó honfitársait, és tevőlegesen részt vett 600 ezer ember elpusztításában. „Most, 79 évvel később ki kell tudni mondani: Pest polgárait és ezen belül a gettóban még élő embereket a szovjet Vörös Hadsereg szabadította fel és szabadította meg az esztelen náci, nyilas uralomtól” – hangsúlyozta Mester Tamás. Niedermüller Péter VII. kerületi polgármester is emlékezett Karácsony Gergely főpolgármesterrel, Izrael Állam nagykövetével és diákokkal, tanárokkal. MTI

„Schadl György még a kódot sem tudta”

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

Schadl György csak akkor nyúlt a páncélszekrénybe, ha új kocsi kellett, egyébként még a kódot sem volt hajlandó megjegyezni – mondta Sz. Kálmán tanú a Schadl–Völner-per tegnapi állomásán. A férfi éveken keresztül dolgozott a korrupcióval vádolt egykori végrehajtófőnökkel. Sz. Kálmán „nem tartja valószínűnek”, hogy bárkit is megvesztegetett volna volt a főnöke. Miután a férfi válaszolt a védők kérdéseire, Völner Pál, az ügy harmadrangú gyanúsítottja, egykori fideszes államtitkár ült a mikrofon mögé, és csupán annyit mondott: a tanú szavai szerinte alátámasztják, hogy államtitkárként soha nem fogadott el korrupciós pénzeket. NÉPSZAVA

Bosszú a szegényeken

VIDÉK Azok a kelet-magyarországi falvak is nincstelenek, amelyeknek a kormány által üldözött Iványi-féle egyház kénytelen visszaadni óvodáit.

DOROS JUDIT

Hátrányos helyzetű településeket hoz az eddiginél is nehezebb helyzetbe, hogy az Orbán-kormány az elmúlt években többféle intézkedéssel gyakorlatilag ellehetetlenítette az Iványi Gábor lelkész fémjelezte Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség (MET) intézményeinek működését. Előbb megvonták tőlük az egyházi státuszt, így az iskoláiknak, óvodáiknak korábban járó kiegészítő normatívát elvesztették, ami 30-40 százalékkal kisebb költségvetést eredményezett, miközben a feladatuk és a gyereklétszám ugyanannyi maradt.

Emiatt az elmúlt hónapokban egyre-másra jelentették be a MET-es iskolák, hogy befejezik tevékenységüket, a gyerekek pedig visszakerülnek az állami fenntartású általános iskolákba. Az óvodákkal viszont más a helyzet, azokat a helyi önkormányzatok kénytelenek kötelező feladatként visszavenni. – A beregi térségben két óvodát és több konyhát érintett az intézkedés. A gyürei székhellyel működő ottani, valamint a beregdaróci és gemzsei óvodánkat már korábban visszaadtuk az adott önkormányzatnak, Gulácson és Tiszaszentmártonban azonban egészen tavaly év végéig hozzánk tartozott ez az ellátás – mondta lapunknak Iványi Tamás, az egyház itteni régiós felelőse, Iványi Gábor öccse, aki e munkáját társadalmi megbízatásként látja el. A nehéz sorsú önkormányzatok ugyanolyan gondokkal lesznek kénytelenek szembenézni az óvoda működtetése során – folytatta Iványi –, mint amilyennel az egyházi státuszától korábban megfosztott MET azt követően, hogy elvesztette a kiegészítő normatív támogatást. Emiatt például a gulácsi óvodában, ahová tizenkilenc gyerek járt, 5-7 millió forintos veszteséget könyveltek el évről évre. A két intézmény fenntartása évente nagyjából 100 millió forintba került. A felhalmozott veszteségek miatt az utóbbi fél évben már nem tudtak teljes munkabért fizetni a dolgozóknak, s volt, hogy a velük szolidáris civilek adományaiból rendezték ezek egy részét. Iványi Tamás hozzátette: vélhetően az önkormányzatok is tisztában voltak ezzel a helyzettel, hiszen tőlük például a gulácsiak azt kérték, működtessék tovább az intézményt a konyhával együtt. Erre akkor lettek volna hajlandók, ha a dolgozók kifejezetten kérik, hogy ilyen bizonytalan körülmények között is maradjon egyházi az óvoda,

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Gulácsi tanítás. Tavaly év végéig az óvodai ellátás is a MET-hez tartozott, de a kormány más-hogy döntött

HASONLÓSÁG

IVÁNYI TAMÁS: Ugyanazok a problémák lesznek az önkormányzatoknál, mint a MET-nél

ám ők inkább arra szavaztak, hogy vegye át azt az önkormányzat. Az átadást-átvételt lóhalálában meg kellett tenniük a tavalyi év végéig, s úgy tudják, hogy Gulács végül a tarpai önkormányzattal közösen viszi tovább az óvodát, míg Tiszaszentmárton önállóan oldja majd meg ezt a feladatot.

Megkérdeztük mindkét település polgármesterét arról, mennyire hozza nehéz helyzetbe a költségvetésüket az új helyzet, s elképzelhető-e, hogy kapnak egyfajta kiegészítő támogatást a működtetésre az államtól? Ujvári Judit, Gulács független polgármestere nem válaszolt, míg Szélné Pap Aranka, Tiszaszentmárton szintén független polgármestere annyit közölt: csak az állami normatívának megfelelő összeget kapják majd az államtól, pluszforrásról nem tud. Az óvoda költségvetésének készítése folyamatban van, ezt a testület várhatóan február 15-én fogadja majd el, de – tette hozzá – ilyen keretek között is szeretnék felelősen működtetni a nekik járó normatívából az intézményt.

Hogy nem lesz könnyű dolgok, arra jó példa a 60 fős gyereklétszámmal működő, szintén Szabolcs megyei győrteleki óvoda példája. Ők a nagyobb létszám miatt több mint háromszorosát kapják állami normatívaként, mint Gulács, s 2023-ban csak azért nem könyveltek el veszteséget, mert két óvónő gyesen, illetve táppénzen volt, s a helyüket nem töltötték be – mondta lapunknak Halmi József, az 1600 lelkes község szocialista polgármestere.

A Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium Önkormányzati Államtitkársága nem válaszolt arra a kérdésünkre, kapnak-e a hátrányos beregi kistérségben lévő önkormányzatok pluszforrást az óvodák működtetésére, hiszen a 2010-es évek elején épp azért adták át az egyháznak az iskolákkal együtt ezeket, mert adóbevételek híján, számos szociális ellátással nehezítve a költségvetésüket, önerőből nem tudták fenntartani az intézményeket. A tárca közlése szerint az óvodai nevelés biztosítása a települési önkormányzatok feladata, és ha az ennek ellátására kötött külső szerződés bármilyen oknál fogva megszűnik, a kötelezettség visszaszáll az önkormányzatra. Hivatkoztak az aktuális költségvetési törvény mellékletére, amelyben meghatározzák az óvodák számára adható állami normatívát, vagyis eszerint a minisztérium nem tervezi, hogy pluszban segít majd a kényszerhelyzetbe került önkormányzatoknak.

> Az általunk megkérdezett nevelési és oktatási szakértők szerint az idei önkormányzati választásokig nem akarnak nagyobb feszültséget sem a települések vezetői, sem a kormány.

Az általunk megkérdezett nevelési és oktatási szakértők szerint az idei önkormányzati választásokig nem akarnak nagyobb feszültséget sem a települések vezetői, sem a kormány, így egyelőre marad a mostani status quo, ám azt követően bizonyára lesznek majd intézményi összevonások, s buszokkal járnak majd az egyébként jócskán felzárkóztatásra szoruló kisgyerekek és diákok a nagyobb létszámú szomszédos óvodai, iskolai csoportokba. Vagyis épp azt az egyénre szabott törődést és felzárkóztatást kell nélkülözniük, amiért annak idején Iványi egyháza hajlandó volt átvállalni a feladatokat mind az önkormányzatoktól, mind pedig az államtól.

Kényszerpályára vitt önkormányzatok

ELVONÁS Hamarosan lehúzhatják a rolót a polgármesteri hivatalokban, sem emberre, sem feladatellátásra nem lesz elég pénz. A kormány inkább a honvédelemre költ, az idén már 560 milliárddal többet, mint az önkormányzatokra.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Gyerekétkeztetésre alig 4,2 százalékkal szánt többet idén a kormány, mint tavaly

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

SZALAI ANNA

Utoljára tavaly értek össze a Honvédelmi Alapra és a helyi önkormányzatok feladatainak finanszírozására adott állami milliárdok. A honvédségre 842 milliárd forintot költött az Orbán-kormány 2023-ban, míg az önkormányzatok nettó támogatására 850 milliárdot. A költségvetési soron ugyan 1100 milliárd szerepelt az utóbbinál, de ezzel párhuzamosan az önkormányzatok szolidaritási hozzájárulás címén 250 milliárdot fizettek be a központi költségvetésbe. (Nem teljesen önkéntesen, amit jól mutat a fővárosi önkormányzat által indított közigazgatási per, amelyben a Fővárosi Törvényszéknek még mindig nem sikerült eldöntenie, hogy az Alkotmánybírósághoz fordul-e vagy sem.) A két tétel különbsége – a nettó önkormányzati támogatás – pedig már tavaly is alig pár milliárddal haladta meg a hadseregre költött összeget.

Az idei évtől drasztikusan szétnyílik az olló. A Pénzügyminisztérium tavaly év végén közreadott, 2023 és 2027 közötti időszakra vonatkozó költségvetési előrejelzése szerint a Honvédelmi Alapra az idén 1309 milliárdot irányoztak elő, míg az önkormányzatokra 1050 milliárdot, ami nominálisan is alacsonyabb a tavalyinál, reálértéken pedig a továbbra is ütemes infláció okán még kevesebbet ér. Főként, ha azt is hozzávesszük, hogy szolidaritási adó címén az idén már 307 milliárdot szednének be a településektől. Ennek tervezett összege a következő években ütemesen nő, 2027-re már 357,6 milliárddal számol a kormány. Az önkormányzati szektor működtetése 2500–2800 milliárdba kerül évente, a költségek emelkedését azonban nem követik az állami normatívák. Sőt évről évre csökken, 2027-re már csupán 1044 (nettó 686) milliárdot adnának a települések kötelező feladataira. A haderőfejlesztésre viszont 1559,4 milliárd jut majd. A különbözet akkor már 873 milliárd forint. Holott a települések kétharmadának nincs számottevő saját bevétele, és nem is lesz, így feladatellátása az állami apanázstól függ. A tehetősebbektől viszont a szolidaritási adó révén vonja el a pénzt a kormány, így a végére senkinél sem marad. (A fővárosi önkormányzat már tavaly is nettó befizetője volt a költségvetésnek.)

A helyi önkormányzatok támogatási előirányzatainak megnyirbálását, a növekvő szolidaritási adót a Költségvetési Tanács (KT) is kockázatosnak ítélte, mondván, a működésre betervezett állami normatívák már 2022-ben is kevésnek bizonyultak, mégsem emeltek rajta azóta egy fillért sem. Így ez aligha lesz tartható. Külön kiemelték a gyermekétkeztetést, amelyre alig 4,2 százalékkal többet szánt idén a kormány a tavalyinál, ami a KT szerint az átlagos inflációt véve bizonyosan nem lesz elegendő, különösen a csekély saját bevétellel rendelkező településeken.

„A központi költségvetés állandó mozgásban van, így ezeknek a számoknak nem tulajdonítanék különösebb jelentőséget. De a gyermekétkeztetéssel valóban gond lesz” – válaszolja a Népszava kérdésére Schmidt Jenő, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének (TÖOSZ) elnöke, Tab polgármestere, aki szerint az önkormányzati költségvetések több sebből véreznek. Az egyik a gyermekétkeztetés: az állami normatíva minimálisan emelkedik, miközben egyes élelmiszerek inflációja 80 százalékos volt tavaly. Egy ebéd ára a két évvel ezelőtti 700 forintról 1200 forintba nőtt, ennek alig 60 százalékát fedezi a támogatás. A hiányzó összeget az önkormányzatoknak kell beletenniük, csakhogy a legtöbbnek már nincs honnan átcsoportosítani pénzeket. A települések várhatóan addig nyüstölik emiatt a kormányt, hogy az végül átvállalja a feladatot, amit azután elképzelhető, hogy koncesszióba ad, amihez talán már sorban is állnak a cégek. Könnyen lehet, hogy államosítás vár az óvodákra és a bölcsődékre is. Az elmúlt években rengeteg új épült, ám az emelkedő működési és bérköltségeket a gyereklétszám változása miatt az önkormányzatoknak kell kigazdálkodni. Itt is jöhet az államosítás, hiszen a különféle nemzeti mutatók is jobban kozmetikázhatók így. De nincs pénz a könyvtárak és egyéb körművelődési intézmények üzemeltetésére sem, az állam által erre adott, lakosonként évi 1200 forint semmire sem elég. Így rövidül a nyitvatartás, jelentősen csökken a színvonal.

„Az önkormányzatokra lassan nem marad más, mint az idősek. Ők aztán nem kellenek az államnak, ellátásuk elsődlegesen a család, másodlagosan az önkormányzatok feladata, ezenfelül ott a településüzemeltetés” – összegez a szakember –, ami egyre inkább megoldhatatlan feladat. Az önkormányzati köztisztviselők bértáblája 15 éve nem emelkedett, a települések saját kasszából toldják azt meg. A decemberi, idei évre szóló 15 százalékos minimálbér-emelés óriási bérfeszültséget okoz, hiszen joggal tartanának erre igényt, de a települések többségének nem futja rá. Így a műszakiak, közgazdászok után a többi köztisztviselő is elmegy. Nincs, aki intézze az ügyeket, a hivatalok egy része lassan lehúzhatja a rolót – magyarázza Schmidt Jenő, aki abban bízik, hogy az okmányiroda-rendszer létrehozása okán nála jó referenciával bíró, Navracsics Tibor vezette új Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztérium képes lesz a feladatok átstrukturálására. Ez persze azt is jelentheti, hogy újabb hatásköröket vonnak el az önkormányzatoktól, bár ez sem űzhető a végtelenségig, hiszen a kormányhivatalok sem bírnak el mindent. Másrészt a lakosságtól egyre távolabb kerülő ügyintézéssel egyre drágább és egyre kevésbé hatékony a rendszer. Az állam részéről azonban kétségtelenül érezhető a további centralizálás vágya. Ezt jelzi az önkormányzati beruházások állami felügyelet alá vonása is, bár ez az önkormányzati szakember szerint egyelőre kivitelezhetetlen lesz, hiszen évente 800–1000 projektet kellene levezényelniük „fentről”. Ehhez sem elég ember, sem helyismeret nincs. Egy ilyen rendszer felállítása több év, ráadásul az Unióval is el kell fogadtatni a támogatások miatt.

A demokrácia alapköveinek számító önkormányzatok leépítése hamarosan átlépheti azt a határt, amely már az önkormányzatokat is magában foglaló Európa Tanács és az Unió más intézményei számára sem elfogadható és az uniós tagságot veszélyeztetheti, ez pedig aligha érdeke a kormánynak, különösen úgy, hogy a magyarok többsége továbbra is Unió-párti – vélekedik a TÖOSZ elnöke, aki Franciaországot említi ellenpéldaként: a korábban erős centralizációs irány megfordult, az állam igyekszik minél több feladatot visszaadni a településeknek.

Könnyen lehet, hogy államosítás vár az óvodákra és a bölcsődékre is

FELADAT

SCHMIDT JENŐ: Az önkormányzatokra lassan nem marad más, mint az idősek

Helyi önkormányzatok támogatása

Milliárd forint (2024-ben várható, 2025-től prognózis)

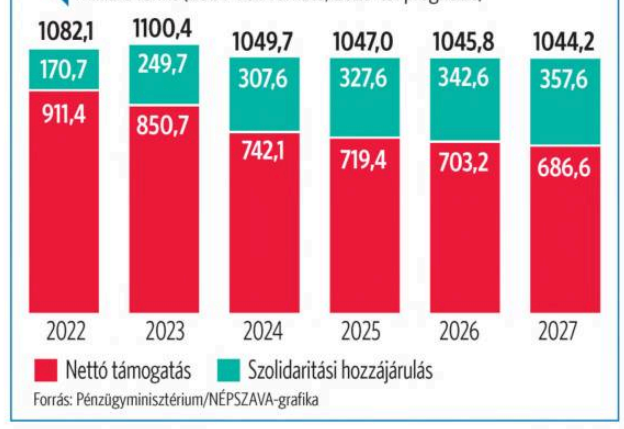

Forrás: Pénzügyminisztérium/NÉPSZAVA-grafika

Brutális költségek

Az idei év egyik fogós kérdése az energia- és a víziközművek ügye. Az árakat a kormány határozza meg, de nem feltétlenül a piaci trendekhez kötődően, ami a kompenzáció esetlegességével együtt komoly bizonytalanságban tartja az önkormányzatokat, amelyek sokkal kevésbé tudnak rugalmasak lenni, mint a vállalatok. Az igazi kihívást azonban az energiaügyi miniszter decemberi rendelete jelenti, amely szétválasztotta a lakossági és vállalati, intézményi árakat, és egyúttal jócskán meg is emelte utóbbiakat. A szennyvíz új havi alapdíja brutálisan megemeli a költségeket.

A hulladékgazdálkodás koncesszióba adása majd évek múlva okoz komoly fejfájást az államnak és a településeknek. Az előbbinek rá kell döbbennie, hogy vajmi kevés ráhatása lesz a folyamatokra, míg az önkormányzatok azzal szembesülhetnek, hogy az uniós támogatásból megvett géppark és egyéb technológia elavult, elkopott, újra viszont nincs pénz. A Mol új partnert kereshet az önkormányzati cégek helyett. A jelenleg többségében 80 százalékos telítettségű szemétlerakók viszont a településeknél maradnak, ezek helyreállításának költségét nekik kell majd állniuk.

1309 milliárd

forintot irányoztak elő az idei évre a Honvédelmi Alapra, míg az önkormányzatokra csak 1050-et, amiből még lejön a szolidaritási adó 307 milliárdja is

€/HUF 382,28 ↑ +0,50% | $/HUF 352,07 ↑ +0,70% | CHF/HUF 405,25 ↑ +0,22%

LAPSZÉL

Újabb hitelt vettek fel Orbánék

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

A január 3-i 2,5 milliárd dolláros – mintegy 880 milliárd forintos – kötvénykibocsátás után tegnap az Államadósság Kezelő Központ (ÁKK) Zrt. újabb kötvénykibocsátásra adott megbízást bankoknak. A tervek egy legalább 1 milliárd eurós zöldkötvény kibocsátásáról szóltak, de délutánra már 5,1 milliárd eurónyi ajánlat érkezett a befektetőktől – írta meg az IFR News alapján a Portfolio.hu. Az ÁKK végül 1,5 milliárd eurónyi (570 milliárd forintnyi), 5 éves futamidejű kizárólag zöld célokra felhasználható kötvényt bocsátott ki, 4,25 százalék körüli kamattal, ami 1,65 százalékpontos felár az irányadó 5 éves eurókamat felett. Hivatalos közleményt az ügyletről lapzártánkig nem adott ki a kormány, ám az kiderült egy ÁKK-brosúrából, hogy tavaly alig csökkent az államadósság: a 2022 végi 73,9 százalékról csak a GDP 73,4 százalékára olvadt, és ez a 2016-os szintnek felel meg. NÉPSZAVA

Veszélyes nyugdíjtévedések

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

A szükségeshez képest akár 3-4-szer magasabbra, azaz több tízezer forinttal többre tippelik a magyarok azt a havonta megtakarítandó összeget, amely ahhoz kell, hogy érdemben ki tudják egészíteni majdani öregségi nyugdíjukat – állapította meg felmérése alapján az Önkéntes Pénztárak Országos Szövetsége (ÖPOSZ). Példájuk szerint egy későbbi, 100 ezer forintos kiegészítéshez a válaszadó 25 éves fiatalok szerint 40 ezer forintos havi megtakarítás szükséges, míg a számítások szerint elég 10 ezer forint is. A később kezdődő megtakarítás természetesen nagyobb havi összegeket igényel. Az ÖPOSZ szerint a „tévedés" azért veszélyes, mert sok olyan munkavállalót akadályozhat meg az öngondoskodás elkezdésében, aki az anyagi helyzete alapján valójában képes lenne rá. NÉPSZAVA

RÉSZVÉNYEK

BUX		
63 571,82	↑	+0,88%
Mol		
2810 Ft	↑	+0,29%
MTelekom		
751 Ft	↑	+1,62%
OTP		
17 015 Ft	↑	+1,83%
Richter		
9115 Ft	↓	-0,38%

Nyitva a napelemablak

ÁRAM Az online bejelentkezés addig él, amíg az első rostán átkerülők tényleges pályázatai le nem merítik a keretet. A kivitelezők panaszkodnak.

MARNITZ ISTVÁN

Immár a 20 ezret is meghaladta a Napenergia Plusz elnevezésű, lakossági támogatási pályázat „előregisztrálóinak" száma – tette közzé szerda délután a Facebookon az Energiaügyi Minisztérium (EM). Bár az internetes jelentkezést hétfő délelőtt 10 órától tették lehetővé és előzetes jelzéseik szerint a beadási sorrend számított, az első percekben a teljes állami online lakossági ügyvitel összeomlott. Miután késő délután az EM közzétette, hogy az előregisztrációnál nem számít a beadási sorrend, az országos online rendszer – az ügyfélkapus azonosítást igénylő napelemes előregisztrációval együtt – helyreállt. A lehetőség azóta is él. Ez első látásra azért fura, mert a kiírás szerint legfeljebb 15 160 jelentkező nyerhet. Utóbbi érték a rendelkezésre álló, 75,8 milliárd forintos keret és a pályázóként felhasználható összeg ötmillió forintos felső határának szorzata – igazolták vissza megkeresésünkre a szaktárcánál. (A kiírás szerint a vissza nem térítendő állami támogatás az új, háztartási napelemek és a hozzájuk kapcsolódó akkumulátorok költségeinek legfeljebb kétharmadát fedezi.) Az online hozzáférés változatlanságát lapunknak azzal indokolták, hogy a pályázók a kiírás adta keretek között, igényeiknek és lehetőségeiknek megfelelően különböző teljesítményű eszközöket szerezhetnek be. Az olcsóbb rendszerekre a kétharmados támogatási arányt figyelembe véve alacsonyabb összeg hívható le. A kedvezményezett családok száma tehát akár meg is haladhatja a várakozást – írták. Az előregisztráció során a jelentkezők csak részvételi szándékukat jelzik. Ennek során a pályázó magánszemély és a tervezett beruházásban érintett ingatlan adatait – így a jelenlegi energiaköltségeket – dolgozzák fel. A fejlesztési költségre csak a sikeres előregisztráció után derülhet fény, amikor a rendszeren keresztül bekért kivitelezői ajánlatok közül a pályázó kiválasztja a számára legelőnyösebbet és a minta használatával szerződik. Jelen szakaszban tehát még nem ismert az érintett ingatlanok tényleges költségigénye. A jelentkezési lehetőség a kiírás szerint csak akkor zárható le, ha a vállalkozói szerződéseket is tartalmazó támogatási kérelmek kimerítik a keretet – hívták fel a figyelmet. Az előregisztráció nem támogatási kérelem, az elbírálás sorrendjét pedig ez utóbbiak benyújtási időrendje befolyásolja – szögezték le.

A Központi Azonosítási Ügynök oldalán bekövetkezett rendszerhibát hétfőn 16 óra előtt hárították el – rögzítette kérdésünkre az EM. A pályázati felület az előzetes terheléses tesztek szerint fél óra alatt mintegy 43 ezer előregisztráció hiba nélküli kezelésére is alkalmasnak bizonyult. A külső probléma elhárítása óta a kérelmek kitöltése, benyújtása zavartalan, fennakadásmentes. (Megjegyzendő: a szaktárca tájékoztatásából nem derül ki, hogy az országos ügyvitel a napelemes pályázatot ért roham miatt omlott-e össze.) Hétfőn este 22 óráig több mint 15 ezer, kedd este 21 óráig közel 20 ezer előregisztrációs jelentkezést nyugtáztak. A pályázati feltételeknek meg nem felelő jelentkezéseket e szakaszban szűrik ki – írták lapunknak az EM-től.

FOTÓ: ALYOSHIN E

Az előző napelempályázat előrehaladását szánalmasnak minősítették, a mostani rémségesen indult

15 ezer háztartás kaphat mintegy kétharmados támogatást napelem és tároló telepítéséhez

Csődközelbe kerültek a kisebb napelemes kivitelezők

Csődközelbe kerültek a kisebb napelemes kivitelezők. Sajnos még a 2021-es, a költségek egészének megtérítését ígérő lakossági napelemes pályázatok kifizetése sem történt meg – fogalmazott a Magyar Napelem Napkollektor Szövetség (MNNSZ) honlapján közzétett állásfoglalásban Kiss Ernő elnök. Az évek óta húzódó kifizetések miatt a kivitelezések sok érintett háztartásban máig zajlanak. Az új kiírás ugyanazoktól a kivitelezőktől várja, hogy, saját pénzüket kockáztatva, beláthatatlan időre, kamatmentesen, árfolyamkockázattal hitelezzenek, akiket még a korábbi pályázatokból sem fizettek ki. Ez szinte összes kivitelező tagvállalatukat hátrányos helyzetbe hozza. Összességében több milliárd forint kintlévőséget kell kezelniük, ami sok napelem-telepítőt csőd- vagy ahhoz közeli helyzetbe hozott. A problémát például a támogatások megítélését követő, jelentős kivitelezési áremelkedés okozza – vázolta megkeresésünkre Kiss Ernő. A különbség érintett háztartásonként a 600 ezer forintot is elérheti. A kivitelezők ezt az ingatlantulajdonosoktól várnák önrészként. A pályázat lebonyolítását végző, állami ÉMI Nonprofit Kft. a támogatást a kivitelezőknek, befogadott számlák után fizeti. Ám az egyeztetések akadoznak. A kivitelezőknek ugyanakkor már az áfát is be kellett fizetniük. Az ÉMI mindeddig csak a keret töredékét fizette ki. A probléma körülbelül ezer, napelem-kivitelezést végző kis- és középvállalkozást érint. A helyzet ismét a „multiknak" kedvez, amelyek tartalékaikból képesek áthidalni az ilyen fennakadásokat. Kiss Ernő ennek tudja be azt is, hogy a mostani kiírásra már csak félezer kivitelező regisztrált. Az MNNSZ a napelem-szabályozással kapcsolatos kifogásait 12 pontban foglalta össze. Gulyás Gergely kancelláriaminiszter – aki az előző pályázat előrehaladását szánalmasnak és borzalmasnak nevezte – a tegnapi Kormányinfón a hvg.hu kérdésére a kifizetések újbóli felgyorsítását ígérte. A pályázati honlap tanúsága szerint a 35 ezer nyertes számára elkülönített 124 milliárdos keretből tegnapig 20 ezer munkára 37 milliárdot fizettek ki.

Bizonytalanság vár a világra

ELŐREJELZÉS A geopolitikai feszültségek és a mintegy négymilliárd embert érintő választások miatt a bizonytalanság éve lesz 2024 a világgazdaságban. A voksolások közül a májusi európai uniós parlamenti és a novemberi amerikai elnökválasztás lesz leginkább az érdeklődés középpontjában. Az EU-ban fontos kérdés, hogy a változás hatására tovább lassul-e az integráció, valamint a döntéshozatali folyamatok még nehézkesebbé válnak-e. A két választás befolyásal lesz a tőkepiaci mozgásokra, ezért érdemes lesz „szárazon tartani valamennyi puskaport", azaz a viszonylag magas kamatozású pénzpiaci eszközökben tartani a megtakarítás egy részét, felkészülve egy esetleges részvénypiaci korrekcióra – hívták fel a figyelmet az Equilor Befektetési Zrt. elemzői tájékoztatójukon.

Idehaza a két legfontosabb gazdasági kérdés a növekedés és az infláció. Árokszállási Zoltán, a cég vezető elemzője szerint a tavalyi zsugorodás után 2024-ben a magyar gazdaság érdemi növekedést mutathat fel. Noha a háztartások bizalma továbbra is nyomott szinten van, erősödhet a belső kereslet, mivel a fogyasztást az emelkedő reálbérek egyre jobban támogathatják. A cég idénre 3,2 százalékos gazdasági növekedést vár, miközben az infláció 5,3 százalékra lassul.

Az Equilor vezető elemzője szerint az egyre fontosabb kérdés ezzel kapcsolatban az, hogy meddig tarthat a kamatcsökkentési ciklus, hiszen a 10,75 százalékos jelenlegi alapkamat nagyon messze van az aktuális, és az Equilor által 2024-re várt 5,3 százalékos átlagos inflációtól. Az elemzés rámutat, hogy a hosszabb távú inflációs folyamatokban továbbra is bizonytalanság látható, ezért év végére az Equilor is 6 százalékos alapkamatot vár. A forint árfolyamában ellentétes hatások érvényesülnek: az európai uniós források egy részéhez most már hozzáfér Magyarország, és a globális kamatokhoz képest a kamatkülönbözet a forint javára továbbra is számottevő. Ez gyorsan csökkenhet, és így, bár rövid távon nem kizárt némi erősödés, az év végén 395 forint körül alakulhat az euró árfolyama.

Árokszállási Zoltán: Idén a magyar gazdaság érdemi növekedést mutathat fel

A tavalyi hat százalék körüli GDP-arányos költségvetési hiány nem kínál sok teret a gazdaság élénkítésére, azonban beavatkozás nélkül is érezhető növekedés érhető el, és a rezsicsökkentésre fordítandó források is kisebbek lehetnek a tavalyinál. A hiány automatikusan csökkenhet a tavalyihoz képest, az Equilor várakozása szerinti 4,7 százalékra. P. ZS.

Sok hűhó semmiért

KITOLONCOLÁS Lázadozások és fenyegetések után, de elfogadta a brit kormánypárti többség a Ruanda biztonságosságát kimondó törvényt. A felsőház még okozhat meglepetést.

R. HAHN VERONIKA
LONDON

Maratoni ülésen tárgyalta, majd fogadta el a westminsteri parlament alsóháza a héten a Safety of Rwanda elnevezésű törvényt, amely kellően biztonságosnak minősíti a kelet-afrikai országot ahhoz, hogy oda lehessen küldeni az Egyesült Királyságba illegálisan érkező bevándorlókat menekültstátuszuk elbírálása céljából. A nem épp az emberi jogok tiszteletben tartásáról elhíresült Ruanda biztonságos jellegét azért kell jogi síkra emelni, mert attól a perctől kezdve, hogy még Boris Johnson kormányzása idején a La Manche csatornán keresztül lélekvesztőkön Doverben landoló illegális bevándorlók első csoportja egy Kigaliba tartó repülőgépbe be-, majd ugyanazzal a lendülettel bírósági intervenciók miatt ki is szállt, nem sikerült megoldást találni a terv megvalósítására. A kedden és szerdán harmadik nekifutásra tárgyalt törvény a bevándorlási rendszer minden döntéshozója számára, beleértve a belügyminisztériumi és bírósági dolgozókat, egyértelműsíti, hogy a deportálások megtámadhatatlanok. Ugyanígy a kitoloncolásra várókat is megakadályozza abban, hogy egyéni jogi akciókkal próbálják blokkolni áttelepítésüket Ruandába arra való hivatkozással, hogy komoly és visszafordíthatatlan fizikai, lelki sérüléseket szenvedhetnek kálváriájuk során. A vita szenvedélyéből nem gondolta volna az ember, hogy – mint erre a The Times napilap parlamenti szkeccse is emlékeztet – 643 nap telt el azóta, hogy a koncepciót nyilvánosságra hozták, a harmadik miniszterelnök van hatalmon, és az ötödik belügyminiszter felel a bevándorláspolitikáért. Két, parlamenti választást nem nyert kormányfő is lapátra tette ebből a pozícióból azt a Suella Bravermant, aki a mostani alsóházi eszmecsere során a leghangosabban lépett fel a törvény előterjesztett formájával szemben. Mind ő, mind a számos módosító javaslatot jegyzett korábbi, azóta lemondott helyettese, Robert Jenrick a szöveg szigorítását követelte, azzal érvelve, hogy ez az „utolsó lehetőség” az úgynevezett kishajóválság leküzdésére.

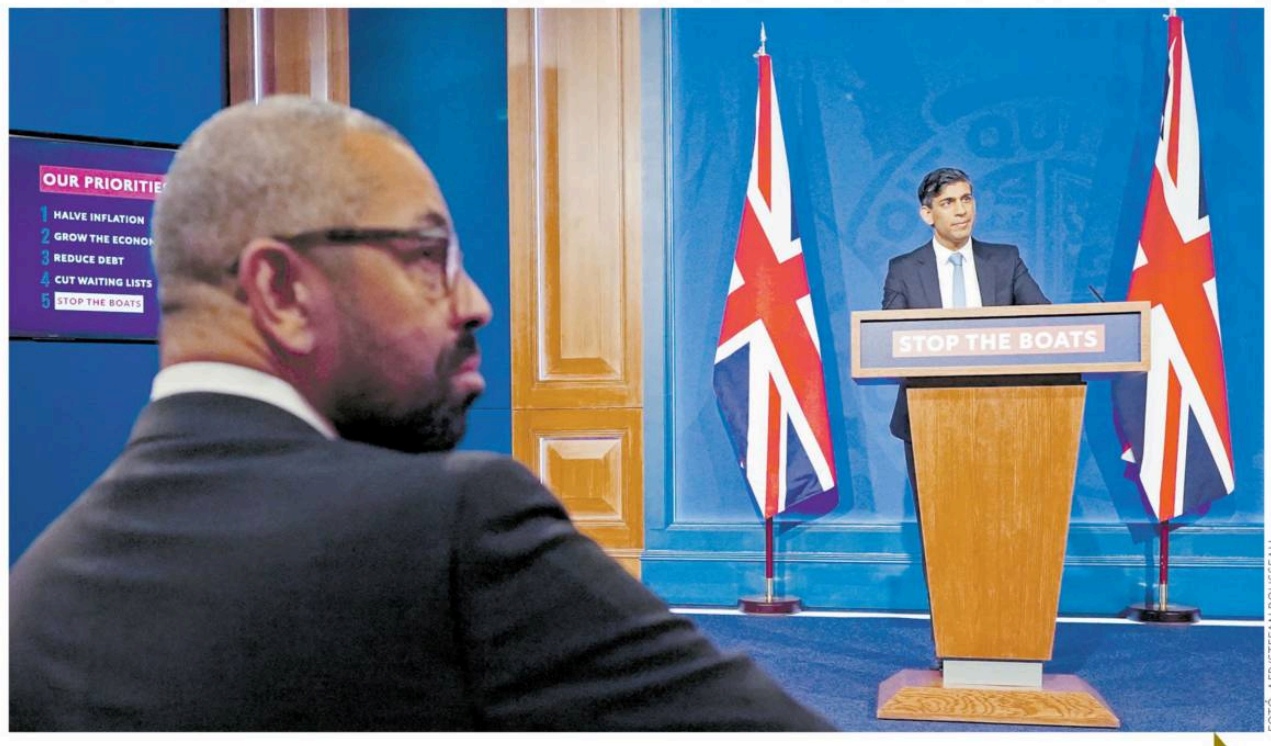

FOTÓ: AFP/STEFAN ROUSSEAU

Rishi Sunak helyzetén nem segített az sem, hogy még a davosi Világgazdasági Fórumon részt vevő ruandai elnöknek is tele lett a hócipője az üggyel

A törvény elfogadott változata a kitoloncolásra várókat is megakadályozza abban, hogy egyéni jogi akciókkal próbálják blokkolni áttelepítésüket Ruandába.

Mint arról lapunk is többször beszámolt, Rishi Sunak öt kormányzási prioritásának egyike a „Stop the Boat” célkitűzés, a még az elmúlt napok szokatlanul hideg időjárásának is ellenálló, életveszélyes, felfújható csónakos behajózások megszüntetése. Tavaly mellesleg az egy évvel korábbi 42 ezer helyett csak 29 ezer menekült érkezett a Csatornán keresztül. Braverman és támogatói úgy érzik, nem elég hatásosak azok az intézkedések, amelyek blokkolnák a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának intervencióit a repülőjáratok indítása ellen. Míg a tory vezetői ambícióit alig leplező volt belügyminiszter szerint a szigetországot „egy külföldi bíróság és a brit érdekeket figyelmen kívül hagyó bírák kormányozzák”, Jenrick szerint „tarthatatlan” az Egyesült Királyság tagsága az Emberi jogok európai egyezményében is.

Rishi Sunak helyzetén nem segített az a körülmény sem, hogy még a davosi Világgazdasági Fórumon részt vevő ruandai elnöknek is tele lett a hócipője az üggyel. A BBC által mikrofonvégre kapott Paul Kagame meggondolatlanul felajánlotta, hogy ha a brit kormány feladja tervét, kész visszafizetni az eddig kapott 240 millió font támogatást. A politikus jelezte, „ez nem Ruanda, hanem a londoni kabinet problémája, ám annak is van határa, hogy meddig lehet ezt húzni”. A ruandai kormány szóvivője később pontosított: „A megállapodás értelmében Ruandának nem kötelessége visszafizetni a már kiutalt összeget, de ha nem érkeznek menekültek, és a brit adminisztráció ezt kéri, a kifejezetten a migránsok megsegítését szolgáló részt visszatérítheti.”

643
nap
telt el azóta, hogy a tervvel előálltak, azóta a harmadik miniszterelnök van hatalmon

A két vitanapon megtárgyalt módosító javaslatok megszavazása során mindig 60 körüli számban álltak lázadó toryk az ellenzék mellé, így is minden esetben alulmaradva. A rebellisek közé tartozott a Konzervatív Párt két elnökhelyettese is, akik így lemondásra kényszerültek. Amikor azonban szerdán késő este az egész csomagról kellett dönteni, 11 képviselő haladt át a „nem” szavazótermen. Az elsősorban a párt jobboldalán elhelyezkedő bajkeverők egy az utolsó pillanat előtt összehívott tanácskozáson határoztak úgy, hogy bizalmi kérdésről van szó, és nem érné meg kiakolbólítani Sunakot, megbuktatni a kormányt, és az urnák elé szólítani a választókat. Már csak azért sem, mert a legfrissebb YouGov poll szerint a Munkáspárt immár 27 százalékkal vezet a Konzervatív Párt előtt, azaz saját állásvesztésüket gyorsítanák fel.

A Ruanda-törvény alsóházi akadályvétele, 320 igen és 276 nem arányban fellélegzés, sőt győzelem a kormányfő számára, hiszen azt jelzi, hogy legfeljebb 10-15-re tehető az „anti-Rishi-brigád” létszáma. Hátravan még azonban a törvény felsőházi jóváhagyása. Csütörtöki sajtótájékoztatóján Sunak „sürgős nemzeti elsőbbségi ügynek” nevezte a Ruanda-tervet, és felszólította a lordokat, hogy mielőbb fogadják azt el, hogy rákerülhessen a királyi pecsét. Stephen Kinnock, az árnyékkormány bevándorlási államtitkára „működésképtelennek” nevezte az elképzelést, és a Liberális Demokratákkal együtt a választások kitűzése mellett szállt síkra.

A nemzetiségi kérdés lehet Putyin banánhéja

BASKÍRIA Nem mindennapi jelenség Oroszországban egy többnapos, 5-6 ezer fős tüntetés, mint ahogy az sem, hogy a mínusz 20 fokban kitartó demonstrálók összecsapjanak a rohamrendőrökkel. Márpedig ez történt az Orosz Föderáció egyik tagköztársaságában, Baskíriában, ahol egy regionális aktivista, Fail Alszinov védelmében vonultak utcára a tüntetők. A „külföldi ügynök”, emigrációban működő orosz ellenzéki portál, a The Moscow Times szerint ez volt az egyik legnagyobb utcai tiltakozás Oroszországban a Kreml ukrajnai inváziójának közel két évvel ezelőtti kezdete óta.

Nem a háború ellen tiltakoztak a demonstrálók, az ügy mégis szövetségi jelentőségűvé nőtte ki magát, jelezve, hogy a felszín alatt sok kisebb helyi elégedetlenség is fortyog. Ezek közül kétségtelenül a kisebbségek kérdése az egyik leggyúlékonyabb, főképp annak fényében, hogy a moszkvai hatalom az ukrajnai frontra is előszeretettel sorozza be a nemzeti kisebbségek tagjait, e népcsoportok látványosan felülreprezentáltak a frontszolgálatra kötelezettek körében.

Az egyik legismertebb aktivista, aki a kisebbségek védelmében évek óta következetesen kiállt, a szerdán négy év, büntetőtelepen letöltendő szabadságvesztésre ítélt Alszinov volt. Az ítéletet a Moszkvától mintegy 1400 kilométerre délkeletre fekvő Bajmak városának bírósága mondta ki, támogatói viszont, dacolva a hatósági figyelmeztetéssel, már hétfőn a bíróság elé vonultak, azt követelve, hogy az aktivistát tisztázzák minden vád alól. Orosz ellenzéki hírportálok szerint hétfőn még nem történtek letartóztatások, kedden viszont Alszinov több szövetségesét is őrizetbe vették Baskíria-szerte, valószínűleg azért, hogy megpróbálják leállítani a támogató megmozdulást. Az internetes és telefonos kommunikációt már kedden blokkolták a hatóságok, ennek ellenére szerdán is ezrek vártak az ítélethirdetésre a bíróság épülete előtt. A The Moscow Times tudósítása szerint Alszinov ügyvédje hangosbeszélőn jelentette be az ítéletet, a tömeg pedig azt skandálta: „Szégyen! Szégyen!” A pajzzsal, könnygázzal, gumibotokkal felszerelt rohamrendőrök ezután csaptak le a hógolyókkal védekező tömegre.

Az OVD-Info emberi jogi csoport adatai szerint többtucatnyi tüntetőt őrizetbe vettek. Baskíria belügyminisztériuma két büntetőeljárást indított a bajmaki tüntetések miatt.

Fail Alszinov ügye ugyanolyan kamuvádra alapszik, mint a háború kitörése óta bebörtönzött ellenzékiek legtöbbje esetében. A baskír aktivistát „etnikumközi gyűlöletkeltés” ürügyén iktatták ki a közéletből. Azzal vádolták meg, hogy egy tavalyi nyilvános beszéde során etnikai gyűlöletre uszított a kaukázusi és közép-ázsiai vendégmunkások ellen, „megsértette emberi méltóságukat” azzal, hogy „fekete embereknek” nevezte őket. Alszinov állítja, baskír nyelven elhangzott beszédét rosszul fordította le egy kormányhoz kötődő nyelvész szakértő. Őt igazolják független nyelvészek is, akik szerint a „kara halyk” kifejezés a baskír és más türk nyelvekben „képzetlen, nehéz munkát végző emberek csoportjaira” utal.

Nyilván, átlátszó kifogásról van szó. Alszinov az inkriminált beszédet egy 2023. áprilisi tüntetésen mondta el, amelyet a térségben folyó illegális aranybányászati munkálatok ellen szerveztek. Ez az ellenállás sok fejtörést okozott Moszkvának, akárcsak a baskír őslakosok emberi, politikai és nyelvi jogainak, szent helyeinek és kultúrájának védelmében korábban ugyancsak Alszinov által is szervezett megmozdulások.

Amint a szerdai tüntetés is jelezte, sokan vannak Baskíriában, akik szerint az aktivistát népszerűsége és a baskír nép jogainak védelmében elért eredményei miatt küldték büntetőtelepre. Oroszország-szakértők, orosz és nemzetközi elemzők évtizedek óta figyelmeztetnek, hogy a föderáció egyik Achilles-sarka a tagköztársaságokban erősödő, számos szeparatista törekvés. A Kreml elnyomó politikája csak ráerősít erre.

FOTÓ: AFP/STRINGER

A 37 éves Fail Alszinovot kedden az orosz kormány felvette a „szélsőségesek és terroristák" listájára

A 37 éves Alszinovot kedden az orosz kormány felvette a „szélsőségesek és terroristák” listájára. „Nem ismerem el a bűnösségemet. Mindig az igazságért, a népemért, a köztársaságomért harcoltam, ezért még találkozunk” – mondta az aktivista az ítélethirdetéskor. A köztársaság kormányzója, Radij Habirov tegnap máris bejelentette: külföldi szeparatisták állnak a történtek mögött, Alszinov és szövetségesei „környezetvédő aktivistának és hazafinak álcázzák magukat”, de valójában árulók, akik Baskíria elválasztását követelik Oroszországtól, és ennek érdekében gerillaharcra szólítanak fel.

GÁL MÁRIA

Időzített bomba lett a Közel-Kelet

ESZKALÁCIÓ Pakisztán csütörtökön válaszcsapást mért iráni célpontokra, a közel-keleti régióban ezzel tovább fokozódott az instabilitás, az erőviszonyok összekuszálódtak, megfigyelők szerint minden szikra veszélyessé válhat, kiváltképp, mivel a viszály egy újabb atomhatalmat is érint.

A gázai háború kitörésétől fogva magában hordozta a veszélyt, hogy regionális konfliktussá növi ki magát. Mindenekelőtt mert az Irán által támogatott térségbeli – iraki, szíriai, jemeni – terrorcsoportok, de elsősorban a libanoni Hezbollah kezdettől támadások sorát hajtották végre Izrael ellen. Az eszkaláció veszélye tavaly novemberben nőtt meg jelentősen, amikor a jemeni húszik rakétái már nemcsak Izraelt célozták, de támadásokat kezdtek indítani az Ádeni-öbölben és a Vörös-tengeren közlekedő kereskedelmi hajók ellen, ellehetetlenítve a nemzetközi kereskedelem kulcsfontosságú útvonalát.

FOTÓ: AFP/IRANIAN STATE TELEVISION

Irán szerint 3 nő és 4 gyerek áldozata volt a pakisztáni légicsapásnak

A hétvégén végrehajtott amerikai–brit légicsapások kevésnek bizonyultak a húszi veszély kiiktatására, tegnap újabb 14 rakétakilövő állomásra mért csapást az amerikai légierő a húszik által felügyelt jemeni területen. Az Európai Unió pedig úgy döntött, hadihajókat küld a Vörös-tengerre. A többnemzetiségű misszió összetétele még nem ismert, csak annyi, hogy a Vörös-tenger légterét kell majd védelmeznie a húszi drónoktól és rakétáktól.

Herci Halevi izraeli vezérkari főnök szerdán arra figyelmeztetett, hogy „a háború valószínűsége északon most nagyobb, mint a múltban”, az IDF pedig „fokozza a libanoni harcra való felkészültségét”.

Irán mindeddig csak a proxy erőkön keresztül vett részt a konfliktusban, a napokban azonban közvetlenül is katonai szereplővé vált. A hét elején szíriai és iraki célpontokra mért csapást, azt állítva, hogy Izraellel együttműködő terrorcsoportokat semmisített meg, szerdán viszont az atomhatalom Pakisztán területén lévő célpontokra mért halálos gyerekáldozatokat is követelő csapást. Perzsa indoklás szerint ugyancsak Izrael-barát beludzs csoportok bázisait lőtte, amit azonban Pakisztán zokon vett. Csütörtökön hajnalban érkezett Iszlámábád válasza, a pakisztáni külügy szerint iráni „terrormenedékekre” mértek csapást. Anvár-ul Hak Kakar pakisztáni ideiglenes miniszterelnök elhagyta a davosi fórumot és hazautazott.

A két szomszédos iszlám ország viszonya eddig sem volt felhőtlen, a Hamász október 7-i Izrael elleni terrortámadása és a gázai háború kontextusában azonban egészen más a súlya ennek a kölcsönös légicsapásnak.

G. M.

Korai még Kijev béketerve

DAVOS – „Békeformulájához” keresett újabb támogatókat Ukrajna a Világgazdasági Fórumon, de Kína még egy találkozóra sem méltatta.

HARSÁNYI GYÖRGY

Miközben a több mint egy éve alig változó ukrajnai frontvonalon egyre nő az orosz nyomás, s az a veszély fenyeget, hogy Oroszország felülkerekedik a szövetségesi támogatások elakadása miatt védekezni kényszerülő Ukrajnával szemben, a kijevi vezetés béketerve szélesebb körű elfogadtatásának szentelte davosi szereplését.

Volodimir Zelenszkij kedden a lehetséges diplomáciai tárgyalások örvénye közepette érkezett a svájci városba, beszédében az ukrán béketervet népszerűsítette, és szigorúbb szankciókat sürgetett Oroszországgal szemben. Kiemelte, hogy a nemzetbiztonsági tanácsadóknak rendezett vasárnapi „békekonferencián” 83 ország vett részt, s minden korábbinál több, a globális délhez tartozó ország képviseltette magát. Ám – természetesen – nem volt ott a magát nyeregben érző Vlagyimir Putyin Oroszországa, amely lesöpörte Ukrajna feltételeit.

Zelenszkijjel folytatott hétfői megbeszélése után Viola Amherd, Svájc szövetségi államfője meglepetésre beleegyezett, hogy országa még idén házigazdája lesz az ukrán békeformulát támogatók csúcstalálkozójának. Kijev terve teljes orosz kivonulást követel minden ukrán területről, valamint egyebek mellett jóvátétel fizetését és a háborús bűnök üldözését, de elemzők és még a javaslatot támogató politikusok is úgy vélik, hogy ezek elérhetetlenek a jelenlegi hadszíntéri erőviszonyok mellett.

A New York Times (NYT) szerint Moszkva informálisan jelezte, hogy Putyin elnök nyitott a tűzszüneti tárgyalásokra, ukrán tisztviselők azonban elutasítanak minden ideiglenes tűzszünetet, mert azt Oroszország szerintük csak arra használná fel, hogy átcsoportosítsa erőit és újra támadjon. Moszkva ennek megfelelően reagált a davosi fejleményekre. – Az ukrán hadsereg ellentámadása kudarcot vallott, és ha a jelenlegi tendencia folytatódik, „Ukrajna államisága hamarosan kétségessé válik” – jelentette ki Putyin kedden orosz városvezetők előtt. Az orosz elnök hozzátette: kizárt, hogy Oroszország feladja azokat az eredményeket, amelyeket a háború elmúlt másfél évében elért. Dmitrij Medvegyev, az orosz biztonsági tanács elnökhelyettese pedig egyenesen kijelentette, hogy az ukránok nem számíthatnak tartós békére, mert egy független ukrán állam léte a történelmi orosz területeken, mindig is okot szolgáltat majd a háborúra.

FOTÓ: AFP/ALESSANDRO DELLA VALLE

Viola Amherd svájci államfő beleegyezett, hogy országa még idén házigazdája lesz az ukrán békeformulát támogatók csúcstalálkozójának

A világ minden tájáról Davosba érkezett kormányzati tisztviselők és üzleti vezetők a NYT szerint továbbra is támogatásukról biztosították Ukrajnát, és aggodalmuknak adtak hangot amiatt, hogy az ország kritikus időszakban fogytán van a külső pénzügyi támogatásnak, de sokan a háború diplomáciai befejezését szorgalmazták. Az Ukrajna támogatását ellenző Donald Trump hétfői előválasztási sikere pedig egy olyan amerikai elnökválasztási kampány kezdetét jelezte, amelyben Ukrajna súlya az esetleges tárgyalásokon Trump nyerési esélyeitől függ majd – mondta egy elemző az amerikai lapnak.

> Ukrán vezetők azt szerették volna, ha Zelenszkijnek módja nyílik Li Csiang kínai miniszterelnökkel is találkozni, de az elnöknek a kívánt találkozó nélkül kellett hazautaznia.

A Politico amerikai hírportál szerint az ukrán vezetők Davosban kínai tisztviselőkkel, esetleg Li Csiang miniszterelnökkel is szerettek volna találkozni, de Zelenszkij a kívánt találkozó nélkül kellett hazautazzon. Még a svájci Alpokban tartott újabb békekonferencia előtt Andrij Jermak kabinetfőnök azt mondta, elengedhetetlen, hogy Peking csatlakozzon a béketárgyalásokhoz. Kína azonban egy lépést sem tett, hogy elkötelezze magát a tárgyalások mellett.

A Politico szerint ez a legutóbbi jele annak, hogy Kínának nem áll szándékában szorgalmazni az orosz elnök Ukrajna elleni háborújának befejezését. Ehelyett Oroszország oldalára állt, és katonai célú anyagokkal látta el erőit, a nyugati nyomás és szankciók ellenére megtámogatva háborús erőfeszítéseit.

A határvédelem fontosabb Ukrajnánál

ALKU Kiélezett egyeztetés zajlott Mike Johnson republikánus házelnök, kongresszusi frakcióvezetők, Jake Sullivan elnöki nemzetbiztonsági tanácsadó és Joe Biden részvételével helyi idő szerint szerdán a Fehér Ház kabinetirodáján. Az amerikai elnök azért hívta össze a kétpárti találkozót, hogy figyelmeztessen az Ukrajnának nyújtandó támogatás kiemelt fontosságára. A tét jelenleg a Biden által tavaly bejelentett 110 milliárdos monstre segélycsomag megszavazása, amelyben 61,4 milliárdos előirányzat szerepel az ukrán háborús erőfeszítések segítésére.

Johnson házelnök továbbra is kötötte az ebet a karóhoz és a párt szélsőjobb szárnyának álláspontját képviselve további szigorításokat követelt a migrációs politika terén az elnöki csomagban határvédelemre szánt 14 milliárdos tételen felül. – Ragaszkodnunk kell ahhoz, hogy a határvédelem az első számú prioritás – fogalmazott Johnson. A New York Times tudósítása szerint Biden nyilatkozatban hangsúlyozta az ukrán légvédelmi és tüzérségi képességek fejlesztésének szükségességét, kijelentve, hogy támogatásával az USA „határozott üzenetet tud küldeni elkötelezettségéről” Ukrajna honvédő harca mellett, a támogatás elmaradása viszont stratégiai következményekkel járhat a NATO szövetségén belül.

FOTÓ: AFP/ BRENDAN SIALOWSKI

Mike Johnsonnak kötéltáncot kell járnia a kétpárti egyeztetés során

Bár Chuck Schumer demokrata és Mitch McConnell republikánus szenátusi frakcióvezetők optimistán nyilatkoztak, miszerint a megegyezés már közel és akár már jövő héten szavazhatnak a határvédelem és Ukrajna kérdésében, azért nem eszik olyan forrón a kását Washingtonban. Mike Johnson eddig minden esetben elutasító volt az ukrán segélycsomag kérdésében, de a republikánus képviselőcsoport által elfogadott változtatásokat javasolt a migrációs politika jelenlegi gyakorlatában. Ilyen például a Trump-érában bevezetett gyakorlat, miszerint bevándorlóközpontok telítettsége esetén az illegális határátlépőknek a mexikói oldalon kellene várakozniuk, illetve megszüntetnék annak lehetőségét, hogy az illegális bevándorlók ügyében hozott bírósági ítéletig amerikai földön helyezhessék szabadlábra a szóban forgó személyeket.

Jövő hétfőtől 217-213 arányú többséggel kell dolgoznia a képviselőház republikánus frakciójának, ami mélypont a párt történetében. Ezt az is jelenti, hogy Johnson házelnök egyre inkább két tűz közé kerül. A szűk többség miatt muszáj engedményeket tennie a demokrata oldal felé a szövetségi költségvetés elfogadásához, ám leváltott elődje, Kevin McCarthy bukását is ez az engedékenység okozta, amely felbőszítette a konzervatív jobbszárny radikálisait. A szövetségi büdzséről szóló jelenlegi áthidaló törvény két lépésben, ma éjfélkor és február 2-án jár le, erre már készen áll egy újabb átmenetről szóló tervezet március 1-jei és 8-i határidővel. Megoldásra váró kérdés tehát még sok van, idő már annál kevesebb a törvényhozók számára.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

Bagoly mondja

HARGITAI MIKLÓS

Bár deklaráltan kontinentális vezető szerepre pályázik, Orbán Viktornak egyelőre be kell érnie azzal, hogy ő lett Európa – szalonképes verzióban – rézfarkú baglya. Vagyis az a mitikus/anekdotikus alak, akivel a többiekre (nem a gyerekekre, hanem éppenhogy a mítoszok mögött a valóságra is kíváncsi választókra) rá lehet ijeszteni.

A kormányközeli történetmesélők szeretik mindenben Soros György és a brüsszeli bürokrácia kezét fölfedezni, de amit látunk, az sokkal inkább a klasszikus demokráciaműködés közben. Az EP-ben választás lesz, és azzal a programmal, hogy valaki ezt a látványosan kleptokrata, Oroszország- és Kína-barát, a saját állítólagos értékeit és elveit – most éppen a vendégmunkásimport ügyében, de bármilyen más ügyben is – gondolkodás nélkül áruba bocsátó rezsimet támogatja, az Unió legtöbb országában biztos öngyilkosság csatába indulni. Azzal, hogy a Parlament a szokásosnál keményebben mordult rá a tényleg minden határon túl engedékeny Bizottságra, nem a magyar demokráciának tett gesztust, hanem a saját választóinak. A szavazati arány – bő kétharmad a renitens magyarok és a kollaboráns EB megrendszabályozása mellett – nem igazán vetíti előre a szélsőradikális jobboldal Orbán által várt előretörését, de ez egyelőre „csak” a képviselők véleménye. Az viszont mindenképp elgondolkodtató, hogy a hivatalban lévő honatyák nem látják azt a szavazótömeget, amelyet épp a NER további gáláns pénzelésével lehetne megnyerni.

Az EP-állásfoglalás nyomán öt frakció támogatásával az EU Bírósága elé utalt jogeset középpontjában egyetlen kérdés áll: jogszerűen szabadított-e föl a Bizottság a befagyasztott támogatásokból 10,2 milliárd eurót, azaz eleget haladt-e már a kormány a jogállami működéshez visszavezető úton, vagy ez is csak pávatánc, és korai volt kinyitni a bukszát. Most annyit tudunk, hogy egyrészt az EP-képviselők többsége szerint nem volt megalapozott az utalás, vagyis a Bizottság nem a „Szerződés őreként” járt el, ami a feladata lenne, hanem politizált (utóbbi az, amivel a testületet a magyar kormány más esetekben vádolni szokta). Másrészt épp lapunk írta meg, hogy az ún. igazságügyi reform, amit a kormányunk állítólag végrehajtott, már az első gyakorlati vizsgán, az OBT-választásnál elbukott: pontosan úgy érvényesült a kormányzati befolyás, mint a „reform” előtt.

A dilemmát – bárhogy határozzon is a bíróság – végső soron majd az új EP és az új Bizottság összetétele fogja eldönteni. Tanulságként egyelőre azt érdemes magunkkal vinni, hogy a közvetlenül választott, vagyis a népet reprezentáló képviselők (azaz nem Soros György, és nem is a „bürokraták”) kétharmada szerint az, amit a magyar miniszterelnök csinál, nem Európa jövője, hanem – ha normává válik – az Európa-projekt vége. A trendforduló, ha lesz, nemcsak a posztfasizmus áttörését hozhatja el, hanem akár annak bebizonyosodását is: a józan (?) többségnek végre elege lett a lopásból, a hazudozásból meg az árulásól. De a döntés tényleg az európai választók kezében van: választhatják a rézfarkú baglyot is.

JEGYZET

Vincze Attila

Megoldóemberek

Konzultációs kérdőívünk egyetlen kérdésre fókuszál: ön szerint melyik társadalmi csoport érdekében módosítottak 24 óra alatt törvényt?

A pedagógusok. Az akadémikusok. Az orvosok. A Volánbusz-vezetők. A labdarúgók. Ha utóbbira tippelt, ön nyert. Vegyen egy lottót is! A felülmúlhatatlan gyorsaságú törvénymódosítást Pintér Attila szofisztikált örökbecsűjével árnyalnánk még, amikor a tréner szakmai észrevételét a csapat taktikáját illetően ekképp foglalta össze: „Mindenki nyugodjon le a pics@ba!” Csak hát ez épp behallatszott a zajmikrofonba. Lenyugodhatnak hát a labdarúgók, megváltozott a migránshorda ellen február utolsó napjáig érvényes hatályos idegenrendészeti törvény, mégis kaphatnak tartózkodási engedélyt EU-n kívüli emberek, csak ehhez a hónuk alatt kell lenni egy labdának. Lehetőleg futball-labdának.

A gépezet tébolyító olajozottsága tökéletes, a fogaskerekek súrlódásmentesen alkotják a nagy egészet, ebben homokszem nem játszik, ez nem a Párizs–Dakar, hanem a magyar valóság. Mindenki csak a saját részfeladatát látja el: egy közepesnél is érdektelenebb vidéki klub vezetője felveti a problémát a sportról elnevezett rádióban, amit pont meghall a szövetség, amelyik arra kéri a sportállamtitkárt, járjon már el az ügyben, majd a belügyi kolléga a kormányzat elé terjeszti a törvénymódosítást, és nem sokkal több, mint 24 óra múltán kész a nagy mű. A két államtitkár közös fotója alá azt írja, „Megoldottuk az átigazolási problémát!

A közepesnél is érdektelenebb vidéki klubnak persze nincs is miből igazolnia, ehelyett a Ferencváros szerdán bejelenti, épp erre járt egy Moszkvában született 22 éves örmény válogatott, akinél pont volt labda. Ugyan nem közlik az árat, de egy kattintás és látni, a tranzakció nagyságrendileg 500-700 millió forint. A tanulság? A végén mindig mi fizetjük a cechet.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

A KRITIKA KRITIKÁJA

GÁL MÁRIA

Rossz lovon

Nem véletlenül fogadta középhatalomnak járó felhajtással Robert Fico szlovák miniszterelnököt a magyar kormányzat. A harmadik világbeli és posztszovjet autokraták között tündöklő Orbán Viktor számára bármely uniós ország vezetőjének „barátsága” kincset ér. Az olyané pláne, aki egy-egy vétóval is megtámogathatja Brüsszel-ellenes magányos szabadságharcában. A lengyel kormányváltás nyomán az uniós „harctéren” magára maradt a magyar miniszterelnök, miközben a sorosista lobbi által dróton rángatott gonosz Brüsszel rendületlenül fenekedik „a magyarok” ellen – ha így megy ez tovább, oda a rezsicsökkentés, oda a magyar szuverenitás, és persze a lóvé is. Szabadságharcos vezetőnk kitart ugyan, de szüksége van olyanokra, akik védelmezik a hátát a többfrontos küzdelemben.

A brüsszeli tej a túlélést jelenti Fico számára. A szlovák lakosság egyszer már tüntetésekkel zavarta el Ficót, s nem él annyira a vezér bűvöletében, mint a magyar.

Csakhogy miniszterelnökünk rossz lóra tett a szájhős Fico személyében. A pragmatikus populista Fico Orbánnal kórusban szidta Brüsszelt kedden, jelezve, hogy az Európai Parlament csúnya támadást tervez a budapesti és pozsonyi kormány ellen, de ez semmit sem jelent. Hogy mennyire lesz komoly hátvéd, arról majd a február eleji uniós csúcs ad ízelítőt.

Mindketten fejőstehénnek tekintik az EU-t, amely tejeljen és fogja be, ne avatkozzon a tagállamok belügyeibe. Ám a brüsszeli tej a túlélést jelenti Fico számára. A szlovák lakosság egyszer már tüntetésekkel zavarta el Ficót, s nem él annyira a vezér bűvöletében, mint a magyar. Fico korábban azt is megtapasztalta, milyen, amikor saját európai pártcsaládja kizárja, s a szocialisták ezúttal sem fognak tétovázni. Az uniós intézmények pedig – a magyar tapasztalatnak hála – kezdik megtalálni a fogást a renitenskedő illiberálisokon. Szlovákiában márciusban államfőválasztást rendeznek, amelyen ha Peter Pellegrini veszít Ivan Korcokkal szemben, igencsak nehéz napok várnak a Fico-kormányra. Márpedig veszíthet, az évekig legnépszerűbb Pellegrinit megelőzte a volt liberális külügyminiszter. Pellegrini népszerűségével fizet azért, mert kormányra segítette Ficót.

Fico politikai jövője Pellegrinitől és az uniós pénzektől, nem pedig Orbán Viktortól függ. Kérdés, kit, mit választ.

Fanyar füstök faluja

TÜZES LÓ

DOROS JUDIT

Savanyú szaga van ilyentájt a vidéknek, kellemes illatnak aligha nevezhető. Savanyú füstöt pöfékelnek az ég felé a kémények, van, hol világosabb galambszürkén, máshol már-már barnásvörösen. A megfontoltabbak, előre gondolkodók, de lehet, hogy csak helyi szinten tehetősebbek hónapokkal korábban meg tudják venni a később esedékes tűzifát, egyfajta reményt is kifejezve ezzel, hogy lesz még jövő esztendő, s lesz, akinek odabent meleget ad majd a kályha, a kazán. Ők nem az idei nyirkos hasábokat tüzelik, hanem tavalyit, tavalyelőttit, a fészerben kiszáradt hasábokat dobják a jófajta parázsra, s ha reggelre ki is alszik a tűz, mérnöki alapossággal gyújtanak be újra. Ha marad némi parázs, még könnyebb a dolguk. Kicsit felpiszkálják a félig-meddig szénné feketedett, de itt-ott még vörösen izzó darabokat, s tesznek rá régi újságpapírt. Napilaposból, a hamarabb lángra lobbanóból egyre kevesebb akad a házaknál, a csütörtökönként bedobott reklámkiadványok viszont silányabbul égnek, hiába kelletik magukat a képeken gusztusos narancsok, márkás italok, domborodó csirkemellek, a szépen nyomtatott oldalak leginkább csak pörkölődnek, füstölnek.

Náluk nincsenek szépen vödrökbe, ládákba bálázva a könnyen éghető darabok, azt dobnak a kályhába, amit épp érnek.

A gúlára pakolt papírra aztán kiszáradt fahéncsot, roppanó gallyakat, szilánkosra vágott forgácsokat halmoznak, levegőt engednek be a kis fémajtón vagy megnyitják a szabályozható kéménynyílást. Megvárják, míg pattogni kezd a tűz, s nagyobb darabokat már csak olyankor tesznek rá, amikor magabiztosan táncolnak a lángok.

Ott, ahol barnás füst gomolyog, nem törődnek a tűzrakás művészi, de legalábbis professzionális mivoltával. Náluk nincsenek szépen vödrökbe, ládákba bálázva a könnyen éghető darabok, azt dobnak a kályhába, amit épp érnek. Az unoka itt ragadt irodalmi szöveggyűjteményének penésztől súlyos lapjai, kilyukadt paplanhuzat, elvásott gumicsizma kerül a kályhába, hogy aztán az egész falut beterítse az egyenetlen kéményből fölszálló, sűrű, tömény, szagos füst. Mintha savanyú köd ereszkedne ilyenkor a házakra, amelyek meleg szobáiban méltatlankodva húzzák magukhoz a pálinkás butykost az idősebbek. Szólni nem mer senki, a békesség, a jó szomszédság többet ér. Befelé forrong ezért a falu népe, legfeljebb a közösségi oldalon oszt meg hosszú szakcikket a begyújtás és fűtés miértjéről, mintha számítana ez annak, aki ilyesmivel korábban sem törődött. A rossz füst ráadásul sosem felfelé száll. Talán az olajos, vizes, szenes molekulák akaszkodnak bele légnemű társaikba, s rántják vissza azokat a háztetők cserepei alá, hogy onnan a játékos januári szél kapaszkodjon beléjük, s röptesse a bűzt egyenesen a járókelők orrlukai felé.

Tavasszal talán pár hétre elmúlik majd a fanyar füstösség. Néhány hétre csak, hogy aztán a kályhakémények kavalkádját a hevenyül összegereblyézett, nedves, gombás, egérürülékes falevelek hasonlóan savanykás gomolya váltsa fel.

Emlékezés az egykori kultúrára

FÖLDIÁK ANDRÁS,
a Magyar Művelődési Társaság elnöke

Nem kultúrharc zajlik, mert a harchoz két fél kell. Ez, ami folyik, inkább a vallásüldözéshez hasonlít, mert az eszmei beállítódásuk, a hitvallásuk miatt szorítják ki a nem tetszőket – talán máglyára ma már nem küldik őket.

Nem tölthet el örömmel minket az sem, hogy ezt olyanok vezérlik, akik egyáltalán nem ismerik a kultúra természetét. Ez nem műszaki terület, ahol a befektetett pénz arányában jön ki a másik oldalon a megfelelő kilométernyi kínai vasúti pálya, vagy a mini-Dubaj Rákosrendezőn. A kultúrának saját minősége van, ami a földgolyót besugárzó finom szálakból szövődik, és efféle diktátumokhoz nincs semmi köze; nem is volt soha, mióta Európának saját kultúrája van.

Ez a terület befolyásolhatatlan hatalmi eszközökkel, és az ezt felfogni képtelen szilárd szűklátókörűséget látva az embernek sírni vagy nevetni lenne kedve. A példák bőséggel áradó sokaságából gondoljunk csak Sztálinra és hű Zsdanovjára, akik aztán tényleg mindent megtettek a „burzsoá kultúra dekadenciájának" kiirtásáért és a „helyes" művek létrehozásáért. Ám az ő kiválasztottjaiknak a neve sem maradt fenn, míg az öngyilkosságba űzött Majakovszkijt, a nyilvánosságtól megfosztott Bulgakovot, az árulónak kikiáltott Paszternakot nemcsak ismerjük, hanem igencsak becsüljük is. Ha annak idején az ember be merészelt volna vinni Moszkvába egy Doktor Zsivágó kötetet, akkor azért arannyal fizettek volna, mert az érték volt. És maradt is, hiszen hiteles, pontos és ereje van, ellentétben a lakájok műveivel.

Ki sem látunk tehát a gondok sorából, ennek ellenére az említettek mégsem a legnagyobb bajok. A „nyitott társadalom kapszulájából áradó mérgező gázok" és a „keresztény nemzeti tiszta levegő" arányának méricskélése a félfeudális hazai állapotból következő átmeneti jelenség, amivel semmire nem mentek eddig – és nem is fognak. A felturbózott divat-kultúra uralma viszont maradandó és globális kártétemény.

Mindenki mindent meg akar szerezni, és semmi más nem számít, csak az, hogy ezt hogyan éri el. Nem lát mást, de a mai kultúrában nehéz is bármi másra rátalálni. Mindez annyira így van, hogy nem is illik ezen füstölögni, mert már mindenkinek a könyökén jön ki. Azaz közhely – de attól még így van. Krasznahorkai László tömören fogalmazta meg a történtek lényegét: „Ott tartunk, hogy az egykori tömegkultúra elment egy bevásárlóközpontba, szépen átöltözött, ilyen napszemüveg, olyan cipőcske, és mire kijött, már magaskultúraként definiálta önmagát. És ezt mindenki elfogadta."

> Ma más filmeket nézünk, mint egykor a nagyapáink, és akinek ezzel problémája van, az írja ki magára, hogy múzeum, és kíméljen meg minket a károgástól (a „sopitól", meg a „depijétől").

Kételyek nélkül elhisszük, hogy ez a profin kivitelezett, de mélységek nélküli elektronikus szórakoztató özön, ez kultúra. És a kérdéssel egyáltalán nem is akarunk foglalkozni. A Pázmány-egyetem felszámolta az esztétikatanszékét, a gimnáziumokban megszűnik a művészettörténet-oktatás, ami pedig a legtöbbet adhatta éppen ebben a vizuális világban az alkotás megértéséhez. Egy-egy művészeti ág belterjes rajongói körén kívül ki ismer valamit is a kortárs magyar vagy világirodalomból, festészetből, zeneművészetből...? Ezzel együtt a nagy többségnek arról sincs fogalma, hogy mi veszett el, és ez miért lenne baj. Ma más filmeket nézünk, mint egykor a nagyapáink, és akinek ezzel problémája van, az írja ki magára, hogy múzeum, és kíméljen meg minket a károgástól (a „sopitól", meg a „depijétől").

A kulturális alkotások és a szórakoztatóipari termékek közötti különbségekről persze kötet terjedelemben kellene írni, de azért talán néhány mondatba is belesűríthető a lényeg. Nem a művész akar közölni valamit azzal a szörnyű „eszmei mondanivalóval", amit belénk próbáltak verni annak idején, nem neki van „üzenete" vagy „sugallata", ahogyan manapság fogalmaznak, hanem a valóságnak van végtelenül gazdag tartalma, aminek kisebb töredékét vagy nagyobb szeletét a mű megragadja, és úgy bontja ki, hozza elénk, hogy annak az a vonása sokkalta jobban érvényesül, mint a hétköznapok összemosódó sokszínűségében. Kinyílik, kiteljesedik és különös jelentőséget nyer az, ami benne van, volt és lesz.

Kétségtelen, hogy ezt a művész látja meg benne és ő emeli ki, formálja alkotássá, de nem ő viszi bele, szó sincs róla. A regényekben is az zajlik le, ami Anna Karenyina, Cyrano vagy Nyilas Misi sorskönyvében adott volt, már akkor is, mielőtt a szerző elkezdte megírni a könyvét. Nem mellébeszélés, hogy ezek a valódi művek írják magukat, és a szobrok benne vannak a márványban, csak a fölösleget kell lefejteni róluk.

Mintha addig tükör által homályosan láttunk volna és most hirtelen, a mű által színről színre. Hoppá! – mondjuk –, tényleg, ez ilyen. Felfedezzük a dolgok csodálatos voltát, egyetemes meghatározottságát, törékenységét és erejét. Eddig is mintha láttuk volna, de nem tudatosítottuk, hogy milyen szép egy mozdulat, milyen bölcsesség rejlik egy arc ráncai mögött, hányféleképpen tündökölnek a Balaton fényei, hogyan fog hozzá Eugénie Grandet Párizs meghódításához, vagy Toldi Miklós méltósága visszaszerzéséhez. És hát száz ilyen cikk teljes terjedelmében sorolhatnánk mindnyájan a példákat.

„Holott náddal ringat, / holott csobogással, / kékellő derűvel, / tavi csókolással."

A kultúrává avanzsált szórakoztatóiparban mindez háttérbe szorul, és elsődlegessé válik az a cél, hogy odabilincseljék a nézőt a fotelhoz, az effekteket jól kiszámítottan adagolják, újra és újra felcsigázzák a figyelmünket, és aztán a végén küldjenek egy kis rózsaszínű reménysugarat, hogy jól tudjunk aludni. Sok mai műben azért sem mutatkozik meg az élet valamely vonása, mert nincs is benne tényleges valóság. Egy nem létező kollégiumban, nem létező varázspálcával harcol a nem létező Titkok kamrájában, a nem létező ősgonosz ellen az emberi képességeket messze meghaladóan ügyes Harry. Ugyan már, királylány! A jóság és a gonoszság a valóságban nem válik így el egymástól, mind a kettő bennünk, magunkban van, amint ezt nagyon jól tudjuk, csak egy kis kikapcsolódásért hajlandóak vagyunk elfelejteni, és a ragyogó színészi, operatőri, írói fogások sorát önfeledten bámulni.

Szép látványok, kiváló zenék és sok minden egyéb van ebben a magát magaskultúrának álcázó elektronikus terméközönben, csak a valóságtól szakadunk el kétségbeejtő mértékben. Azt sem tudjuk már, hogy milyen volt. De nem is érünk rá ilyesmivel foglalkozni, hiszen Black Friday van a plázában.

Ünnepeljük hát hétfőn a magyar kultúra napját. Igen, nagyon helyes, legalább ilyenkor gondoljunk arra, hogy volt ilyen, de azért közben törekedni kellene arra is, hogy megpróbáljunk valamit felfogni az egyetemes és valóságos lét végtelen gazdagságából, tündöklő erejéből, életünk kíméletlen meghatározottságából és nagyszerű lehetőségeiből. Igen, mi vagyunk azok, itt élünk, esendőek vagyunk, és nagy a felelősségünk – ahogy erre így vagy úgy, de a művek mindig is rámutattak. Valami ilyesmit hívtak egykor katarzisnak, amikor erre rádöbbentünk. Rég volt.

FOTÓ: AFP/DIMITAR DILKOFF

Figyeljünk oda, mit mond Marco Rossi

DR. TÖRÖK FERENC
olimpiai bajnok

Nagy örömömre szolgált, hogy hétfőn az Operaházban, „Az Év Sportolója Gálán" a 2023. év edzőjévé Marco Rossit, a magyar labdarúgó-válogatott edzőjét választották. Mindezt olyan közegben érte el, ahol az utánpótlás-nevelés, -fejlesztés automatikus, véletlenszerű kiválasztódáson alapul, nem pedig rendszerszinten meghatározott követelmények, referenciaértékek megszabásán és számonkérésén. Ezért tartom bravúrosnak Marco Rossi tevékenységét.

A díjátadást megelőzően Marco Rossi január elsején, az MTV Teletexen közreadott, Csisztu Zsuzsa által készített interjúban ennek lényegében hangot is adott. Elmondta, hogy az utánpótlás kiválasztás alapját mégis a nemzetközi futball mércéi szabják meg: gyorsaság, erőnlét, döntési sebesség és állóképesség nélkül ugyanis nem lehet sikereket elérni. Hiába passzol valaki technikailag kifogástalanul (pl. Bognár István), mégsem tud a csapata, így a válogatott segítségére sem lenni, mert a nemzetközi szintet tekintve lassabb a kelleténél. Nincs benne az az intenzitás, ami a nemzetközi – így a válogatott – futballban is alapkövetelmény.

> Évek óta mondom: érdemes lenne egy nyílt vitában rendezni ezeket a kérdéseket, különösen most, Marco Rossi nyilatkozatának tükrében.

Marco Rossi szerint Bognár István esete nem egyedi, ugyanis nagyon sok technikailag kifejezetten jó játékos van Magyarországon, de sajnos kevesen ütik meg a kellő szintet a többi játékelemben.

Marco Rossi megállapításait már több mint tíz éve mondom, írom újból és újból: hogy az erőnlétileg elfáradó játékosnak – a gyorsasága és az állóképessége hiánya miatt – megváltozik a térlátása, rajtsebessége, reakcióideje, mozgáskoordinációja, döntéshozó képessége. A jelenlegi szakmai programok készítőinek is meg kellene végre érteniük, hogy a fiatalok rendszerszintű képességfejlesztését a szinkronizált referenciaértékek meghatározásának, a végrehajtás-ellenőrzésnek és a számonkérésnek a hiánya akadályozza. A jelenleg érvényes stratégiai programok erre alkalmatlanok, pedig 2013-ban Gellei Imre (MLSZ), a szakmai bizottság vezetője már szükségesnek tartotta ezeknek a kritériumoknak a rendszerszintű bevezetését. Habár ezt le is írta, ez sajnos elmaradt.

Egyébként már 2-3 évvel ezelőtt hasonló megjegyzést tett Marco Rossi az egész magyar utánpótlás-fejlesztésről. Ezt erősítette meg most is a válogatott sikerei kapcsán. Marco Rossi szavai nem pusztába kiáltott szavak, hanem egy olyan személy kijelentései, akinek a véleményére – ha az enyémre eddig nem is – oda kell figyelni, és most már cselekedni kellene. Sajnálatos, hogy Marco Rossi szavait a labdarúgásban döntési pozícióban lévő személyek nem értik, vagy nem akarják megérteni.

A sajtó sem ír ezekről a tényekről. Vajon miért? Senki sem akar részt venni a helyzet megváltoztatásában, annak ellenére, hogy Orbán Viktor miniszterelnök néhány hónappal ezelőtt már jelezte, hogy az ide befektetett költségvetési pénzek nem hasznosulnak. Nyilvánvaló, hogy nagy a baj, sürgősen irányt kellene váltani.

Évek óta mondom: érdemes lenne egy nyílt vitában rendezni ezeket a kérdéseket, különösen most, Marco Rossi nyilatkozatának tükrében. Többször tettem ebben a kérdésben konkrét észrevételeket és azzal összefüggő javaslatokat, de az utánpótlás-nevelés rendszerszintű megváltoztatásában nem partnerek a jelenlegi szakmai irányvonalat képviselő személyek. Ők a pozícióikat féltik, de a döntési helyzetben lévők is velük partnerek. Miért? „Vétkesek közt cinkos, aki néma!"

A fenti gondolatok egyébként nemcsak a labdarúgásra, hanem valamennyi látványsportra érvényesek. A kialakult helyzetért, melyet Marco Rossi nyilatkozata is alátámaszt, az évek során senki sem vállalta a felelősséget, mert így a legegyszerűbb mindenkinek.

Fenntartom azt a véleményemet, hogy egy szakemberekből álló független szakmai bizottságot kellene létrehozni, ebben én is kész vagyok részt venni. De sajnos ez ideig sem az MLSZ, sem a Testnevelési Egyetem, sem a sportállamtitkárság (NSÜ) nem kívánt foglalkozni a felvetéssel. Miért? Nem értem. Talán bizonyos érdekeket sértek?

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Díjat nyert az Orfeo lemeze

Az International Classical Music Awards 16 kategóriában díjazta a legjobb klasszikus lemezeket. A Vashegyi György vezette Orfeo Zenekar és Purcell Kórus a legjobb barokk vokális felvétel díját nyerte el Jouissons de Nos Beaux Ans! című albumával. PAPAGENO

Farkas és Farkas

A MÁV Szimfonikus Zenekar Szőke Tibor-mesterbérletének idei első hangversenye január 25-én lesz a Müpában. A Féltékenység címet viselő programban Dvorák, Rahmanyinov, Janácek és Sztravinszkij remekművei szerepelnek. Az est szólistája Farkas Gábor Liszt-díjas zongoraművész lesz, karmestere Farkas Róbert. NÉPSZAVA

Örök napfény

Eternal Sunshine címmel március 8-án jelenik meg Ariana Grande új albuma – jelentette be az Instagramon a Grammy-díjas amerikai énekesnő, aki három év hallgatás után múlt héten Yes, and? címmel új dalt is kiadott. NÉPSZAVA

„Most is egy mitológiában élünk”

ÁTVÁLTOZÁSOK Szabó Eszter Ágnes médiaművész legújabb falvédőin és porcelántányérjain a kortárs magyar valóság elevenedik meg. Rendőrök harcolnak diákokkal, Iványi Gábor éhező gyerekek mellett ül. A művésszel csütörtöki kiállításmegnyitója előtt beszéltünk.

Iványi Gábor gyerekekkel. Szúrta a hatalom szemét, amely meg is mutatta, mi a keresztényüldözés

P. SZABÓ DÉNES

Az egyik falvédőjén két leszbikus lány bújik egymáshoz, a másikon Zeusz (Jupiter), illetve más istenek, mint Apollón és Kronosz átváltozott alakokban közösül tizenöt nővel. Ön feminista művésznek vallja magát?

Nem tartom magam annak, mert feminista művésznek lenni nagy felelősséggel jár. A feminista tudományos diskurzus pedig egy dinamikusan fejlődő terület, én pedig nem vagyok ennyire felgyorsulva. A műveimmel persze tudom képviselni a női szempontokat és értékeket, de a feminista elmélet annyira radikális és intenzív, hogy az egész embert kíván. Ezzel pedig én nem tudok lépést tartani.

Az isteneket és a tizenöt nőt ábrázoló falvédője konkrétan hogyan kapcsolódik a női szemponthoz?

Ez a munkám Ovidius Átváltozások című művéből idézi meg Pallasz Athéné és tanítványa, Arakhné kárpitpárbaját, mikor is a görög isten versenyre hívta ki a lányt, amiért az visszaszólt neki. Míg a küzdelem során Athéné megszőtte az istenek csodálatos cselekedeteit, addig Arakhné olyan mitológiai jeleneteket, melyeken Zeusz és több más isten hattyú, bika, kígyó, delfin, aranyeső és pásztor formájában cserkészte be női áldozatait, hogy lefeküdjön velük. A szövőlány ezzel a munkájával ki is vívta Athéné haragját, aki őt pókká változtatta. Szóval ez a mítosz számomra egy mitologikus-feminista hatalomkritikának tekinthető, hisz megjelenik benne egy olyan női attitűd, ami a mitológia metoo kampányának is

> Napjaink embere is abúzust szenved el, csak nem a görög istenektől, hanem a hatalomtól, ami szintén képes átváltozni. Például stadionná, lovardává vagy akkumulátorgyárrá.

tekinthető, mivel Arakhné áttételesen közli Athénével, hogy a főisten apja és társai miket műveltek tizenöt nővel, amiből aztán félistenek születtek. Ez a történet nekem azért is tanulságos, mert sok kapcsolódást mutat a jelennel, hisz most is egy mitológiában élünk.

Ezt hogyan érti?

Úgy, hogy napjaink embere is abúzust szenved el, csak nem a görög istenektől, hanem a hatalomtól, ami szintén képes átváltozni. Például stadionná, lovardává vagy akkumulátorgyárrá. Az ország tele is van stadionokkal, miközben tudjuk jól, hogy milyen a helyzet az oktatásban és az egészségügyben. Ha pedig másik ókori párhuzamot keresünk, akkor elmondható, hogy a rómaiak is ugyanúgy stadionokat építettek a birodalmuk kiterjesztése és megszilárdítása érdekében. De visszatérve a jelenre, ezek a hatalmi épületek befolyásolják azt, ahogyan megéljük a valóságot és ahogy gondolkodunk.

FOTÓK: HUSZÁR DÁVID

Akárcsak Arakhné, én sem ítélkezem, hogy jó-e vagy sem, amit ábrázolok, csak megjelenítem a témát

INFÓ

Szabó Eszter Ágnes: Budapest Blue 3. _ ARAKHNÉ. Kahán Art Space Budapest (Budapest VII. kerület, Nagy Diófa utca 34.), megtekinthető március 16-ig

A másik említett falvédőjén a leszbikus szerelemért áll ki, a két nő felett a következő szöveg olvasható: „Nem adlak másnak, ha kell, harcolok érted!”. Hogyan viszonyul az egynemű párok kapcsolatához?

Akárcsak Arakhné, én sem ítélkezem, hogy jó-e vagy sem, amit ábrázolok, hanem egyszerűen csak megjelenítem a témát, amiről beszélni szeretnék. A szemközti falvédőre például két férfit hímeztem rá, az egyikük csokor virágot nyújt a másiknak, miközben felettük az áll, hogy: „Nem adlak másnak, nekem rendelt az élet!”. Én úgy vélem, hogy a szerelemhez mindenkinek joga van, csak sajnos itthon sokan elítélik, ha két azonos nemű együtt van. A falvédővel mint hordozóval viszont pont azt akarom kifejezni, hogy meleg kapcsolatok régen is voltak, sőt időtlenek, hiszen végigkísérték az emberiség történelmét.

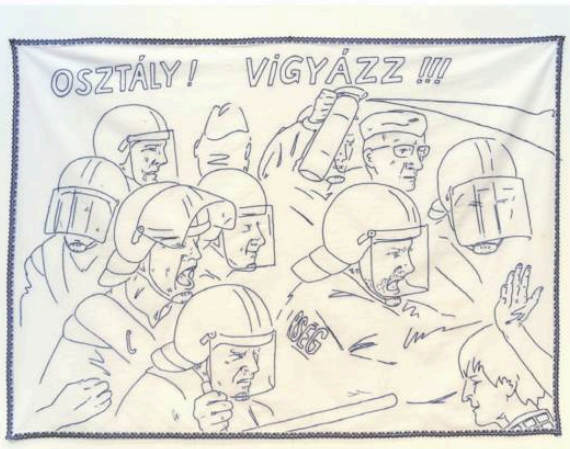

Ókori mítoszok mellett aktuális események is kerültek a falvédőkre

A kiállításon látható tányérokon szintén aktuális témákról beszél, sőt még konkrétabban, mint a falvédőkön.

Igen, az egyik nagyobb tányéromon például azt ábrázolom, amikor 2015-ben a Keleti pályaudvar megtelt menekültekkel. Persze ezzel sem akartam állást foglalni, de úgy éreztem, ha pusztán dokumentálom ezt a történetet, azzal máris kérdéseket teszek fel, és gondolkodásra sarkallom a nézőt. Egy másik tányéromon Iványi Gábor látható, amint négy, éppen étkező fiatal között ül. Mint ismeretes a lelkész által vezetett egyház több óvodát, általános iskolát és középiskolát is fenntart hátrányos helyzetű gyerekek számára, de a NAV annyi pénzt vont el tőlük, hogy Iványiék kénytelenek voltak több intézményüket bezárni. Aztán megfestettem még, amint a Budapest Bike Maffia egyik munkatársa ételt oszt egy hajléktalannak, meg a Színház- és Filmművészeti Egyetem előtti 2020-as tüntetést vagy éppen egy kilakoltatást.

SZABÓ ESZTER ÁGNES

1966-ban született Budapesten. Médiaművész, a Magyar Képzőművészeti Egyetemen szerzett DLA-fokozatot. A képzőművészeket és szociológusokat tömörítő HINTS Institute for Public Art alapítótagja. 1998-ban készült hímzett falvédője, a Nagymamám, Zalai Imréné találkozása David Bowieval internetes mémmé vált, számos változata ismert. Az eredeti alkotás a Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum gyűjteményébe került.

Miért pont tányérokra festette meg a jeleneteket?

Mert ez a technika is időtlen, amivel jelezni akartam, hogy sajnálatos módon ezek a problémák, mint a hatalom és az egyén közti konfliktus, minden korszakban velünk élnek. A művekkel egyébként a XVII. századi Hollandiában kifejlesztett Delft Blue porcelánokra utalok, melyek a hófehér és kobaltkék színükkel különböző zsánerképeket is ábrázoltak. Én ilyenekkel először a waterlooi bolhapiacon találkoztam, ahol Napóleon csatáit ábrázoló tányérokat láttam. Vettem is egyet, és elkezdett szórakoztatni, hogy amíg eszem róla mondjuk egy tortát, egyszer csak feltűnik rajta egy hulla vagy egy öldöklő katona.

A kiállítás két falvédőjén egy hölgy befőttesüveget nyújt át egy férfinek és egy nőnek. Gondolom, ezek már kellemesebb témákról szólnak.

A képeken a lekvárt nyújtó hölgy én vagyok, egy időben ugyanis lekvárt cseréltem el képzőművészekkel a munkáikra. Ahogy a képen is olvasható, Hecker Pétertől egy képet, konkrétan az Andi nyuszival kombájnon című szitanyomatot, míg Nagy Renátától egy horgolt hermelinfigurát kaptam ajándékba – nemhiába hímeztem meg magunkat Leonardo da Vinci hermelines hölgyének stílusában. Az elcserélt lekvárok amúgy a Common Jam nevű projektem előzményének tekinthetők és a 2000-es évek elején készültek. A Common Jamet pedig 2013-ban kezdtünk el Fajgerné Dudás Andrea képzőművésztársammal: közterületeken szüreteltünk le almafákat, hogy aztán dzsemet készítsünk belőle. Ennek apropóján Bíró Annával elkészítettük a Common Jam Map nevű oldalt is, melyen bárki bejelölheti, hol találhatók az országban közterületi gyümölcsfák. Ha úgy nézzük, ezek a területek a mi közös kertünk, melyek az élelmiszerválság és az emelkedő árak miatt egyre fontosabbak lesznek.

FOTÓ: MTI/LAKATOS PÉTER

A Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatója 2020-ban készítette el a Magyar Könnyűzenei Stratégiát

Egyetemen oktatják a popzenét

PEMA Kortárs könnyűzenei alapképzés indul szeptemberben a Póka Egon Művészeti Akadémia és a Miskolci Egyetem együttműködésében – jelentették be szerdai lapzártánk után a Magyar Zene Házában. „A hároméves képzés egyik célja, hogy diplomás zenészek taníthassanak könnyűzenét általános iskolákban” – mondta a kezdeményezés mögött álló Petőfi Kulturális Ügynökség (PKÜ) vezérigazgatója az MTI beszámolója szerint. Demeter Szilárd felidézte: 2020-ban készítette el a Magyar Könnyűzenei Stratégiát, és annak kapcsán már elkezdődött a majdani egyetemi alapképzés tervezése Póka Egonnal, a középfokú képzést biztosító Kőbányai Zenei Stúdió vezetőjével.

A Miskolci Egyetem rektora, Horváth Zita arról beszélt: az oktatók között az intézmény Bartók Béla Zeneművészeti Karának tanárai mellett a magyar könnyűzenei élet legkiválóbb szereplői – többek között Szirtes Edina Mókus, Pásztor Anna, Gerendás Dániel és Borlai Gergő – lesznek ott. A képzés helyszíne a Hajógyári-szigeten lesz. „A könnyűzenei képzés 2019-ben került be a szakjegyzékbe, kidolgoztuk a hároméves alapszak mintatanrendjét és benyújtottuk az akkreditációját. Célunk, hogy az alapszakot idővel egy mesterszakos képzéssel fejeljük meg” – mondta a rektor.

A PKÜ oktatási igazgatója, Szakadáti-Póka Vanessza (Póka Egon lánya) arról szólt: a nyolc szakirány számára több mint 3500 oldalas akkreditációs anyagot állítottak össze, ennek kidolgozásában a hazai könnyűzenei élet számos szakembere vett részt. A Miskolci

> Az akkreditációs anyag kidolgozásában a könnyűzenei élet számos szakembere vett részt.

Egyetemen a Bartók Béla Zeneművészeti Kar kortárs könnyűzene alapképzési szakának szakfelelőse Tátrai Tibor Kossuth-díjas gitáros, zeneszerző lesz. Az akadémia és a Miskolci Egyetem szeptemberben induló képzésére február 15-ig lehet jelentkezni az ének, basszusgitár, szaxofon, harsona, trombita, gitár, ütőhangszerek és billentyűs hangszerek szakirányok iránt érdeklődőknek.

A képzésről információk a Miskolci Egyetem honlapján találhatók. Az akadémiának jelenleg nincs honlapja, ami kisebb hiány ahhoz képest, hogy a Hajógyári-sziget déli részén nyoma sincs annak a gigantikus ingatlanfejlesztésnek, amelyről három éve Demeter Szilárd mesélt. A kormány egyébként akkor 23 milliárd forintot adott a popkulturális központra.

NÉPSZAVA

Csak vakon fülelünk

HANGHATÁS Kitől jön a hang, és mi igaz abból, amit hallok? Somló Dávid hangperformansza a hangok misztériumát helyezi a középpontba.

NÉMETH FRUZSINA
ÍRÁSA A NÉPSZAVÁNAK

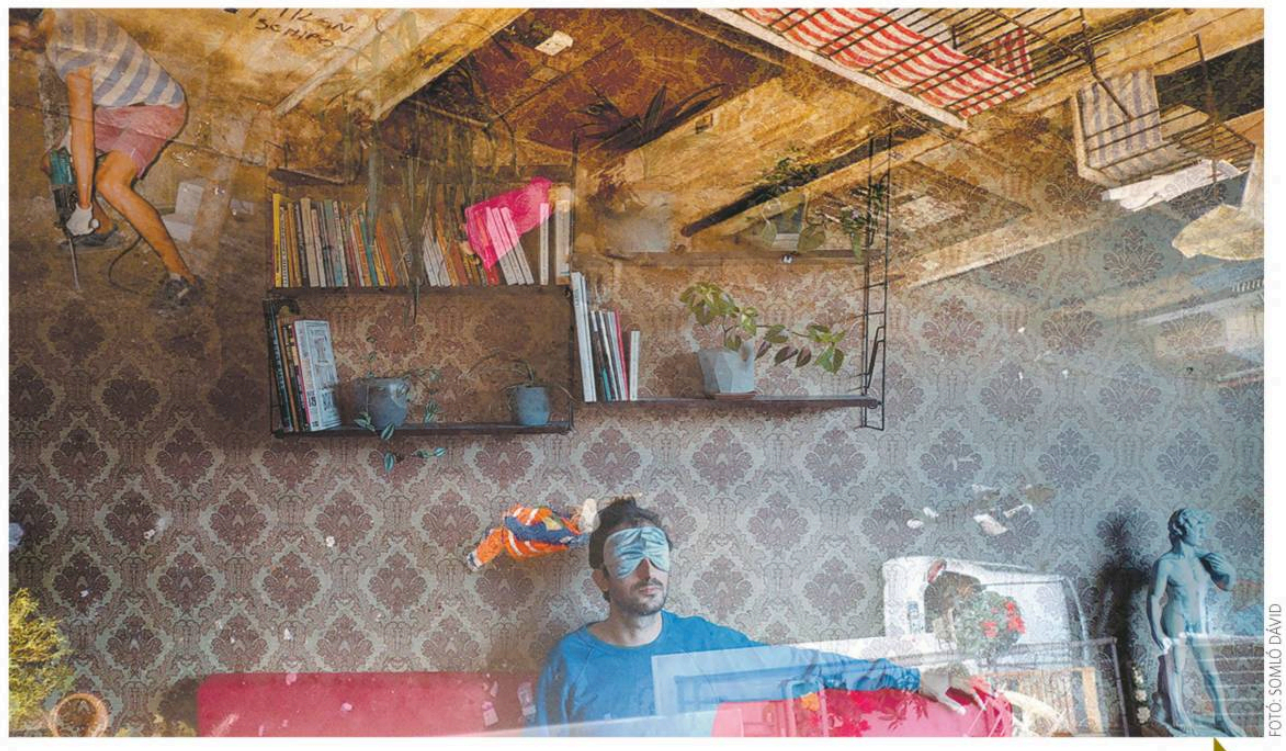

FOTÓ: SOMLÓ DÁVID

Az interdiszciplináris alkotó az elmúlt években olyan interaktív hangalapú performanszokat készített, amelyek mobil hangforrások segítségével emelik ki a tér, a test és a hang kapcsolatát

Kisgyerekként nagyon szerettem a hajszárító hangjára elaludni. Mostanában szívesen hallgatok hangoskönyveket és podcasteket, szeretem, ha a hallottak hatására meglódul a fantáziám. De van, hogy csak az utca különféle zajaira figyelek, csukott szemmel, a hangok együttesére, és a szólamokra külön-külön.

A hangokkal kialakult ősi, létezésünktől fogva meglévő, sokszor tudattalan kapcsolaton alapul Somló Dávid új előadása. Az Áthallásokban a performer és hangművész bekötött szemű közönségével a pusztán az ismerős és ismeretlen, kreált és talált hangok nyújtotta előadásélménnyel kísérletezik. A soundperformer a Vass Imre táncművésszel készített, legutóbbi performanszainak egyikén egy budai lakás kanapéjára ültette hallgatóságát, most a Nyolcésfél belvárosi alkotótér egyik nagytermében foglalunk helyet. A terem bejáratánál megkapjuk szemkendőnket, hogy aztán egy segítő kéz a könyökünknél fogva helyünkre vezessen. Félig izgatottan, félig a kiszolgáltatottság érzésétől feszülten ülök a székben és fülelek. A háztartásban ismert zajoktól kezdve a lépéseken, beszélgetésfoszlányokon és állathangokon át a mesterségesen létrehozott, gépi dallamokig széles hangskálát vonultat fel Somló Dávid költői kakofóniában.

A bő egyórás előadás elején maga az alkotó is szól a nézőkhöz, láthatatlanul. A felvételről elindított férfihang szózatának megfogalmazási módja az itt és most érzetét kelti. Az elején a hol előre felvett, hol a közreműködők által ott a helyszínen létrehozott hanghatások forrását kutató figyelem egy idő után önként süpped bele az összefolyt hangmezőbe. A hirtelen felbukkanó hangok – csörömpölés, káromkodás, üvegtörés – egy pillanatra kizökkentenek, hogy aztán újra visszamerüljünk belső történetünkbe.

Somló perfomanszában alig vehető észre bármiféle dramaturgiai ív. Azt a néző magában, csak a hallása segítségével építheti fel. A komfortzónán és a megszokott nézői élményen túlra kizökkentő előadás során nemcsak különféle érzések, gondolatok kavarognak a nézőben, hanem másfajta érzetek is. Az ideoda áramló morajok és foszlányok miatt egy hatalmas, vascsövekből álló hangárszerű terem képe jelenik meg a tudatomban. Amikor a végén levehetjük a szemkendőt és körbenézhetünk, konstatálom, nem is tévedhettem volna ennél nagyobbat a helyiséget illetően. És a libabőr újabb és újabb hullámai is csatlakoznak az élményhez, de ezeket már nem a hangok, hanem a hideg váltja ki a fűtetlen, szellős teremben. Hiába a télikabát.

A hangfelvételről indított, beakadt lemezként újra és újra figyelmeztető „Vége. Tényleg vége” záróakkord után a hangvarázslat szerezte élményt kissé megdermeszti a hideg. De a hunyorgó, kissé vacogó nézőket Somló Dávid várja forró italokkal a büfében. Így az átmelegedés élménye sem hiányzik a mindennapi hangzavart újraértelmező előadásból, amit később sem láthat, csakis hallhat a közönség.

INFÓ

Somló Dávid: Áthallás/Overheard. Nyolcésfél Inspirációs Övezet és Alkotótér (Budapest, VIII. Német u. 16.), január 17.

Nem hajszol újabb látogatórekordot a Louvre

LÉTSZÁMKORLÁT Január 15-én mintegy 30 százalékkal, 17 euróról 22 euróra emelte a belépőjegyek árát a Louvre. A múzeum lépése természetesen összefügg azzal, hogy július 26-tól augusztus 11-ig a francia fővárosban rendezik meg a nyári olimpiát, ám a világ leglátogatottabb múzeuma elsősorban nem a bevételei növelését reméli ettől a lépéstől – derül ki a Libération cikkéből.

A Louvre tavaly 8,9 millió látogatót fogadott, ami megközelíti a 2019-es, pandémia előtti szintet (9,6 millió látogató), és 2022-hez képest (7,8 millió látogató) 14 százalékos látogatószám-emelkedést jelent. (A csúcs 2018-ban volt, amikor 10,2 millióan keresték fel a Louvre-t.) A Louvre igazgatója, Laurence des Cars művészettörténész nem szeretne újabb ilyen rekordot, ezért úgy döntött, harmincezer főben korlátozza a múzeum napi látogatóinak számát, hogy a közönségnek jobb feltételeket teremtsen – a tömegben tolakodás jelentősen csökkenti a műélvezetet. Ezt a korlátozott napi kapacitást az olimpiai játékok ideje alatt is fenntartják.

A tervek szerint áprilistól a Louvre-ban péntek mellett szerdánként egy második „éjszakai” látogatást is bevezetnek, ami a táncot, színházat és mozit is magában foglaló összművészeti program részeként valósul meg. Laurence des Cars tervei között szerepel egy második bejárat megnyitása is, hogy tehermentesítse a nagy üvegpiramis alatt található főbejáratot, amelyet eredetileg évi négy-öt millió látogató fogadására terveztek. A Louvre látogatóinak többsége egyébként még mindig turista, tavaly a látogatók 32 százaléka francia volt, 13 százalék amerikai, 8 százalék kínai. Tavaly a látogatók 60 százaléka életében először járt a Louvre-ban.

Múlt évben a párizsi múzeumok közül nem csak a Louvre-nak kellett állni a látogatók tömegeinek ostromát. A Musée d’Orsay minden idők leglátogatottabb évét élte meg tavaly mintegy 3,9 millió látogatóval, testvérmúzeumával, az Orangerie-val (1,2 millió látogató) együtt 5,1 millió látogatót vonzott.

TÖLGYESI GÁBOR

1203H_LOUVRE_AFP-GARDEL BERTRAND

A nagy üvegpiramis alatt található főbejáratot eredetileg feleennyi látogató fogadására tervezték

HIRDETÉS

KÖZZÉTÉTEL

A bíróság elrendelte a **Bosio Consulting Korlátolt Felelősségű Társaság** (székhely: 2084 Pilisszentiván, Akácfa utca 7, cégjegyzékszám: 13-09-200946, adószám: 26555438-2-13) csődeljárását.

A hitelezők fennálló követeléseiket e végzés közzétételétől számított 30 napon belül – a csődeljárás kezdő időpontját követően keletkező követeléseiket pedig 8 munkanapon belül – jelentsék be az adósnak és a vagyonfelügyelőnek, a követelés nyilvántartásba vételéért fizetendő díjat ezzel egyidejűleg fizessék be a vagyonfelügyelő Cstv. 12. § (1) bekezdés szerint közzétett pénzforgalmi bankszámlájára.

A követelés nyilvántartásba vételének feltétele az, hogy a hitelező annak 1%-át – de legalább 5.000 forintot és legfeljebb 100.000 forintot – nyilvántartásba vételi díjként befizessen a vagyonfelügyelő pénzforgalmi számlájára.

A fenti határidők elmulasztása esetén a követelés nyilvántartásba vételére nem kerül sor. A követelésbejelentési határidő elmulasztása esetén igazolásnak nincs helye.

A bíróság által kirendelt vagyonfelügyelő neve, székhelye és elektronikus levelezési címe:
KDÉ & Partners Felszámoló Korlátolt Felelősségű Társaság (székhely: 1095 Budapest, Ipar utca 5, elektronikus levelezési cím: info@kdepartners.hu)
Pénzforgalmi bankszámlaszám: **K&H Bank 10400690-50526972-76691014**
Közleménybe kérjük **Bosio Consulting Kft. „csa”** feltüntetését.
Vagyonfelügyelő hivatalos elektronikus elérhetősége: 27969638#cegkapu

Kelt Pilisszentivánon, 2024. január 11. napján.

Szomorú szívvel tudatjuk, hogy

Szalay László

Eötvös Lóránd-díjas vegyészmérnök, mérnök-közgazdász,
aki 41 éven át a Tiszamenti Vegyiművek /Szolnok/ dolgozója,
18 éven át vezérigazgatója volt,
2023. 12. 12-én, 90 éves korában elhunyt.

Gyászoló család

APRÓ

RÉGISÉG

KÖNYVEK, könyvtárak, CD-k, hanglemezek, DVD-k, porcelánok, kerámiák, plakátok, komplett hagyaték vétele, 06-20/922-0001.

VEGYES

FIATAL hölgy takarítást, bevásárlást vállal Budapest területén. Nyugdíjasoknak kedvezmény. 06-70/209-2830.

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
3S Karakter Kft. Reklámügynökség
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy
írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

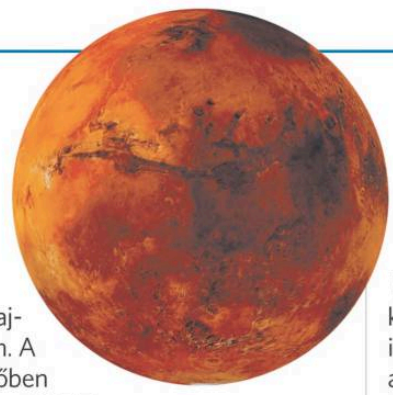

Víz a Marson

Kétmilliárd éven keresztül voltak olyan időszakok, amikor rengeteg víz folyt a Mars felszínén, állítja egy friss kutatás, amely a korábban feltételezett eggyel szemben összesen hét nagy éghajlati átmenetet azonosított a bolygó történetében. A bolygó még nem száradt ki teljesen, így ha a jövőben felmelegszik, újra lehetnek majd tavak a felszínén. QUBIT

A klímaváltozás miatt veszítik el a pöttyeiket a lepkék

Az Exeteri Egyetem kutatói megfigyelték, hogy a nagy ökörszemlepkék szárnyán annál kevesebb pötty található, minél melegebb időben fejlődnek ki. Mivel egyre nagyobb a hőség, várhatóan egyre kevesebb lesz a pötty is. QUBIT

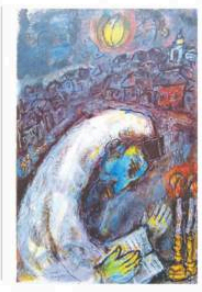

14 év után előkerült műkincsek

Antwerpenben bukkantak rá két régen eltűnt festményre. Pablo Picasso és Marc Chagall (Imádkozó férfi) egy-egy alkotását 2010 februárjában lopták el a Herzikovich műgyűjtő család tel-avivi villájából. Akkoriban a két festmény értéke 900 ezer dollár volt. Két fadobozban sértetlenül találtak rá a műalkotásokra. GUARDIAN

Megérte a felnőttkort a klónozott rézuszmajom

RETRO Kínában, 2020 nyarán született, és most már negyedik életévébe lépett. Elsőként a világon érte meg a nagykorúságot. A korábbi alanyok egy napot sem éltek, ha egyáltalán megszülettek.

VARGA PÉTER

Kínai kutatók a Nature Communicationsben a napokban jelentették meg a tanulmányukat arról, hogy testi sejtes sejtmag-átültetéses módszerrel (somatic cell nuclear transfer, SCNT) 2020. július 16-án sikerült rézuszmajmot klónozniuk, amely immár negyedik életévébe lépett. Ez azért jelent áttörést, mert a módszer hatékonysága nagyon alacsony abból adódóan, hogy a tudósok még nem értik teljesen az „újraprogramozási mechanizmust". Eddig nem is klónoztak rézuszmajmokat ezzel a módszerrel, ReTro, amely nevét a módszerről kapta, a második nem emberi főemlősfaj képviselője, amely klónozással született. Ugyanez a tudóscsoport 2018-ban már sikeresen klónozott egy makákófajt. A két példány, Zhong Zhong és Hua Hua már több mint hatéves, és „boldog és egészséges" életet él nem klónozott társaival.

„Első ízben sikerült eljutnunk egy élő és egészséges rézuszmajomhoz, ami nagy előrelépés: a lehetetlen fordult át lehetségesbe annak ellenére, hogy az így létrehozott embriók túlélési esélye nagyon kicsi a természetes módon megtermékenyült petesejtekből származó embriókéhoz képest. Jelenleg még nincs is második példány" – mondta Falong Lu, a tanulmány egyik szerzője a CNN-nek.

Az első állat, amelyet 1996-ban az SCNT-módszerrel sikeresen klónoztak, Dolly, a bárány volt. A módszer lényege, hogy a petesejt sejtmagját eltávolítják, helyébe a donor egy testszövetéből eltávolított sejtmagot helyeznek, amit egy anyaállat méhébe helyezve természetes módon kihordatnak. A petesejt sejtmagja – lényegében a DNS-állománya – eltávolításkor először elveszíti programját, majd az új sejtmag az eredeti petesejtet átprogramozza. Az újraprogramozott sejt fejlődési teljesítő képessége megnő, és olyan stádiumba kerül, amelyből eredeti programjától eltérően számos fejlődési irányba képes elindulni. Az olyan klónozásnak az előnyei közé, amelynek végén egy új egyed születik, elsőként az tartozik, hogy a genetikai előrehaladás gyorsításával az értékes állatok rövid idő alatt szaporíthatók, a laboratóriumokban pedig genetikailag megegyező kísérleti állatok hozhatók létre. A rézuszmajmok azért különösen kedvelt alanyai az orvosi kísérletezéseknek, mert genetikájuk következtében fiziológiájuk hasonló a miénkhez, főleg fertőzés- és immunológiai kutatások alanyai.

SIKER

FALONG LU

Első ízben sikerült eljutnunk egy élő és egészséges rézuszmajomhoz, ami nagy előrelépés: a lehetetlen fordult át lehetségesbe annak ellenére, hogy az így létrehozott embriók túlélési esélye nagyon kicsi a természetes módon megtermékenyült petesejtekből származó embriókéhoz képest.

A rézuszmajmok azért különösen kedvelt alanyai az orvosi kísérletezéseknek, mert genetikájuk következtében fiziológiájuk hasonló a miénkhez.

Dolly óta már sokféle emlősállatot sikerült klónozni, sertéseket, lovakat, szarvasmarhákat, kutyákat, de az embriók túlélési aránya nagyon alacsony, 1-3 százalék, ami a kutatásokat nagymértékben hátráltatja, lassítja. Ez az újraprogramozás sikertelenségének a következménye.

A mostani sikerről beszámoló pekingi és sanghaji kutatócsoport az SCNT-technikát már a közönséges makákók néhány évvel ezelőtti klónozása esetében is egy kicsit megváltoztatta, és most a rézuszmajmok esetében is „csavartak" egy újabbat rajta. Kudarcok százainak az eredményeképp felismerték, hogy a korai szakaszban a külső hártya, amelyből a méhlepény alakul ki, nem fejlődik rendesen, mert nem működik az újraprogramozás. A probléma megoldására a kutatók a „tömeges belső sejt átültetésnek" nevezett módszert dolgozták ki, amelynek során az embrió belső sejtjeit egy nem klónozott embrióba ültették át, amely azután így normálisan fejlődött, miután beültették az őt kihordó anyába. Így a donor majommal csaknem megegyező klón született. A módszert 113 esetben tesztelték, 11 embriót ültettek be hét pótanyába, ennek az eredménye lett egy születés. „Úgy gondoljuk, hogy még lehetek további abnormalitások, amelyeket ki kell javítanunk. A fő célunk a jövőben az, hogy az SCNT-módszert továbbfejlesszük a főemlősökben" – jegyezte meg Lu.

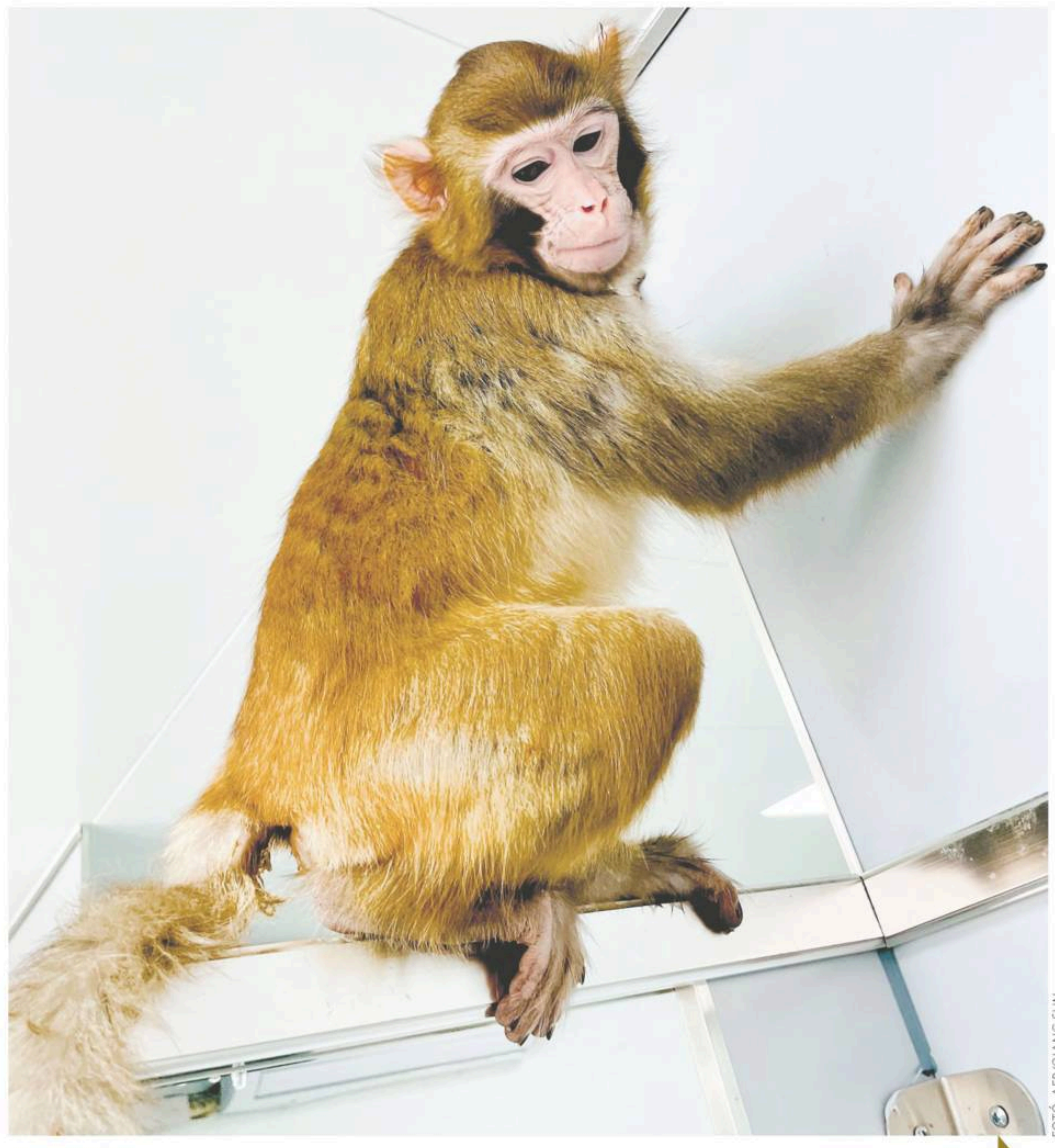

FOTÓ: AFP/QIANG SUN

ReTro, a rézuszmajom sok társa néhány nap után elpusztult, ő azonban évek óta egészséges

A tudósok szerint a főemlősök klónozásának az a haszna, hogy az orvosbiológiai kutatások felgyorsulhatnak, ugyanis a laboratóriumi egerek révén szerzett tudásnak megvannak a korlátai. A főemlősökkel folytatott kísérletek, amelyek közelebb állnak az emberekhez, alapvető fontosságúak olyan gyógyszerek kifejlesztéséhez, mint például a Covid–19 elleni vakcinák.

De a majmok használata tudományos célokra etikai megfontolások miatt ellentmondásos, bár a kínai tudósok azt mondták, ők országuk törvényeit és útmutatásait követték kísérletezéseik során. „Komoly etikai és állatjóléti kérdések merülnek fel az állatok klónozása során. Ezek olyan folyamatok, amelyek fájdalmat és stresszt okoznak, és magas a kudarcok száma, a pusztulási ráta" – tette közzé aggodalmait a brit Állatok Elleni Kegyetlenségeket Megakadályozó Királyi Társaság.

Az, hogy képesek vagyunk genetikailag azonos majmokkal kísérletezni, nagyon hasznos, jegyezte meg Miguel Esteban, a Kínai Tudományos Akadémia Guangzhou Orvostudományi és Egészségügyi Intézetének fő inspektora. „Ez a kutatás a fő bizonyítéka annak, hogy a klónozás lehetséges különböző nem emberi főemlős fajokban, és új utakat mutat a hatékonyság növelése felé. A klónozott majmokat olyan komplex módon lehet genetikailag alakítani, ahogy a természetes módon szaporítottakat nem. Ez új lehetőségeket kínál a betegségek modellezésére. Ráadásul segítheti a fajmegőrzési programokat is" – magyarázta Esteban.

Lluís Montoliu, a spanyol Nemzeti Biotechnológiai Központ kutatója, aki nem vett részt a kísérletekben, arról beszélt, hogy az alacsony sikerességi arány nemcsak azt mutatja, hogy az emberek klónozása szükségtelen és vitatható, hanem azt is, hogy ha megpróbálkoznának vele, az egészen kivételesen bonyolult és etikailag igazolhatatlan. „Embereket klónozni teljesen elfogadhatatlan lenne" – mondta Falong Lu.

HIRDETÉS

NÉPSZAVA

Fizessen elő!

Olvassa kényelmesen, otthonában a Népszavát!

LEGALÁBB 40% KEDVEZMÉNY a bolti árhoz képest

Rendelje meg online a www.nepszava.hu weboldalon

vagy hívja ügyfélszolgálatunkat a +36-1 477-9008-as telefonszámon!

3 hónapra: ~~39 170 Ft~~ helyett 23 550 Ft (ez 15 620 Ft megtakarítás)

6 hónapra: ~~78 340 Ft~~ helyett 46 200 Ft (ez 32 140 Ft megtakarítás)

12 hónapra: ~~156 680 Ft~~ helyett 91 200 Ft (ez 65 480 Ft megtakarítás)

LAPSZÉL

Carlos Sainz a végső siker kapujában

FOTÓ: AFP/PATRICK HERTZOG

Nagyon közel került pályafutása negyedik Dakar-rali-győzelméhez a spanyol Carlos Sainz, aki harmadik lett a Szaúd-Arábiában zajló viadal utolsó előtti, csütörtöki szakaszán, melyen legfőbb riválisa, Sebastien Loeb műszaki hiba miatt sok időt veszített. A motorosoknál a botswanai Ross Branch megnyerte ugyan a csütörtöki szakaszt, de az összetettben éllovas amerikai Ricky Brabec az utolsó nap előtt még mindig több mint 10 perces előnnyel vezet az összetettben. A mezőny a pénteki zárószakaszon 175 kilométernyi gyorsasági szakaszt teljesít Dzsanbuból indulva és oda visszaérkezve. NÉPSZAVA

Elhunyt a Golden State szerb másodedzője

Elhunyt Dejan Milojevic, az észak-amerikai kosárlabda-bajnokságban (NBA) szereplő Golden State Warriors szerb másodedzője. A 46 éves szakember Salt Lake Cityben egy csapatvacsora során szívrohamot kapott, kórházba szállították, de az életét már nem tudták megmenteni. Milojevic játékosként a szerb-montenegrói válogatottal 2001-ben Európa-bajnoki címet szerzett. Edzőként 2021-ben szerződtette a kaliforniai klub, és rögtön az első idényében NBA-bajnoki címet ünnepelhetett. MTI

Kapás Boglárka indul egyéniben Dohában

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Lezárult a nevezés a dohai vizes világbajnokságra, és véglegessé vált a magyar úszóválogatott névsora, amelyben Kapás Boglárka is szerepel. A 2019-es világbajnok a korábbi listán még csak a váltókban kapott helyet, végül azonban 200 méter pillangón és 400 méter vegyesen is rajthoz állhat. A tervek szerint egyéni távokon kilenc férfi és hat női versenyző indul. Dohában az úszóversenyek február 11-én kezdődnek. MTI

Három évig Máltán lesz a négyes döntő

Ettől az évtől 2026-ig Máltán rendezik a férfivízilabda Bajnokok Ligája négyes döntőjét a vizes sportokat tömörítő európai szövetség (LEN) döntése alapján. A BL második csoportköre március 8-án kezdődik, a magyar bajnok FTC-Telekom Budapest a spanyol Barcelonetával, az olasz Bresciával és a Vámos Mártont foglalkoztató görög Olympiakosszal szerepel azonos négyesben, melyből az első kettő jut a négyes döntőbe. NÉPSZAVA

Távolabb az álomtól

FIASKÓ A sokat hibázó magyar férfi-kézilabdaválogatott 30-29-re kikapott az osztrák csapattól az olimpiai kvalifikációs Európa-bajnokság középdöntőjének első fordulójában, csütörtökön Kölnben.

KOROM MILÁN

A magyar férfi-kézilabdaválogatottra – amely három győzelemmel kezdett a csoportkörben – csütörtökön, a középdöntő nyitányán az olimpiai kvalifikációs Európa-bajnokság egyik meglepetéscsapata, Ausztria várt, amely a papíron jóval erősebb, a 2022-es Eb-n ezüstérmes, a 2023-as vb-n harmadik Spanyolországot utasította maga mögé, s ejtette ki a csoportkörben. Érdekesség, hogy a magyar válogatott szövetségi kapitánya, Chema Rodríguez és az osztrákokat irányító szlovén Ales Pajovic játékosként egykor csapattársak voltak a spanyol Ciudad Realban, mellyel együtt nyerték meg a Bajnokok Ligáját.

FOTÓ: MTI/CZEGLÉDI ZSOLT

Az osztrákok hét a hat elleni támadójátékával nem tudtak mit kezdeni a magyarok

A 21 éves Palasics Kristóf rögtön ziccert védett, majd a remek magyar támadójátéknak köszönhetően 3-0-lal indult az összecsapás. Négy és fél perc múltával betaláltak az osztrákok. A kilencedik minutumban Ancsin már negyedszer volt eredményes, ezzel 6-3-ra módosította az állást.

A folytatásban Ancsin cserét kért térdsérülés miatt, ám a magyarok lendülete nem hagyott alább, átlövésből és beállóspozícióból is potyogtak a gólok. Hiába kerültek emberelőnybe a magyarok, létszámfölényben lövésig sem jutottak el, az osztrákok ellenben lerohanásból könnyű gólokat lőve egyenlítettek, gyorsan odalett a négygólos különbség.

Az első osztrák időkérés után a riválisa támadásban rendre lecserélte kapusát, így létszámfölényben támadott. A magyarok nem nagyon tudtak ezzel mit kezdeni, viszont Rosta révén sikerült egyszer betalálni az üres kapuba. A felek végül 17-17-es állásnál vonultak az öltözőbe.

A térfélcsere után kicsit megtorpant az ellenfél, Máthé Dominik bombájával már kettővel mentek a magyarok. A 39. percben Máthé rontott hetest, majd kettős emberhátrányban kerültek a magyarok. Ennek köszönhetően a rivális egyenlített, majd a 43. percben a meccs során először át is vette a vezetést (22-23).

A több mint ötperces gólcsendet aztán Máthé törte meg, az osztrákok létszámfölényes támadójátékára viszont továbbra sem volt meg az ellenszer. Chema a 45. percben Palasicsot lehívta a pályáról, a hajrában Bartucz őrizte a kaput, aki hiába védett többször is bravúrral, Möstl sem adta alább a túlfélen.

Az 54. percben Imre egyenlített (26-26), Frimmelt pedig két percre leküldték a bírók. Az osztrákok egálra lehozták ezt a periódust, aztán viszont Bóka révén sikerült visszaszerezni a vezetést (28-27). Az öröm nem tartott sokáig, egy perccel a vége előtt már újra az osztrákoknál volt az előny. Fazekas ezután nemcsak gólt lőtt, Herburgert is leküldték a bírók. Így az ellenfél nem tudott létszámfölényben támadni, de így is betalált. Magyar válasz már nem volt, Ausztria nyert 30-29-re.

„Voltak problémáink a hét a hat elleni védekezésben, ezen azért javítottunk a második félidőben – kezdett bele az értékelésbe a magyarok szövetségi kapitánya. – Támadásban nem volt problémánk, rendre megtaláltuk a beállókat, aztán a játékvezetők úgy gondolták, hogy támadófault volt, vagy nem történt szabálytalanság. Az osztrákok azt gondolhatták, hogy játszhatnak így, de azért küzdöttünk a végéig. Meg akartuk nyerni a meccset, az osztrákokon talán nem volt olyan nagy nyomás az utolsó öt percben. Ez az első meccs volt a legfontosabb a középdöntőben, ha nyertünk volna, akkor közelebb kerültünk volna az elődöntőhöz. Most öt percünk van szomorkodni, fókuszálnunk kell tovább. Van még három mérkőzés, elérhetjük még az elődöntőt" – tette hozzá Chema Rodríguez.

A magyarok a folytatásban szombaton Horvátországgal, hétfőn a házigazda Németországgal, szerdán pedig az olimpiai címvédő Franciaországgal találkoznak. A csoport első két helyezettje jut az elődöntőbe, a harmadikok pedig az ötödik helyért játszhatnak.

A középdöntő kölni I. csoportja

Csütörtöki meccsek:
Magyarország–Ausztria 29-30
Franciaország–Horvátország 34-32
Németország–Izland – lapzárta után

Az állás:
1. Franciaország 4 pont/2 mérkőzés (67-62),
2. Ausztria 3 pont/2 mérkőzés (58-57),
3. Magyarország 2 pont/2 mérkőzés (62-55),
4. Horvátország 1 pont/2 mérkőzés (60-62),
5. Németország 0 pont/1 mérkőzés (30-33),
6. Izland 0 pont/1 mérkőzés (25-33)

„Pingpong" a teniszpályán

ÜTŐS ROVAT

AUSTRALIAN OPEN A huszonegyedik században rongyosra koptatták a kifejezést, hogy „sorsdöntő mérkőzés". Ám most tényleg volt egy ilyen meccs. Az amerikai Danielle Collins, aki másfél éve, a US Open elődöntőjében megfosztotta Iga Swiateket attól, hogy finalista legyen, megint győzelemre állt a női világelső ellen. A harmadik szettben (4:6, 6:3 után) 4:1-re vezetett, de a következő öt játékot kivétel nélkül elvesztette (4:6).

Majd az ausztrál nyílt bajnokság második fordulójában elszenvedett vereség után bejelentette: az idén abbahagyja a teniszt. „Annyi más is van az életben – tette hozzá. – Például, hogy gyerekem legyen."

Ugye valóban sorsdöntő mérkőzés zajlott? S a győzelem után a nap poénja is Swiateké volt. A nyertes azt mondta: „Nem értem, hogy még mindig itt vagyok. Már a repülőtéren ültem."

Erős kör volt, a sorsfordító találkozó mögé szorult minden idők legizgalmasabb női mérkőzése. Az eredményt tekintve mintha régi pingpongot játszott volna az orosz Anna Blinkova és a kazah Jelena Ribakina, a verseny harmadik kiemeltje. A döntő szett rövidítése 22-20-szal zárult. Csak a tie-break több mint 30 percig tartott. A meccs 2 és háromnegyed óráig.

A szerkesztő azt kérte, ma röviden írjak, ezért (nem különösebben bravúros) röptében összefoglalom: leírhatatlan, ami folyt, és felfoghatatlan, hogy valaki ilyen színvonalú játékkal is kikaphat. Blinkova kijelentette: „Erre a napra örökké emlékezni fogok." Vagyunk ezzel néhány milliónyian. S hogy mi történt még?

FOTÓ: AFP/MARTIN KEEP

Swiatek fejben már a reptéren volt, de végül fordított, és győzött

A férfiaknál a szerb Miomir Kecmanović az ötödik játszma rövidítésében 11-9-re győzött a német Jan-Lennard Struff ellen. Szinte rá se hederítettünk.

A német Alexander Zverev két, egyaránt 7:6-os szettel fordította meg az ötjátszmás mérkőzést a szlovák Luka Kleinnel szemben. Semmiség.

A norvég Casper Ruud csak a döntő szett tie-breakjében (10-7) tudta felülmúlni az ausztrál Max Purcellt. Smafu.

Bár Zverev nyilatkozatára érdemes figyelni: „Klein valószínűleg jobban megérdemelte volna, hogy megnyerje a meccset, mint én. De néha ilyen a tenisz."

El ne felejtsem: párosban a Fucsovics Márton, Marozsán Fábián kettős 6:3, 6:4-re nyert Chandrasekar és Prashanth ellen. A riporterek megkönnyebbültek. Habár eddig is csak úgy emlegették a vesztes párost: az indiai kettős.

Vitár Róbert annak idején azt mondta volna Chandrasekarról: „Ezzel a névvel jöjjön hétfőn!"

Akkor volt adásszünet.

A beszámoló végére maradt az utolsó meccs, ami ausztráliai idő szerint hajnali háromnegyed négykor fejeződött be: Danyiil Medvegyev (orosz)–Emil Ruusuvuori (finn) 3:6, 6:7, 6:4, 7:6, 6:0.

Ruusuvuori sem jön már hétfőn.

H. I.

Yaakobishvili Antal lehetősége

A bajnokságban listavezető Girona az U21-es magyar válogatott Yaakobishvili Antallal a soraiban 3-1-re legyőzte a Rayo Vallecanót a spanyol labdarúgó Király-kupa nyolcaddöntőjében. A 19 éves játékos passzpontossága 97 százalékos volt, a párharcainak 87 százalékát megnyerte, öt lövést blokkolt, és ötször tisztázott. NÉPSZAVA

Mercedes: hosszabbított James Allison

Szerződést hosszabbított James Allison, a Forma-1-es Mercedes-istálló technikai igazgatója. A német alakulat azt nem hozta nyilvánosságra, hogy az 55 éves szakember mennyi időre írt alá, de mint fogalmaztak, hosszú időre szól a hosszabbítás. MTI

Nem indulnak oroszok Dohában

Sem orosz nyílt vízi úszók, sem műugrók nem indulnak a februári katari vizes világbajnokságon, így a nyári, párizsi olimpián sem lesznek ott – jelentette az orosz állami hírügynökség. Jelenleg egyedül Ivan Girev úszó rendelkezik a rajtjogot megengedő semleges státusszal az orosz vizes sportolók közül. MTI

Kivágták a magas C-t

VÁLASZTÁS Dibusz, Fiola, Lang, Nagy Ádám ötödször volt Az év csapatában, míg Albert, Bozsik, Hidegkuti vagy Mészöly Kálmán sosem kapott helyet abban.

HEGYI IVÁN

Mint azt a nyájas olvasó bizonyára jól tudja, a Magyar Sportújságírók Szövetségének elöljárósága és tagsága megválasztotta az év sportolóit és csapatait. A gála az Operaházban zajlott, abban az intézményben, amelynek főigazgatói posztjára nem jelölték Ókovács direktort, az illetékes úr mégis kinevezte őt, majd a kormányfő vele szilveszterezett – szó szerint – a dalszínház tetején.

A választáson Szoboszlai Dominik másodszor lett „egyéniben” a legjobb, míg a labdarúgó-válogatott 2015 óta ötödször nyerte el a legkiválóbb csapat címet.

A futballválogatott a szavazás 1958 óta tartó történetében összesen hatszor győzött. A hatodik – kronológiailag az első – diadalát 1985-ben aratta. Mintha a voksolók tudták volna, noha valójában rémálmaikban sem jött elő, hogy 1986 után legalább negyvenéves vb-pauza következik.

Akkor sem, most sem szavaztam. Hajdanán a MÚOSZ sportújságíró-tagozata szervezte a voksolást, és a Népszabadság sportrovata, amelynél csaknem 35 évet töltöttem, nem képviseltette magát a szekcióban. Annak elnöke sosem kérdezte, miért nem, nyilván ugyanúgy nem érezte hiányunkat, ahogyan mi sem szenvedtünk a tagság mellőzésétől.

Az MSÚSZ-hoz szintén nem tartozom, tehát ezúttal sem számíthattam szavazólapra. Azaz nem a nosztalgia beszél belőlem, számomra e voksolásnak legföljebb gyerekkoromban volt romantikája, bár a győztes sportolók túlnyomó többségét – nem a szavazás miatt – mélységesen tiszteltem, tisztelem.

Miként azokat is, akik nem nyertek. Mondok ötven futballistát, aki 1958 óta benne lehetett volna Az év csapatában, de egyszer sem volt benne: Albert Flórián, Bálint László, Berendy Pál, Bozsik József, Budai II László, Bundzsák Dezső, Csordás Lajos, Ebedli Zoltán, Fazekas László, Fekete László (Újpest), Fenyvesi Máté, Géczi István, Göröcs János, Grosics Gyula, Hidegkuti Nándor, Juhász István, Juhász Péter, Káposzta Benő, Kárpáti Béla, Kiss László (Vasas), Kocsis Lajos, Kotász Antal, Kovács József (Videoton, Újpest), Kozma Mihály, Kű Lajos, Machos Ferenc, Mathesz Imre, Mátrai Sándor, Mészáros Ferenc (Vasas), Mészöly Kálmán, Müller Sándor, Nagy István (MTK), Páncsics Miklós, Pintér Sándor, Rákosi Gyula, Sándor Károly, Sárosi László, Sipos Ferenc, Solymosi Ernő, Szentes Lázár, Szőke István, Szűcs Lajos (FTC, Honvéd), Tichy Lajos, Török Péter, Törőcsik András, Tóth András (Újpest), Tóth József (Pécs, Újpest), Várady Béla, Zámbó Sándor, Zombori Sándor.

S ideírok még 11 labdarúgót, akit 1958-ban már nem hívtak a válogatottba, de még vígan és prímán futballozott: Faragó Lajos – Buzánszky Jenő, Várhidi Pál, Bányai Nándor, Lantos Mihály – Kovács Imre, Palotás Péter – Tóth II József, Szusza Ferenc, Szilágyi Gyula, Tóth Mihály.

E 61 játékos mérlege Az év csapatának választásán: semmi. Hogy az egyéniről ne is beszéljünk. Albert Flórián akkor sem tudott szólóban nemhogy győzni vagy csupán a dobogóra kerülni, amikor Aranylabdát nyert. Igaz, Franz Beckenbauer sem lett soha egyéniben Az év sportolója az NSZK-ban. Amikor játékosként volt Európa-, majd világbajnok (1972-ben, illetve 1974-ben), a gerelyhajító Klaus Wolfermann, valamint a tornász Eberhard Gienger vitte el a pálmát, amikor pedig (1990-ben) szövetségi kapitányként vezette vb-diadalra az NSZK válogatottját, a teniszező Boris Becker győzött férfi egyesben.

Ezzel szemben Szoboszlai már kétszeres egyéni győztes. Hozzáteszem: mostani elsőségét messzemenően akceptálom, mert liverpooli szerződése és rendszeres ottani játéka olyasmi manapság, mint Farkas Bertalan űrutazása annak idején.

Kész szerencse, hogy 1964-ben az ötkarikás aranyérmes együttest választották Az év csapatának, így az extraklasszisok közül a világválogatott Bene Ferenc, Farkas János és Novák Dezső, valamint Ihász Kálmán, Varga Zoltán átélhette az elsőség élményét. Az más kérdés, hogy ők öten abban az évben az olimpiai aranynál a futballban értékesebb Eb-bronzérem alapján érdemelték volna ki a győzelmet, de az újságírók megbüntették az A csapatot, amiért az nem nyerte meg az Európa-bajnokságot, merészelt az elődöntőben kétszer 15 perces hosszabbítás után 2:1-re kikapni a spanyoloktól a madridi Bernabéu stadionban.

Velük ellentétben az Eb-nyolcaddöntőnél messzebb még nem jutó Dibusz Dénes, Fiola Attila, Lang Ádám, Nagy Ádám csapatban már ötszörös győztes. A modern kori periódus legfényesebb diadala, az angliai 4-0 persze nagy eredmény volt, ám aligha nagyobb a brazilok ellen az 1966-os vb-n aratott 3-1-es diadalnál vagy az 1972-es ötkarikás döntőnél (néhány hónappal az Eb-negyedik hely után), jóllehet a futballban nem sokra tartják az olimpiát.

Így vagy úgy, a választás szikár tényei alapján az utóbbi 65 év hazai All Star-tizenegye így fest: Dibusz (5 elsőség a szavazáson a válogatottal) – Lang (5), Orban (3), Szalai Attila (3) – Fiola (5), Kleinheisler (4), Nagy Ádám (5), Schäfer (3) – Sallai (3), Szoboszlai (3) – Szalai Ádám (4).

Ez az elsöprő fölény – amelynek elhatalmasodásáról egyáltalán nem a futballisták tehetnek – még akkor is túlzás volna, ha a válogatott az idén elhódítaná az Európa-bajnoki címet. Pláne, hogy vb-re 2015 és 2023 között kétszer is ki lehetett volna jutni, de változatlanul nem sikerült. Az egymást követő három Eb-szereplés közül kettő pedig mindenekelőtt az UEFA létszámemelésének tulajdonítható, hiszen a selejtező harmadik vagy negyedik helyéről a kontinenstorna 2016-ot megelőző 52 éves történetében még véletlenül sem lehetett volna kikerülni az Európa-bajnokságra.

Nem állom meg, mondok egy hevenyészett „nullás” csapatot a cikk elején említett 61 labdarúgóból: Grosics – Mátrai, Mészöly, Sipos, Sárosi – Bozsik, Göröcs, Hidegkuti – Sándor, Albert, Tichy.

Mit tetszik gondolni?

FOTÓ: MTI/HEGEDŰS RÓBERT

A futballválogatott a szavazás 1958 óta tartó történetében összesen hatszor győzött, Lang (balra) és Nagy Ádám (jobbra) csapatban már ötször nyert

> Szoboszlai mostani elsőségét messzemenően akceptálom, mert liverpooli szerződése és rendszeres ottani játéka olyasmi manapság, mint Farkas Bertalan űrutazása annak idején.

Nézőtérről ugrott be negyedik játékvezetőnek

FA-KUPA A nézőtérről szállt be negyedik játékvezetőnek a Wolverhampton Wanderers egyik szurkolója csapata mérkőzésén az angol labdarúgó FA-kupában. A Wolves a Brentfordot látta vendégül a 32 közé jutásért vívott összecsapáson, amely 2-2-es rendes játékidő után hosszabbításba torkollott. A negyedik játékvezető azonban betegsége miatt nem tudta vállalni a ráadást, ekkor került képbe az ifjúsági korosztályban sípmesterként tevékenykedő Ross Bennett.

„A találkozót vezető bíró megkérdezte, el tudnám-e látni a negyedik játékvezető feladatait, amire én azt feleltem: egy gyorstalpaló után igen” – nyilatkozta a klub podcastjában a „vészasszisztens”.

„Az járt a fejemben, hogy életem következő 30 percében hivatalos segítő leszek egy újrajátszott FA-kupa-mérkőzésen. Egészen szürreális volt, tényleg, őrület.”

Bennett elárulta: belül üvöltött, amikor a hosszabbítás első félidejének ráadásában csapata büntetőből megszerezte a győzelmet és ezzel a továbbjutást jelentő gólt.

„Nehéz volt nem ünnepelni a harmadik találatot, mivel ott leszek a West Brom elleni mecscsen, és nem ujjonghattam a gólnál, amely odajuttatott bennünket, mivel nem tudtam, szabad-e, vagy semlegesnek kell maradnom” – utalt a Wolverhampton következő körös ellenfelére Bennett. MTI

FOTÓ: BBC

Ross Bennett a Wolves szurkolója, most viszont úgy adódott, hogy kollégája betegsége miatt szerepet kellett vállalnia a partvonalon

Újfajta antibiotikum

Egy új antibiotikum (zosurabalpin) olyan elven működik, mint előtte még egyetlen gyógyszer sem, így a teljesen szintetikus antibiotikumok egy olyan új típusa jött létre, amely nemcsak hatékony a rezisztens baktériumokkal szemben, de közben nem árt a test hasznos baktériumainak sem. LIVESCIENCE

Ismét a Microsoft vezet

Már nem az Apple számít a világ legértékesebb cégének. A New York-i tőzsde múlt pénteki zárásakor az Apple 2,87 billió dollárt ért, míg a Microsoft 2,89 billiót, így ha kevéssel is, de a cég négy év után visszatért a dobogó legfelső fokára, amiben nagy szerepe lehet a ChatGPT sikerének. RAKÉTA

Csillogó vaskesztyűlelet

Szenzációs leletre bukkantak régészek egy családi ház építésénél Svájcban: egy pár vaskesztyűre a XIV. századból. A balkezes csak részlegesen maradt fenn, a jobb kézre való kesztyű viszont hiánytalan. A bőr, amihez a páncéllemezeket rögzítették, már elrohadt, de a fémrészek megvannak, az ujjakat védő lemezek úgy fénylenek, mintha csak tegnap készültek volna. QUBIT

Tavaly is gyilkolt a szén-monoxid

FŰTÉS Bár a halálesetek száma 2023-ban kissé csökkent, a már szinte mindenütt üzemelő riasztók ellenére a – főleg a hibás készülékekből kiáramló – gáz évente több mint egy tucat embert öl meg.

MARNITZ ISTVÁN

Miközben tavaly kevesebben hunytak el szén-monoxid-mérgezésben, mint 2022-ben, a sérültek száma több mint negyedével megugrott – derül ki a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) lapunknak küldött tájékoztatásából. Tavaly 14 esetben 15-en hunytak el a csendes gyilkosnak is nevezett gáz okozta fulladás következtében. Bár minden haláleset sok és értelmetlen, ez számításunk szerint 21, illetve 12,5 százalékos csökkenés 2022-höz képest. Az érték még mindig meghaladja az azt megelőző 11 év átlagát. Tavaly 14 szén-monoxid-szivárgási ügyben történt haláleset. Egy esetben tehát két áldozatot is szedett a gyilkos gáz. (Tavaly február közepén két nagyhalászi, de izraeli állampolgárságú áldozatról jelent meg híradás.) Általában a több áldozat is gyakoribb.

Szén-monoxid-gyanú miatt tavaly 1132 esetben riasztották a tűzoltókat. Ez 8 százalékkal múlja alul a 2022-es rekordszintet. Mindazonáltal még a tavalyi érték is csaknem hatszorosan meghaladja a 2012-ben mért 191-es adatot. Szén-monoxid-mérgezésben tavaly 261-en sérültek meg, ami viszont 27 százalékos emelkedés. Ez az érték ugyanakkor az elmúlt évek során nem mutatott különösebb kilengéseket: a tavalyi szint még mindig valamivel kevesebb az azt megelőző 11 év átlagánál. Bár szén-monoxid-érzékelő tavaly is az érintett lakások túlnyomó többségében, jelesül 85 százalékában üzemelt, ez nyolc éve most először mutat – 4 százalékos – csökkenést. Igaz, 2012-ben még 18 százalékot mértek.

Szén-monoxid jellemzően akkor keletkezik, ha zárt térben nyílt láng ég, és a tűz környezetében nem megfelelő a levegő-utánpótlás – véleményezte a friss adatokat lapunk megkeresésére Mukics Dániel tűzoltó alezredes, az OKF szóvivője. A veszélyesség szempontjából nincs különbség aközött, ha a nyílt lánggal fűtenek, főznek vagy vizet melegítenek. Az is mindegy, hogy gáz, fa vagy szén ég. Minden olyan helyiségben gondoskodni kell az állandó és automatikus szellőzésről, ahol nyílt láng ég: nem elegendő néha ablakot nyitni. A kémény szabálytalan műszaki kialakítása vagy elhanyagolt állapota is hozzájárulhat ahhoz, hogy szén-monoxid keletkezzen. Családi házakhoz igénylés nélkül nem száll ki a kéményseprő: az ingyenes kéményellenőrzéshez időpontot kell foglalni. (Megjegyzendő, hogy a családi házak kötelező kéményellenőrzését 2017-ben szüntette meg a Fidesz–KDNP.) Ha valahol új fűtőeszközt kötöttek be, új kéményt építettek vagy a meglévőt átalakították, ott a kémény használata előtt meg kell rendelni a berendezés műszaki átvételét. Ez magánszemélyeknek és cégeknek is egyaránt kötelező. Szén-monoxid keletkezhet a nyílt lánggal működő fűtőeszközök, vízmelegítők meghibásodása esetén is. Ezeket a berendezéseket is érdemes tehát évente egyszer szakemberrel ellenőriztetni – szögezte le a szóvivő. A katasztrófavédelem weboldalán https://kemenysepres.katasztrofavedelem.hu/ további, részletesebb tájékoztatás is elérhető a témában – hívta fel a figyelmet Mukics Dániel.

> Szén-monoxid-érzékelő tavaly az érintett lakások 85 százalékában üzemelt.

Arra a felvetésünkre, hogy mivel magyarázható a halálesetek és riasztások csökkenő, ellenben a sérültek emelkedő száma, hogy ellenőrzéseik nyomán miként értékelik a hazai kémények és kapcsolódó fűtőeszközök műszaki állapotát, illetve milyen esetleges szabályváltozást indítványoznának, a szóvivő nem válaszolt.

Más szakértők ugyanakkor a szén-monoxid-balesetek érdemi csökkenésének elmaradását részben a fűtőberendezések növekvő korával, az önkéntes ellenőrzések elhanyagolásával, sőt a tevékenység egyre lazuló szabályozásával is magyarázzák. Ebben kétségkívül komoly szerepet játszik a szén-monoxid-érzékelők örvendetes terjedése, ami évente akár több tucat életet is megmenthet. Mindazonáltal az ilyen berendezések alkalmazása változatlanul nem kötelező, amit sokan azok magas ára miatt nem engedhetnek meg maguknak.

Csendes, halálos

A szén-monoxid (CO) tökéletlen égéskor keletkezik, és mivel az oxigénnél 300-szor erősebben kötődik a hemoglobinhoz, súlyos oxigénhiányt okoz a szervezetben, károsítva az agyat, a tüdőt, a szívet – közli a Webbeteg.hu-n Jóna Angelika. Tartós belélegzés esetén akár halálhoz is vezethet, de gyakran időben elkezdett kezelés mellett is maradandó károsodást okoz. Azokban a lakásokban, ahol kályhával fűtenek vagy régebbi típusú kazán, konvektor üzemel, fennáll a mérgezés lehetősége. Veszélyt elsősorban amiatt jelent, hogy színtelen, szagtalan és érzékelőberendezés nélkül észrevehetetlen: jelenlétére ilyenkor csak a rosszullét figyelmeztet. Szén-monoxid visszaáramolhat például eltömődött, hibás tervezésű kéményből vagy ha a szél visszanyomja a füstgázokat, ha egy kéménybe több tüzelőberendezést kötnek, ha a tulajdonos elmulasztja a gázkészülékek időszakos karbantartását. A mérgezésre kezdetben kábultság, fejfájás, fülzúgás, hányinger, szédülés, zavartság, a bőr kipirulása jellemző, amit nem szabad figyelmen kívül hagyni. Későbbi fázisban izomgörcsök, hányás, bénulás, majd a legsúlyosabb esetekben eszméletvesztés és fulladás lép fel. Enyhébb esetben azonnal ki kell menni a helyiségből, és segítséget kell hívni, súlyosabb tünetek észlelésekor pedig a mentőket és a tűzoltókat is ki kell hívni, az áldozatot pedig úgy kell kivinni a gáztérből, hogy ott ne vegyünk levegőt. A halálesetek elkerülhetők lennének a kémények és a kapcsolódó berendezések szakszerű beszerelésével, rendszeres műszaki ellenőrzésével, valamint a szén-monoxid-érzékelők használatával – szögezi le Jóna Angelika.

MEGELŐZÉS

MUKICS DÁNIEL

Minden olyan helyiségben gondoskodni kell az állandó és automatikus szellőzésről, ahol nyílt láng ég: nem elegendő néha ablakot nyitni

MARKÁNS HIDEGFRONT

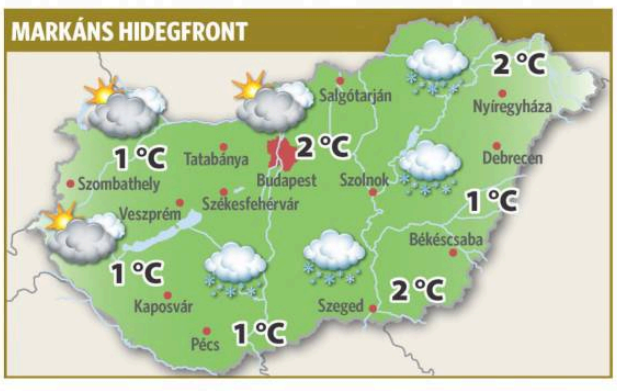

Boldog névnapot, Sára és Márió!

A Sára héber eredetű női név, jelentése hercegnő. A Márió latin eredetű férfinév, jelentése férfias.

KENÓ — Január 18.

10	20	21	22	26	27	31	34	40	41
51	55	57	58	60	65	66	69	77	79

Energiatermelő közút

INNOVÁCIÓ Az Egyesült Királyságban valósították meg a világon először azt a közúti energia-visszanyerő rendszert, amelyen autóval áthaladva villamos energiát termel. A londoni ROUUTE vállalat öt év alatt tervezte meg, dolgozta ki, szabadalmaztatta és állította elő az E:GEN névre keresztelt, fenntartható energiaforrást.

A gépjárművek nyomásából származó, helyszínen eltárolt energia gond nélkül továbbítható és többféleképpen felhasználható. Táplálhat közeli berendezéseket, de ha egy létesítményben telepítik, akkor későbbi hasznosításra akkumulátorokba, esetleg helyi hálózatokba vezethető. NÉPSZAVA

A NAP KÉPE

FOTO: IDŐKÉP/FACEBOOK

JEGES CSODA

Partra vetette a megerősödő szél a Balaton összetöredezett jegét Balatongyöröknél

NÉPSZAVA
Szocialdemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), TÖRŐ ANDRÁS (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 7950 Ft, negyedévre 23 550 Ft, fél évre 46 200 Ft, egy évre 91 200 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 ISSN • Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

Nyitott mondat

A NÉPSZAVA irodalmi melléklete

Küzdelem a párbeszédért

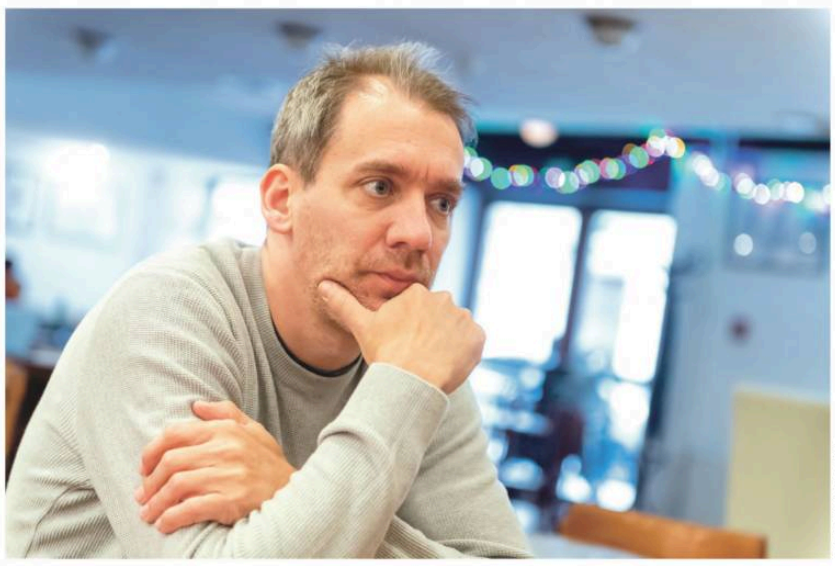

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A „szakma legmegnyugtatóbb jelensége” – vallotta Reményi József Tamásról egy alkalommal egyik kollégája. A tavaly novemberben, 74 éves korában váratlanul elhunyt szerkesztő, kritikus különösen sokoldalú szakember volt, a szépirodalom mellett filmekkel és színházi előadásokkal egyaránt foglalkozott. Életét meghatározta a korszak legnívósabb szakmai folyóirata, a *Mozgó Világ*, amelyet éppen az ő vezetése alatt botrányos módon vett el a kultúrpolitika 1983-ban az akkori szerkesztőségtől. Állandó szélmalomharcokkal teli pályája a magyar irodalom- és kultúra hányattatott évtizedeinek tökéletes lenyomata. Történetéről egy interjúkötetben mesélt, melynek megjelenését sajnos már nem érhette meg. Pályafutásáról a *Mindig volt egy szigetem* társszerzőjével, Darvasi Ferenccel beszélgettünk.

GABORJÁK ÁDÁM

– Miként történt, hogy leültek beszélgetni egy interjúra, amelynek aztán egy egész könyv lett a vége?

– Szerepeltem egy novellaantológiában a Palatinusnál, amelyet Kabai Lóránt és Reményi József Tamás szerkesztett, majd lett ugyan egy kötetem is a kiadónál, de a kapcsolatunk csak évekkel később mélyült el, amikor mindketten a Kossuth kiadói csoportnál dolgoztunk, és ott heti rendszerességgel találkoztunk. Valamelyik évben azon gondolkodtam, hogy csinálnék egy könyvkiadói szerkesztőkkel foglalkozó interjúsorozatot. Sok nevet össze is gyűjtöttem, aztán az villant be, hogy engem igazából leginkább Reményi érdekel mint nagy idők nagy tanúja. Főleg a *Mozgó Világ*ra gondolok itt – de a Rádiót is mondhatnám, vagy a többi szerkesztőséget, ahol megfordult –, meg egyáltalán a személyiségére, amellyel szerintem kimagaslott a mezőnyből. Felvetettem neki, hogy csinálhatnánk egy nagyinterjút, de ő több alkalommal is elzárkózott ettől. Ennek az is oka lehetett, hogy egy darabig azon gondolkodott, megírja a saját életét valamilyen formában. Felmerült benne például, hogy ha már a novella a kedvenc műfaja, egyfajta korrajzzal körítve megírná a számára legfontosabb novellásкötetekkel való találkozását. De ebbe végül nem fogott bele. Szerintem szembesülnie kellett azzal, hogy annyira sokfelé dolgozott, annyian számítottak rá, hogy nem fogja tudni megcsinálni. Ahhoz összefüggően kellettek volna hetek, hónapok. Ő tényleg egyszemélyes intézmény lett, aki összeköti az oldalakat és azokat az embereket, akik egyébként szóba se állnának egymással. Nyilván kapott is vissza szeretetet, de megterhelő is lehetett ez a szerep. És túl alázatos is volt, egy kicsit önzőbbnek kellett volna lennie annak érdekében, hogy meg tudja írni ezt a sorozatot. Tulajdonképpen a mi interjúkötetünk az ő szóbeli memoárja.

– Miért lehetett ennyire meghatározó személyiség évtizedeken át?

– Egyrészt a hatalmas, összetett tudása miatt. És most nem csak az irodalomra gondolok, hiszen dolgozott filmes szerkesztőségben, szerkesztett színházi rovatot, tehát a kultúrának sok területét behatóan ismerte, és rétegzett kapcsolati hálója is volt. De legalább ennyire fontos a személyisége, a hitelessége. Azt szoktuk mondani, hogy egy író esetében teljesen másodlagos, hogy milyen jellem, a hangsúly egyértelműen azon van, minőségi dolgokat tud-e írni. Ez azért egy szerkesztői, kritikusi és kurátori feladatokat ellátó embernél nem így van. Itt meghatározó kérdés az, hogy alkalmassá teszi-e a személyisége egy ilyen jellegű munkára, és sok buktatója van ezeknek a feladatoknak. Egyáltalán,

nyitottnak kell lenni a fiatalokra, az idősekre, a nőkre, a határon túli, a vidéki, az urbánus irodalomra, mindenre.

Neki annyira sokfelé volt receptora, és ez egy olyan pozitív személyiséggel párosult, hogy ezért is hiteles tudott maradni.

– Volt esetleg olyan téma, amiről nem szívesen beszélt, jobban kellett faggatni?

– Míg előbb vonakodott, amikor elkezdtük, akkor már dőlt belőle a szó, és kis túlzással szinte semmi dolgom nem volt, csak hallgatnom kellett őt. Nagyon könnyen és átgondoltan beszélt, látszott, hogy a fejében nagyjából megvan az egész élete íve, hogy mit akar mondani, mik a súlypontok. Személyes dolgokról, párkapcsolatról, a fiairól viszont nem akart részletekbe menően beszélni. De például az apja (*Reményi József újságíró, az MTI egykori osztályvezetője – a szerk.*), akiről később kiderült, hogy ügynökként is dolgozott, olyan téma volt, amibe nem lehetett nem jobban belekérdezni. Ráadásul ezen a téren vannak hasonlóságok Esterházy Péterrel és az ő apjával, amit ők ketten meg is beszéltek egymással egy nagy könyvheti séta alkalmával. Nekem viszont nem volt világos, hogy miért nem ment utána ennek jobban. Az apja személyisége nagyon bonyolult volt, valószínűleg nélküle teljesen mással foglalkozott volna, és nem az irodalom felé vezetett volna az útja. Tehát az apja akkor is fontos és részben pozitív minta lehetett az életében, ha közben borzasztó nagy teher is lehetett az öröksége. Ő inkább az anyja felé húzott, a személyisége is az övére hasonlított. Például tanítóként az anyja is szinte bent lakott az iskolában, és Jóska is úgy volt szerkesztő, hogy szinte éjjel-nappal szerkesztett meg telefonált, e-mailezett a szerzőivel.

– Az apa története végigkíséri, drámaian keretezi az önök beszélgetését: ügynökmúltja, majd betegsége és rejtélyes eltűnése egy zebegényi gondozóotthonból – az apának ez a hiánya nem befolyásolta a szerzőkhöz való viszonyulását? Nem próbált valamit visszaadni abból, amit ő nem kapott meg?

– Nem volt apafigura a szó klasszikus értelmében. Tényleg nagyon pátyolgatta a szerzőit, de közben törékeny volt, és volt nem is egy feminin karakterjegye, sok minden az anyjából eredt nála. De az biztos, hogy sokan egyfajta apapótlékot láttak benne. Részéről semmi csináltság nem volt ebben, ez önmagáért való dolog volt. Túlzásnak tűnhet, de sokszor az jut eszembe: szinte olyan volt, mint egy lelkipásztor. Bárki odamehetett hozzá, bármit elmondhatott neki, mindenkit meghallgatott, és mindenkihez volt egy jó szava, akár jó tanácsa is. De hogy ez honnan jöhetett, az már az ő titka marad.

– Reményi élete legboldogabb periódusának nevezte a* Mozgó Világ*nál töltött éveket. Sokat változott viszont a lap megítélése, akár azoké az embereké is, akik ott voltak körülötte. Az ördög ügyvédjeként kérdezem: nem értékelte túl Reményi ezt az időszakát az irodalmi lapnak?

– A lap, ahol ő 1979 és 1983 között dolgozott, nagyszabású kísérlet volt arra, hogy összehozzon olyan embereket, akik a magyar irodalomban akár előtte, akár később a legritkább esetben tudtak összeállni. A magyar irodalom szinte teljes élvonala publikált benne: Baka, Beréményi, Balassa, Esterházy, Hajnóczy, Krasznahorkai, Margócsy, Mészöly, Nádas, Oravecz, Petri, Szilágyi Ákos, Tar. Legitim nézőpont persze az is, ha valaki azt mondja, a szamizdatokhoz képest hol volt független a *Mozgó* – de ha nem is volt független, még ez utóbbi nézőpontból is szakmaiatlan volna azt állítani, hogy ne lett volna elsőrangú szerzőgárdája a lapnak. Nem gondolom, hogy Reményi túlértékelte volna a *Mozgó*t. Ez a korszak egyik legfontosabb, ha nem a legfontosabb lapja volt éveken át. Az utólagos megítélésére nagyon sok minden rakódott, többek közt szétesett az a társaság, és azt gondolom, hogy sokaknak, akik most elzárkóznak tőle, régen viszont benne voltak, és egyébként dokumentumokkal igazolható módon szerették, igazából nem a régi *Mozgó*val van bajuk, hanem hogy kiből mi lett azóta. Jóska amellett kardoskodott, hogy a folyóirat múltját és az onnan kirajzott literátorok jelenét ketté kéne tudni választani, és az volt a szakmai életében a *Mozgó* szétesése mellett az egyik szívfájdalma, hogy nem lehet már összehozni érdemben a régi szerkesztőket és az őket körülvevő társaságot, szerzőket.

***– Az elmúlt évtizedek történései alapján már szinte utópiának tűnik a régi* Mozgó.**

– Igen, tényleg annak hat. De tulajdonképpen csak az lehetett a sorsa, hogy elvegyék tőlük. Jóskának az egész pályája ilyen. Elkezd valamit csinálni – dolgozzon akár egy folyóiratnál, akár egy kiadóban, netán a Rádiónál –, majd az kihullik alóla. Az egész szakmai élete egy kis magyar kultúrtörténet, és annak a mementója, hogy lehetetlen viszonyok között próbálunk kultúrát csinálni. És hiába van bennünk jóakarat, esetleg még szaktudás is, kevesek vagyunk ahhoz, hogy változtatni tudjunk a borzasztó berögzött viszonyokon, az eleve szerencsétlen tulajdonosi struktúra meghatározta folyamatokon, vagy azon, hogy a kultúráról leginkább semmit sem gondoló állam nélkül akkor is nehéz volt és most is rendkívül nehéz bármit csinálni, mert nincsenek mecénások stb. – és ilyen iszonyú anomáliák közt vívja szélmalomharcát az irodalmár.

– Már-már szinte utópiának tűnik a régi* Mozgó *az eltelt évtizedek tükrében. Hogy látja, folytatható egyáltalán ez a szemlélet?

– A pályája utolsó éveiben keserűbbnek tűnt ő is, ez azonban nem holmi magánéleti történésekből fakadt, hanem abból, hogy számba vette, mi minden történt az irodalompolitika terén is. Neki is azzal kellett szembesülnie, hogy a párbeszéd lehetősége egyre jobban szűkül, és szinte ellehetetlenül. Miközben mindent megtett, összehozta egy beszélgetés erejéig például Szőcs Gézát, Tamás Gáspár Miklóst és Esterházyt akkor, amikor az már lehetetlennek látszott. Jellemző, hogy Esterházy azt mondta neki, hogy „ha nem te hívsz, akkor biztos, hogy nem jövök el”. Talán Reményi volt az utolsó, aki ezt a szerepet hitelesen tudta képviselni. Az, hogy nekünk, akik most szerkesztők vagyunk valamelyik kiadónál vagy folyóiratnál ebben a végletekig szűkülő mozgástérben, lehet-e modell ez a fajta hídember szerep. Van, aki szerint ez már követhetetlen. Nekem viszont minden porcikám tiltakozik az ellen, hogy elfogadjam, az irodalom mint intézményrendszer és mint írók, költők, szerkesztők, irodalomtörténészek konglomerátuma teljes egészében a politikai kettéosztottság leképeződése volna.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Ajánlott irodalom Bár Reményi József Tamás a szépírásról hamar letett, de gyerekkori jó barátjával és későbbi pályatársával, az irodalomtörténész és színikritikus Tarján Tamással számos szellemes és szórakoztató irodalmi paródiát írt, amelyekből összesen hét könyvet jelentettek meg közösen: *Írtok ti így?* (1980), *Mindent hét lapra* (1981), *Babérköszörű* (1987), *Ciróka-maróka* (1995), *Sírfirkák* (1997), *Susztermatt* (1998), *Szénszünet* (2009).

Darvasi Ferenc (Gyoma, 1978) Király István- és Komlós Aladár-díjas kritikus, író, a Helikon Kiadó szerkesztője. Mándy Iván munkásságának és utóéletének kutatója, többek közt sajtó alá rendezte Mándy válogatott levelezését is *Szeretve tisztelt főcsatár”* címmel. Megjelent kötetei: *Határjárás* (kritikák, 2010); *Elválik* (novellák, 2012); *Köztünk vagy. Beszélgetések Mándy Iványról* (interjúk, 2015).

Ross Károly

Átlendülés

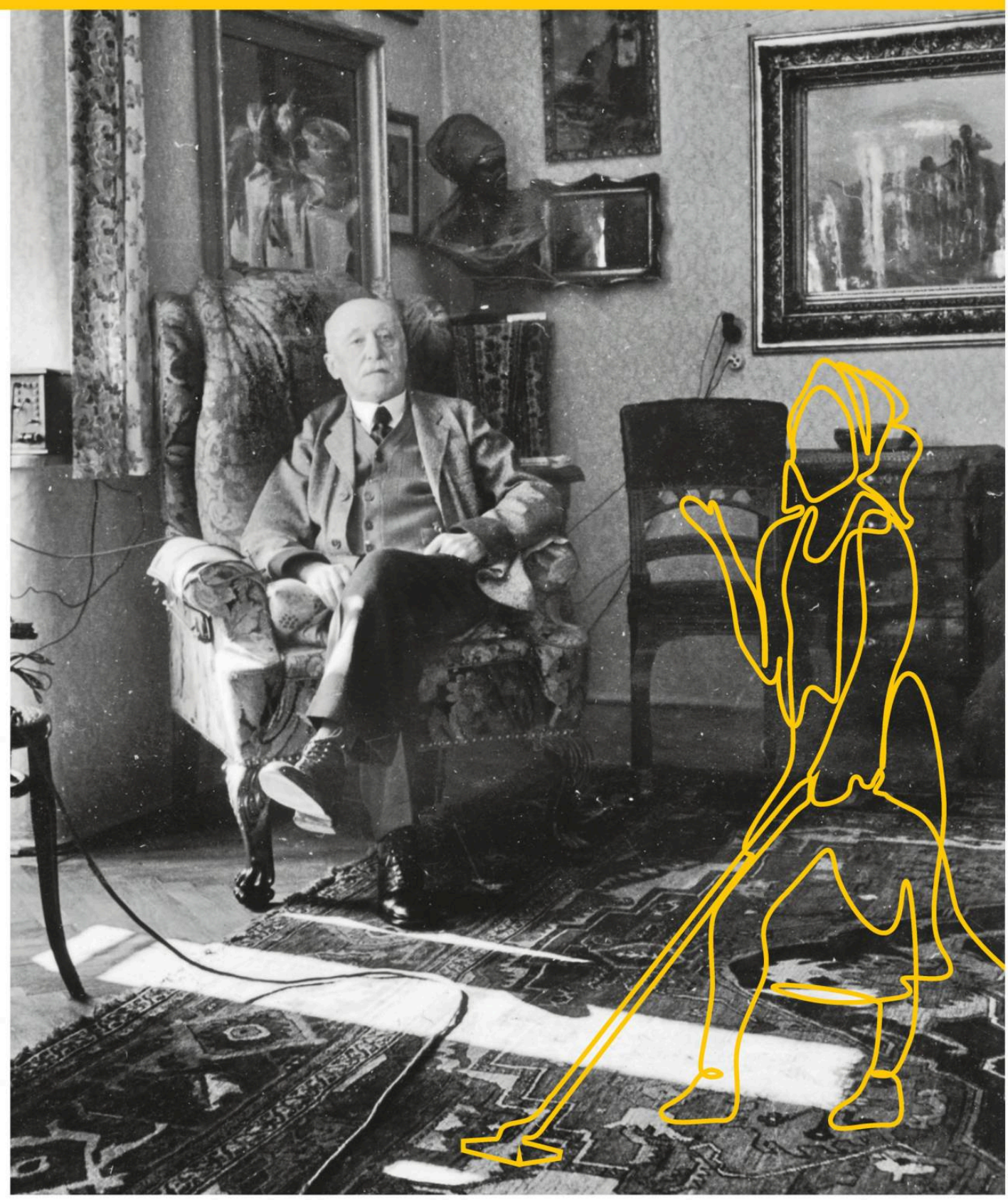

FOTÓ: FORTEPAN / SUZANNE LORANT

Gúnyolta néha, hogy a hetvenhez közeledve még mindig ragaszkodik a szűk, testhezálló ruhákhoz, a magas sarkú cipőkhöz, a divatos kiegészítőkhöz. Igaz, ötven kilót sem nyomott, és tevékeny életmódja formás alakkal ajándékozta meg, de hát maholnap mégiscsak itt az a hetven! De ő dacolt idővel, szekírozással, azt a primitív filozófiát meg nem volt hajlandó a magáévá tenni, hogy az ember az utolsó éveit általában másra tartogatja.

– Mire? Hogy azt lessem, hogyan faragják a koporsómat? – s már húzta is át a porszívót a másik szobába.

Nemegyszer gondolta úgy, hogy a feleségének igaza van. Hogy mindenre lehet készülni, csak a halálra nem. Egy-egy rövid utazásra, az unokák érkezésére, az első bimbók megjelenésére a terasz tövében szétterülő rózsafán. Ezek megfogható és kivitelezhető dolgok – a halál nem érdemel ekkora figyelmet. Főleg hetvenévesen! Hát teljesen hülye ő, hogy egyfolytában ezen jár az esze? Vagy nem tud mit kezdeni magával?

Észre sem vette, hogy egy ideje ő pakol be a mosogatóba, ő szedi le az asztalt reggeli és vacsora után, tesz rendet a hűtőben, üríti ki a kenyértartót, ha már több benne a morzsa, mint a kenyér. Hát itt tartunk, gondolta néha.

– Addig sem marhaságokon töröd a fejed – mondta a felesége.

Kicsivel később meg ezt:

– Amúgy is ideje volt már, hogy kikászálódj a fotelból. Majd kapsz egy szép kis trombózist, aztán nézhetsz.

Tényleg túl sok időt töltött a foteljében. Abban olvasott, abban aludt, abból nézte a meccseket. Abból nézte végig azt is, hogy a felesége hogyan pörög a lakásban, megítélése szerint feleslegesen. Néha arra gondolt, ez a házimunkának nevezett humbug arra lett kitalálva, hogy a nők előhúzzák a kontyuk alól, mint bűvész a kártyalapokat, ha férjzsaroláshoz, öntömjénezéshez, álaktivitáshoz támad kedvük. Mert mi értelme újból a parketta vonalához igazítani a szőnyeget, ha öt percen belül ismét odébb rúgjuk? Vagy a dohányzóasztalka közepére tolni azt az undok azáleát, ha tévénézéskor úgyis félretolja az ember, mert nem lát tőle? Vagy lehajolni egy vélt szöszért a konyhakőre, amikor a kutya úgyis hoz helyette másikat? Sarkosan fogalmazva úgy látta, felesége ebben látja életének az értelmét. Most még inkább, mint fiatalabb korában, bár akkor is épp eléggé.

Megfogadta, csak annyit vállal át ezekből a ténykedésekből, amennyit még értelmesnek tart, és menten abbahagyja, ha átlendül azon a bizonyos ponton. Nem félt attól, hogy nem veszi észre, hol van az a pont. Őt nem fogja cserben hagyni a racionalitása, ami a feleségét már rég cserben hagyta.

Kétségbeesetten akart valamit. Valamit, ezek helyett. Az nem lehet, hogy negyvennégy évnek így legyen vége. Negyvennégy év egy teológiai főiskolán, amelynek az alapításában is tevékenyen részt vett, s hogy még mindig fennáll, abban is nagy érdemei vannak. Nem mondaná, hogy a tanításban mindig kedvét lelte, voltak jó és rossz évfolyamok, s neki is voltak jó és rossz évei. De hát más is így van ezzel, aki egy helyen húzza le a munkáséveit. Nem volt mersze sosem odébbállni, pedig megkeresték. Nem mondhatná, hogy csábító ajánlatokkal, de kicsivel talán jobbakkal. Csak az volt a baj, hogy mindig rosszkor. Mindig a legrosszabbkor. Amikor nem volt szabad mozdulnia. Mert ha mozdul... eh, ki emlékszik már!

– Ma ágyneműcsere!

– Miért nem reggel szóltál?

– Miért kell külön szólni? Tizenötödike van. Szó nélkül is lehúzhatnád.

Elmehetne félállásban a levéltárba. Nemrég hívták, hogy szívesen látnák, szükségük lenne rá. Kilenctől egyig. Szortírozó, rendszerező munka, nem szakadna bele. De épp ez az, hogy én bele akarok szakadni, gondolta. Inkább abba, mint az ágyneműlehúzásba. Nem fogadta el, azt mondta, nem akarja a feleségét magára hagyni. Másodszor nem telefonáltak.

Régi iskolájából is megkeresték, délutáni könyvtárosnak. Hetente háromszor négy óra, igazi nyugdíjasállás. Gyerek szinte meg sem fordul benne, elüldögélhetne. Fizetni is tudnának valamennyit. Hja, gondolta, ha csak ennyire taksáljátok az embert!

Valami otthon végezhető munkára gondolt. Kézműveskedésre, olyasmire, ami felszínre hozná eddig ismeretlen kvalitásait. Felesége például varrt, hímzett, papírmasé figurákat talált ki az unokáiknak, néha meg kifestette a konyhát és a fürdőt. Ez utóbbit, gondolta, én is megcsinálhatnám, de nem találta elég vonzónak. Vagyis, vallotta be később, soha életében nem festett, hátha nem lenne olyan szép, mint a feleségéé. Pedig férfimunkának gondolta, mégsem ajánlotta fel, hogy megcsinálja.

Végignézett a neten egy csomó barkácsoldalt, amatőr és profi oktatóvideókat, felszereléseket, és elhűlve tapasztalta, hogy ő egészen másra gondolt. Hogy ennyi minden kelljen ahhoz, mire az ember keze alól kikerül valami – pláne olyasmi, aminek piaci értéke is van, mert igazából ilyesmiben gondolkodott –, ezt nem gondolta volna! Kicsit el is szégyellte magát. Akkor meg még inkább, mikor megemlítette a feleségének, és az asszony csak egy apró, mosolyszerű fintorral válaszolt.

Könyvei lassan kidőltek a könyves szekrényből, halomban álltak az asztalán, új polc kellett. Az ágya fölött, a fejrésznél talált még szabad helyet, arra gondolt, oda felfúr egyet. Megvette, két tartóval; tipliről, csavarról elfeledkezett. Nem baj, gondolta, fúrót is a szomszédtól szándékozik kérni, nyilván ad tiplit és csavart is. Adott.

– A fúrót tudod használni, ugye? – kérdezte a szomszéd.

– Tudom, persze – válaszolta magabiztosan.

Már a két-két luk felrajzolása sem ment problémamentesen. Kimérte szalaggal, alulról és oldalt, milliméterre pontosan, mégsem érezte úgy, hogy vízszintben lennének.

– Vízszintező kellene – mondta a felesége. – Azt nem kérted el?

Ment a vízszintezőért. Hosszas próbálkozás után jött csak rá, hogyan lesznek vízszintben és függőben a lukak. Arra már telerajzolta a falat.

A furdancs az első próbálkozásra eltörött.

– Itt beton van – mondta a feleségének. – Azt hittem, tégla.

– Panelben élünk, drágám, vagy elfelejtetted?

– Tudom, tudom, de akkor miért nem betonfurdancsot adott a Sanyi?

De a szomszéd megmutatta, milyen a betonfurdancs, s hogy ő azt adott.

– Akkor miért törött el?

– Azt neked kell tudnod. Talán... segíthetek?

Segített, megcsinálta, ő meg adogatta neki, amit kért. Napokig egyetlen könyvet sem rakott fel az új polcra.

Magába roskadva ült a foteljében. A másik szoba csukott ajtaján keresztül zúgott a porszívó. Olyan hangja volt, mint az anyja által ötven évvel ezelőtt használt Rakétának, éles és visító. Ki kellene már cserélni, de mikor a felesége előhozakodik vele, azt mondja, jó az még. Hogy egy porszívóra adjanak ki pénzt, amikor még a régi is működik, nem vitte rá a lélek. Takarékosan kell élniük, hisz már csak a nyugdíjukra támaszkodhatnak.

Oldalt fordult, felhúzta a lábát, fejét a fotel támlájába fúrta, bal kezével felnyúlt az arca elé. Gyerekkorában szerette ezt a pózt, amikor lázadó, dacos képét akarta mutatni a világnak. Hogy azért sem úgy ül a fotelben, ahogy illik. Ahogy mások ülnek. Akkoriban a szülei kinevették érte. Valószínűleg kinevetnék ma is. Morcos úrfi, mondták. Vajon mit mondanának most? Morcos öreg, elfogyott a szöveg? Vagy mit?

Előszedte régi jegyzeteit, forgatta őket, elolvasott néhány, margóra írt bejegyzést. Egy csomónak köze sem volt az aktuális anyaghoz. Egyáltalán, az anyaghoz sem. „Krumplileves, darás tészta. Pfuj!" „Négyszáz csapás – istencsapás." „Lola, Lolika, Lolácska." „Ez ám a karrier!" „Malamud: Új élet. Capote: Hidegvérrel." „Tal. este nyolckor." Zavartan tolta vissza őket a fiók legaljába. Ott talán senki sem bukkan rájuk. A legjobb lenne, ha ő sem.

Lement az utcára. A legújabb kutatások, olvasta, a mozgásszegény életmódban jelölik meg a demencia legfőbb okát. Hát akkor sétáljunk. Hogy merre, mindegy is. Csak menjünk. Arra van a tó, arra a buszmegálló, amarra meg a hegyek. Induljunk el talán a tó felé. Legalább megnézi, kint vannak-e még a pecások. Aztán esetleg elsétál a lottózóba, kitölt valamit. Hátha. Mire onnan hazaér, a felesége biztosan befejezi a porszívózást. Fél óránál tovább nem szokott tartani.

Törő István

Tapéták Sztregován

Madách Imre emlékére

Rajzaid megnyerő kontúrjában
már látom a Tragédia színeit,
az angyalok ahogy felemelik,
s ifjú forrongásodat hirdetik,

mintha ott lennél a mozdulatokban,
tárgyaid közt művedet bámulom,
mint oltár előtt letérdepelnék,
lehetsz jövőt jósoló látnokom,

fiatal voltál, álmaid kergető,
Ikarosz szárnyán suhant a szellem,
leesett kéziratod begyűjtöttem,
és megróttak, mert felvenni mertem,

szürke falad, mit fény alig ért,
e mű soraiból tapétázva,
hívott a falanszter csodabugyra,
s Danton ott feküdt meggyalázva,

úszva a lebegő árnyak fölött,
csúcsra vitt Éva friss valósága...

éltem a műben, kisbetű voltam,
Lucifer makacs feleselése
nem tántorított, Ádám is tudta,
az ember hivatott cselekvésre,

benned táncolt el a nemesi világ,
harcot leverők galád bosszúja,
a görög agorák vitáiért,
gonosz erő véredre szomjazna,

tapéta-kéziratod böngészem,
érzelem világa fénybe borít,
betegséggel küszködő életed
bátorságot ad és szívet szorít.

Madách-emlékkiállításon, Sztregován